

FRAU HEINKE BENTRUP
hat mit ihrer Spende für die Universitäts-
und Landesbibliothek Düsseldorf die
Restaurierung dieses Bandes ermöglicht.

1992

Balus aut iustor **Mari** &
a dno & protector **in cell**.
eor est in tpe tribulacionis
v. Noli emulari in malig
nantibz. neqz zelaveris fa
cientes iniquitatem. **Gl ap.**
Pca qd omips ds. **Ordo.**
ut qui scdz tuoz mac
a et marcelliani natali
cia colim? a cunctis ma
lis iminentibz eoz utere
lionibz liberemur. **Per.**
Epla Sa p fide. **R.** **Alia nra**
sicut passer crepta e de laqo
veniãcu? laqus stritus est
& nos liberati sum? adiu
toriu nrm in noie dñi qui
fecit celu et terrã. **Alla Sa**
et iusti in dno gaudent vos
elegit ds in heditate sibi.
Euageliu. **Cu** audieritis
plus **off.** **Exultabunt** scilicet
gloria. letabuntur in cubi
libz suis quia omnes res

tus in
dico vo
nus in
tis. ven
posside
nu ab
a
n
as ex
auis
tu? ve
no
d
beni b
et in o
iplum
ram t
tatem
De
et pi
uri
ut
tatis?

gel. At
off. Crul
i letabū
exulta
reorū.
Scrr.
mi na
anguie
stas
inter
itaci
per q
victo
ut mox
ne elca
ts scōz
n mag
u. polli
utor.
ōplen.
solidis
naza
cates?
giter

ut quoz gaudem⁹ meri
tis: accendam exēplis: p.

Oblatis q̄s dñe **Scrr.**
placare munerib;
t̄ intercedentib; sc̄is tuis a
cunctis nos defende p̄ci
lis. **P. Postroio.**

Det nos cōmunio dñe
purget a crimine?
et intercedentib; sc̄is tuis
vito t̄ modesto celestis re
medij faciat cōsortes: p.

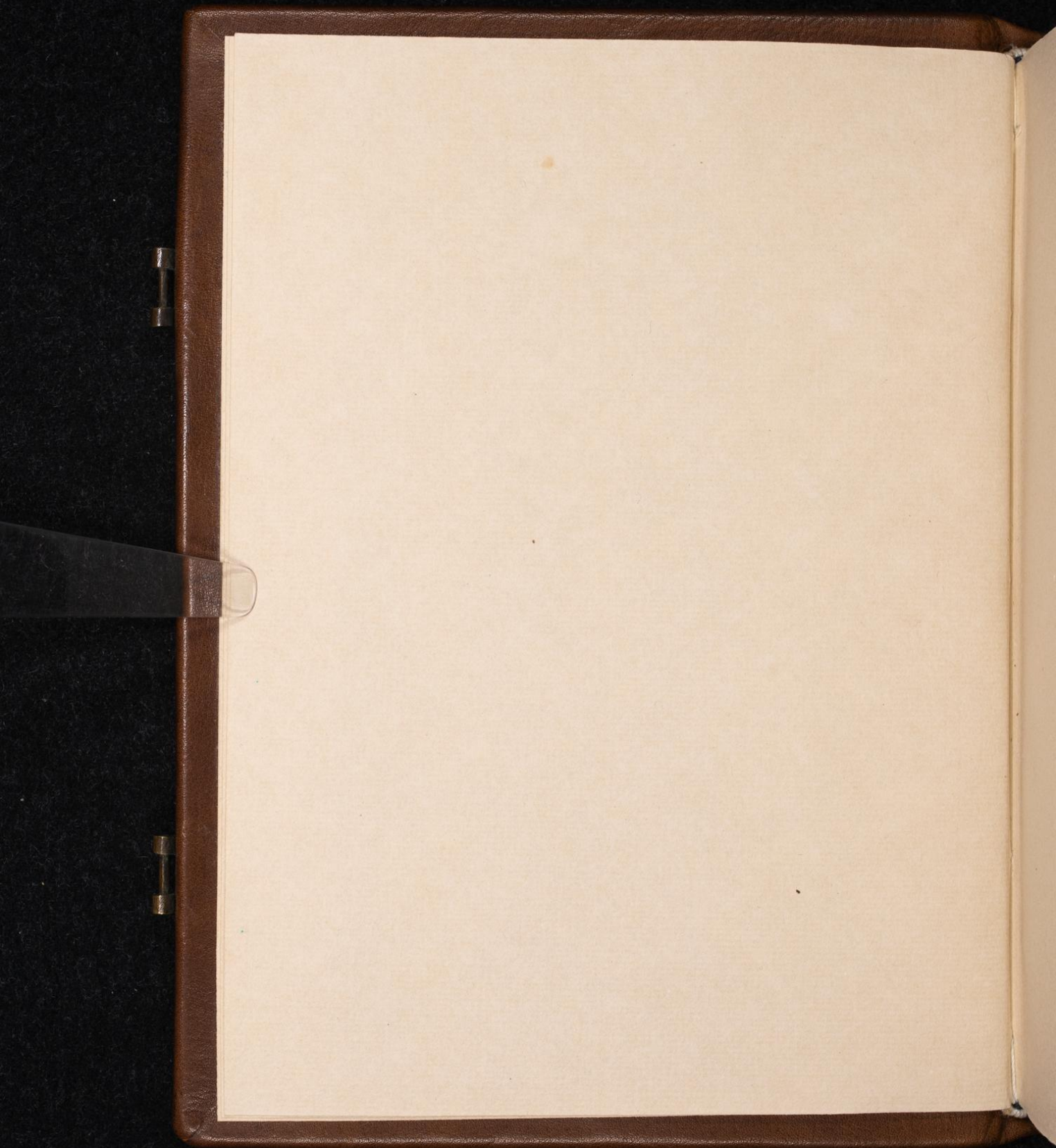
Deus qui **S. aria t̄ Julite.**
nos cordis scōz marti
nū tuoz curia t̄ iulite na
talicia colere? da nobis
in eterna b̄titudine de
cor societate gaudē: **Per.**

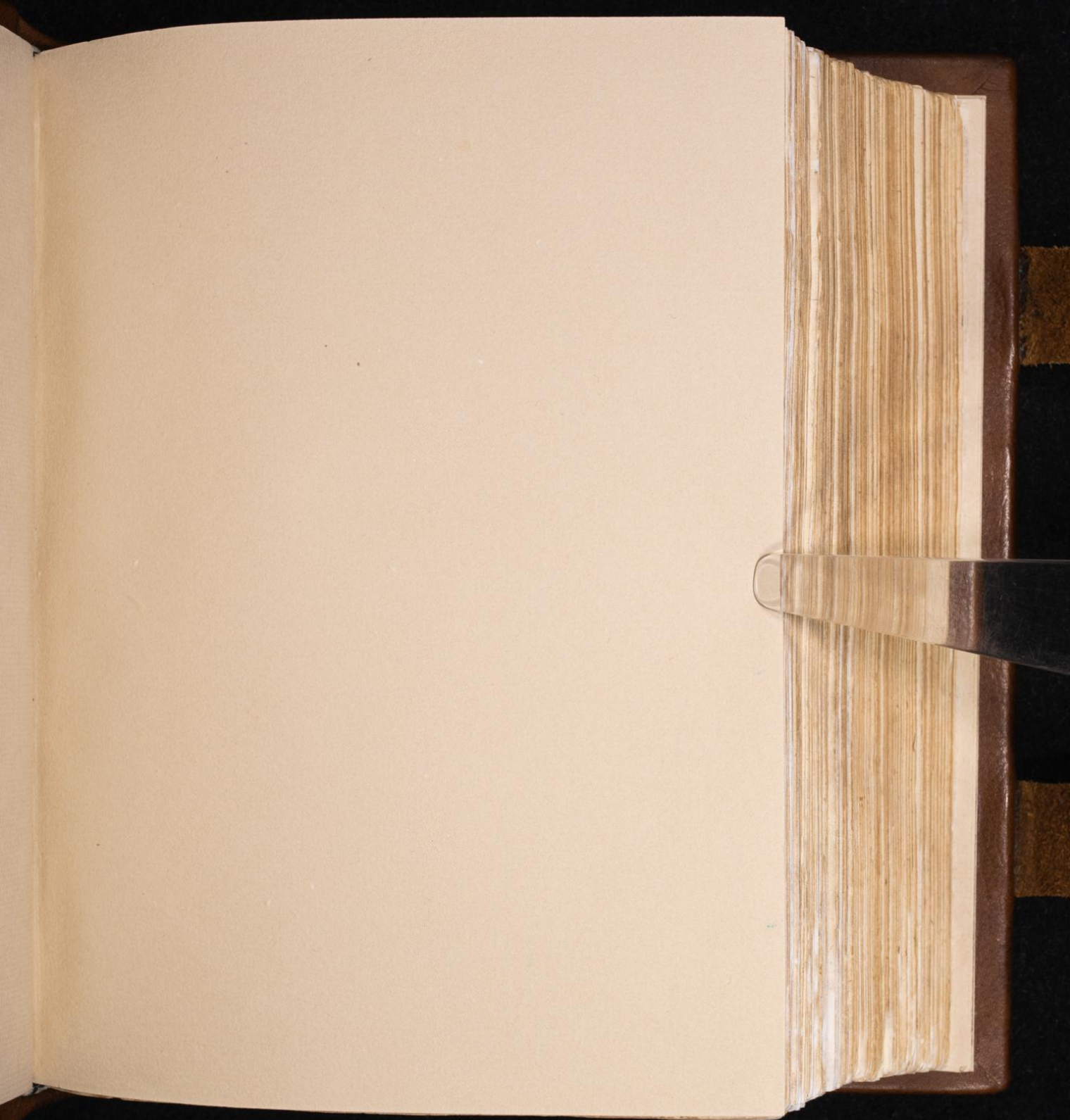
Divina tibi **Secreta.**
dñe n̄re deuocōnis
offerim? que et pro tuo
rum tibi grata sunt hō
re scōz. et uobis saluta
ria te miserante reddat: p.

fu
qu
ma
ale
fite
in
Non
ada
qui
nu
den
ira
dole
run
run
ocu
file
Exu
deu

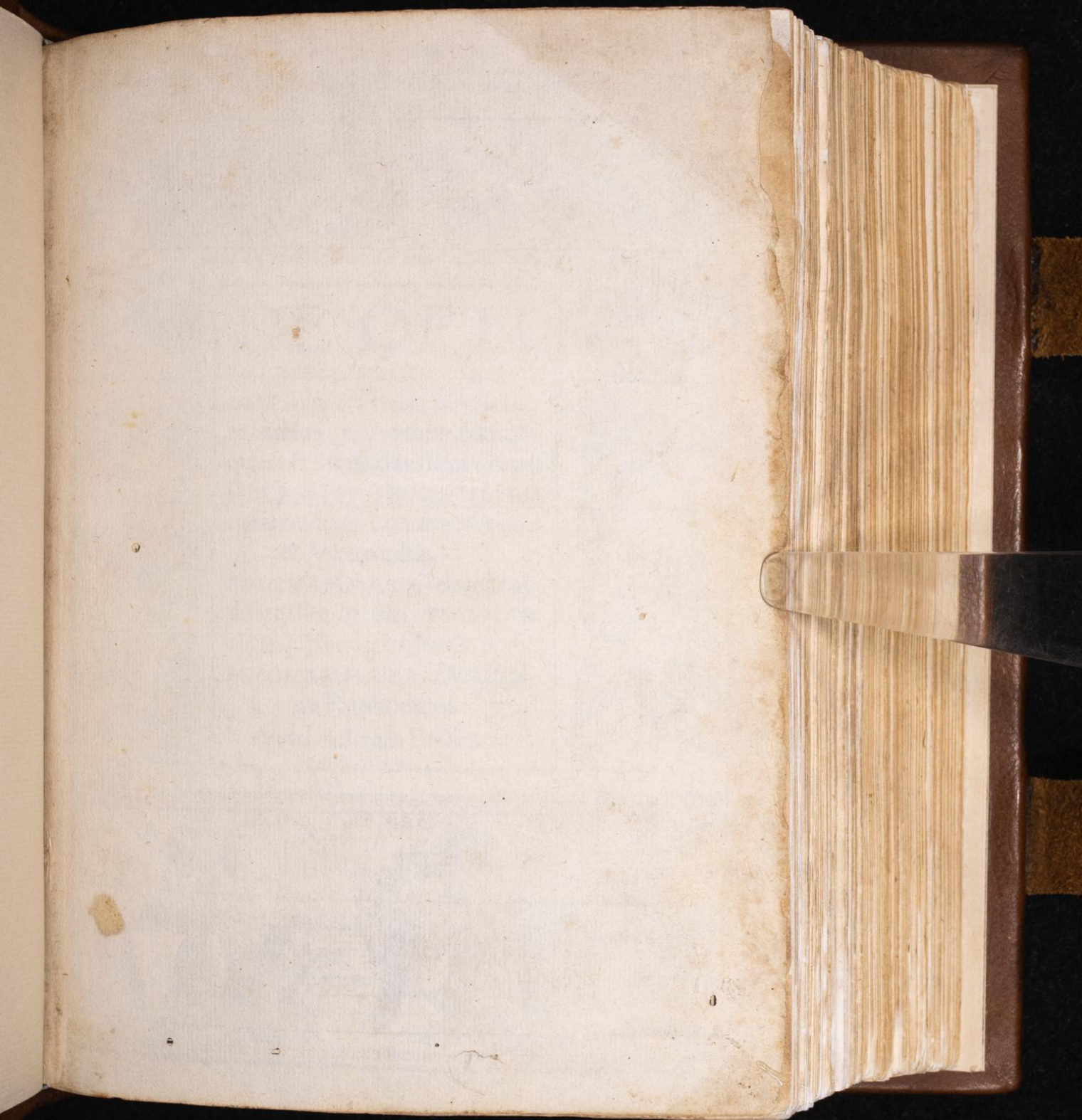
non
me
me
et cu
Indu
encia
per
Luo
qui
t ha
ad.
ad.
let n
non
sion
ur

Dritte Ausgabe der Utopia
of die Ausg. von V. Michels u. Th. Ziegler
(Lat. Litteraturkenntnis des 15.
u. 16. Jahrh. 11. Nov. 1895)

Fr. Gualtherus putzmann, Norwiche

DE OPTI

MO REIP. STATV DEQVE
noua insula Vtopia libellus ue-
re aureus, nec minus salutaris
quàm festiuus, clarissimi disertis-
simiq; uiri THOMAE MORI in-
clytæ ciuitatis Londinensis ciuis
& Vicecomitis.

EPIGRAMMATA clarissimi
disertissimiq; uiri THOMAE
MORI, pleraq; è Græcis uersa.
EPIGRAMMATA. Des. Eras-
mi Roterodami.

Apud indytam Basileam.

*Crucigerorum Dupelocum
sum*

16. Lat. 246 (Jnk.) v. 16
ERASMVVS ROTERODAMVVS IOAN
NI FROBENIO COMPATRI SVO
CHARISSIMO S. D.

VM antehac omnia Mori mei mihi supra
modū semper placuerint, tamen ipse meo
iudicio non nihil diffidebam, ob arctissimā
inter nos amicitiam. Caterum ubi uideo
doctos uno ore omneis meo subscribere
suffragio, ac uehementius etiam diuinum
hominis ingeniū suspicere, non quod plus ament, sed quod
plus cernant, serio plaudo meæ sententiæ, nec uerebor post-
hac quod sentio palam eloqui. Quid tandem non præstitis-
set admirabilis ista naturæ felicitas, si hoc ingenium insti-
tuisset Italia? si totū Musarū sacris uacaret, si ad iustā fru-
gem ac uelut autumnū suū maturuisset? Epigrammata lusit
adolescens admodū, ac pleraq; puer. Britāniam suam nūq̄
egressus est, nisi semel atq; iterū, principis sui nomine lega-
tione fungens apud Flandros. Præter rem uxoriā, præter cu-
ras domesticas, præter publici muneris functionē, & causarū
undas, tot tantisq; regni negocijs distrahit, ut mireris esse
ociū uel cogitādi de libris. Proinde misimus ad te p̄gymna-
smata illius, & Vtopiā, ut si uideat tuis excusa typis orbi po-
steritatiq; cōmendentur. Quādo ea est tuæ officinæ autori-
tas, ut liber uel hoc nomine placeat eruditis, si cognitū sit è
Frobenianis ædibus p̄disse. Bene uale cū optimo socero, cō-
iuge suauissima, ac mellitissimis liberis. Erasmi filiolum mi-
hi tecum cōmunem, inter literas natū, fac optimis literis in-
stituēdū cures. Louanij. VIII Cal. Septemb. An. M. D. XVII.

GVILLIELMVS

BVDAEVS THOMAE LV-
PSETO ANGLO S.

RATIAM SANÈ INGENTEM nobis iniſti Lupſete adoleſcētum doctiſſime, qui me porrecta mihi VTOPIA THOMAE MORI, ad iucūdiſſimæ ſimul & uſui futuræ lectionis intentionem auertiſti. Nam cum à me dudum precibus id contendiffes, id quod meapte ipſe ſponte magnopere exoptaturus eram, ut THOMAE LINACRI medici utraq; lingua præſtātiffimi libros ſex de ſanitate tuēda legerem, quos ille ex Galeni monumentis latinitate nuper ita donauit, uel quibus ipſe potius latinitatē, ut ſi omnia eius autoris opera (quæ ego inſtar omnis medicinæ eſſe puto) latina tandem fiant, non magno pere tum medicorum ſchola Græcæ linguæ cognitionem deſyderatura uideatur. eum librū ex ſchedis LINACRI tumultuaria lectione ita percurri (quarum mihi uſum tantisper à te indultum ſummi loco beneficij duco) ut ea lectione multū me profeciſſe exiſtimem, ſed ex libri ædicatione, quæ nunc à te ſedulo procuratur in officinis huius urbis, ego maiorem etiam profectū mihi ſpondeam. Hoc nomine cum me tibi obſtri-

a 2 etum eſſe

Etum esse fatis crederem, ecce tu mihi uelut prioris be-
 neficij uel appendicem uel auctarium V TOPIAM illā
 MORI donasti, hominis in primis acris, ingenioq; a-
 mceno, & in rerum humanarum aestimatione ueterato-
 ris. Eum librum cum ruri in manibus cursitando, sata-
 gendo, operis imperitando haberem (partim enim no-
 sti, partim audisti uillaticis me negocijs alterū iam hūc
 annum multum operæ impendisse) usq; adeo eius le-
 ctione affectus sum cognitis & perpensis Vtopinorū
 moribus & institutis, ut penè rei familiaris procuratio-
 nem intermiserim, atq; etiam abiecerim, cū nugas esse
 uiderem artem omnem industriamq; œconomicam,
 omnino curam census ampliaticem. qua tamen ipsa
 omne genus mortalium uelut cestro quodam intesti-
 no & congenito exagitari nemo est qui non uideat &
 intelligat. ut legitimarum propè dixerim & ciuiliū ar-
 tium ac disciplinarum eum esse scopum fateri necesse
 sit. ut tam liuida quàm accurata solertia alter ab altero,
 qui cū ciuilitatis ius ei & interdū gentilitatis intercedit,
 quippiā semp abducatur, abstrahatur, abradatur, abiuret, ex-
 primatur, extundatur, exculpatur, extorqueatur, excutiat, excu-
 dat, subducatur, suffuretur, suppilet, inuolet, legibusq; par-
 tim conniuentibus, partim autoribus auferat & inter-
 uertat. Id adeo magis in hīs gentibus apud quas iura,
 quæ ciuilia & pontificia uocantur, amplius in utroq; fo-
 ro ualent. Quorum moribus & institutis eam inualuissē
 se opinionē

se opinionē nemo nō uidet, ut homines cautionū prudentes uel captionū potius, & inconsultorū ciuiū aucupes, & formularū, id est excipularū opifices, ac pactilis iuris callentissimi, & litiū concinnatores iurisq; contrauersi, peruersi, inuersi, consulti, antistites esse iustitiæ æquitatisq; existiment, soliq; digni q de æquo bonoq; responsitent, atq; etiam (quod maius est multo) qui cū imperio ac potestate statuunt, quid unum quēq; habere, quid non habere, quatenus q̄diūq; liceat, halucinātis id utiq; sensus communis iudicio, quippe cū pleriq; hominum crassis ignorantiaē lemis cæcutientes, tam æquissimam ferē causam unum quēq; putemus habere quā maxime ius postulat, aut iure subnixus est. Cū si ad ueritatis normam, & ad simplicitatis Euangelicæ præscriptum exigere iura uelimus, nemo sit tam stupidus quin intelligat, nemo tā uæcors quin fateatur si urgeas, tā ius & fas hodie ac iamdiu in sanctionibus pontificijs, & ius atq; æquum in legibus ciuilibus & principum placitis dissidere, quā CHRISTI rerum humanarum conditoris instituta, eiusq; discipulorum ritus, ab eorū decretis & placitis qui Cræsi & Midæ aceruos bonorum finem esse putant, & felicitatis cumulū, adeo si iustitiam finire nūc uelis quomodo priscis autoribus placuit, quæ ius suum unicuiq; tribuat, uel nullibi eam in publico inuenias, uel (si dicere id mihi permittam) cælinariam quandam dispensatricem esse ut fateamur necesse sit.

cesse sit, siue nunc imperitantium mores spectes, siue ci-
 uium inter se & popularium affectus. Nisi uero à ger-
 mana mundiꝝ æquali iustitia (quod ius naturale uo-
 cant) manasse ius id cōtēderint, ut quo quisq; plus pol-
 leat, eo etiā plus habeat. quo autē plus habeat, eo plus
 eminere inter ciues debeat. quo fit ut iā iure gentiū rece-
 ptū esse uideamus, ut q; nec arte nec industria memora-
 bili iuuare ciues suos & populares possunt, si modo pa-
 ctiles illos nexus & cōtractiles nodos teneāt, queis ho-
 minū patrimonia obstringuntur, quosq; uulgus igna-
 rum, hominesq; literis humanioribus dediti ac procul
 foro, animi causa aut ueritatis indagandæ ergò agen-
 tes, partim Gordij uincula esse ducunt, partim circula-
 toria, nec magnopere miranda, ij millenorum ciuium
 censum, & sæpe singularum ciuitatum, aut etiam am-
 pliorē habeant. ijdemq; tum locupletes, tum frugi ho-
 mines, tum magnifici conquisitores honorifice uociten-
 tur. Quippe ijs sæculis, ijs institutis, ijs moribus, in ijs
 gentibus quæ id ius esse statuerunt, ut tam summa fi-
 de atq; autoritate quisq; sit, quàm maximis opibus pe-
 nates suos architectatus est, ipse hæredesq; eius, idq;
 eo magis atq; magis, quo eorum adnepotes horumq;
 rursus abnepotes patrimonia à maioribus parta lucu-
 lentis certatim accessionibus cumulauerint, id est quo
 longius latiusq; confines, affines, cognatos, consangui-
 neosq; summouerint. At uero CHRISTVS possessio-
 num condi-

num conditor & moderator, Pythagoricam cōmunio-
 nem & charitatem inter affeclas suos relictam, luculen-
 to sanxit exemplo, damnato capitis Anania ob teme-
 ratam cōmunionis legem. Quo certe instituto CHRIS-
 TVS omne iuris, istius civilis pontificiꝝqꝫ adeo recen-
 tioris argumentosa uolumina, inter suos quidem abro-
 gasse mihi uidetur. quod ipsum ius hodie arcem tene-
 re prudentiæ uidemus, ac fata nostra regere. VTOPIA
 uero insula, quam etiam VDEPOTIAM appellari au-
 dio, mirifica utiqꝫ sorte (si credimus) Christianos uero
 ritus ac germanā ipsam sapientiā publice priuatimqꝫ
 hausisse perhibetur, intemeratamqꝫ ad hūc usqꝫ diem
 seruasse, utpote quæ tria diuina instituta, hoc est bono-
 rum malorumqꝫ inter ciues æqualitatem, seu malis ci-
 uilitatem numeris omnibus suis absolutam, & pacis ac
 tranquillitatis amorem constantem ac pertinacem, &
 auri argentiqꝫ contemptū confertis (ut aiunt) manibus
 retinet, tria (ut ita loquar) euerticula omnium fraudū,
 imposturarum, circūscriptionum, uersutiarum, & plani-
 carum improbitatum. Superi suo numine facerent ut
 hæc tria VTOPIANÆ legis capita trabalibus clauis
 firmæ ac statæ persuasionis in sensibus omniū morta-
 lium figerentur, protinus superbiam, cupiditatem, con-
 tentionē uæsanam, atqꝫ alia penè omnia uulnifica Sty-
 gij aduersarij tela concidere langueréqꝫ uideres, iurisqꝫ
 illam uoluminum uim immensam, tot eximia solidaqꝫ
 ingenia

ingenia ad libitinam usq; detinentia, ut casta & uacantia
 teredinibus permitti, aut inuolucris officinarum dicari.
 Proh diui immortales quæ nam Vtopianorum sanctitas eam
 diuinitus beatitudinem emereri potuit, ut auaritia & cupiditas
 in eam unam insulam irrumperet, aut irreperere tot sæculis non
 potuerint, nec inde iustitiam cum pudore proteruitate sua
 impudentiæq; explodere & exigere. Deus nunc optimus maximus
 tam benigne cum ijs prouincijs egisset, quæ ab eius sacratissimo
 nomine cognomentum retinent & amplectuntur. certe auaritia
 tot mentes alioquin egregias arduasq; deprauans & pessundans,
 semel hinc facefferet, & aureum sæculum Saturniumq; rediret.
 Hic enim uero periculum esse quispiam autumarit ne forte Aratus
 & poetæ prisce opinione falsi fuerint, qui Iustitiam è terris
 cedentem in signifero circulo collocauerunt. restitisse enim
 eam in Vtopia insula necesse est, si Hythlodæo credimus,
 nec dum in cælum peruenisse. uerum ego Vtopiam extra mundi
 cogniti fines sitam esse percunctando cõperi, insulam nimirum
 fortunatam, Elysijs fortasse campis proximam, (nam Hythlodæus
 nõdum situm eius finibus certis tradidit ut Morus ipse testatur)
 multas quidem ipsam in urbes distractam, sed unam in ciuitatem
 coeuntes aut cõspiranteis, nomine Hagnopolin, suis utiq; ritibus
 bonisq; acquiescentem, innocentia beatam, caelestem quodam
 modo uitam agentem, ut infra
 cælum

caelum, sic supra mundi huius cogniti colluionē. Quæ
 in tot mortalium studijs ut acribus & incitatis, sic inani
 bus & irritis turbide & æstuose in præcipitium rapitur.
 Eius igitur insulæ cognitionē THOMAE MORO de-
 bemus, qui beatæ uitæ exemplar, ac uiuēdi præscriptū
 ætate nostra promulgauit, ab Hythlodæo, ut ipse tra-
 dit, inuentum, cui omnia fert accepta. qui ut Vtopianis
 ciuitatem architectatus sit, ritusq; illis & instituta cōdi-
 derit, id est beatæ uitæ argumētū nobis inde mutuatus
 sit, & importarit, MORVS certe insulam & sancta insti-
 tuta stilo orationēq; illustrauit, ac ciuitatem ipsam Ha-
 gnopolitanorū ad normā regulāq; expoliuit, omniāq;
 ea addidit, unde operi magnifico decor uenustasq; ac-
 cedit, & autoritas. etiā si in ea opera nauanda sibi tantū
 partes structoris uendicauit. uidelicet religio fuit maio-
 res sibi partes in eo opere sumere, ne Hythlodæus iure
 queri posset gloriā sibi à MORO præcerptam, præflo-
 ratamq; relinqui, si quādo suos ipse labores literis man-
 dare constituisset. εὐλαβουμένου δ' ἔθεμ' αὐτοῦ, μὴ ὑθλόδαος
 αὐτὸς ὃ τῆ ὀυδεποτία γε νήσω ἐμφιλοχωρῶν ἐπιφανείε ποτε
 δυσχεράνει καὶ βαρύνοιτο τὰυτην ἀγνωμοσύνην αὐτοῦ τοῦγε
 ἐγκαταλιπόντος αὐτῶ προαπκηθισμένον τὸ κλέος τῶ εὐρέματι
 τοῦ τούτου. οὕτω γὰρ πεπεῖσθαί, πρὸς ἀνδρῶν ὄσιμ' ἀγαθῶν τε
 καὶ σοφῶν. MORO autem homini per se graui, & auto-
 ritate magna subnixo, fidem planē ut habeā, efficit Pe-
 tri Aegidij Hantuerpiensis testimonium, quem uirum

nuncq̄ coram à me cognitum (mitto nūc doctrinæ morumq̄ cōmendationem) eo nomine amo quod ERA-
 SMI clarissimi uiri ac de literis factis, profanis, omnēq̄
 genus meritissimi, amicus est iuratissimus, quicum etiā
 ipso iamdiu societatem amicorū contraxi literis ultrō
 citrōq̄ obsignatis. Vale Lupsete mi dilectissime, & LI-
 NÆ CRVM Britānici nominis columē (quod quidē ad
 literas bonas attinet) nō magis iam uestrū (ut spero) q̄
 nostrū uerbis meis saluta, uel coram uel epistola inter-
 nuncia, idēq̄ primo quoq̄ tempore. is em̄ unus est pau-
 corum, quibus me perlubens approbarim si possim, cū
 & ipse coram hic agens mihi se summe, Ioanniēq̄ Ruel-
 lio amico meo, studiorūq̄ conscio probauerit, & eius
 excellentem doctrinam, exactamq̄ diligentiam in pri-
 mis suspiciam, æmulariq̄ contendam. Velim etiam ut
 MORO salutem unā & alteram mandato meo uel mit-
 tas ut dixi, uel dicas. quem uirum in Mineruæ sacratius
 album iamdiu opinione mea, sermonēq̄ meo relatū,
 de Vtopia noui orbis insula summe & amo, & uene-
 ror. Eius enim historiam ætas nostra, posterāq̄ ætates
 habebunt uelut elegantium, utiliumq̄ institutorum se-
 minarium, unde translatis mores in suam quisq̄ ci-
 uitatem importent & accommodent. Vale, Parisijs
 pridie Cal. August.

Hexastichon

11

HEXASTICHON ANEMOLII POETAE LAV
REATI, HYTHLODAEI EX SORO-
RE NEPOTIS IN VTOPI-
AM INSVLAM.

Vtopia prisca dicta, ob infrequentiam,
Nunc ciuitatis æmula Platonica,
Fortasse uictrix, (nam quod illa literis
Deliniauit, hoc ego una præstiti,
Viris & opibus, optimisq; legibus)
Eutopia merito sum uocanda nomine.

b 1

12 V T O P I A E I N S V L A E T A B V L A .

UTOPIENSIVM ALPHABETVM. 15

a b c d e f g h i k l m n o p q r s t u x y
O O

TETRASTICHON VERNACVLA VTO-
PIENSIVM LINGVA.

Vtopos ha Boccas peula chama.
E O L L E G O E L O O O E G O E O O O G O O A O
polta chamaan
L E O O O O G O O A O O J .

Bargol he maglomi baccan
E O O O L E G E A O O E L A O O E O O O O J
soma gymnosophaon
E L A O E O A J L E L G O L J .

Agrama gymnosophon labarem
O O O O A O E O A J L E L G E L J E O O O O O A
bacha bodamilomin
E O O O E O E L O O A O E L A O O J .

Voluala barchin heman la
E L E E O O E O O O O O E O G E A O J E O
lauoluola dramme pagloni.
E O E L E E L E O O O O A A O G O O E L J O .

HORVM VERSVVM AD VERBVM HAEC
EST SENTENTIA.

Vtopus me dux ex non insula fecit insulam.
Vna ego terrarum omnium absq; philosophia.
Ciuitatem philosophicam expressi mortalibus.
Libenter impartio mea, non grauatim accipio meliora.

CLARISSIMO D.

HIERONYMO BUSLIDIO PRAEPOSITO
ARIENSI, CATHOLICI REGIS CA
ROLI A CONSILIIS, PETRVS
AEGIDIVS ANTVERPI-
ENSIS S. D.

UPERIORIBVS hisce diebus ornatissi-
me Buslidi, misit ad me THOMAS ille
MORVS, te quoq; teste, cui notissimus
est, eximium huius ætatis nostræ decus,
Vtopiã insulã, paucis adhuc mortalibus
cognitã, sed dignã in primis, quã ut plusq; Platoniam
omneis uelint cognoscere, præsertim ab homine facūdissi-
mo sic expressam, sic depictã, sic oculis subiectã, ut quo-
ties lego, aliquanto plus mihi uidere uidear, q̃ cū ipsum
Raphaëlẽ Hythlodæũ (nam ei sermoni æque interfui ac
MORVS ipse) sua uerba sonantẽ audirẽ. Etiam si uir ille
haud uulgarĩ præditus eloquentia sic rem exponeret, ut
facile appareret eum nõ ea referre, quæ narratibus alijs
didicisset, sed quæ cominus hausisset oculis, & in qbus nõ
exiguũ tempus esset uersatus, homo mea quidẽ sentẽtia,
regionũ, hominũ, & rerũ experientia uel ipso Vlysse su-
perior, & qualẽ octingentis hisce annis nusq; arbitrer na-
tum, ad quẽ collatus Vespucius nihil uidisse putet. Iam
præterq; quod uisa q; audita narramus efficacius, aderat
homini peculiãtis quædã ad explicandas res dexteritas.

Attamẽ

Attamen eadē hęc quoties MORI penicillo depicta con-
templor, sic afficior, ut mihi uidear nōnunq̄ in ipsa uersa
fi Vtopia. Et hercule crediderim Raphaelē ipsum minus
in ea insula uidisse p̄ omne quinquenniū quod illic egit,
q̄ in MORI descriptione uideri liceat. Tantū hic occurrit
undiq̄ miraculorū, ut ambigā quid primū, aut potissimū
admirer, felicissimæ memoriæ fidem, quæ tot res auditas
duntaxat penē ad uerbū reddere potuerit, an prudentiā,
qui uulgo ignotissimos fontes, unde om̄ia reipublicæ uel
oriūtur mala, uel oriri possent bona, sic animaduertit, an
orationis uim ac facultatē, qua tanta sermonis latini puri-
tate, tantis dicendi neruis, tot res cōplexus est, præsertim
un⁹ in tot publica simul & domestica negotia distractus.
Verū hęc om̄ia tu minus admiraris doctissime Bussidi,
qui familiari etiā cōsuetudine penitus habes cognitū, ho-
mine maius ac propē diuinū hominis ingeniū. In cæteris
igitur nihil est, quod illius scriptis queā adiungere. Tantū te-
rastrichū uernacula Vtopiensium lingua scriptum, quod à
MORI discessu, forte mihi ostēdit Hythlodæus apponen-
dum curauit, præfixo eiusdē gentis alphabeto, tū adiectis
ad margines aliquot annotatiunculis. Nā quod de insu-
læ situ laborat MORVS, ne id quidē omnino tacuit Ra-
phael, quanq̄ paucis admodū, ac uelut obiter attigit, ue-
lut hoc aliq̄ seruās loco. Atq̄ id sanē nescio quo modo ca-
sus quidā malus utriq̄ nostrū inuidit, siquidē cum ea lo-
queretur Raphael, adierat MORVM è famulis quispiā,
qui

qui illi nescio quid diceret in aurē, ac mihi quidē tanto attentius auscultanti, comitū quispiā, clarius, ob frigus opinor, nauigatione collectū, tulliensi, dicentis uoces aliquot interceptit. Verū non conquiescā, donec hāc quoq; partē ad plenū cognouero, adeo ut nō solum situm insulæ, sed ipsam etiā poli sublationē sim tibi ad unguē redditurus, si modo incolumis est noster Hythlodæus. Nam uarius de homine rumor adfert, alij affirmant, perisse in itinere, rursus alij reuersum in patriā, sed partim suorū mores nō ferentē, partim Vtopiæ desyderio sollicitatū, eō remigrasse. Nā quod huius insulæ nomē nusq; apud Cosmographos reperiat, pulchre dissoluit Hythlodæus ipse. Si quidem fieri potuit, inquit, ut nomē quo ueteres sint usi, postea sit cōmutatū, aut etiā illos hęc fugerit insula, quādo & hodie cōplures oriuntur terræ, prisca illis Geographis intacta. Quanc; quorsum attinet hic argumentis astruere fidē, cū MORVS ille sit autor: Cæterū quod is ambigit de æditione, equidem laudo & agnosco uiri modestiā. At mihi uisum est opus modis omnibus indignū quod diu premeretur, & cū primis dignū, quod exeat in manus hominū, idq; tuo potissimū nomine cōmendatū orbī, uel qd' MORI dotes tibi præcipue sint p'specta, uel qd' nemo magis idoneus, q' rectis cōsilij iuuet rēpublicā, in qua iā annis cōpluribus, summa cū laude uersaris, tum prudētia, tū integritatis. Bene Vale. studiorū Mæcenas, & huius sæculi dec⁹. Antuerpiæ An. M. D. XVI. Cal. Nouēb.

Thomas

HANG

HOLB

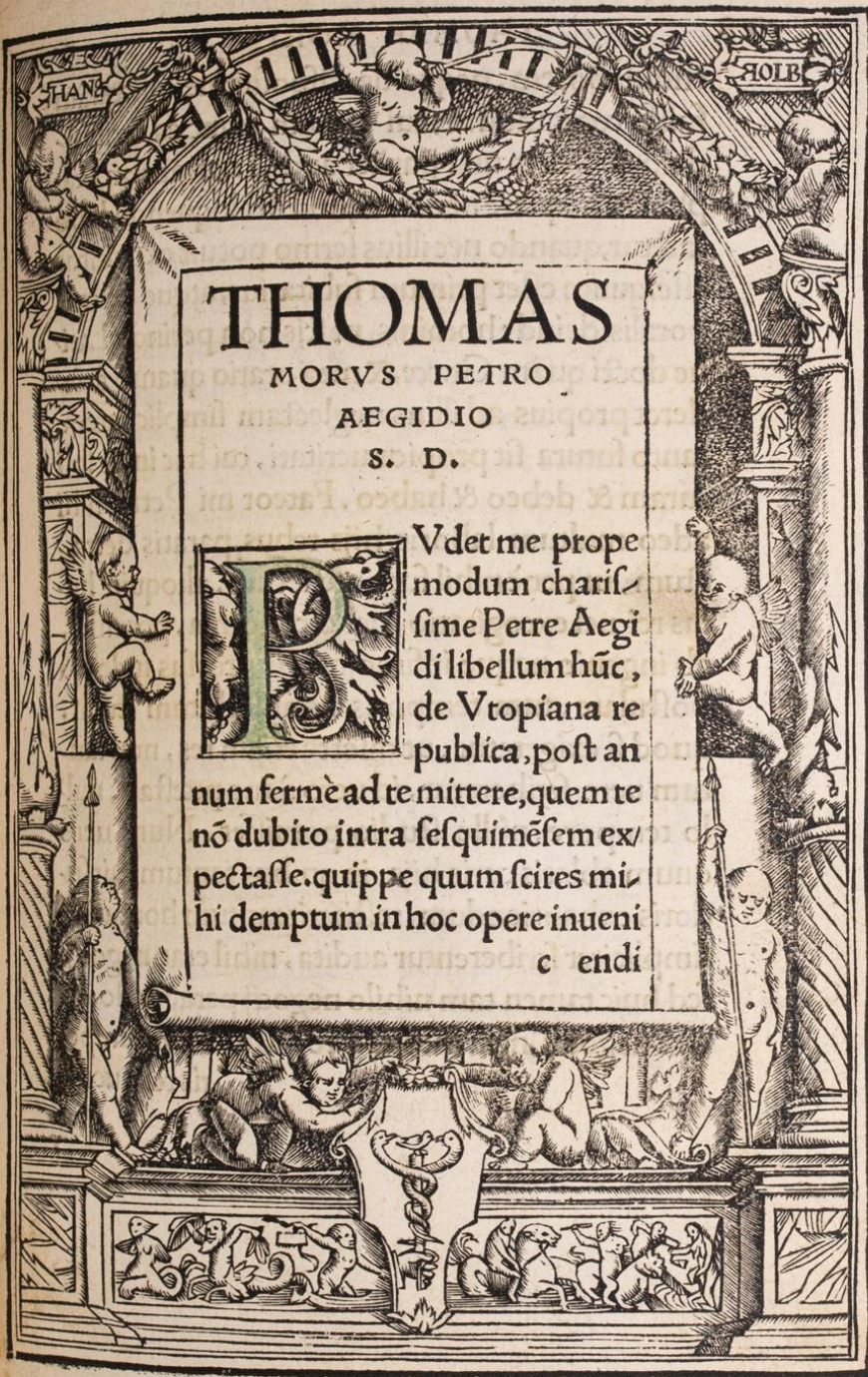
THOMAS

MORVS PETRO

AEGIDIO

S. D.

PVdet me prope
modum charis-
sime Petre Aegi-
di libellum hūc,
de Vtopiana re
publica, post an-
num fermè ad te mittere, quem te
nō dubito intra sesquimēsem ex-
pectasse. quippe quum scires mi-
hi demptum in hoc opere inveni
c endi

endi laborem, neque de dispositione quicquam
fuisse cogitandum, cui tantum erant ea recitan-
da, quæ tecum unà pariter audiui narrantem Ra-
phaelem. quare nec erat quod in eloquendo labo-
raretur, quando nec illius sermo potuit exquisitus
esse, quum esset primum subitarius, atque extem-
poralis, deinde hominis, ut scis, non perinde Lati-
ne docti quàm Græce, & mea oratio quanto acce-
deret propius ad illius neglectam simplicitatem,
tanto futura sit propior ueritati, cui hac in re soli
curam & debeo & habeo. Fateor mi Petre, mihi
adeo multum laboris hîs rebus paratis detra-
ctum, ut penè nihil fuerit relictum. alioquin hu-
ius rei uel excogitatio, uel œconomia, potuisset,
ab ingenio neque infimo, neque prorsus indocto
postulare, tum temporis nonnihil, tum studiij.
quod si exigeretur, ut diserte etiam res, non tan-
tum uere scriberetur, id uero à me præstari, nul-
lo tempore, nullo studio potuisset. Nunc uero
quum ablatis curis hîs, in quibus tantum fuit su-
doris exhauriendum, restiterit tantum hoc, uti sic
simpliciter scriberentur audita, nihil erat negocij.
sed huic tamen tam nihilo negocij peragendo, cæ-
tera negocia mea minus ferè quàm nihil tempo-
ris reliquerūt

ris reliquerunt. Dum causas forenseis assidue ali-
 as ago, alias audio, alias arbiter finio, alias iudex
 dirimo, dum hic officij causa uisitur, ille negocij,
 dum foris totum ferme diem alijs impartior, re-
 liquum meis, relinquo mihi, hoc est literis, nihil.
 Nempe reuerso domum, cum uxore fabulan-
 dum est, garriendum cum liberis, colloquendum
 cum ministris. quæ ego omnia inter negocia nu-
 mero, quando fieri necesse est (necesse est autem,
 nisi uelis esse domi tuæ peregrinus) & danda
 omnino opera est, ut quos uitæ tuæ comites, aut
 natura prouidit, aut fecit casus, aut ipse delegisti,
 hijs ut te quàm iucundissimum compares, mo-
 do ut ne comitate corrumpas, aut indulgentia ex
 ministris dominos reddas. Inter hæc quæ dixi ela-
 bitur dies, mensis, annus. Quando ergo scribi-
 mus? nec interim de somno quicquàm sum lo-
 quutus, ut nec de cibo quidem, qui multis non
 minus absument temporis, quàm somnus ipse, qui
 uitæ absument ferme dimidium. At mihi hoc so-
 lum temporis adquire quod somno ciboque sus-
 furor, quod quoniam parcum est, lente, quia ta-
 men aliquid, aliquando perfeci, atque ad te mi-
 Petre transmisi Vtopiam ut legeres, & si quid ef-
 c 2 fugisset

fugisset nos, uti tu admoneres. Quanquã enim non hac parte penitus diffido mihi (qui utinam sic ingenio atque doctrina aliquid essem, ut memoria non usquequaque destituor) non usqueadeo tamen confido, ut credam nihil mihi potuisse excidere. Nam & Ioannes Clemens puer meus, qui adfuit ut scis unã, ut quem à nullo patior sermone abesse in quo aliquid esse fructus potest, quoniam ab hac herba qua & latinis literis & Græcis cœpit euirefcere, egregiam aliquando frugem spero, in magnam me coniecit dubitationem, si quidem quum, quantum ego recordor, Hythlodæus narrauerit Amauroticum illum pontem, quo fluuius Anydrus insternitur, quingentos habere passus in longum, Ioannes meus ait detrahendos esse ducentos, latitudinem fluminis haud supra trecentos ibi continere. Ego te rogam ut reuoces in memoriam. Nam si tu cum illo sentis, ego quoque adsentiar & me lapsam credam, si ipse non recolis, scribam ut feci quod ipse recordari uideor mihi, nam ut maxime curabo, ne quid sit in libro falsi, ita si quid sit in ambiguo, potius mendacium dicam, quàm mentiar, quod malim bonus esse quàm prudens. Quanquàm facile

Nota The/
ologicã dif/
ferentiã in/
ter mentiri
& menda/
ciũ dicere.

facile fuerit huic mederi morbo, si ex Raphaelē ipso, aut praesens scisciteris, aut per literas, quod necesse est facias, uel ob alium scrupulum, qui nobis incidit nescio mea ne culpa magis, an tua, an Raphaelis ipsius. Nam neque nobis in mentem uenit quaerere, neque illi dicere, qua in parte noui illius orbis Vtopia sita sit. Quod non fuisse praetermissum sic, uellem profecto mediocri pecunia mea redemptum, uel quod subpudet me nescire, quo in mari sit insula de qua tam multa recensendam, uel quod sunt apud nos unus & alter, sed unus maxime, uir pius & professione Theologus, qui miro flagrat desyderio adeūdaē Vtopiae, non inani & curiosa libidine collustrandi noua, sed uti religionem nostram, feliciter ibi cœptam, foueat atque adaugeat. Quod quo faciat rite, decreuit ante curare ut mitratur à Pontifice, atque adeo ut creetur Vtopiensibus Episcopus, nihil eo scrupulo retardatus, quod hoc antistitium sit illi precibus impetrandum. Quippe sanctum ducit ambitum, quem non honoris aut quaestus ratio, sed pietatis respectus pepererit. Quamobrem te oro mi Petre uti aut praesens, si potes commodè, aut absens per epistolam, compelles Hythlodæum

Sanctus
ambitus.

dæum, atq; efficias, ne quicquàm huic operi meo, aut insit falsi, aut ueri desyderetur. Atque haud scio an præstet ipsum ei librum ostendi. Nam neque aliud æque sufficit, si quid est erratum corrigere, neq; is, ipse aliter hoc præstare potest, quàm si quæ sunt à me scripta perlegerit. Ad hæc: fiet ut hoc pacto intelligas, accipiat ne libenter, an grauatim ferat, hoc operis à me conscribi. Nempe si suos labores decreuit ipse mandare literis, nolit fortasse me: neque ego certe uelim, Vtopiensium per me uulgata republica, florem illi gratiamque nouitatis historiarum suarum præripere. Quancquàm ut uere dicam, nec ipse mecum satis adhuc constitui, an sim omnino æditurus. Etenim tam uaria sunt palata mortalium, tam morosa quorundam ingenia, tam ingrati animi, tam absurda iudicia, ut cum hijs haud paulo felicius agi uideatur, qui iucundi atque hilares genio indulgent suo, quàm qui semet macerant curis, ut ædant aliquid quod alijs, aut fastidientibus, aut ingratiss, uel utilitati possit esse, uel uoluptati. Plurimi literas nesciunt: multi contemnunt. Barbarus ut durum reijcit, quicquid non est planè barbarum, Scioli aspernâtur ut triuiale, quicquid obsoletis uerbis

Ingrata ho-
minum iu-
dicia.

AD PETRVM AEGIDIVM PRAEFATIO. 23

letis uerbis non scatet. quibusdam solum placent
 uetera, plerisque tantum sua. Hic tam tetricus est,
 ut non admittat iocos, hic tam insulsus, ut non fe-
 rat sales, tam simi quidam sunt, ut nasum omnem
 uelut aquam ab rabido morsus cane, reformidēt.
 adeo mobiles alij sunt, ut aliud sedentes probent,
 aliud stantes. Hi sedent in tabernis, & inter pocu-
 la de scriptorum iudicant ingenijs, magnaq; cum
 autoritate condemnant utcunque lubitum est, su-
 is quenque scriptis, ueluti capillicio uellicantes, ipsi
 interim tuti, & quod dici solet, ἔξω βέλους. quip-
 pe tam leues & abrasi undique, ut ne pilum qui-
 dem habeant boni uiri, quo possint apprehendi.
 Sunt praeterea quidam tam ingrati, ut quum im-
 pense delectentur opere: nihilo tamen magis a-
 ment autorem. non absimiles inhumanis hospi-
 tibus, qui quum opiparo conuiuio prolixè sint
 excepti, saturi demum discedunt domum, nullis
 habitis gratijs ei, à quo sunt inuitati. I nunc & ho-
 minibus tam delicati palati: tam uarij gustus:
 animi praeterea tam memoris & grati, tuis impen-
 sis epulum instrue. Sed tamen mi Petre tu illud
 age quod dixi cum Hythlodæo. postea tamen in-
 tegrum erit hac de re consultare denuo. Quan-
 quam si

Simos, uo
 cat homi/
 nes nullo
 naso.

Prouerbi/
 um.

Mira co
 latio,

34 MORI AD PET. AEGID. PRAEFATIO.
quàm si id ipsius uoluntate fiat : quandoquidem
scribendi labore defunctus : nunc sero sapio:
quod reliquum est de ædendo : se/
quar amicorum consilium : at/
que in primis tuum. Va-
le dulcissime Petre
Aegidi : cum
optima
con/
iuge : ac
me ut soles a-
ma : quando ego te
amo etiam plus quàm soleo.

Io. Clemens. Hythlodæus. Tho. Morus. Pet. Aegid.

SERMONIS QVEM

RAPHAEL HYTHLODÆVS VIR EXIMIVS,
DE OPTIMO REIPVBLICAE STATV HA-
BVIT, LIBER PRIMVS, PER ILLVSTREM
VIRVM THOMAM MORVM INCLYTAE
BRITANNIARVM VRBIS LONDINI
ET CIVEM, ET VICECOMITEM.

VVM NON EXIGVI MOMEN-
ti negocia quædam inuictissimus An-
glia Rex HENRICVS eius nominis
octauus, omnibus egregij principis
artibus ornatissimus, cum serenissi-
mo Castel,

mo Castellæ principe CAROLO controuersa nuper habuisset, ad ea tractanda, componendâq; oratorē me legauit in Flandriam, comitem & collegam uiri incomparabilis Cuthberti Tunstalli, quem sacris scrinijs nuper ingenti omniū gratulatione præfecit, de cuius sane laudibus nihil à me dicitur, nō quod uerear ne parum synceræ fidei testis habēda sit amicitia, sed quod uirtus eius, ac doctrina maior est, q̄ ut à me prædicari possit, tum notior ubiq; atq; illustrior, q̄ ut debeat, nisi uideri uelim solem lucerna, quod aiunt, ostendere. Occurrunt nobis Brugis (sic enim cōuenerat) hi, quibus à principe negociū demandabatur, egregij uiri omnes. in his præfectus Brugensis uir magnificus, princeps & caput erat, cæterum os & pectus Georgius Temficus Cassiletanus Præpositus, non arte solum, uerū etiam natura facundus, ad hæc iureconsultissimus, tractandi uero negocij cum ingenio, tum assiduo rerum usu eximius artifex. ubi semel atq; iterum congressi, quibusdā de rebus non satis cōsentiremus, illi in aliquot dies uale nobis dicto, Bruxellas profecti sunt, principis oraculum sciscitaturi. Ego me interim (sic enim res ferebat) Antuerpiam cōfero. Ibi dum uersor, sæpe me inter alios, sed quo nō alius grator, inuisit Petrus Aegidius Antuerpiæ natus magna fide, & loco apud suos honesto, dignus honestissimo, quippe iuuenis haud scio doctior ne, an moratior. est em̄ & optimus & literatissim⁹, ad hæc animo in omnes

Parœmia .

omnes candido, in amicos uero tam propēso pectore amore, fide, adfectu tam syncero, ut uix unum aut alterum usq̄ inuenias, quem illi sentias omnibus amicitiae numeris esse conferendum. Rara illi modestia, nemini longius abest fucus, nulli simplicitas inest prudentior, porro sermone tam lepidus, & tam innoxie facetus, ut patriæ desyderium, ac laris domestici, uxoris, & liberorum, quorum studio reuifendorū nimis q̄ anxie tenebar (iam tum enim plus quatuor mensibus abfuerā domo) magna ex parte mihi dulcissima cōsuetudine sua, & mellitissima confabulatione leuauerit. Hunc quum die quadā in templo diuæ Mariæ, quod & opere pulcherrimum, & populo celeberrimū est, rei diuinæ interfuissem, atq̄ peracto sacro, pararem inde in hospitium redire, forte colloquētem uideo cum hospite quodam, uergentis ad senium ætatis, uultu adusto, promissa barba, penula neglectim ab humero dependēte, qui mihi ex uultu atq̄ habitu nauderus esse uidebatur. At Petrus ubi me cōspexit, adit ac salutat. respondere conan- tem seducit paululum, & uides inquit hunc? (simul designabat eum cum quo loquētem uideram) eum inquit iam hinc ad te rectā parabam ducere. Venisset inquā pergratus mihi tua causa. Imo inquit ille, si nosses hominem, sua. Nam nemo uiuit hodie mortaliū omniū, qui tantam tibi hominū, terrarūq̄ incognitarum narrare possit historiam. quarum rerum audiendarū scio

auidissimum esse te. Ergo inquā non pessime coniecta
 ui. Nam primo aspectu protinus sensi hominem esse
 nauclerum. Atqui inquit aberrasti longissime: nauiga-
 uit quidem non ut Palinurus, sed ut Vlysses: imo uelut
 Plato. Nempe Raphael iste, sic enim uocatur gentilitio
 nomine Hythlodæus, & latinæ linguæ nō indoctus, &
 græcæ doctissimus (cuius ideo studiosior q̄ Romanæ
 fuit, quoniam totum se addixerat philosophiæ: qua in
 re nihil quod alicuius momenti sit, præter Senecæ qua
 dam, ac Ciceronis extare latine cognouit) relicto fratri-
 bus patrimonio, qd̄ ei domi fuerat (est em̄ Lusitanus)
 orbis terrarū contemplandi studio Americo Vesputio
 se adiunxit, atq; in tribus posterioribus illarū quatuor
 navigationū quæ passim iā leguntur, perpetuus eius co-
 mes fuit, nisi qd̄ in ultima cū eo nō redijt. Curauit em̄
 atque adeo extorsit ab Americo, ut ipse in his XXIII
 esset q̄ ad fines postremæ nauigatiōis in Castello relin-
 quebant̄. Itaq; relictus est, uti obtēperaret̄ animo eius,
 peregrinationis magis q̄ sepulchri curioso. quippe cui
 hæc assidue sunt in ore, Cælo tegitur qui non habet ur-
 nam, & Vndiq; ad superos tantundem esse uiæ. Quæ
 mens eius, nisi deus ei propitius adfuisset, nimio fuerat
 illi cōstatura. Cæterū postq̄ digresso Vesputio multas
 regiones cū quinq; Castellanorū comitibus emensus
 est, mirabili tandē fortuna Taprobanen delatus, inde
 peruenit in Caliquit, ubi repertis cōmode Lusitanorū
 nauibus

Apophthe-
 gma.

nauibus, in patriā deniq; præter spem reuehitur. Hæc
 ubi narrauit Petrus, actis ei gratijs quod tã officiosus
 in me fuisset, ut cuius uiri colloquiũ mihi gratum spera
 ret, eius uti sermonẽ fruerer, tantã rationem habuisset,
 ad Raphaëlem me conuerto, tum ubi nos mutuo salu/
 tassemus, atq; illa cõmunia dixissemus, quæ dici in pri
 mo hospitem cõgressu solent, inde domũ meam digre
 dimur, ibiq; in horto confidentes in scamno cespitibus
 herbeis constrato, cõfabulamur. Narrauit ergo nobis,
 quo pacto posteaq; Vespucius abierat, ipse, socij q;
 eius, qui in Castello remanserant, conueniendo atque
 blandiendo cœperint se paulatim eius terræ gentibus
 insinuare, iamq; non innoxie modo apud eas, sed etiã
 familiariter uersari, tum principi cuidã (cuius & patria
 mihi, & nomen excidit) grati, chariq; esse, eius liberalita
 te narrabat cõmeatum, atq; uiaticũ ipsi & quinq; eius
 comitibus affatim fuisse suppeditatũ, cũ itineris (quod
 per aquam ratibus, per terram curru peragebant) fide/
 lissimo duce, qui eos ad alios principes, quos diligẽter
 cõmendati petebant, adduceret. Nam post multorum
 itinera dierum, oppida atque urbes aiebat reperisse se,
 ac non pessime institutas magna populorum frequen
 tia respublicas. Nempe sub æquatoris linea tum hinc
 atq; inde ab utroq; latere quantum ferè spatij solis or/
 bita cõplectitur, uastitas obiacere solitudines perpetuo
 feruore torridas. Squalor undiq; & tristis rerum facies

horrida atq; inculta omnia feris habitata, serpētibusq;
 aut deniq; hominib⁹, neq; minus efferis quàm sint be
 luae, neq; minus noxijs. Cæterum ubi longius euectus
 sis, paulatim omnia māsuescere, cælum minus asperū,
 solum uirore blandū, mitiora animantiū ingenia, tan
 dem aperiri populos, urbes, oppida, in his assidua non
 inter se modo, ac finitimos, sed procul etiā dissitas gen
 tes, terra mariq; cōmercia. Inde sibi natam facultatem
 multas ultro citroq; terras inuisendi, quod nulla nauis
 ad iter quodlibet instruebatur, in quam non ille, comi
 tesq; eius libentissime admittebantur. Naues quas pri
 mis regionibus conspexerūt, carina plana fuisse narra
 bat. uela confutis papyris aut uiminibus intendebant,
 alibi coriacea. post uero acuminatas carinas canabea
 uela reppererunt. omnia deniq; nostris similia. nauæ
 maris ac cæli nō imperiti. Sed miram se narrabat inisse
 gratiā, tradito magnetis usu, cuius antea penitus erant
 ignari. ideóq; timide pelago consueuisse sese, neq; aliās
 temere, q̄ æstate credere. Nunc uero eius fiducia lapi
 dis contemnūt hyemem, securi magis, q̄ tuti, ut pericu
 lum sit, ne quæ res magno eis bono futura putabatur,
 eadem per imprudētiam magnorum causa malorum
 fiat. Quid quoq; in loco se uidisse narrauit, & longum
 fuerit explicare, neq; huius est operis institutum, & alio
 fortasse loco dicetur à nobis, præsertim quicquid ex usu
 fuerit nō ignorari, qualia sūt in primis ea, quæ apud po
 pulos

pulos usq̄ ciuiler cōiuentes animaduertit, recte prudenterq̄ prouisa. His enim de rebus & nos auidissime rogabamus, & ille libentissime differebat, omitta interim inquisitione monstrorū, quibus nihil est minus nouum. Nam Scyllas & Celenos rapaces, & Lestrigonas populi ueros, atq̄ eiusmodi immania portēta, nusq̄ ferē non inuenias, at sane ac sapienter instituto ciues haud reperias ubilibet. Ceterū ut multa apud nouos illos populos adnotauit p̄perā cōsulta, sic haud pauca recensuit, unde possint exempla sumi corrigendis harū urbiū, nationū, gentium, ac regnorū erroribus idonea, alio, ut dixi, loco à me cōmemoranda. Nunc ea tantum referre animus est, quā de moribus atq̄ institutis narrabat Vtopiensium, prēmiso tamen eo sermone, quo uelut tractu quodam ad eius mētionem reipublicæ de uentum est. Nam quū Raphaël prudentissime recensuisset, alia hic, alia illic errata, utrobiq̄ certe plurima, tū quæ apud nos, quæue itē sunt apud illos cauta sapientius, quum uniuscuiusq̄ populi mores atq̄ instituta sic teneret, tanq̄ in quēcunq̄ locum diuertisset, totā ibi uitam uixisse uideretur, admiratus hominem Petrus, Miror profecto mi Raphaël, inquit, cur te regi cui piā non adiungas, quorū neminē esse satis scio, cui tu non sis futurus uehemēter gratus, utpote quē hac doctrina, atq̄ hac locorum hominumq̄ peritia nō oblectare solum, sed exemplis quoque instruere, atq̄ adiuuare consilio

sis

sis idoneus, simul hoc pacto & tuis rebus egregie cōsu-
 lueris, & tuorum omnium commodis magno esse adiu-
 mento possis. Quod ad meos attinet, inquit ille, nō ual-
 de cōmoueor, nempe in quos mediocriter opinor me
 officij mei partes impleuisse. nam quibus rebus alij nō
 nisi senes & aegri cedunt, imo tum quoq; aegre cedunt,
 quum amplius retinere non possunt, eas res ego nō sa-
 nus modo ac uegetus, sed iuuenis quoq; cognatis, ami-
 cisq; dispartiui, quos debere puto hac mea esse beni-
 gnitate cōtentos, neq; id exigere atq; expectare prae-
 rea, ut memet eorum causa regibus in seruitiū dedam.
 Bona uerba inquit Petrus, mihi uisum est non ut ser-
 uias regibus, sed ut inseruias. Hoc est inquit ille, una syl-
 laba plusq; seruias. At ego sic cēseo inquit Petrus, quo
 quo tu nomine rē appelles, eam tamen ipsam esse uia,
 qua non alijs modo & priuatim, & publice possis cōdu-
 cere, sed tuam quoq; ipsius cōditionem reddere felicio-
 rem. Feliciorem ne inquit Raphael, ea uia facerē, à qua
 abhorret animus? Atqui nunc sic uiuo ut uolo, quod
 ego certe suspicor paucissimis purpuratorū cōtingere.
 Quin satis est eorum, qui potētum amicitias ambiunt,
 ne magnā putes iacturam fieri, si me atq; uno aut altero
 mei similibus sint carituri. Tum ego, perspicuum est
 inquā te mi Raphael, neq; opū esse, neq; potētia cupi-
 dum, atq; ego pfecto huius tuæ mentis hominē nō mi-
 nus ueneror ac suspicio, q̄ eorū quēuis, q̄ maxime rerū
 sunt

sunt potentes. Cæterum uideberis planè rem te atque
isthoc animo tuo tam generoso, tam uere philosopho
dignam facturus, si te ita compares, ut uel cum aliquo
priuatim incòmodo ingenium tuū atq; industriã, pu-
blicis rebus accòmodes, quod nunq; tanto cum fructu
queas, quãto si à consilijs fueris magno alicui principi,
eiq; (quod te facturū certe scio) recta atq; honesta per-
suaseris, nempe à principe bonorū, malorūq; omniū
torrens in totum populū, uelut à perenni quodã fonte
promanat. In te uero tam absoluta doctrina est, ut uel
citra magnū rerum usum, porrò tanta rerum peritia, ut
sine ulla doctrina, egregium còsiliariū cuius regum sis
præstaturus. Bis erras, inquit ille, mi More, primum in
me, deinde in re ipsa, nam neq; mihi ea est facultas, quã
tu tribuis, & si maxime esset, tamē quū ocio meo nego-
cium facefferem, publicam rem nihil promoueam. Pri-
mum em̄ principes ipsi pleriq; omnes militaribus stu-
dijs (quorum ego neq; peritiam habeo, neq; desydero)
libentius occupantur, q̄ bonis pacis artibus, maiusq;
multo studiū est, quibus modis per fas ac nefas noua
sibi regna pariant, q̄ uti parta bene administrent. Præ-
terea quicunq; regibus à consilio sunt, eorū nemo est,
qui non aut uere tantū sapit, ut non egeat, aut tantum
sibi sapere uidetur, ut non libeat alterius probare consi-
lium, nisi quod absurdissimis quibusq; dictis assentiū-
tur & supparasitātur eorū, quos ut maxime apud prin-
cipem

cipem gratiæ, student assentatione demereri sibi. Et certe sic est natura comparatum, ut sua cuiq; inuēta blandiantur. Sic & coruo suus arridet pullus, & suus simiæ carulus placet. Quod si quis in illo cœtu uel alienis inuidentium, uel præferentium sua, aliquid afferat, quod aut alijs temporibus factum legit, aut alijs fieri locis uidit, ibi qui audiunt, perinde agunt, ac si tota sapientiæ suæ periditaretur opinio, & post illa pro stultis planè sint habendi, nisi aliquid sufficient inuenire, quod in aliorū inuentis uertant uitio. Si cætera destituant, tum huc confugiunt, hæc nostris, inquit, placere maioribus, quorum prudentiã utinam nos æquaremus. itaq; hoc dicto ueluti egregie perorata re confidunt. Tanq; magnū sit periculū, si quis ulla in re deprehendatur maioribus suis sapientior. à quibus tamen, ut quicq; optime consultū est, ita æquissimo animo ualere sinimus. at si qua de re potuit consuli prudentius, eam protinus ansam cupide arreptam mordicus retinemus. Itaq; in hæc superba, absurda, ac morosa iudicia, cū sæpe alibi, tum semel in Angliã quoq; incidi. Obsecro inquã, fuisti apud nos? Fui inquit, atq; aliquot menses ibi sum uersatus, non multo post eam cladem, qua Anglorū occidentaliū ciuile aduersus regem bellum miserada ipsorum strage cōpressum est. Interea multum debui reuerendissimo patri Ioanni Mortono Cantuariēsi Archiepiscopo & Cardinali, ac tum quoq; Angliæ Cancellario, uiro

rio. uiro mi Petre (nā Moro cognita sum narraturus)
 nō autoritate magis, q̄ prudētia ac uirtute uenerabili.
 Etenim statura ei mediocris erat, nec atati, q̄q̄ seræ ce-
 dens. uultus quē reuereare, nō horreas. in congressu nō
 difficilis. serius tamen & grauis. libido erat asperius in-
 terdum cōpellando supplicātes experiri, sed sine noxa,
 quid ingenij, quā animi præsentia quisq; præ se ferret,
 qua uelut cognata sibi uirtute, modo abesset impuden-
 tia delectabatur, & ut idoneā ad res gerēdas amplecte-
 batur, Sermo politus & efficax, Iuris magna peritia, in-
 genium incōparabile, memoria ad prodigiū usq; excel-
 lens. Hæc em̄ natura egregia, discendo atq; exercendo
 p̄uexit. Huius cōsilijs rex plurimū fidere, multū Resp.
 niti (cū ego aderā) uidebatur. quippe qui ab prima ferē
 iuuenta protinus à schola cōiectus in aulā, maximis in
 negocijs per omnē uersatus atate, acuarijs fortunæ æsti-
 bus assidue iactatus prudentiā rerum (quæ sic recepta
 nō facile elabatur) multis, magnisq; cū periculis didice-
 rat. Forte fortuna quū die quodā in eius mensa essem,
 laicus quidam legum uestratiū peritus aderat, is nescio
 unde nactus occasiōē, cœpit accurate laudare, rigidā
 illā iustitiā, quæ tū illic exercebat̄ in fures, quos passim
 narrabat nōnunq̄ suspēdi uiginti in una cruce, atq; eo
 uehementius dicebat se mirari, cū tam pauci elaberent̄
 supplicio, quo malo fato fieret, uti tā multi tamē ubiq;
 grassarent̄. Tum ego, ausus em̄ sum libere apud Cardi-

De legib^s
 parū æqs

Qua ratio
ne fieri pos
sit, ne tam
multi sint
fures.

nalem loqui: nihil mireris inquā. Nam hæc punitio fu
rum & supra iustum est, & nō ex usu publico. Est enim
ad uindicanda furta nimis atrox, nec tamē ad refrenan
da sufficiens. Quippe neq; furtum simplex tam ingēs
facinus est, ut capite debeat plecti, neque ulla poena est
tanta, ut ab latrocinijs cohibeat eos, qui nullam aliā ar
tem quærendi uictus habent. Itaq; hac in re non uos
modo, sed bona pars huius orbis imitari uideretur ma
los præceptores, qui discipulos uerberant libentius q̄
docent. Decernūtur enim furanti grauiā atq; horrēda
supplicia, cum potius multo fuerit prouidendū, uti ali
quis esset prouentus uitæ, ne cuiq; tam dira sit furandi
primū, dehinc pereundi necessitas. Est inquit ille, satis
hoc prouisum: sunt artes mechanicæ, est agricolatio, ex
his tueri uitā liceat, ni sponte mali esse mallent. At non
sic euades inquā. Nam primū omitteremus eos, qui sæ
pe uel ab externis bellis, uel ciuilibus mutili redeūt do
mum, ut nuper apud uos e Cornubiensi prælio, & non
ita pridem e Gallico, qui uel Reip. impendūt mēbra,
uel regi, quos neq; pristinas artes exercere debilitas pa
titur, neq; ætas nouam discere. hos inquā omitteremus,
quando bella per intermissas uices cōmeant. Ea cōtem
plemur, quæ nullo die nō accidunt. Tantus est ergo no
bilitum numerus, qui nō ipsi modo degant ociosi tanq;
fuci laboribus aliorū, quos puta suorū prædiorū colo
nos augēdis reditibus ad uiuū usq; radunt. Nam eam
solam

solam frugalitatem nouere, homines alioquin ad mendicitatem usq; prodigi: uerū immensam quoq; ociosorum stipatorum turbam circūferunt, qui nullam unq; quærēdi uictus artē didicere. Hi simul atq; herus obierit, aut ipsi ægrotauerint, eijciuntur ilico, nam & ociosos libentius q̄ ægrotos alunt, & sæpe morientis heres nō p̄tinus alendæ sufficit paternæ familiæ, interim illi esuriunt strennue, nisi strennue latrocinentur. Nam quid faciunt? Siquidē ubi errando paululū uestes ac ualetudinem attriuere, morbo iam squalidos, atq; obsitos panis, neq; generosi dignātur accipere, neq; audent rustici: non ignari eum qui molliter educatus in ocio ac delicijs, solitus sit accinctus acinace ac cetra, totam uiciniam uultu nebulonico despiciere & contemnere omnes præ se, haudqua q̄ idoneum fore, qui cum ligone ac marra, maligna mercede ac uictu parco, fideliter inseruiat pauperi. Ad hæc ille, atqui nobis inquit, hoc hominum genus in primis fouendū est. In his enim, utpote hominibus animi magis excelsi ac generosioris, q̄ sunt opifices aut agricolæ, consistunt uires ac robur exercitus, si quando sit cōstigendū bello. Profecto inquā ego, eadē opera dicas licet, belli gratia fouēdos esse fures, quibus haud dubie nunq; carebitis, dum habebitis hos. Quin neq; latrones sunt instrennui milites, neq; milites ignauissimi latronū, adeo inter has artes belle conuenit. At hoc uitium tamē frequens est uobis, nō propriū. est em̄

omniū ferè gentiū cōmune. Nam Gallias infestat alia
 præterea pestis pestilentior, Tota patria stipendiarijs,
 in pace quoq; (si illa pax est) oppleta atq; obfessa mili-
 tibus, eadem persuasione inductis, qua uos ociosos hic
 ministros alendos esse cēsuisitis. nempe quod Moroso/
 phis uisum est, in eo sitam esse publicam salutem, si in
 promptu semper adsit ualidum, firmiterq; præsidium,
 maxime ueteranorū. neq; enim cōfidunt in exercitatis
 quicq;. ut uel ideo quærendū eis bellum sit, ne imperi-
 tos habeāt milites, & homines iugulandi gratis, ne (ut
 habet facete Salustius) manus aut animus incipiat per
 ocium torpescere. At quàm sit perniciosum huiusmodi
 beluas alere, & Gallia suo malo didicit, & Romanorū,
 Carthaginensium, ac Syrorum, tum multarū gentium
 exempla declarant, quorū omniū non imperiū modo,
 sed agros quoq; atq; adeo urbes ipsas parati ipsorum
 exercitus alijs atq; alijs occasionibus euerterūt. Quam
 uero nō magnopere necessariū, uel hinc elucescit, quod
 ne Galli quidem milites armis ab unguiculis exercita-
 tissimi cum euocatis comparati uestris, admodū sæpe
 gloriantur superiores sese discessisse, ut ne quid dicam
 amplius, ne præsentibus uidear ad blandiri uobis. Sed
 nec uestri illi uel opifices urbici, uel rudes atq; agrestes
 agricolæ ociosos generosorū stipatores creduntur ual-
 de pertimescere, nisi aut hi quibus ad uires atq; auda-
 ciam corpus contigit ineptius, aut quorum animi uis
 inopia

Quā per/
 niciē adfe/
 rant perpe/
 tua militū
 præsidia.

inopia rei familiaris infringitur, adeo periculū nullum est, ne quorū ualida & robusta corpora (neq; enim nisi selectos dignantur generosi corrumpere) nunc uel elanguescūt ocio, uel negocijs propè muliebribus emolliuntur. ijdem bonis artibus instructi ad uitam, & uirilibus exercitati laboribus effœminentur. Certe utcunq; sese hæc habet res, illud mihi nequaquã uidetur publicæ rei conducere, in euentum belli, quod nuncq; habetis, nisi quum uultis, infinitam eius generis turbam alere, quod infestat pacem, cuius tanto maior haberi ratio, quàm belli debeat. Neque hæc tamen sola est furandi necessitas. Est alia magis quantum credo, peculiaris uobis. Quænam est ea inquit Cardinalis. Oues inquam uestræ, quæ tam mites esse, tamq; exiguo solent ali, nunc (uti fertur) tam edaces atq; indomitæ esse cœperunt, ut homines deuorēt ipsos, agros, domos, oppida uastent ac depopulentur. Nempe quibuscunq; regni partibus nascitur lana tenuior, atque ideo preciosior, ibi nobiles & generosi, atq; adeo Abbates aliquot sancti uiri, non his contenti redditibus, fructibusq; annuis, qui maioribus suis solebant ex prædijs crescere, nec habētes satis, quod ociose ac laute uiuentes, nihil in publicū profint, nisi etiã obsint, aruo nihil relinquunt, omnia claudunt pascuis, demoliuntur domos, diruunt oppida, templo duntaxat stabulandis ouibus relicto, & tanq; parum soli perderent apud uos ferarum saltus, ac uiuaria, illi
boni

boni uiri habitationes omnes, & quicquid usque est culti, uertunt in solitudinem. Ergo ut unus helluo inexplibilis ac dira pestis patriae, continuatis agris, aliquot millia iugerum uno circumdet septo, eijciuntur coloni quidam, suis etiam aut circumscripti fraude, aut ui oppressi exuuntur, aut fatigati iniurijs, adiguntur ad uenditionem. Itaque quoquo pacto emigrant miseri, uiri, mulieres, mariti, uxores, orbi, uiduae, paretes cum paruis liberis, & numerosa magis quam diuite familia, ut multis opus habet manibus res rustica, emigrant inquam e notis atque assuetis laribus, nec inueniunt quo se recipiant, suppellectile omnem haud magno uendibilem, etiam si manere possit emptorem, quum extrudi necesse est, minimo ueniant id quum breui errando insumperint, quid restat aliud denique, quam uti furentur, & pendeant iuste scilicet, aut uagentur atque mendicent. quantum tum quoque uelut errone conueniuntur in carcerem, quod ociosi obambulent, quorum operam nemo est qui conducat, quum illi cupidissime offerant. Nam rusticae rei cui assueuerunt nihil est quod agatur, ubi nihil seritur. Siquidem unus opilio atque bubulcus sufficit ei terrae depascendae pecoribus, in cuius cultum, ut sementi faciendae sufficeret, multae poscebantur manus. Atque hac ratione fit, ut multis in locis annona multo sit carior. Quin lanarum quoque adeo increuit precium, ut a tenuioribus, qui panos inde solent apud uos conficere, prorsus emi non possint, atque ea ratione

plures

plures ab opere ablegantur in ocium. Nam post aucta pascua infinitam ouium uim absumpsit tabes, uelut eorum cupiditatē ulciscente deo immissa in oues lue, quā in ipsorum capita contortam esse fuerat iustius. Quod si maxime increfcat ouium numerus, precio nihil decreuit tamen, quod earum, si monopolium appellari non potest quod nō unus uendit, certe oligopolium est. Reciderunt enim ferē in manus paucorum, eorundemq; diuitū, quos nulla necessitas urget ante uendēdi quā libet, nec ante libet quā liceat quanti libet. Iam cætera quoque pecorum genera, ut æque cara sint, eadem ratio est, atq; hoc etiam amplius, quod dirutis uillis, atq; imminuta re rustica non sint qui foeturam curent. Neq; enim diuites illi, ut ouium, sic etiam armentorum foetus educant: sed aliunde macra empta uili, posteaq; suis pascuis pinguerint, magno reuendunt. Ideoq; sicuti reor, nondum sentitur totum huius rei incommodum. Nempe adhuc his modo locis reddunt cara, ubi uendunt. cæterum ubi aliquandiu celerius extulerint illinc, quā nasci possint, tū demū ibi quoq; paulatim decrescente copia, ubi coëmuntur, necesse est hic insigni laboretur inopia. Ita qua re uel maxime felix hæc uestra uidebatur insula, iam ipsam paucorum improba cupiditas uertit in perniciem. Nam hæc annonæ caritas in causa est, cur quisq; quā possit plurimos è familia dimittat, quo quæso nisi mendicatum, aut quod genero/

f sis

sis animis persuadeas facilius latrocinatū? Quid quod
 ad miseram hanc egestatem, atq; inopiam adiungitur,
 importuna luxuries. Nam & ministris nobilium, & opi-
 ficibus, & ipsis propemodū rusticis, & omnibus deniq;
 ordinibus, multū est insolētis apparatus in uestibus, ni-
 mius in uictu luxus. Iā ganea, lustra, lupanar, & aliud lu-
 panar tabernæ, uinaria, ceruisiaria, postremo tot im-
 probi ludi, alea, charta, fritillus, pila, sphaera, discus, an
 non hæc celeriter exhausta pecunia, recta suos mystas
 mittunt aliquò latrocinatum? Has perniciosas pestes
 erigite, statuite, ut uillas atq; oppida rustica, aut hi resti-
 tuant qui diruere, aut ea cedant reposituris, atq; ædifi-
 care uolentibus. Refrenate coëmptiones istas diuitum,
 ac uelut monopolij exercendi licentiã. Pauciores alant
 ocio, reddatur agricolatio, lanificium instauretur, ut sit
 honestum negociū, quo se utiliter exerceat ociosa ista
 turba, uel quos hæctenus inopia fures fecit, uel qui nūc
 erroneos aut ociosos sunt ministri, fures nimirum utriq;
 futuri. Certe nisi his malis medemini, frustra iactetis
 exercitam in uindicanda furta iustitiam, nempe specio-
 sam magis, q̄ aut iustã aut utilem. Siquidẽ quū pessimè
 finitis educari, & mores paulatim ab teneris annis
 corrūpi, puniendos uidelicet, tum demū quū ea flagi-
 tia uiri designent, quorum spem de se perpetuã à pueri-
 tia usq; præbuerāt, quid aliud quæso q̄ facitis fures, &
 ijdem plectitis? Iam me hæc loquente iuris ille consul-
 tus inte-

tus interim se ad dicendum composuerat, ac statuerat
 secum modo illo solenni disputantium uti, qui diligen-
 tius repetunt quæ respondent, adeo bonam partem lau-
 dis ponunt in memoria. Belle, inquit, dixisti profecto,
 quum sis uidelicet hospes, qui magis audire his de re-
 bus aliquid potueris, quæ exacte quicquæ cognoscere, id
 quod ego paucis efficiam perspicuum. Nam primum
 ordine recensebo quæ tu dixisti. deinde ostendam qui
 bus in rebus imposuit tibi nostrarum rerum ignora-
 tio, postremo rationes tuas omnes diluam atque dissol-
 uam. Igitur ut à primo quod sum pollicitus exordiar,
 quatuor mihi uisus es: Tace inquit Cardinalis: nam
 haud responsurus paucis uideris qui sic incipias. Quæ
 obrem leuabimus in præsentem te hac respondendi mo-
 lestia, seruaturi tamen integrum id munus tibi in pro-
 ximum congressum uestrum, quem (nisi quid impe-
 diat, aut te, aut Raphæel hunc) crastinus dies uelim re-
 ferat. Sed interim abste mi Raphæel perquam libèter
 audierim, quare tu furtum putes ultimo supplicio non pu-
 niendum quam uel aliam poenam ipse statuas, quæ ma-
 gis conducat in publicum. Nam tolerandum ne tu qui
 dem sentis. At si nunc per mortem quoque, tamen in fur-
 tum ruitur, proposita semel uitæ securitate, quæ uis,
 quis metus posset absterrere maleficos: qui mitigatio-
 ne supplicij, uelut præmio quodam ad maleficium se in-
 uitados interpretarètur. Omnino mihi uidetur inquæ

Expressit
 morem et
 Cardinali
 familiarè
 interpellã-
 di si quis
 loquacius
 ageret.

pater benignissime homini uitā eripi propter ereptam pecuniam prorsus iniquum esse. Siquidem cum humana uita ne omnibus quidē fortunæ possessionibus paria fieri posse arbitror. Quod si læsam iustitiam, si leges uiolatas, hac rependi pœna dicant, haud pecuniā: quid ni merito summum illud ius, summa uocetur iniuria?

Manliana
imperia
ex Liuiō.

Nam neq; legū probanda sunt tam Manliana imperia, ut sicubi in leuissimis parum obtemperetur, illico stringant gladium: neq; tam Stoica scita, ut omnia peccata adeo existiment paria, uti nihil iudicent interesse, occidat ne aliquis hominem, an nummum ei surripiat, inter quæ (si quicq; æquitas ualeat) nihil omnino simile aut affine. Deus ueruit occidi quenq;, & nos tam facile occidimus ob ademptā pecuniolam? Quod si quis interpretetur, illo dei iussu interdictam necis potestatem, nisi quatenus humana lex declaret occidēdū, quid obstat quo minus homines eodem modo constituent inter se, quatenus stuprum admittendum sit, adulterā dum, peierandum? Siquidem quum deus non alienæ modo, uerum etiam suæ cuique mortis ius ademerit, si hominum inter se consensus de mutua cede, certis placitis consentientium, adeo debet ualere, ut illius præcepti uinculis eximat suos satellites, qui sine ullo exemplo dei, eos interemerint, quos humana sanctio iussit occidi: an non hoc pacto præceptum illud dei tantum iuris est habiturum, quantū humana iura permiserint? ac fiet

ac fiet nimirum ut ad eundem modum omnibus in re-
 bus statuant homines, quatenus diuina mandata con-
 ueniat obseruari. Denique lex Mosaica, quanquā inde-
 mens & aspera: nempe in seruos, & quidem obstinatos
 lata, tamē pecunia furtum haud morte mulctauit. Ne
 putemus deum in noua lege clemētia: qua pater impe-
 rat filijs maiorem indulgisse nobis inuicem sauiendi li-
 centiam. Hæc sunt cur non licere putem. Quam uero sit
 absurdum, atque etiam perniciosum reipub. furem, atque
 homicidam ex æquo puniri, nemo est, opinor, qui nesci-
 at. Nempe quum latro conspiciat non minus immine-
 re discriminis duntaxat furti damnato, quā si præterea
 conuincatur homicidij, hac una cogitatione impellitur
 in cædem eius, quem alioqui fuerat tantum spoliaturus.
 quippe præterquod deprehenso nihil sit plus pericu-
 li, est etiā in cæde securitas maior, & maior cælādi spes
 sublato facinoris indice. Itaque dū fures nimis atrociter
 studemus perterrefacere, in bonorum incitamus perni-
 ciem. Iam quod quæri solet: quæ punitio possit esse cō-
 modior: hoc meo iudicio haud paulo facilius est reper-
 tu: quā quæ possit esse deterior. Cur enim dubitemus eā
 uiam utilem esse castigādis sceleribus: quā scimus olim
 tam diu placuisse Romanis administrandæ reipub. pe-
 ritissimis? Nempe hi magnorum facinorum cōuictos
 in lapidicinas, atque fodienda metalla damnabant, per-
 petuis adseruādos uinculis. Quanquā ego quod ad hanc
 f 3 rem

Respubli
ca Polyleri
tarū apud
Persas.

Annotan
dum nobis
qui secus
facimus.

rem attinet, nullius institutū gentis magis p̄bo, quā
id quod interea dū peregrinabar, in Perside obserua-
tum apud uulgo dictos Polyleritas adnotauī, populū
neq; exiguū, neq; imprudenter institutū, & nisi quod
tributum quotannis Persarū pendit regi: cætera liberū
ac suis p̄missum legibus. Cæteræ quoniā longe ab ma-
ri, montibus ferè circūdati, & suæ terræ nulla in re mali-
gne cōtenti fructibus, neq; adeūt alios s̄ape, neq; adeūt
tur, tamē ex uetusto more gentis, neq; fines prorogare
student, & quos habent ab omni facile iniuria, & mon-
tes tuent, & pensio quā rerum potienti persoluunt, im-
munes prorsus ab militia, haud perinde splēdide, atq;
cōmode, felicesq; magis quā nobiles, aut clari degūt.
quippe ne nomine quidē opinor præter q̄ contermi-
nis admodum, satis noti. Ergo apud hos furti qui peri-
aguntur, quod sustulere domino reddūt, non, quod ali-
bi fieri solet, principi: utpote cui tantū iuris esse censent
in rem furtiuam quantū ipsi furi: Sin res perierit, pre-
cio ex bonis furum confecto, ac persoluto tum reliquo
uxoribus eorū, atq; liberis integro, ipsi damnantur in
opera, ac nisi atrociter cōmissum furtū est, neq; claudū-
tur ergastulo, neq; gestant compedes, sed liberi, ac solu-
ti in publicis occupantur operibus. detrectantes ac lan-
guidius gerentes sese: non tā uinculis cohercent quā
excitant uerberibus, strēnuam nauantes operā, absunt
à contumelijs, noctu tantū nominatim censiti cubiculis
includunt

includuntur. præter assiduam laborem nihil incōmodi
 est in uita. Aluntur enim haud duriter qui publicæ rei
 seruiūt, è publico. alibi aliter. Siquidē alicubi quod im-
 penditur in eos ex eleemosyna colligitur, atq; ea uia q̄
 q̄ incerta: tamen ut est ille populus misericors nulla re-
 perit̄ uberior. alibi reditus quidā publici ad id destinā-
 tur. Est ubi certum in eos usus tributum uiritim confe-
 runt. Quin aliquot in locis nullum publicum opus fa-
 ciūt, sed ut priuatus quisq; eget mercenarijs, ita illorum
 cuiuspiam in eum diem operam, stata mercede condu-
 cit apud forum, paulo minoris quàm quanti liberā fue-
 rat conducturus: præterea fas est seruilem ignauia fla-
 gris corripere. Sic fit uti nunq̄ opere careant: & præter
 uictum aliquid quoq; die ab singulis publico inferat̄
 ærario. Vno quodam colore uestiuntur & omnes & so-
 li, capillo non abraſo uerum paulo supra auriculas at-
 tonſo, è quarum altera paululum præſcinditur. Cibum
 cuiq; ab amicis dari, potumq; ac sui coloris uestem, li-
 cet pecuniam datam esse danti pariter, atq; accipiēti ca-
 pitale, neq; minus periculofum etiā homini libero qua-
 cunq; de causa nummum à damnato recepisse, & ser-
 uos item (sic enim damnatos uocant) arma continge-
 re. Suos quæq; regio propria distinguit nota, quàm ab-
 iecisse capitale est, ut uel extra suos conspici fines, uel cū
 alterius regionis seruo quicq; esse collocutum. At neq;
 tutior fugæ meditatio q̄ ipsa est fuga. Quin consciū
 talis fuisse

At idē ho-
 die famuli
 nobilium
 pulchrum
 sibi ducūt

talis fuisse cōsiliij in seruo nex est: in libero seruitus. Cōtra
 indici præmia decreta sunt: libero pecunia, seruo li-
 bertas. utriq; uero uenia atq; impunitas consciētia, ne
 quando persequi malum consilium q̄ pœnitere sit tu-
 tius. Huius rei hæc lex atq; hic ordo est. quem dixi. qui
 quātum habeat humanitatis & commodi, facile patet.
 quando sic irascitur, ut uitia perimat seruatis homini-
 bus, atq; ita tractatis, ut bonos esse necesse sit. & quan-
 tum ante damni dederunt, tantum reliqua uita refarti-
 ant. porrò ne ad pristinos relabantur mores, adeo nul-
 lus est metus, ut uiatores quoq; quibus iter aliquò in-
 stitutum est, non alijs uia ducibus sese tutioreis arbitre-
 tur, q̄ seruis illis ad quamq; regionem subinde cōmu-
 tatis. Nempe ad perpetrandum latrocinium nihil ha-
 bent usquàm non importunum: manus inermes: pecu-
 nia tantum sceleris index: deprehenso parata uindicta
 neq; spes ulla prorsus fugiendi quoquàm. Quo enim
 pacto falleret ac tegeter fugam: homo nulla uestiū par-
 te populo similis: nisi abeat nudus? quin sic quoq; fugi-
 entem proderet auricula. At ne inuito saltē consilio cō-
 iurent in rempub. id demum scilicet periculū est. quasi
 in tantam uenire spem ulla possit uicinia non tentatis
 ac sollicitatis ante multarum regionū seruitijs. quæ tan-
 tum absunt à facultate conspirandi: ut ne cōuenire qui-
 dem: & colloqui aut salutare se mutuo liceat: ut credan-
 tur interim id consilium intrepide credituri suis: quod
 reticentibus

reticentibus periculosum, pro dentibus maximo esse bo-
no sciant. Quum contra nemo sit prorsus exspes, obe-
diendo ac perferendo, bonamq; de se prebendo spem,
emendationis in posterum uitæ, posse his modis fieri,
ut libertatē aliquando recuperet. quippe nullo non an-
no restitutis aliquot cōmendatione patiētia. Hæc quū
dixissem atq; adiecissem nihil mihi uideri causæ, quare
non hic modus haberi uel in Anglia possit, multo ma-
iore cū fructu, quàm illa iustitia, quàm iuris ille peritus
tantopere laudauerat, Sub hæc ille, nempe iureconsul-
tus, Nunq̄ inquit istud sic stabiliri queat in Anglia, ut
nō in summum discrimen adducat remp. & simul hæc
dicens, cōmouit caput, ac distorsit labrum, atq; ita con-
ticuit. Et omnes qui aderant, pedibus in eius ibant sen-
tentiā. Tum Cardinalis nō est, inquit, prodiue diuina-
re, commode ne an secus res cessura sit, nullo prorsus fa-
cto periculo. Verū si pronuntiata mortis sententia, dif-
ferri executionem iubeat princeps, atq; hūc experiatur
morem, cohibitis asylorū priuilegijs. Tum uero si res
comprobetur euentu esse utilis, rectum fuerit eam sta-
biliri. alioqui tunc quoq; afficere supplicio eos, qui sunt
ante damnati, necq; minus è republica fuerit, necq; ma-
gis iniustum, quàm si nunc idē fieret, nec ullum interea
nasci ex ea re potest periculum. Quin mihi certe uiden-
tur erroneos quoq; ad eundē posse modum nō pessime
tractari, in quos hactenus tã multis æditis legibus, nihil

g promovimus

Festius
dialogus
fratris &
morionis.

promouimus tamē. Hæc ubi dixit Cardinalis, quæ me narrante contempserant omnes, eadem nemo non certatim laudibus est prosequutus, maxime tamen illud de erronibus, quoniam hoc ab ipso adiectum est. Nescio an quæ sunt secuta silere prestiterit, erant enim ridicula, sed narrabo tamen, nam non erant mala, & aliquid ad hanc rem pertinebant. Adstabat forte parasitus quidā, qui uideri uolebat imitari morionē, sed ita simulabat, ut propior uero esset, tã frigidis dictis captâ risum, ut ipse sapius, q̄ dicta sua rideretur. Excidebant homini tamē interdū quædam, adeo non absurda, ut fidem adagio facerēt, crebro iactu iaci aliquādo Venere rem. Is ergo, dicente quodam è conuiuuis: Iam meo sermone bene puissum esse furibus, atq; à Cardinale etiã cautum de erronibus, restare nunc uti his præterea consuleretur publicitus, quos ad egestatē morbus aut senectus impulisset, atq; ad labores unde uiui possit, reddidisset impotes. Sine, inquit, me, nam ego & hoc recte ut fiat uidero. Etenim hoc genus hominum misere cupio aliquò è cōspectu amoliri meo, ita me male uexarūt sæpe, cum querulis illis opplorationibus flagitarent pecuniam, quas nunq̄ tamen tam commode potuerunt occinere, ut nummum à me extorquerent. Quippe semper alterum euenit, ut aut non libeat dare, aut ne liceat quidem, quando nihil est quod detur. Itaq; nunc cœperūt sapere, nam ne perdant operam, ubi me præterire uident, præter

dent, prætermittunt taciti, ita nihil à me sperant ampli-
 us, non hercule magis quàm si essem sacerdos. Sed illos
 ego mendicos omnes lata lege distribui ac dispartiri iu-
 beo in Benedictinorum cœnobia, & fieri laicos ut uo-
 cant monachos: Mulieres moniales esse impero. Sub-
 risit Cardinalis & approbat ioco, cæteri etiam serio.
 Cæterum Theologus quidam frater hoc dicto in sacer-
 dotes ac monachos adeo est exhilaratus, ut iam ipse
 quoq; cœperit ludere homo alioqui prope ad toruita-
 tem grauis. At ne sic quidem, inquit, extricaberis à mè-
 dicis, nisi nobis quoq; prospexeris fratribus. Atqui, in-
 quit Parasitus, hoc iam curatum est. Nam Cardinalis
 egregie prospexit uobis quum statueret de cohercen-
 dis, atq; opere exercendis erroribus. nam uos estis er-
 rones maximi. Hoc quoque dictum, quum coniectis
 in Cardinalem oculis eum uiderent non abnuere, cœ-
 perunt omnes non illibenter arripere, excepto fratre.
 Nam is (neque equidè miror) tali perfusus aceto, sic in-
 dignatus est, atque incanduit, ut nec à conuicijs qui-
 dem potuerit temperare: hominem uocauit nebulo-
 nem, detractorem, susurrone, & filium perditionis,
 minas interim terribiles citans è scriptura sacra. Iam
 scurra serio scurrari cœpit. & erat planè in sua palæ-
 stra. Noli, inquit, irasci bone frater, scriptum est, in-
 patientia uestra possidebitis animas uestras. Rur-
 sum frater (referam enim ipsius uerba) non irascor,
 g 2 inquit,

Prouerbiū
 uulgo ia-
 ctatū apud
 mendicos.

Alludit ad
 illud Hora-
 tianum, ita
 lo pfusus
 aceto.

Vt seruat
decorū in
narratiōe

Apparet
fratrem ob
imperitiā,
zelus abu-
sum neu-
tro genere,
sicut hoc
scelus.

inquit furcifer, uel saltem non pecco. Nam Psal-
mista dicit, Irascimini & nolite peccare. Admonitus de-
inde frater à Cardinale suauiter, ut suos affectus com-
pesceret, Non domine, inquit, ego loquor nisi ex bo-
no zelo sicut debeo, Nam uiri sancti habuerunt bonū
zelum, unde dicitur, Zelus domus tuæ comedit me-
& canitur in ecclesijs, Irrisores Helizei, dum conscendit
domum dei, zelus calui sentiunt, sicut fortasse sentiet
iste derisor, scurra, ribaldus. Facis inquit, Cardinalis bo-
no fortassis affectu, sed mihi uideris facturus, nescio
an sanctius, certe sapientius, si te ita compares, ne cum
homine stulto & ridiculo ridiculum tibi certamen insti-
tuas, Non domine inquit, non facerem sapientius. Nā
Solomon ipse sapientissimus dicit: Responde stulto se-
cundum stultitiam eius, sicut ego nunc facio, & demon-
stro ei foueam in quam cadet, nisi bene præcaueat.
Nam si multi irrisores Helizei, qui erat tātum unus cal-
uus, senserunt zelus calui, quāto magis sentiet unus de-
risor multorum fratrum, in quibus sunt multi calui? &
etiam habemus bullam Papalem, per quā omnes qui
derident nos, sunt excommunicati. Cardinalis, ubi ui-
dit nullum fieri finem, nutu ablegato parasito, ac aliam
in rem commodum uerso sermone, paulo post surgit è
mensa, atque audiendis clientum negotijs dedit se, nos
q̄ dimisit. En mi More, quā longo te sermone onera-
ui, quod tam diu facere planè puduisset me, nisi tu &
cupide

cupide flagitasses, & sic uidereris audire, tanquam nol/
les quicquam eius confabulationis omitti, quæ quan/
quam aliquanto perstrictius, narranda tamē mihi fuit
omnino propter eorum iudicium, qui quæ me dicente
spreuerant, eadē rursus euestigio nō improbante Car/
dinale, etiam ipsi comprobarunt, usq; adeo assentantes
ei, ut parasiti quoq; eius inuentis, quæ dominus per io/
cum non aspernabatur, adblandirentur & serio prope
modū admitterēt. Vt hinc possis æstimare quanti me
ac mea cōsilia aulici forēt æstimaturi. Profecto mi Ra/
phæel inquā magna me affecisti uoluptate, ita sunt abs/
te dicta prudenter simul & lepide omnia, præterea ui/
sus mihi interim sum, non solū in patria uersari, uerum
etiam repuerascere quodāmodo iucunda recordatione
Cardinalis illius, in cuius aula puer sum educatus. cuius
uiri memoriæ quod tu tam impense faues, non credas
mi Raphæel quanto mihi sis effectus hoc nomine cha/
rior: cū esses alioqui charissimus. Cæterum nō possum
adhuc ullo pacto meā demutare sententiā, quin te pla/
nē putem, si animū inducas tuum, uti ne ab aulis princi/
pum abhorreas, in publicum posse te tuis consilijs plu/
rimū boni cōferre, quare nihil magis incumbit tuo, hoc
est boni uiri, officio. Si quidem cū tuus censeat Plato,
resp. ita demum futuras esse felices, si aut regnēt philo/
sophi, aut reges philosophentur, q̄s procul aberit felici/
tas, si philosophi regibus nec dignentur saltē suum im-

g : partiri

partiri consiliū? Non sunt, inquit, ille tam ingrati, quin id libenter facerēt, imo multi libris æditis iam fecerūt, si hī qui rerum potiuntur essent parati, bene consultis parère. Sed bene haud dubie præuidit Plato, nisi reges philosophentur ipsi, nunq̄ futurū, ut peruersis opinio nibus à pueris imbuti, atq̄ infecti penitus philosophā tium cōprobent consilia: quod ipse quoq̄ experiebat apud Dionysiū. An non me putas, si apud aliquē regū decreta sana pponerem, & pernicioſa malorū semina, conarer illi euellere, ptinus aut erjciēdum aut habendū ludibrio? Age finge me apud regē esse Gallorū, atq̄ in eius cōſidere cōsilio, dū in secretissimo secessu præſiden te rege ipſo, in corona prudentissimoꝝ hominum, ma gnis agitur studijs, qbus artibus ac machinamētis Me diolanū retineat, ac fugitiuā illam Neapolim ad se re trahat: postea uero euertat Venetos, ac totā Italiā subij ciat sibi, deinde Flandros Brabātos, totā postremo Bur gundiā suæ faciat ditionis. Atq̄ alias præterea gentes, quarū regnū iam olim animo inuasit. Hic dū alius sua det feriendū cū Venetis foedus tantisper duraturū, dū ipsis fuerit commodum, cum illis communicandum cō silium, quin deponendam quoq̄ apud eosdem aliquā prædæ partem, quam rebus ex sententia peractis repe tat, dum alius consulit conducendos Germanos, alius pecunia demulcendos Eluetios. Alius aduersus nu men imperatoriæ maiestatis, auro, uelut anathemate, propi

Tecte Gal
los dehor,
tañ ab Ita
lia paran
da.

Eluetij cō/
ductitij.

propitiandum. Dum alij uidetur cum Arragonum rege componendas esse res, & alieno Nauaria regno, uelut pacis authoramento cedendum: Alius interim censet Castellia principem aliqua spe affinitatis irretientum, atq; aulicos nobiles aliquot in suam factionem certa pensione esse pertrahendos. Dū maximus omnium nodus occurrit, quid statuendum interim de Anglia sit. Caterum de pace tractandum tamen, & constringenda firmissimis uinculis, semper infirma societas, amici uocentur, suspiciantur ut inimici. Habendos igitur paratos, uelut in statione Scotos, ad omnem intentos occasionem, si quid se commoueant Angli protinus immittendos. Ad hæc fouendum exulem nobilem aliquem occulte, nãq; id aperte ne fiat prohibent fœdera, qui id regnum sibi deberi contendat, ut ea uelut ansa contineat, suspectum sibi principem. Hic, inquam, in tanto rerum molimine, tot egregijs uiris ad bellum sua certatim consilia conferentibus, si ego homuncio surgam, ac uerti iubeam uela, omittendam Italiam censeam & domi dicam esse manendū, unū Gallia regnū ferè maius esse, q̃ ut cōmode possit ab uno administrari, ne sibi putet rex de alijs adijciendis esse cogitādū. Tū si illis pponerem decreta Achoriorū populi, Vtopien siū insulæ ad Euronoton oppositi, q̃ quū, olim bellum gessissent, ut regi suo aliud obtinerent regnum, quod affinitatis antiquæ causa sibi contendeat hæreditate deberi.

Exemplū
annotādū.

deberi, consequuti tandē id, ubi uiderunt nihilo sibi minus esse molestiæ in retinendo, quàm in quærēdo pertulerūt, uerum assidua pulullare semina, uel internæ rebellionis, uel externæ incursionis, in deditos ita semper aut pro illis, aut contra pugnandum, nunquā dari facultatem dimittendi exercitus, compilari interim se, efferriforas pecuniam, alienæ gloriolæ suum impendi sanguinem, pacem nihilo tutiorē, domi corruptos bello mores, imbibitam latrocinandī libidinē, confirmatam cædibus audaciam, leges esse contemptui, quod rex in duorum curam regnorum distractus, minus in utrumuis animum posset intendere. Cum uiderēt alioqui tantis malis nullum finem fore, inito tādē consilio, regi suo humanissime fecerunt optionem retinēdi utrius regni uellet, nam utriusq; nō fore potestatem, se plures esse, quàm qui à dimidiato possint rege gubernari, quū nemo sit libenter admissurus mulionē sibi cum alio communē. Ita coactus est ille bonus princeps, nouo regno cuiuspiam ex amicis relicto (qui breui etiam post eiectus est) antiquo esse contētus. Præterea si ostenderē omnes hos conatus bellorum, quibus tot nationes eius causa tumultuarentur, quum thesauros eius exhausissent, ac destruxissent populum, aliqua tandem fortuna frustraceffuros tamē, proinde auitum regnum coleret, onaret quantū posset, & faceret quàm florētissimū. Amet suos & ametur à suis, cum his unā uiuat, imperetq; suauiter, atq;

atq; alia regna ualere sinat, quando id quod nūc ei con-
 tigisset, satis amplum superq; esset. hanc orationē qui-
 bus auribus mi More, putas excipiendam? Profecto
 nō ualde pronis inquam. Pergamus ergo inquit, si con-
 siliarijs cum rege quopiam tractantibus, & cōminiscen-
 tibus quibus technis ei queant coaceruare thesauros,
 dum unus intendendam cōsulit æstimationem mone-
 re, quum ipsi sit erogāda pecunia. deiciendam rursus
 infra iustum, quū fuerit corroganda. uti & multū aris
 paruo dissoluat, & pro paruo multum recipiat: Dum
 alius suadet ut bellū simulet, atq; eo prætectu coacta
 pecunia cum uisum erit, faciat pacē, sanctis cerimonijs,
 quo plebeculæ oculis fiat præstigium, miseratus uideli-
 cet humanum sanguinem princeps pius: Dum alius ei
 suggerit in mētem, antiquas quāsdā, & tūc adefas le-
 ges, lōga desuetudine antiquatas, quas quod nemo la-
 tas meminisset, omnes sint trāsgressi, earū ergo multas
 iubeat exigi, nullum uberiolem prouētum esse, nullum
 magis honorificum, utpote qui iustitiæ præ se personā
 ferat: Dum ab alio admonetur, uti sub magnis multis
 multa prohibeat, maxime talia, quæ ne fiant, in rem sit
 populi, post pecunia cum illis dispenset, quorum com-
 modis obstat interdictum, sic & à populo gratiā iniri,
 & duplex adferri compendiū, uel dum hī mulctantur,
 quos quæstus cupiditas pellexit in casses, uel dum alijs
 uendit priuilegia, tanto pluris, quanto scilicet fuerit me-
 h lior

lior princeps, utpote qui grauatim quicquid contra populi
 commodum priuato cuiusque indulgeat, & ob id non nisi ma-
 gno precio. Dum alius ei persuadet obstringendos sibi
 iudices, qui quauis in re pro regio iure disceptent, accersen-
 dos praeterea in palatium, atque inuitandos uti coram se de
 suis rebus differant, ita nullam causam eius tam aperte ini-
 quam fore, in qua non aliquis eorum uel contradicendi stu-
 dio, uel pudore dicendi eadem, uel quo gratiam ineant, apud
 eum aliquam reperiant rimam, qua possit intendi calumnia.
 Sic dum iudicibus diuersa sentiuntibus, res per se clarissi-
 ma disputatur, & ueritas in quaestione uenit, ansam com-
 modum regi dari, pro suo comodo ius interpretandi. ceteros
 aut pudore accessuros, aut metu, sic intrepide fertur,
 postea pro tribunali sententia. Neque enim deesse praetextus
 potest pronuntianti pro principe. Nempe cui satis est aut
 aequitatem a sua parte esse, aut uerba legis, aut contortum
 scripti sensum, aut quae legibus denique omnibus praepo-
 derat, apud religiosos iudices principis indisputabilem
 praerogatiuam. Dum omnes in Crassiano illo consentiunt
 atque conspirant, Nullam auri uim satis esse principi, cui sit
 alendus exercitus, praeterea nihil iniuste regem facere, ut
 maxime etiam uelit posse. Quippe omnia omnium eius
 esse, ut homines etiam ipsos, tantum uero cuique esse proprium
 quantum regis benignitas ei non ademerit, quod ipsum ut
 quod minimum sit, principis multum referre, ut cuius tutamen-
 tum in eo situm sit, ne populus diuitijs ac libertate lasciuat,
 quod

Crassi diui-
 tis dictum

qd hæ res minus paciēter ferāt dura atq; iniusta impe-
 ria, quū cōtra egestas atq; inopia retundat animos, ac
 paciētes reddat, adimatq; pressis generosos rebellandi
 spiritus. Hic si ego rursus adsurgēs cōtendā hæc cōsilia
 omnia regi & inhonesta esse, & pnciosa. Cui⁹ nō honor
 modo, sed securitas q̄q; in populi, magis opibus sita sit
 q̄ suis. q̄s si ostendā, regē sibi deligere sua causa, nō re-
 gis, uidelicet uti ei⁹ labore ac studio ipsi cōmode uiuāt,
 tutiq; ab iniurijs, eōq; magis ad principē eam p̄tinere
 curā, ut populo bene sit suo, q̄ ut sibi, nō aliter ac pasto-
 ris officium est, oues potius q̄ semet pascere, quatenus
 opilio est. Nam qd populi egestatē censeant pacis præ-
 sidiū esse, longissime aberrare eos ipsa res docet. Nēpe
 ubi plus rixarū cōperias, q̄ inter mēdicos? Quis inten-
 tius mutatiōi rerū studet, q̄ cui minime placet præsens
 uitæ status? Aut cui deniq; audacior impetus ad cōtur-
 banda omnia, spe alicūde lucrādi, q̄ cui iā nihil est qd
 possit p̄dere? Quod si rex aliquis adeo aut cōtemptus
 esset, aut inuisus suis, ut aliter eos cōtinere in officio nō
 possit, nisi cōtumelijs, cōpilatione, & sectione grassetur,
 eosq; redigat ad mēdicitatē, præstiterit illi profecto re-
 gno abdicare, q̄ his retinere artibus, qbus q̄q; imperij
 nomē, retineat, certe amittit maiestātē. Neq; em̄ regix
 dignitatis est, imperiū in mēdicos exercere, sed in opulē-
 tos potius, atq; felices. Quod ip̄m sensit certe uir erecti
 ac sublimis animi Fabricius, cū responderet malle se im-
 perare

perare diuitibus, quæ diuitem esse. Et profecto unum aliquem uoluptate ac delicijs fluere, gemetibus undiq; ac lamentantibus alijs, hoc non est regni, sed carceris esse custodem. Deniq; ut imperitissimus medicus est, qui morbum nescit nisi morbo curare, ita qui uitam ciuium non nouit alia uia corrigere, quam ademptis uitæ commodis, is se nescire fateatur imperare liberis. quin aut inertiam potius mutet suam, aut superbiam. nam his ferè uitijs accidit, ut populus eum uel cõtemnat, uel habeat odio. uiuat innocuus de suo, sumptus ad reditus accommodet, refrenet maleficia, & recta institutiõe suorum proueniat potius, quæ sinat incrementum, quæ deinde puniat. leges abrogatas consuetudine haud temere reuocet, præsertim quæ diu desitæ nunc quæ desideratæ sunt. neque unquam commissi nomine eiusmodi quicumque capiat, quale priuatum quæpiam iudex, uelut iniquum ac uasrum non pateretur accipere. Hic si proponerent illis Macarensium legem, qui & ipsi non longe admodum absunt ab Utopia, quorum rex quo primū die auspiciatur imperium, magnis adhibitis sacrificijs iurjurando astringitur, nunc se uno tempore supra mille auri pondo in thesauris habiturum, aut argenti, quantum eius auri precium æquet. Hanc legem ferunt ab optimo quodam rege institutam, cui maiori curæ fuit patriæ comodum, quæ diuitiæ suæ, uelut obicem acruadæ pecuniæ tantæ, quanta faceret inopiam eius in populo. Nempe eum thesaurum uidebat suffe-

Mira lex
Macarēsiū

bat suffecturū, siue regi aduersus rebelles, siue regno aduersus hostium incursions esset confligendum. Cæterum minorē esse q̄ ut animos faciat inuadendi aliena, quæ potissima condendæ legis causa fuit. Proxima quod sic prospectum putauit, ne desit pecunia, quæ in quotidiana ciuium commutatione uersetur, & quum regi necesse est erogare, quicquid thesauro supra legitimum accreuit modum, nō quæsiturum censuit occasiones iniuriæ. Talis rex & malis erit formidini, & à bonis amabitur. Hæc ergo atq; huiusmodi si ingererē apud homines in cōtrariam partē uehementet inclinatos, q̄ surdis essem narraturus fabulam? Surdissimis inquā, haud dubie, neq; hercule miror, neq; mihi uidetur (ut uere dicā) huiusmodi sermones ingerēdi, aut talia danda consilia, quæ certus sis nunq̄ admissum iri. Quid enim prodesse possit, aut quomodo in illorum pectus influere sermo tam insolens, quorū præoccupauit animos, atq; insedit penitus diuersa persuasio? Apud amicos in familiari colloquio nō insuauis est hæc philosophia scholastica. Cæterū in cōsilijs principū, ubi res magnæ magna autoritate aguntur, nō est his rebus locus. Hoc est, inquit ille, quod dicebam nō esse apud principes locum philosophiæ. Imo inquā est uerum, nō huic scholasticæ, quæ quiduis putet ubiuis conuenire, sed est alia philosophia ciuilior, quæ suam nouit scenam, eiq; sese accōmodans, in ea fabula quæ in manibus est, suas

Philosophia scholastica.

partes concinne & cum decoro tutatur. Hac utendū est tibi. Alioquin dum agitur quæpiam Plauti comœdia, nugantibus inter se uernulis, si tu in prosceniū prodeas habitu philosophico, & recēseas ex Octauia locum in quo Seneca disputat cum Nerone, nonne præstiterit egisse mutam personam, quæ aliena recitando talem fecisse tragicomœdiam? Corrueris enim, peruerteris quæ præsentē fabulam, dum diuersa permisces, etiam si ea quæ tu affers meliora fuerint. Quæcunq; fabula in manu est, eam age quæ potes optime, neq; ideo totā perturbes, quod tibi in mētem uenit alterius, quæ sit lepidior. Sic est in Rep. sic in consultationibus principū. Si radicis euelli non possint opiniones prauæ, nec receptis usu uitij mederi queas, ex animi tui sententia, nō ideo tamē deferenda Resp. est, & in tempestate nauis destituenda est, quoniā uentos inhibere non possis. at neq; insuetus & insolens sermo inculcandus, quē scias apud diuersa persuasos pondus nō habiturum, sed obliquo ductu conandū est, atq; adnitendū tibi, uti pro tua uirili omnia tractes cōmode. & quod in bonū nequis uertere, efficias saltē, ut sit quæ minime malū. Nam ut omnia bene sint, fieri nō potest, nisi omnes boni sint, quod ad aliquot abhinc annos adhuc non expecto. Hac, inquit, arte nihil fieret aliud, quæ ne dum aliorum furori mederi studeo, ipse cum illis insaniā. Nam si uera loqui uolo, talia loquar necesse est. Cæterū falsa loqui, sit ne philosophi

ὁμοίωσις
mira.

κωφὸν
πρὸσωπον

ſophi neſcio, certe non eſt meum. Quanc̄p̄ ille meus ſer-
 mo ut fuerit fortaffe ingratus illis, atq; moleſtus, ita nõ
 uideo cur uideri debeat uſq; ad ineptias inſolēs. Quod
 ſi aut ea dicerē, quæ fingit Plato in ſua Rep. aut ea quæ
 faciūt Vtopiēſes in ſua, hæc quanc̄p̄ eſſent, ut certe ſunt,
 meliora, tamē aliena uideri poſſint, quod hic ſingulorū
 priuata ſunt poſſeſſiones, illic omnia ſunt communia.
 Mea uero oratio niſi quod ad eos qui ſtatuiffent ſecū, Vtopiēſiū
inſtituta.
 ruere diuerſa uia præcipites, iucundus eſſe non poſteſt,
 qui reuocet ac præmonſtret pericula, alioquin quid ha-
 buit, quod non ubiuis dici, uel cōueniat, uel oporteat?
 Equidem ſi omittenda ſunt omnia tanquām inſolen-
 tia atq; abſurda, quæcuncq; peruerſi mores hominum
 fecerūt, ut uideri poſſint aliena, diſſimulemus oportet,
 apud Chriſtianos, pleraq; omnia quæ CHRISTVS
 docuit, ac diſſimulari uſqueadeo uetuit, ut ea quoque
 quæ ipſe in aures inſufurratſet ſuis, palam in tectis iuſ-
 ſerit prædicari. Quorum maxima pars ab iſtis mori-
 bus lōge eſt alienior, quàm mea fuit oratio. Niſi quod
 concionatores homines callidi, tuum illud conſilium
 ſecuti puto, quando mores ſuos homines ad CHRI-
 STI normam grauatiſt paterentur aptari, doctrinam
 eius uelut regulam plumbeam accommodauerunt ad
 mores, ut aliquo ſaltem pacto coniungerentur ſcilicet.
 qua re nihil uideo quid profecerint, niſi ut ſecurius li-
 ceat eſſe malos, atque ipſe profecto tantundem pro-
 ficiam

ficiam in consilijs principum. Nam aut diuersa sentiã,
quod perinde fuerit, ac si nihil sentiam. aut eadem, &
ipforum adiutor sim, ut inquit Mitio Teretianus, infa-
niã. Nam obliquus ille ductus tuus non uideo quid
sibi uelit, quo censes adnitendum, si nõ possint omnia
reddi bona, tamen ut tractentur commode, fiantque,
quoad licet, q̄ minime mala. Quippe non est ibi diffi-
mulandi locus, nec licet cõnuere. approbãda sunt aper-
te pessima cõsilia. & decretis pestilētissimis subscribēdū
est. Speculatoris uice fuerit, ac penè proditoris, etiã qui
improbe consulta maligne laudauerit. Porrò nihil oc-
currit, in quo prodesse quicq̄ possis, in eos delatus col-
legas, qui uel optimum uirum facilius corruperint, q̄
ipsi corrigantur. quorum peruersa consuetudine uel de-
prauaberis, uel ipse integer atq; innocens, alienæ mali-
tiã, stultitiãq; pratexeris, tantum abest ut aliquid pos-
sit in melius obliquo illo ductu conuertere. Quam ob-
rem pulcherrima similitudine declarat Plato, cur meri-
to sapientes abstineãt à capeßenda Rep. Quippe quũ
populum uideãt in plateas effusum assiduis imbribus
perfundi, nec persuadere queant illis, ut se subducãt plu-
uiã, tectãq; subeãt. gnari nihil profuturos sese si exeãt,
q̄ ut unã compluãtur, semet intra tecta continent ha-
bentes satis, quando alienæ stultitiã nõ possunt mede-
ri, si ipsi saltem sint in tuto. Quanq̄ profecto mi More
(ut ea uere dicam, quæ meus animus fert) mihi uiderur
ubicunq;

ubicunq; priuatae sunt possessiones, ubi omnes omnia pecunijs metiuntur, ibi uix unq; posse fieri, ut cū Rep. aut iuste agatur, aut prospere, nisi uel ibi sentias agi iuste, ubi optima quaeq; perueniūt ad pessimos, uel ibi feliciter, ubi omnia diuiduntur in paucissimos, nec illos habitos undecunq; commode, ceteris uero planè miseris. Quam ob rem quū apud animum meum reputo, prudentissima atq; sanctissima instituta Vtopiēsium, apud quos tam paucis legibus, tam cōmode res administrantur, ut & uirtuti precium sit, & tamen aequatis rebus omnia abundant omnibus, tum ubi his eorū moribus ex aduerso cōparo, tot nationes alias, semper ordinantes, nec ulla[m] satis ordinatam unq;, earū omniū in quibus quod quisq; nactus fuerit, suum uocat priuatum, quorum tam multae indies conditae leges nō sufficiunt, uel ut consequatur quisq;, uel ut tucatur, uel ut satis internoscat ab alieno, illud quod suū inuicē quisq; priuatum nominat, id quod facile indicant infinita illa tam assidue nascentia, q̄ nuncq; finienda litigia. haec inquam, dum apud me consydero, aequior Platoni fio, minusq; demiror, dedignatum illis leges ferre ulla[s], qui recusabant eas quibus ex aequo omnes omnia partirentur commoda. Siquidem facile prauidit homo prudentissimus, unam atq; unicam illam esse uiam ad salutem publicā, si rerum indicatur aequalitas, quae nescio an unq; possit obseruari, ubi sua sunt singulorum

i propria.

propria. Nam quū certis titulis, quisq; quantū potest,
 ad se cōuerit, quantacūq; fuerit rerū copia, eam omnē
 pauci inter se partiti, reliquis relinquūt inopiam, ferēq;
 accidit, ut alteri sint alterorum sorte dignissimi, quū illi
 sint rapaces, improbi atq; inutiles, contra hi modesti ui
 ri, ac simplices, & cotidiana industria, in publicum q̄ in
 semet benigniores. Adeo mihi certe psuadeo, res æqua
 bili ac iusta aliqua ratione distribui, aut feliciter agi cū
 rebus mortalium, nisi sublata prorsus proprietate, non
 posse. Sed manente illa, mansurā semper apud multo
 maximā, multoq; optimam hominū partem, egestatis
 & erumnarū anxiam atq; ineuitabilem sarcinā. Quam
 ut fateor leuari aliquantulū posse, sic tolli planē cōten
 do nō posse. Nempe si statuatur ne quis supra certum
 agri modum possideat, & uti sit legitimus cuiq; census
 pecuniæ, si fuerit legibus quibusdam cautum, ut neq;
 sit princeps nimium potens, neq; populus nimis inso
 lens, Tum magistratus ne ambiantur, neu dentur ue
 num, aut sumptus in illis fieri sit necesse, alioquin & oc
 casio datur per fraudem ac rapinas sarcinæ pecuniæ,
 & fit necessitas eis muneribus præficiendi diuites, quæ
 potius fuerant administranda prudentibus, talibus in
 quam legibus, quemadmodum ægra assiduis solent fo
 mentis fulciri corpora deploratæ ualitudinis, ita hæc
 quoq; mala leniri queant, ac mitigari, ut sanentur uero
 atq; in bonū redeāt habitū, nulla omnino spes est, dum
 sua

sua cuiq; sunt ppria. Quin dum unius partis curæ studeas, aliarū uulnus exasperaueris, ita mutuo nascitur ex alterius medela alterius morbus, quādo nihil sic adijci cuiq; potest, ut non idem adimatur aliq;. At mihi inquā cōtra uidetur, ibi nuncq; cōmode uiui posse, ubi omnia sint cōmunia. Nam quo pacto suppetat copia rerum, unoquoq; ab labore subducente se: utpote quē neq; sui quæstus urget ratio, & alienæ industriæ fiducia reddit segnem. At quum & stimulentur inopia, neque quod quisq; fuerit nactus, id pro suo tueri ulla possit lege, an nō necesse est perpetua cæde ac seditione laborentur? Sublata præsertim autoritate ac reuerentiā magistratū, cui quis esse locus possit, apud homines taleis, quos inter nullū discrimē est, ne cōminisci quidē queo. Nō miror inquit, sic uideri tibi, quippe cui eius imago rei, aut nulla succurrit, aut falsa. Verū si in Vtopia fuisset mecum, moresq; eorum atq; instituta uidisses præsens, ut ego feci, q plus annis quinq; ibi uixi, neq; unq; uoluissē inde discedere, nisi ut nouū illum orbē proderem, tum planē faterere, populum recte institutum nusq; alibi te uidisse q; illic. Atqui profecto inquit Petrus Aegidius, ægre persuadeas mihi, melius institutū populum in nouo illo, q; in hoc noto nobis orbe reperiri, ut in quo neq; deteriora ingenia, & uetustiores opinor esse, q; in illo Resp. & in quibus plurima ad uitam commoda longus inuenit usus, ut ne adijciam apud

nos casu reperta quædam, quibus excogitâdis nullum potuisset ingenium sufficere. Quod ad uetustatem, inquit ille, rerum attinet publicarû, tum pronunciare posses rectius, si historias illius orbis perlegisses, quibus si fides haberi debet, prius apud eos erât urbes, quàm homines apud nos. iam uero quicquid hæctenus uel ingenium inuenit, uel casus repperit, hoc utrobicq; potuit extitisse. Cæterum ego certe puto, ut illis præstemus ingenio, studio tamen atq; industria longe à tergo relinquitur. Nam (ut ipsorum habêt annales) antè appulsum illuc nostrû de rebus nostris (quos illi uocât Ultraequinoctiales) nihil unq; quicq; audierât, nisi quod olim annis ab hinc ducētis supra mille, nauis quædam apud insulam Vtopiam naufragio perijt, quâ tempestas eò detulerat. Eiecti sunt in littus Romani quidam, atque Aegyptij, qui postea nunq; inde discessere. Hanc unâ occasionem, uide quàm commodam illis sua fecit industria. Nihil artis erat intra Romanû imperium, unde possit aliquis esse usus, quod nō illi aut ab expositis hospitiibus didicerint, aut acceptis quærēdi seminibus adinuenerint. tanto bono fuit illis aliquos hinc semel illuc esse delatos. At si qua similis fortuna quempiam antehac illinc huc perpulerit, tam penitus hoc oblitteratum est, q̄ istud quoq; forsan excidet posteris, me aliquando illic fuisse. Et ut illi uno statim congressu quicquid à nobis commode inuentum est, fecerunt suum: Sic diu futurum

futurū puto, priusq̄ nos accipiamus quicquā quod apud illos melius q̄ nobis est institutum. Quod unū maxime esse reor in causa, cur quū neq; ingenio, neq; opibus inferiores simus eis, ipsorum tamen res quā nostra prudentius administretur, & felicius efflorescat. Ergo mi Raphāel inquā, quāso te atq; obsecro, describe nobis insulam. nec uelis esse breuis, sed explices ordine, agros, fluuios, urbes, homines, mores, instituta, leges, ac deniq; omnia, quæ nos putes uelle cognoscere. putabis autē uelle quicquid adhuc nescimus. Nihil inquit faciam libētius. Nam hæc in promptu habeo. Sed res ocium poscit. Eamus ergo inquam intro pransum, mox tempus nostro arbitrato sumemus. Fiat inquit. Ita ingressi prandemus. pransi, in eundē reuersi locum, in eodem sedili confedimus, ac iussis ministris ne quis interpellaret, ego ac Petrus Aegidius hortamur Raphāelem, ut præstet quod erat pollicitus. Is ergo ubi nos uidit intentos, atq; auidos audiendī, quum paulisper tacitus & cogitabundus assedisset, hunc in modū exorsus est.

PRIMI LIBRI

FINIS.

i 3 Sermonis

SERMONIS QVEM

RAPHAEL HYTHLODAEVS DE OPTI

MO REIP. STATV HABVIT, LI

BER SECVNDVS, PER THO

MAM MORVM CIVEM.

ET VICECOMITEM

LONDINENSEM.

*

Sit⁹ & for/
ma Vto/
pia nouæ
insulæ.

TOPIENSIVM INSVLA
in media sui parte (nā hac
latissima est) millia passuū
ducenta porrigit, magnūq;
per insulæ spatium nō mul-
to angustior, fines uersus
paulatim utrinq; tenuatur.
hi uelut circumducti circino
quingentorum ambitu mil-
lium, insulam totam in lunæ speciem renascentis effi-
giant. Cuius cornua fretum interfluens, millibus pas-
suū plus minus undecim dirimit, ac per ingens inane
diffusum, circūiectu undiq; terræ prohibitis uentis, ua-
sti in morem lacus stagnans magis, q̄p; sæuiens omnem
propè eius terræ aluum pro portu facit. magnūq; ho-
minum usu naues quaquà uersus transmittit. fauces
hinc

hinc uadis, inde saxis formidolosæ. In medio fermè interstitio una rupes eminet, eoque innoxia, cui inædificata turrim præsidio tenent, cæteræ latentes & insidiosæ. Canales solis ipsis noti, atque ideo non temere accidit, uti exterus quisquàm hunc in sinum, nisi Vtopia no duce, penetret, ut in quem uix ipsis tutus ingressus est, nisi signis quibusdam è litore uiam regentibus. His in diuersa translatis loca, hostium quamlibet numerosam classem facile in perniciem traherèt. Ab altera parte non infrequentes portus. At ubique descensus in terram ita natura munitus, aut arte, ut ingentes copiae paucis inde queant propugnatoribus arceri. Cæterum uti fertur, utique ipsa loci facies præ se fert, ea tellus olim non ambiebatur mari. Sed Vtopus cuius utpote uictoris nomen refert insula, Nam ante id temporis Abraxa dicebatur, quique rudem atque agrestem turbam ad id quonunc cæteros propè mortales antecellit cultus, humanitatisque perduxit, primo protinus appulsu uictoria potius, passuum milia quindecim, qua parte tellus cõtinenti adhæsit, excindendum curauit, ac mare circum terram duxit. Quumque ad id operis non incolas modo coegisset (ne cõtumeliæ loco laborè ducerent) sed suos præterea milites omnes adiungeret, in tantam hominum multitudinè opere distributo incredibili celeritate res perfecta, finitimos (quod initio uanitatè incepti riserant) admiratione successus ac terrore perculerit. Insula ciuitates habet quatuor

Locus natura tutus unico præsidio defenditur.

Stratagemata ex mutatis signis

Vtopia insula ab Vtopo ducit.

Hoc plus erat quod Isthmum perfodere. Facile ferè quod omnibus cõmune est.

Oppida
Vtopiæ in
sulæ.

Silitudo
concordiã
facit.

Urbiũ in/
ter se me/
diocre in
teruallum.

Distribu/
tio agrorũ.

At hinc ho
die pestis
rerump.
omnium.

Prima cu/
r i agricola
tionis.

quatuor & quinquaginta spatiosas omnes ac magni-
ficas lingua, moribus, institutis, legibus, prorsus iisdẽ,
idem situs omniũ, eadem ubiq; quatenus per locum li-
cet, rerũ facies. Harum quæ proximæ inter sunt millia
quatuor ac uiginti separant. Nulla rursus est tam deser-
ta, è qua nõ ad aliam urbẽ pedibus queat unius itinere
diei perueniri. Ciues quaq; ex urbe terni senes ac rerũ
periti tractatum de rebus insulæ cõmunibus, quotãnis
cõueniunt Amaurotum. Nam (ea urbs quod tanq; in
umbilico terræ sita maxime iacet omniũ partium lega-
tis opportuna) prima, princepsq; habetur. Agri ita cõ-
mode ciuitatib; assignati sunt, ut ab nulla parte minus
soli quàm XX passuũ millia una quæuis habeat. ab ali-
qua multo etiam amplius, uidelicet qua parte longius
urbes inter se disiunguntur. Nulli urbi cupido promo-
uendorum finiũ. Quippe quos habet agricolas magis
eorum se, q; dominos putant. Habent ruri per omnes
agros commode dispositas domos, rusticis instrumẽtis
instructas. Hæ habitantur ciuib; per uices eò commi-
grantibus. Nulla familia rustica in uiris mulieribusq;
pauciores habet, q; quadraginta præter duos ascripti-
tios seruos, qbus pater materq; familias graues ac ma-
turi præficiũtur, & singulis tricenis familijs philarchus
unus. E quaq; familia uiginti quotãnis in urbem remi-
grat, hi qui bienniũ ruri compleuere. In horum locum
totidẽ recentes ex urbe subrogantur, ut ab his qui annũ
ibi fuere,

ibi fuere. atq; ideo rusticarum peritiores rerum, institu-
 antur, alios anno sequente docturi, ne si pariter omnes
 ibi noui, agricolationisq; rudes essent, aliquid in anno
 na per imperitiam peccaretur. Is innouandorum agri-
 colarū mos, & si solennis sit, ne quisquā inuitus aspe-
 riorem uitam cogatur continuare diutius, multi tamen
 quos rusticæ rei studium natura delectat, plures sibi an-
 nos impetrant. Agricolaë terram colunt, nutriunt ani-
 malia, ligna comparant, atq; in urbem qua commodū
 est, terra, mariue conuehunt. Pullorum infinitam edu-
 cant multitudinem, mirabili artificio. Neq; enim incu-
 bant oua gallinæ, sed magnum eorum numerum calo-
 re quodam æquabili fouentes animant, educantq; hi
 simul atq; è testa prodire, homines, uice matrum comi-
 tantur, & agnoscunt. Equos alunt perq; paucos, nec ni-
 si ferocientes, neq; alium in usum quā exercendæ re-
 bus equestribus iuuentuti. Nam omnem, seu colendi,
 seu uehendi laborem, boues obeunt, quos (ut fatentur)
 equis impetu cedere, sic patientia uincere, nec tot obno-
 xios morbis putant, ad hæc minore impendio, & ope-
 ræ, & sumptus ali, ac deniq; laboribus emeritos, in cibū
 tandem usui esse. Semente in solum panem utuntur.
 Nam aut uuarum uinum bibunt, aut pomorum, piro-
 rumue, aut deniq; aquam nōnunq; meram, sæpe etiā,
 qua mel, aut glycyrizam incoxerint, cuius haud exigua
 habent copiam. Quum exploratum habeant (habent

Agricola /
rū officia.

Mira ratio
fouendi
oua.

Vsus equo-
rum.

Vsus boū.

Cibus, ac
potus.

Modus se/
mentis. enim certissimum) quantum annonæ consumat urbs,
& circuniectus urbi conuentus, tamen multo amplius
& sementis faciunt, & pecudum educant, quæ quod in su-
os usus sufficiat, reliquū impartituri finitimis. Quibus-
cunq; rebus opus est, quæ res ruri non habentur, eam
supellectilem omnem ab urbe petunt, & sine ulla rerū
commutatione, à magistratibus urbanis nullo negotio
consequuntur. Nam illò singulo quoq; mense, pleriq; ad
festum diem conueniunt. Quum frumentandi dies in-
stat, magistratibus urbanis agriculturalum phylarchi de-
nunciant, quantum ciuium numerum ad se mitti cōue-
niat, quæ multitudo frumentatorum, quum ad ipsum
diem opportune adsit, uno propè sereno die tota fru-
mentatione defunguntur.

Mutua o/
pera quan-
tū ualeat.

DE VRBIBVS, AC NOMINA
TIM DE AMAVROTO.

VRbium qui unam norit, omnes nouerit. ita sunt
inter se (quatenus loci natura nō obstat) omnino
similes. Depingam igitur unam quampiam (neq; enim
admodum refert quam) Sed quam potius, quæ Amau-
rotum? qua nec ulla dignior est, quippe cui senatus gra-
tia reliquæ deferunt, nec ulla mihi notior, ut in qua an-
nos quinque perpetuo uixerim. Situm est igitur Amau-
rotum, in leni deiectu montis, figura ferè quadrata. Nā
latitudo eius paulò infra collis incepta uerticem, milli-
bus pas-

Amauroti
primariæ
Vtopiæ siū
urbis de/
scriptio.

bus passuū duobus ad flumen Anydrū pertinet, secun-
 dum ripam aliquanto longior. Oritur Anydrus mili-
 bus octoginta supra Amaurotum, modico fonte, sed
 aliorum occurſu fluminum, atq; in his duorum etiam
 mediocriū auctus, ante urbem ipsam, quingentos in-
 latum passus extenditur, mox adhuc amplior, sexaginta
 milia prolapsus, excipitur oceano. Hoc toto spacio,
 quod urbem ac mare interiacet, ac supra urbem quoq;
 aliquot milia, sex horas perpetuas influens æstus, ac re-
 fluus alternat celeri flumine. Quum sese pelagus infert,
 triginta in longū milia, totum Anydri alueum suis oc-
 cupat undis, profligato retrorsum fluuio. Tum aliquan-
 to ultra liquorem eius salſugine corrumpit, dehinc pau-
 latim dulcescens amnis, syncerus urbem perlabitur, ac
 refugientem uicissim purus & incorruptus, ad ipsas pro-
 pè fauces insequitur. Vrbs aduersæ fluminis ripæ, non
 pilis ac sublicibus ligneis, sed ex opere lapideo, egregie
 arcuato ponte, commissa est, ab ea parte, quæ longissi-
 me distat à mari, quo naues totum id latus urbis pos-
 sint inoffensæ præteruehi. Habent alium præterea flu-
 uium, haud magnum quidem illum, sed perquàm pla-
 cidum, ac iucundum. Nam ex eodem scaturiens mon-
 te, in quo ciuitas collocatur, mediam illam per deuexa
 perfluēs Anydro miscetur. Eius fluuij caput, fontemq;
 quod paulo extra urbem nascitur, munimentis ample-
 xi, Amaurotani iunxerunt oppido. ne si qua uis ho-

Anydri flu-
 minis de-
 scriptio.

Idem fit a-
 pud An-
 glos in flu-
 mine Thar-
 mysi.

Et in hoc
 Londinū
 cū Amau-
 roto conue-
 nit.

Vfus a-
 quæ pota-
 bilis.

stium ingruat, intercipi, atq; auerti aqua, né ue corruppi queat. Inde canalibus coctilibus, diuersim ad inferiores urbis partes aqua diriuatur, id sicubi locus fieri ueritat, cisternis capacibus, collecta pluuia, tantundē usus adfert. Murus altus, ac latus oppidū cingit, turribus, ac propugnaculis frequens, arida fossa, sed alta, lataq; ac ueprium sepibus impedita tribus ab lateribus circūdat mœnia, quarto flumen ipsum pro fossa est. Plateæ cū ad uecturam, tum aduersus uentos descriptæ, cōmode ædificia neutiq; sordida, quorum longa, & totum per uicum, perpetua series, aduersa domorum fronte conspicitur. has uicorum frontes uia distinguit pedes uiginti lata. Posterioribus ædium partibus, quanta est uici longitudo, hortus adiacet, latus, & uicorū tergis undiq; circumseptus. Nulla domus est, quæ non ut hostium in plateam, ita posticum in hortum habeat. Quin bifores quoq; facili tractu manus apertiles, ac dein sua sponte coeuntes, quemuis intromittūt, ita nihil usquam priuati est. Nam domos ipsas uno quoq; decennio sorte cōmutant. Hos hortos magnificiunt. in his uineas, fructus, herbas, flores habent, tanto nitore, cultuq; ut nihil fructuosius usquam uiderim, nihil elegantius. qua in re studium eorum, non ipsa uoluptas modo, sed uicorum quoq; inuicem de suo cuiusq; horti cultu certamen accendit. & certe non aliud quicq; temere urbe tota reperias, siue ad usum ciuium, siue ad uoluptatem cōmodius.

Mœnium munimenta.

Plateæ cuiusmodi.

Ædificia.

Horti ædibus adhaerentes.

Hæc sapiūt cōmunitatē Platonis

Utilitas hortorum etiā Maroni prædicata.

modius. eóq; nullius rei, quàm huiusmodi hortorum, maiorem habuisse curam uidetur is qui cōdidit. Nam totam hanc urbis figuram, iam inde ab initio descriptā ab ipso Vtopo ferunt. Sed ornatū, cæterumq; cultum, quibus unius ætatem hominis haud suffecturam uidit, posteris adiiciendum reliquit. Itaq; scriptum in analibus habent, quos ab capta usq; insula, mille septingentorum, ac sexaginta annorum complectentes historiam, diligenter & religiose perscriptos adseruant, ædes initio humiles, ac ueluti casas, & tuguria fuisse, è quolibet ligno temere factas, parietes luto obductos, culmina in aciem fastigiata stramentis operuerant. At nunc omnis domus uisenda forma tabulatorum trium, parietum facies, aut silice, aut cementis, aut latere coctili constructæ, in aluum introrsus congesto rudere. Tecta in planum subducta, quæ intritis quibusdam insternunt, nullius impendij, sed ea temperatura, quæ nec igni obnoxia sit, & tolerandis tempestatum iniurijs plumbū superet. Ventos è fenestris uitro (nam eius ibi creberri-
Vitreæ aut
 linteatæ fe-
 nestræ.
 mus usus est) expellunt. Interim etiam lino tenui, quod perlucido oleo, aut succino perlinunt, gemino nimirū commodo. Siquidem ad eum modum fit, ut & plus lucis transmittat, & uentorum minus admittat.

DE MAGISTRATIBVS.

TRiginta quæq; familiæ magistratum sibi quotannis eligunt, quæ sua prisca lingua Syphograntum
 k 3 uocant

uocant, recentiore phylarchum, Syphograntis decem

Tranibor⁹ cum suis familijs Traniborus olim, nunc protophylar-
 Vtopiēsiū chus dictus praeficitur. Demum Syphogranti omnes,
 lingua so- qui sunt ducenti, iurati lecturos sese, quem maxime
 nat praefe- censent utilem, suffragijs occultis renunciant principem
 ctū prima- unum uidelicet ex his quatuor, quos eis populus nomi-
 rium.

Mira ratio unum uidelicet ex his quatuor, quos eis populus nomi-
 creādi ma- nauit. Nam à quaq; urbis quarta parte, selectus unus
 gistratus. commendatur senatui. Principis magistratus perpe-
 Tyrannis tuus est in omnem illius uitam, nisi tyrannidis affecta-
 inuisa be- tā suspicio impediāt. Traniboros quotannis eligunt,
 ne institu- tā reip.

Cito diri- Ceterum haud temere commutant. Reliqui magistra-
 mendā cō- tus omnes annui. Tranibori tertio quoq; die, interdū
 trouersia, si res postulat sapius, in consiliū cum principe ueniunt.
 quas nunc De rep. consultant. controuersias priuatorum (si qua
 data opera in immen- sunt) quæ perquam pauca sunt, mature dirimunt. Sy-
 sum proro- phograntos semper in senatum duos adsciscunt, atque
 gant.

Nihil subi- omni die diuersos. cautumq; ut ne quid ratū sit quod
 to statuen- ad remp. pertineat, de quo non tribus in senatu diebus
 dum. ante agitatum, quàm decretum sit. Extra senatum, aut
 comitia publica de rebus cōmunibus inire consilia capi
 tale habetur. Hæc eò ferunt instituta, ne procliue esset,
 cōiuratione principis, ac Tranibororum, oppresso per
 tyrannidem populo, statum reipub. mutare. Atq; ideo
 quicquid magni momenti iudicatur, ad Syphogran-
 tum comitia defertur, qui cum suis familijs communica-
 ta re, post inter se consultant, ac suum consilium renun-
 ciant

cliant senatui. Interdum ad totius insulæ consilium res
 defertur. Quin id quoque moris habet senatus, ut nihil, Vtinã idẽ
 hodie fiat i
 nostris cõ/
 silijs.
 quo die primum proponitur, eodem disputetur. sed in
 sequentem senatũ differatur, ne quis ubi quod in buc
 cam primum uenerit, temere effutierit, ea potius exco
 gitet postea, quibus decreta tueatur sua, quàm quæ ex
 reip. usu sint. malitẽ salutis publicæ, quàm opinionis
 de se iacturam facere, peruerso quodam ac præpostero Hoc sibi
 uolebat ue
 tus prouer
 bium, εὐ νο
 κτι βουλή.
 pudore, ne initio parũ prospexisse uideat. Cui prospici
 endũ initio fuit, ut consulto potius, quàm cito loqueretur.

DE ARTIFICIIS.

Ars una est omnibus uiris, mulieribusque promi
 scua agricultura, cuius nemo est expers. Hac à pu
 eritia erudiuntur omnes, partim in schola traditis præ
 ceptis, partim in agros uiciniores urbi, quasi per ludum
 educti, non intuentes modo, sed per exercitandi corpo
 ris occasionem tractantes etiam. Præter agriculturam
 (quæ est omnibus, ut dixi, cõmunis) quilibet unã quã
 piã, tanquàm suam docetur, ea est ferè aut lanificiũ, aut
 operandi lini studium, aut cemētariorum, aut fabri, seu
 ferrarij, seu materiarij artificium. Neque enim aliud est
 opificium ullum, quod numerũ aliquem, dictu dignũ
 occupet illic. Nam uestes, quarum, nisi quod habitu Cultus si
 militudo.
 sexus discernitur, & calibatus à coniugio, una per to
 tam insulam forma est, eademque per omne æuum per
 petua, nec ad oculum indecora, & ad corporis motum
 habilis

Nemo ciui
um expers
artificij.

Ad quam
quisq; na/
tura sit ap/
positus, eã
discat artẽ.

Ociosi pel/
lendi e Re/
publica.

Moderan/
dus opifi/
cum labor.

habilis, tum ad frigoris æstusque rationem apposita. Eas inquam, quæque sibi familia conficit. Sed ex alijs illis artibus unusquisque aliquam discit, nec uiri modo, sed mulieres etiam. cæterum hæ uelut imbecilliores, leuiora tractant. lanam ferè, linumq; operantur. uiris artes reliquæ magis laboriosæ mandantur, maxima ex parte quisq; in patrijs artibus educatur. nam eò pleriq; natura feruntur. Quod si quem animus aliò trahat, in eius opificij, cuius capitur studio, familiam quampiam adoptione traducitur. cura non à patre modo eius, sed magistratibus etiam præstita, ut graui, atq; honesto patrifamilias mancipetur. Quin si quis unam perdoctus artem, aliam præterea cupiuerit, eodem modo permittitur. Vtramq; nactus, utram uelit exercet, nisi alterutra ciuitas magis egeat. Syphograntorum, præcipuũ ac prope unicum negocium est, curare, ac prospicere, ne quisquam desideat ociosus. Sed uti suæ quisque arti sedulo incumbat, nec ab summo mane tamen, ad multam usque noctem perpetuo labore, uelut iumenta, fatigatus. nam ea plusquam seruilis erumna est, quæ tamen ubiq; ferè opificum uita est, exceptis Vtopiensibus, qui cum in horas uigintiquatuor æquales, diem connumerata nocte diuidant, sex duntaxat operi deputant, tres ante meridiem, à quibus prandium ineunt, atq; à prandio duas pomeridianas horas, quum interquieuerint, tres deinde rursus labori datas, cœna claudunt.

dunt. Quum primam horam ab meridie numerēt: sub octauam cubitum eunt. horas octo somnus uendicat. Quicquid inter operis horas ac somni cibiq; medium esset, id suo cuiusq; arbitrio permittitur, non quo per luxum, aut segnitiam abutatur, sed quod ab opificio suo liberum, ex animi sententia in aliud quippiam studij bene collocet. has intercapedines pleriq; impendūt literis. Solenne est enim publicas cotidie lectiones haberi, antelucanis horis, quibus ut intersint, n̄ dumtaxat adiguntur, qui ad literas nominatim selecti sunt. Cæterum ex omni ordine mares simul, ac fœminæ multitudo maxima ad audiendas lectiones, alij alias, prout cuiusq; fert natura confluit. Hoc ipsum tempus tamen, si quis arti suæ malit insumere quod multis usu uenit (quorum animus in nullius contemplatione disciplinae confurgit) haud prohibetur, quin laudatur quoq; ut utilis reipublicæ. Super cœnā tum unam horam ludendo producunt, æstate in hortis, hyeme in aulis illis communibus, in quibus comedunt. Ibi aut musicen exercent, aut se sermone recreant. Aleam atq; id genus ineptos ac perniciosos ludos ne cognoscunt quidem, cæterum duos habent in usu ludos, latrunculorum ludo non dissimiles. Alterum numerorū pugnam, in qua numerus numerum prædatur. Alterum in quo collata acie cum uirtutibus uitia conflagunt. Quo in ludo perçescite ostenditur & uitiorū inter se dissidiū, & aduersus

Studia literarum

Lusus in cœnis.

At nunc alea principum lusus est.

Lusus utilis quoq;.

l uirtutes

uirtutes concordia. item quæ uitia, quibus se uirtutibus opponant, quibus uiribus aperte oppugnent, quibus machinamētis ab obliquo adoriātur, quo præsidio, uirtutes uitiorum uires infringant, quibus artibus eorum conatus eludant, quibus deniq; modis alterutra pars uictoriæ compos fiat. Sed hoc loco, ne quid erretis quiddā pressius intuendū est. Etenim quod sex dumtaxat horas in opere sunt, fieri fortasse potest, ut inopiā aliquā putes, necessariarū rerum sequi. Quod tam longe abest ut accidat, ut id temporis ad omniū rerum copiam quæ quidem ad uitæ uel necessitatem requirantur uel cōmoditatem non sufficiat modo, sed supersit etiam, id quod uos quoq; intelligetis si uobiscum reputetis apud alias gētes, quā magna populi pars iners degit, primum mulieres ferè omnes, totius summæ dimidium, aut sicubi mulieres negotiosæ sunt, ibi ut plurimum, earum uice, uiri stertunt. ad hæc, sacerdotum ac religiosorum, quos uocant quanta quāq; ociosa turba, adijce diuites omnes maxime prædiorum dominos, quos uulgo generosos appellant ac nobiles, his adnumera ipsorum famulitiū, totam uidelicet illam cetratorum nebulonum colluuiem, robustos deniq; ac ualentes mendicos adiunge, morbum quempiam prætextentes inertix, multo certe pauciores esse quā putaras inuenies eos, quorū labore constant hæc omnia quibus mortales utuntur. Expēde nunc tecū ex his ipsis quā pauci

Ociosorū
hominū
genera.

δορυφοί
σημοί
nobilium

Prudentis/
sime dictū.

pauci in necessarijs opificijs uersant. siquidē ubi omnia pecunijs metimur, multas artes necesse est exerceri inanes prorsus ac supfluas, luxus tantū ac libidinis ministras. nā hęc ipsa multitudo quæ nūc opat, si partiret in tam paucas artes, q̄ paucas cōmodus naturæ usus postulat: in tāta rerū abūdātia: quantā nūc esse necesse sit, precia nimirū uiliora forent, q̄ ut artifices inde uitā tueri suam possent. At si isti omnes quos nūc inertes artes distringunt: ac tota insup ocio ac desidia languescēs turba, quorū unus quiuis earū rerum quæ aliorū laboribus suppeditātur: quantū duo earundē operadores cōsumit: in opera uniuersi atq; eadē utilia collocarent, facile animaduertis: quantulū tēporis ad suppeditāda omnia: quæ uel necessitatis ratio: uel cōmoditatis efflagitet (adde uoluptatis etiā quæ quidē uera sit ac naturalis) abūde satis sup̄q; foret. atq; id ipsum in Vtopia res ipsa p̄spicuū facit. Nam illic in tota urbe cū adiacēte uicinia uix homines q̄ngēti ex omī uirorū ac mulierū numero, quorū ætas ac robur opi sufficit, uacatio p̄mittit. In hijs syphogrāti (q̄q; leges eos labore soluerūt) ipsi tamē sese nō eximūt: quo facilius exēplo suo reliquos ad labores inuident. Eadē immunitate gaudēt hi: quos cōmēdatiōe sacerdotū, p̄suasus populus occultis syphogratorū suffragijs ad p̄discēdas disciplinas p̄petuā uacationē indulget. Quorū si qs cōceptā de se spem fefellerit: ad opifices retrudit, cōtracq; nō rarēter usu uenit: ut mechanicus

Ne magi-
stratus qui
dē ab ope-
re cessant.

ut mechanicus quispiã, subcisiuas illas horas tam gna-
uiter impēdat literis, tantū diligentia proficiat, ut opifi-
cio suo exemptus, in literatorum classē prouehatur.

Soli litera-
ti ad magi-
stratus uo-
cantur.

Ex hoc literatorum ordine legati, sacerdotes, Tranibori
ac ipse deniq; deligitur princeps, quem illi prisca ipso-
rum lingua Barzanem, recentiore Ademum appellāt.

Reliqua ferē multitudo omnis: quum neq; ociosa sit
nec inutilib⁹ opificijs occupata, procliuus aestimatio est,
quàm pauca horæ quantū boni operis pariant, ad ea
quæ commemorauī, hoc præterea facilitatis accedit

Quomo-
do uitetur
impensæ in
ædificijs.

quod in necessarijs pleriq; artibus, minore opa quàm
aliæ gentes, opus habent. Nam primum ædificiorum,
aut structura: aut resectio ideo tam multorum assiduã

ubiq; requirit operã, quod quæ pater ædificauit: hæres
parū frugi, paulatim dilabi sinit, ita quod minimo tue-
ri potuit: successor eius de integro impendio magno co-
gitur instaurare. quin frequēter etiam quæ domus aliq;

ingenti sumptu stetit, hanc alius delicato animo con-
temnit, eaq; neglecta: atq; ideo breui collapsa: aliã ali-
bi impensis non minoribus extruit. At apud Vtopien-

ses compositis rebus omnibus: & constituta rep. rarissi-
me accidit: uti noua collocandis ædibus area deligatur
& non modo remedium celeriter præsentibus uitijs ad-
hibetur, sed etiam imminentibus occurritur. Ita fit, ut
minimo labore, diutissime perdurent ædificia, & id ge-
nus opifices uix habeant interdum quod agant: nisi

quod

quod materiam dolare domi & lapides interim qua/
drare atq; aptare iubentur, quo (si quod opus incidat)
maturius possit exurgere. Iam in uestibus uide, quàm
paucis operis egeant: primū dum in opere sunt: corio
neglectim aut pellibus amiciuntur quæ in septenniū
durent. quum procedunt in publicū, superinduūt chla/
mydem uestem, quæ rudiores illas uestes cōtegat: eius
per totam insulam unus color est, atq; is natiuus. Itaq;
lanei panni, nō modo multo minus quæ usquàm alibi
sufficit, uerū is ipse quoq; multo minoris impendij est,
at lini minor est labor, eōq; usus crebrior, sed in lineo
solus candor, in laneo sola mundicies conspicit̄, nullū
tenuioris fili precium est. Itaq; fit, ut quum alibi nusq;
uni homini quatuor aut quinq; togæ laneæ diuersis co/
loribus, ac totidem sericiæ tunicæ sufficiant, delicatiori/
bus paulo ne decem quidem, ibi una quisq; contentus
est, plerunq; in biennium. Quippe nec causa est ulla
cur plures affectet, quas consecutus neq; aduersus fri/
gus esset munitior, neq; uestitu uideretur uel pilo cul/
tior. Quamobrem quū & omnes utilibus sese artibus
exerceant, & ipsarum etiam opera pauciora sufficiant,
fit nimirum, ut abundante rerum omnium copia, inter/
dum in reficiendas (si quæ detrita sunt) uias publicas
immensam multitudinē educant, persæpe etiam quū
nec talis cuiuspiam operis usus occurrat, pauciores ho/
ras operādi publice denuntiēt. neq; enim supuacaneo

Quomō
in amictu.

labore ciues inuitos exercent magistratus: quandoquidem eius reipub. institutio hunc unum scopum in primis respicit: ut quoad per publicas necessitates licet: quæ plurimū temporis ab seruitio corporis ad animi libertatem cultumque ciuibus uniuersis afferatur. In eo enim sitam uitæ felicitatem putant.

DE COMMERCIIIS MUTVIS.

Sed iam quo pacto sese mutuo ciues utantur: quæ populi inter se commercia: quæque sit distribuendarum rerum forma uideatur explicandum. Quum igitur ex familiaribus constet ciuitas: familias ut plurimū, cognationes efficiunt. Nam foeminae (ubi maturuerint) collocatae maritis: in ipsorum domicilia concedunt. at masculi filij, ac deinceps nepotes: in familia permanent, & parentū antiquissimo parent. nisi præ senectâ mente parum ualuerit. tunc enim ætate proximus ei sufficitur. Verum ne ciuitas aut fieri infrequentior: aut ultra modum possit incrementum, cauetur, ne ulla familia, quarum millia sex: quæque ciuitas, excepto conuentu, complectitur: pauciores quàm decem: pluresue quàm sexdecim puberes habeat. Impuberum enim nullus præfiniri numerus potest. Hic modus facile seruatur, transcriptis hijs in rariores familias, qui in plenioribus excrescunt. At si quâdo in totum plus iusto abundauerit: aliarum urbium suarum infrequentiam sarciant. Quod si forte per totam insulam

Numerus
ciuium.

insulam plus æquo moles intumuerit, tum ex qualibet urbe descriptis ciuibus in continente proximo ubicūq; indigenis agri multum superest, & cultu uacat: coloniā suis ipsorum legibus propagant, ascitis unā terræ indigenis si conuiuere secum uelint. Cum uolentibus coniuncti in idem uitæ institutum: eosdemq; mores, facile coalescunt, idq; utriusq; populi bono, efficiunt enim suis institutis ut ea terra, utrisq; abunda sit: quæ alteris aut parca ac maligna uidebatur. Renuentes ipsorum legibus uiuere, propellunt his finibus quos sibi ipsi describūt. Aduersus repugnantes, bello conflagūt. nam eam iustissimam belli causam ducunt, quum populus quispiam eius soli quo ipse non utitur, sed uelut inane ac uacuum possidet, alijs tamen qui ex naturæ præscripto inde nutriri debeant, usum ac possessionem interdicat. Si quando ullas ex suis urbibus aliquis casus, eousq; imminuerit, ut ex alijs insulæ partibus seruato suo cuiusq; urbis modo, resarciri nō possint (quod bis dumtaxat ab omni æuo pestis grassante sæuitia fertur contigisse) remigrantibus è colonia ciuibus replentur. Perire enim colonias potius patiūtur, quàm ullam ex insulanis urbibus imminui. Sed ad conuictum ciuium reuertor. Antiquissimus (ut dixi) præest familia. Ministri sunt uxores maritis, & liberi parentibus, atq; in summa minores natu maioribus. Ciuitas omnis in quatuor æquales partes diuiditur. In medio cuiusq;

Sic excludi
potest ocio
sa turba mi
nistrorum.

partis forū est omniū rerum. Eo in certas domos opa cuiusq; familiæ conuehuntur, atq; in horrea singulæ seorsum species distributæ sunt. Ab hijs quilibet paterfamilias quibus ipse suiq; opus habent, petit, ac sine pecunia, sine omni prorsus hostimento quicquid petierit, aufert. Quare enim negetur quicq; quum & omnium rerum abunde satis sit nec timor ullus subsit, ne quisq; plusquam sit, opus flagitare uelit? Nam cur supuacua petiturus putetur is, qui certū habeat, nihil sibi unquam defuturum? Nempe auidum ac rapacem, aut timor ca rendi facit, in omni animantū genere, aut in homine sola reddit superbia, quæ gloriæ sibi ducit, superflua rerū ostentatione ceteros antecellere, quod uitij genus in Vtopiensium institutis nullum omnino locū habet. Adiuncta sunt foris (quæ cōmemorauī) fora cibaria, in quæ nō olera modo, arborumq; fructus & panes comportantur, sed pisces præterea quadrupedūq; & auium quicquid esculentū est, extra urbem locis apposis ubi fluento tabum ac sordes eluant. Hinc deportant pedes occisas depuratasq; manibus famulorū (nam neq; suos ciues patiuntur assuescere laniatu animalium, cuius usu, clementiam humanissimū naturæ nostræ affectū paulatim deperire putant, neq; sordidū quicq; atq; im mundū, cuius putredine corruptus aer morbū posset in uehere) pferri in urbem sinunt. Habet præterea quilibet uicus, aulas quasdā capaces, æquali ab sese inuicem interuallo

Rapacitas
unde.

Tabes ac
sordes pe/
stem inue/
hit ciuita/
tibus.
Ex pecudū
laniena di/
dicimus &
homines
iugulare.

interuallo distantes, nomine quanq; suo cognitās. Has colunt Syphogrāti, quarū unicuiq; triginta familiæ uidelicet ab utroq; latere quindecim sunt adscriptæ, cibū ibi sumpturæ. Obsonatores cuiusq; aulae, certa hora cōueniunt in forum, ac relato suorum numero, cibum petunt. Sed prima ratio ægrotorum habetur, qui in publicis hospitijis curantur. Nam quatuor habent in ambitu ciuitatis hospitia, paulo extra muros tam capacia, ut totidem oppidulis æquari possint, tum ut neq; ægrotorū numerus quālibet magnus anguste collocaretur, & per hoc incōmode, tum quo hī qui tali morbo tenerentur, cuius contagio solet ab alio ad aliū serpere, longius ab aliorum cœtu semoueri possint. Hæc hospitia ita sunt instructa, atq; omnibus rebus quæ ad salutem conferant referta, tum tam tenera ac sedula cura adhibetur, tam assidua medicorū peritissimorū præsentia, ut quū illuc nemo mittatur inuitus, nemo tamē ferè in tota urbe sit, qui aduersa ualitudine laborans, non ibi decumbere q̄z domi suæ præferat. Quū ægrotorum obsonator cibos ex medicorū præscripto receperit, deinceps optima quæq; inter aulas æquabiliter pro suo cuiusq; numero distribuuntur, nisi quod principis, pontificis, & Tranibororū respectus habetur, ac legatorū etiam, & exterorū omniū (si qui sunt, qui pauci ac raro sunt) sed hīs quoq; cū adsunt, domicilia certa atq; instructa parantur. Ad has aulas prandij, cœnæq; statis horis totam
 m sypho-

Cura
ægrotorū.

Conuiuia
cōmunia,
p̄miscuaq;

Vt ubiq; li
bertatis ha
beñ ratio,
ne qd fiat
a coactis.

Fœminæ
ministræ i
cōuiujs.

Syphograntia conuenit, æneæ tubæ clangore commo-
nēfacta, nisi qui aut in hospitij, aut domi decumbūt,
quanquàm nemo prohibetur, postquàm aulis est satis
factum è foro domum cibum petere. sciunt enim nemi-
nem id temere facere, nam & si domi prandere nulli ue-
titum sit, nemo tamen hoc libenter facit, cum neq; ho-
nestum habeatur, & stultum sit deterioris paradi pran-
di sumere laborem, cum lautum atq; opiparum præ-
sto apud aulam, tam propinquam sit. In hac aula mini-
steria omnia in quibus paulo plus sordis, aut laboris est,
obeunt serui. Cæterum coquendi, parandiq; cibi offi-
cium, & totius deniq; instruendi cōuiujs solæ mulieres
exercent, cuiusq; uidelicet familiæ per uices. Tribus, plu-
ribusue mensis pro numero conuiuuarum discumbitur.
Viri ad parietem, fœminæ exterius collocantur, ut si
quid his subiti oboriatur mali, quod uterum gerenti-
bus interdum solet accidere, imperturbatis ordinibus
exurgant, atque inde ad nutrices abeant. Sedent illæ
quidem seorsum cum lactentibus in cœnaculo quo-
dam ad id destinato, nunquàm sine foco atque aqua
munda, nec absque cunis interim, ut & reclinare liceat
infantulos, & ad ignem cum uelint exemptos fascijs
liberare, ac ludo reficere. suæ quæq; soboli nutrix est,
nisi aut mors, aut morbus impediat. id cum accidit,
uxores Syphograntorum propere nutricem quærunt,
nec id difficile est. Nam quæ id præstare possunt, nul-
li officio

li officio sese offerunt libentius, quoniam & omnes
 eam misericordiam laude prosequuntur, & qui educa-
 tur, nutricem parentis agnoscit loco. In antro nutri-
 cum, confidunt pueri omnes, qui primum lustrum nō
 expleuere. ceteri impuberes, quo in numero ducunt
 quicūq; sexus alterius utrius intra nobiles annos sunt,
 aut ministrant discumbentibus, aut qui per aetatem
 nondum ualent, adstant tamen, atque id summo cum
 silentio. utrique quod à sedentibus porrigitur, eo ue-
 scuntur, nec aliud discretum prandendi tempus ha-
 bent. In medio primæ mensæ (qui summus locus est,
 & cui, Nam ea mensa suprema in parte cœnaculi trans-
 uersa est) totus conuentus conspicitur, Syphogran-
 tus cum uxore confidet. His adiunguntur duo ex na-
 tu maximis. Sedent enim per omnes mensas quater-
 ni. At si templum in ea Syphograntia situm est, sacer-
 dos, eiusque uxor cum Syphogranto sedent ut præsi-
 deant. Ab utraque parte collocantur iuniores, post se-
 nes rursus, atq; hoc pacto per totam domum, & æqua-
 les inter se iunguntur, & dissimilibus tamen immiscen-
 tur, quod ideo ferunt institutum, ut senum grauitas ac
 reuerentia (quum nihil ita in mensa fieri, diciue potest,
 ut eos ab omni parte uicinos effugiat) iuniores ab im-
 proba uerborum, gestuumq; licentia cohibeat. Cibo-
 rum fercula non à primo loco deinceps apponuntur,
 sed senioribus primum omnibus (quorum insignes

Laude &
 officio ci-
 ues opti-
 me iuitantē
 ad recte
 agendum.
 Educatio
 sobolis.

Sacerdos
 supra prin-
 cipem, At
 nūc etiā &
 Episcopi
 ipsi manci-
 piorum ui-
 cesunt.

Iuniores
 maioribus
 admixti.

Senū habi-
 ta ratio.

loci sunt) optimus quisque cibus infertur. deinde reliquis æqualiter ministratur. At senes lautitias suas (quarum non tanta erat copia, ut posset totam per domum affatim distribui) pro suo arbitratu circumsedentibus impartiri. Sic & maioribus natu suus seruetur honos, & commodi tantundem tamen, ad omneis peruenit.

Id hodie uix monachi obseruant.

Sermones in conuiujs.

Id hodie medici damnant.

Musica in conuiuio.

Voluptas innoxia non aspernanda

Omne prandium, cœnamque ab aliqua lectione auspicantur, quæ ad mores faciat, sed breui tamē ne fastidiosis sit. Ab hac seniores, honestos sermones, sed neque tristes, ac infacetos ingerunt. At nec longis logis totum occupant prandium, quin audiunt libet iuuenes quoque atque adeo de industria prouocant, quo & indolis cuiusque & ingenij per conuiuij libertatem prodentis sese, capiant experimentum. Prandia breuiuscula sunt, cœnæ largiores, quod labor illa, has somnus & nocturna quies excipit, quam illi ad salubrem concoctionem magis efficacem putant. Nulla cœna sine musica transigitur, nec ullis caret secunda mensa bellarijs. odores incendunt, & ungueta spargunt. nihilque non faciunt, quod exhilarare conuiuas possit. sunt enim hanc in partem aliquanto procliuiores, ut nullum uoluptatis genus (ex quo nihil sequatur incommodi) censeant interdictum. Hoc pacto igitur in urbe conuiuunt, at ruri, qui longius ab sese distiti sunt, omnes domi quisque suæ comedunt. nulli enim familiæ quicquam ad uictum deest, quippe à quibus id totum uenit, quo uescantur urbici.

De pere-

DE PEREGRINATIONE VTOPIENSIVM.

AT si quos aut amicorū alia in urbe cōmorantiū,
 aut ipsius etiam uidendi loci desyderium cœperit
 à Syphograntis ac Traniboris suis ueniā facile impe-
 trant, nisi si quis usus impediāt. Mittitur ergo simul, nu-
 merus aliquis cum epistola principis, quæ & datam pe-
 regrinandi copiam testatur, & reditus diem præscribit.
 Vehiculum datur cum seruo publico, qui agat boues &
 curet, cæterum nisi mulieres in cœtu habeāt, uehiculum
 uelut onus & impedimentum, remittitur. Toto itinere
 cum nihil secum efferant, nihil desit tamen, ubiq; enim
 domi sunt. Si quo in loco diutius uno die cōmorentur,
 suam ibi quisq; artem exercet, atq; ab artis eiusdē opi-
 ficibus, humanissime tractantur. Si semet autore quis-
 quā extra suos fines uagetur, deprehensus sine prin-
 cipis diplomate, contumeliose habitus, pro fugituo re-
 ducitur, castigatus acriter, idem ausus denuo, seruitute
 plectitur. Quod si quem libido incessat per suæ ciuita-
 tis agros palandi, uenia patris & consentiente coniuge,
 non prohibetur. Sed in quodcunq; rus peruenerit, nul-
 lus ante cibus datur, quā ante meridianū operis pen-
 sum, (aut quātum ante coenam ibi laborari solet) absol-
 uerit. Hac lege quouis intra suæ urbis fines ire licet. Erit
 enim non minus utilis urbi, quā si in urbe esset. Iam
 uidetis q̄ nulla sit usq; ociandi licentia, nullus inertia
 prætextus, nulla taberna uinaria, nulla ceruisiaria, nusq;
 lupanar,

O sanctā
rēpublicā,
& uel Chri
stianis imi
tandam.

Aequabili
tas facit, ut
omnibus
sufficiat.

Respubli
ca nihil ali
ud q̄ ma/
gna quæ/
dam fami
lia est.

Negotiatio
Vtopiēsiū.

lupanar, nulla corruptelæ occasio, nullæ latebræ, cōcilia
bulum nullum, sed omnium præsentis oculi necessita
tem aut consueti laboris, aut ocij non inhonesti faciūt.

Quem populi morem necesse est omnium rerum co
piam sequi. atq; ea quum æquabiliter ad omnes perue
niat, fit nimirū, ut inops esse nemo aut mendicus pos
sit. In senatu Amaurotico (quem uti dixi terni quotan
nis omni ex urbe frequētant) ubi primum constiterit,
quæ res quoq; loco abundet, rursus cuius alicubi ma
lignior prouentus fuerit, alterius inopiam, alterius pro
tinus ubertas explet, atque id gratuito faciunt, nihil ui
cissim ab his recipientes quibus donant. Sed quæ de
suis rebus unicuiquæ urbi dederint, nihil ab ea repeten
tes, ab alia cui nihil impenderūt, quibus egent accipiūt.

Ita tota insula uelut una familia est. At postquam satis
prouisum ipsis est, (quod non antea factum censent,
quàm in bienniū propter anni sequentis euentum pro
spexerint) tum ex his quæ supersunt magnā uim fru
menti, mellis, lanæ, lini, ligni, cocci, & conchyliorū, uelle
rum, ceræ, seui, corij, ad hæc animalium quoque in alias re
giones exportant. quarum rerum omnium, septimā par
tem inopibus eius regionis dono dant, reliquā precio
mediocri uenditant, quo ex cōmercio, non eas modo
merces, quibus domi egēt, (nam id ferè nihil est præter
ferrum) sed argēti atq; auri præterea, magnam uim in
patriam reportant. Cuius rei diutina consuetudine su
pra

pra q̄ credi possit, ubiq; iam earum rerum copia abundant. Itaq; nunc parum pensi habent, praesente ne pecunia, an in diem uendat, multoq; maximam partem habeant in nominibus, in quibus tamen faciendis non priuatorum unq̄, sed confectis ex more instrumentis, publicam urbis fidem sequuntur. Ciuitas ubi solutionis dies aduenerit, a priuatis debitoribus exigit creditum, atq; in ararium redigit, eiusq; pecuniae quoad ab Vtopiensibus repetatur, usura fruitur. Illi maximam partem nunq; repetunt. Nam quae res apud se nullum habet usum, eam ab his auferre, quibus usui est, haud aequum censent. Caeterum si res ita poscat, ut eius aliquam partem alij populo mutuam daturi sint, tum demum poscunt, aut quum bellum gerendum est, quam in rem unam totum illum thesaurum quem habent domi seruant, uti aut extremis in periculis, aut in subitis praesidio sit. potissimum quo milites externos (quos libentius quam suos ciues obijciunt discrimini) immodico stipendio conductant, gnari multitudine pecuniae hostes ipsos plerumq; mercabiles, & uel proditione, uel infestis etiam signis inter se committi. Hanc ob causam inestimabilem thesaurum seruant, at non ut thesaurum tamen, sed ita habent, quomodo me narrare profecto deterret pudor, metuentem ne fidem oratio non sit habitura, quod eo iustius uereor, quo magis mihi sum conscius, nisi uissem praesens, q̄ aegre potuissem ipse perduci, ut alteri idem

Ut nusq;
non memi-
nerunt suae
communi-
tatis.
Qua ratio
ne possit
esse uilis
pecunia.

Satius est
bellum pecu-
nia aut ar-
te declina-
re, q̄ multa
sanguinis
humani ia-
ctura gere-
re.

O artificem.

ri idem recensenti crederē. Necesse est enim ferè quàm quicq; est ab eorum qui audiunt moribus alienū, tam idem procul illis abesse à fide. quanq; prudens rerum æstimator minus fortasse mirabitur, quum reliqua eorum instituta, tam longe ab nostris differant: si argenti quoq; atq; auri usus ad ipsorū potius, q̄ ad nostri moris rationem accōmodetur. Nempe quū pecunia non utantur ipsi, sed in eum seruent euentum, qui ut potest usu uenire, ita fieri potest ut nunq; incidat. Interim aurum, argentumq; (unde ea fit) sic apud se habent, ut ab nullo pluris æstimetur, q̄ rerum ipsarum natura meretur, qua quis non uidet q̄ longe infra ferrum sunt: ut sine quo non hercule magis q̄ absq; igni atq; aqua uere mortales queant, quū interim auro, argentoq; nullum usum, quo nō facile careamus, natura tribuerit, nisi hominū stultitia precium raritati fecisset. quin contra, uelut parens indulgentissima optima quæq; in propatulo posuerit, ut aerem, aquā, ac tellurem ipsam, longissime uero uana ac nihil profutura semouerit. Ergo hæc metalla si apud eos in turrim aliquam abstruderētur. princeps ac senatus in suspicionem uenire posset (ut est uulgi stulta solertia) ne deluso per technā populo, ipsi aliquo inde cōmodo fruerentur, porrò si phyalas inde aliāq; id genus opera fabre excusa conficerent, si quādo incidisset occasio, ut conflanda sint rursus, atq; in militum eroganda stipendium, uident nimirum fore, ut

Aurū ferro
uili⁹. quan
tū ad usum
attinet.

ægre

ægre patiantur auelli quæ semel in delitijs habere cœ-
 pissent. His rebus uti occurrant, excogitauere quandã
 rationem, ut reliquis ipsorum institutis cõsentaneam,
 ita ab nostris (apud quos aurũ tãti fit, ac tam diligẽter
 conditur) longissime abhorrẽtem, eõq; nisi peritis nõ
 credibilem. Nam quum in fictilibus è terra uitrõq; ele-
 gantissimis quidẽ illis, sed uilibus tamen edãt bibãtq;
 ex auro, atq; argento nõ in cõmunibus aulis modo, sed
 in priuatis etiam domibus, matellas passim, ac sordidif-
 sima quæq; uasa conficiunt. Ad hæc catenas & crassas
 compedes, quibus coherent seruos: ijsdem ex metallis
 operantur. Postremo quoscunq; aliquod crimen infa-
 mes facit, ab horum auribus anuli dependent aurei di-
 gitos aurum cingit, aurea torques ambit collum, & ca-
 put deniq; auro uincitur. Ita omnibus curant modis,
 uti apud se aurum argentumq; in ignominia sint, atq;
 hoc pacto fit, ut hæc metalla, quæ cateræ gentes nõ mi-
 nus ferè dolenter ac uiscera sua distrahi patiũtur, apud
 Vtopieñ, si semel omnia res postularet efferri, nemo si-
 bi iacturam unius fecisse assis uideretur. Margaritas
 præterea legunt in littoribus, quin in rupibus quibus-
 dam adamantes ac pyropos quoq; neq; tamen quæ-
 runt, sed oblatos casu, perpoliunt. His ornant infantu-
 los, qui ut primis pueritiæ annis, talibus ornãmẽtis glo-
 riantur, ac superbiunt: sic ubi plusculum accreuit ætatis,
 cum animaduertunt eiusmodi nugis non nisi pueros
 n uti, nullo

O magnifi-
 ficam auri
 cõtumeliã:

Aurum ge-
 stamen in-
 famium,

Gemmæ
 puerorum
 delitiæ.

uti, nullo parentum monitu, sed suomet ipso-
 re deponunt. non aliter ac nostri pueri, quum grande-
 scunt nuces, bullas, & pupas abijciunt. Itaque hæc tam di-
 uersa ab reliquis gentibus instituta, quàm diuersas ite-
 dem animorum affectiones pariat, nunquam æque mihi
 atque in Anemoliorum legatis inclaruit. Venerunt hi
 Amaurotum (dum ego aderam) & quoniam magnis
 de rebus tractatum ueniebant, aduentum eorum terni illi
 ciues, ex qualibet urbe præuenerant, sed omnes finiti-
 marum gentium legati, qui eò ante appulerat, quibus
 Vtopiensium perspecti mores erant, apud quos sum-
 ptuoso uestitui nihil honoris haberi intelligebant, serui-
 cum contemptui esse, aurum etiam infame sciebant, cul-
 tu quàm poterant modestissimo uenire consueuerant.
 At Anemolij, quod longius aberat, ac minus cum illis
 commercij habuerant, quum accepissent, eodem omnes,
 eoque rudi corporis cultu esse, persuasi non habere eos,
 quo non utebatur, ipsi etiam superbi magis, quàm sapien-
 tes, decreuerunt apparatus elegantia, deos quosdam re-
 presentare, & miserorum oculos Vtopiensium, ornatus
 sui splendore præstringere. Itaque ingressi sunt legati
 tres, cum comitibus centum, omnes uestitu uersicolori,
 plerique serico, legati ipsi (nam domi nobiles erant) ami-
 ctu aureo, magnis torquibus, & inauribus aureis, ad-
 hæc anulis aureis in manibus, monilibus insuper appen-
 sis in pileo, quæ margaritis ac gemmis affulgebant, omni-
 bus postre-

Elegantif-
 sima fabu-
 la.

bus postremo rebus ornati, quæ apud Vtopienses, aut seruorum supplicia, aut infamium dedecora, aut puerorum nugamenta fuere. Itaque operæ precium erat uideri, quo pacto cristas erexerint, ubi suum ornatum cum Vtopiensium uestitu (nam in plateis sese populus effuderat) contulere. contraque non minus erat uoluptatis considerare quam longe sua eos spes expectatioque fefellerat, quamquam longe ab ea existimatione aberant, quam se consecuturos putauerant. Nempe Vtopiensium oculis omnium, exceptis perquam paucis, qui alias gentes aliqua idonea de causa inuiserant, totus ille splendor, apparatus pudendus uidebatur, & infimum quemque pro dominis reuerenter salutantes, legatos ipsos ex aurearum usu catenarum pro seruis habitos, sine ullo prorsus honore prætermiserunt. Quin pueros quoque uidisses, qui gemmas ac margaritas abiecerant, ubi in legatorum pileis affixas conspexerunt, compellere matrem ac latus fodere. En mater, quam magnus nebulo margaritis adhuc & ἡ τεχνίτη gemmulis utitur, ac si esset puerulus? At parens serio etiam illa, tace inquit fili, est opinor quispiam è morionibus legatorum. Alij catenas illas aureas reprehendere, utpote nullius usus, quippe tam graciles, ut eas facile seruus infringere, tam laxas rursus, uti quum fuerit libitum possit excutere, & solutus ac liber quouis aufugere. Verum legati postquam ibi unum, atque alterum diem uersati tantam auri uim in tanta uilitate conspexerunt, nec in

minore contumelia, quàm apud se honore habitam ui
 dissent, ad hæc in unius fugitiui serui catenas compe-
 desq; plus auri, atq; argenti congestum, q̄ totus ipso-
 rum trium apparatus cōstiterat, subsidentibus pennis
 omnem illum cultum, quo sese tam arroganter extule-
 rant, pudefacti, seposuerunt. Maxime uero postq̄ fa-
 miliarius cum Vtopiensibus collocuti, mores eorum
 atq; op̄iones didicere, mirant̄ illi siquidē quēq̄ esse
 mortalium quem exiguæ gemmulæ, aut lapilli dubius
 oblectet fulgor, cui quidē stellam aliquam, atq; ipsum
 deniq; solem liceat intueri, aut quēq̄ tam insanū esse,
 ut nobilior ipse sibi ob tenuioris lanæ filum uideatur, si
 quidē hanc ipsam (quātumuis tenui filo sit) ouis olim
 gestauit, nec aliud tamen interim, q̄ ouis fuit. Miratur
 item aurum suapte natura tam inutile, nunc ubiq; gen-
 tium æstimari tanti, ut homo ipse per quem, atq; adeo
 in cuius usum id precij obtinuit, minoris multo q̄ au-
 rum ipsum æstimetur, usq; adeo ut plumbeus quispiā,
 & cui nō plus ingenij sit q̄ stipiti, nec minus etiā impro-
 bus, quàm stultus, multos tamen & sapientes & bonos
 uiros in seruitute habeat, ob id duntaxat, quod ei ma-
 gnus contigit aureorum numismatū cumulus, quem
 si qua fortuna, aut aliqua legum strophæ (quæ nihil mi-
 nus ac fortuna ipsa summis ima permiscet) ab hero illo
 ad abiectissimum totius familiæ suæ nebulonē trans-
 tulerit, sit nimirum paulo post, ut in famuli sui famuli-
 licium.

Dubius di-
 xit, ob gem-
 mas factiti-
 as, aut certe
 dubiū di-
 xit exiguū
 ac malignū.

Quā uere
 & q̄ apte.

licium concedat, uelut appendix additamentumq; numismatum. Cæterum multo magis eorum mirantur, ac detestantur insaniam qui diuitibus illis, quibus neq; debet quicq; neq; sunt obnoxij, nullo alio respectu, q̄p̄ quod diuites sunt, honores tantū non diuinos impendunt, idq; cum eos tam sordidos atq; auaros cognoscunt, ut habeant certo certius ex tanto nūmorū cumulo, uiuentibus illis ne unum quidem nūmulum unq; ad se uenturū. Has atq; huiusmodi opiniones partim ex educatione conceperunt. in ea educti Rep. cuius instituta longissime ab his stultitiæ generibus absunt, partim ex doctrina & literis. Nam & si haud multi cuiusq; urbis sunt, qui cæteris exonerati laboribus soli disciplinae deputantur. hī uidelicet in quibus à pueritia egregiam indolem, eximium ingenium, atq; animū ad bonas artes propensum deprehendere, tamen omnes pueri literis imbuuntur, & populi bona pars, uiri, foeminaeque, per totā uitam, horas illas quas ab operibus liberas diximus, in literis collocant. Disciplinas ipsorū lingua perdiscunt. est em̄ neq; uerborū inops, nec insuauius auditu, nec ulla fidelior animi interpres est. eadem fere (nisi quod ubiq; corruptior, alibi aliter) magnā eius orbis plagam peruagatur. Ex om̄ibus his philosophis, quorū nomina sunt in hoc noto nobis orbe celebria, ante nostrū aduentū ne fama quidē cuiusq; eō puenerat. & tamen in musica, dialecticāq; ac numerādi & metiendi scientia,

Quanto
plus sapiūt
Vtopiā, q̄
Christiano
rū uulgus,

Studia &
disciplinae
Vtopiēsiū.

Musica.
Dialectica.
Arithmeti-
ca.
Apparet
hoc loco
subesse na-
sum.

tiendi scientia, eadem ferè quæ nostri illi ueteres inue-
nere, Cæterum ut antiquos omnibus propè rebus exæ-
quant, ita nuperorū inuentis dialecticorū longe sunt
impares. Nam ne ullam quidem regulam inuenerunt
earū, quas de restrictionibus, amplificationibus, ac sup-
positionibus acutissime excogitatis in paruis logicali-
bus passim hic ediscūt pueri. Porrò secūdas intētiones
tam longe abest ut inuestigare suffecerint, ut nec homi-
nē ipsum in cōmuni quē uocāt $\xi\beta\xi$ (ut scitis) planè co-
losseū & quouis gigāte maiore, tū à nobis præterea di-
gito demonstratū, nemo tamē eorū uidere potuerit. At

Astrologia

sunt in astrorū cursu, & cælestiū orbium motu, peritissi-
mi. Quin instrumēta quoq; diuersis figuris solerter ex-
cogitarunt, quibus solis ac lunæ, & cæterorū itē astrorū
quæ in ipsorū horizonte uisunt, motiones ac situs exa-
ctissime cōprehēsos habent. Cæteræ amicitias, atq; errā-
tiū dissidia syderū, ac rotā deniq; illā ex astris diuinādi
imposturā, ne somniāt quidē. Imbres, uētos, ac cæteras
tēpestatū uicissitudines, signis quibusdā longo perspe-

At hī re/
gnāt, inter
Christia/
nos hodie.

Physica o/
mnium incer-
tissima.

ctis usu præsentit. Sed de causis earū rerū omnium, &
de fluxu maris eiusq; falsitate, & in sūma de cæli mun-
diq; origine, ac natura partim eadē quæ ueteres philo-
sophi nostri differūt, partim ut illi inter se dissident, ita
hi quoq; dū nouas rerū ratiōes afferūt, ab omnibus illis
dissentit, nec inter se tamē usq; quaq; cōueniūt. In ea
philosophiæ parte qua de morib⁹ agit, eadē illis dispu-
tantur

Ethica.

tantur quæ nobis, de bonis animi quærūt & corporis, & externis, tū utrum boni nomen omnibus his, an solis animi dotibus conueniat. De uirtute differūt, ac uoluptate, sed omniū prima est ac princeps cōtrouersia, qua nam in re, una pluribus uē sitā hominis felicitatem putēt. At hac in re ppeniores æquo uident in factio- nē uoluptatis assertricē, ut qua uel totā, uel potissimā felicitatis hūanæ partē definiāt. Et quo magis mireris ab religione quoq; (quæ grauis & seuera est ferēq; tristis & rigida) petūt tamē sentētiā tā delicatæ patrocini- um. Neq; em̄ de felicitate disceptant unq̄, quin princi- pia quædā ex religiōe deprompta, tū philosophia quæ rationibus utitur cōiungant, sine qbus ad uerā felicitatis inuestigationē mancā, atq; imbecillā per se rationē putāt. Ea principia sūt huiusmodi. Animā esse immor- talē, ac dei beneficētia ad felicitatē natā, uirtutibus ac be- nefactis nostris præmia post hāc uitā, flagitijs destina- ta supplicia. Hæc tametsi religionis sint, ratiōe tamē cē- sent ad ea credēda, & cōcedenda perducī, qbus è medio sublatis, sine ulla cūctatiōe p̄nūciāt neminē esse tā stu- pidū, qui nō sentiat petendā sibi per fas ac nefas uolu- pratē, hoc tātū caueret ne minor uoluptas obstet maio- ri, aut eā persequat quā inuicem retaliet dolor. Nā uir- tutē asperā, ac difficilē sequi, ac nō abigere modo suauitatem uitæ, sed dolorem etiā sponte perpeti, cuius nul- lū expectes fructū (quis em̄ potest esse fructus si post mortem

Ordo bo-
norum

Fines bo-
norum.
Vtopiani
felicitatem
honestā uo-
luptate me-
tiuntur.

Principia
philoso-
phiae ere-
ligione
petenda.
Theologia
Vtopiēsiū.

Animorū
immortalī-
tas, de qua
hodie non
pauci etiā
Christiani
dubitant.
Ut nō quæ-
uis expetē-
da uolu-
ptas, ita nec
dolor affe-
ctandus ni-
si uirtutis
causa.

Hoc iuxta
Stoicos,

mortem nihil assequeris quum hanc uitam totā in sua uiter hoc est misere traduxeris) id uero dementissimū ferunt. Nunc uero non in omni uoluptate felicitatem, sed in bona, atq; honesta sitam putant. ad eam enim uelut ad summum bonum, naturam nostram ab ipsa uirtute pertrahi, cui sola aduersa factio felicitatem tribuit. Nempe uirtutem definiunt, secundum naturam uiuere ad id siquidem à deo institutos esse nos. Eū uero naturæ ductum sequi quisquis in appetendis fugiendisq; rebus obtemperat rationi. Rationem porro, mortales primum omnium in amorem, ac uenerationē diuinæ maiestatis incendere, cui debemus, & quod sumus, & quod compotes esse felicitatis possumus, secundum id commonet, atq; excitat nos ut uitam q̄ licet minime anxiam, ac maxime lætā ducamus ipsi, ceterisque omnibus ad idem obtinendum adiutores nos pro naturæ societate præbeamus. Neq; em̄ quisq; unq; fuit tam tristis ac rigidus assecla uirtutis, & osor uoluptatis, qui ita labores, uigilias & squalores indicat tibi, ut non idem aliorum inopiam, atq; incōmoda leuare, te pro tua uirili iubeat, & id laudādum humanitatis nomine censeat, hominē homini saluti ac solatio esse, si humanum est maxime (qua uirtute nulla est homini magis propria) aliorum mitigare molestiam, & sublata tristitia uitæ iucunditati, hoc est uoluptati reddere. Quid natura quenq; instiget ut sibi met idem præstet. Nam
aut mala

aut mala est uita iucūda, id est, uoluptaria, quod si est, non solum neminem ad eam debes adiutare, sed omni- bus utpote noxiam ac mortiferam, quantum potes ad- mere, aut si conciliare alijs eam, ut bonam nō licet mo- do, sed etiam debes, cur non tibi in primis ipsi? cui non minus propitium esse te quā alijs decet, neq; eīm quū te natura moneat uti in alios bonus sis, eadē te rursus iubet, in temet s̄uum atq; inclemētem esse. Vitam er- go iucundam inquirunt, id est uoluptatem tanq̄ opera- tionum omnium finem, ipsa nobis natura præscribit, ex cuius præsripto uiuere, uirtutem definiunt. At quū natura mortales inuitet ad hilarioris uitæ mutuū sub- sidium (quod certe merito facit, neq; eīm tam supra ge- neris humani sortē quisq; est, ut solus naturæ curæ sit, quæ uniuersos ex æquo fouet, quos eiusdem formæ cō- munionē cōplectitur) eadem te nimirū iubet etiā atq; etiā obseruare, ne sic tuis cōmodis obsecūdes: ut aliorū procures incōmoda. Seruanda igitur censent non inita solū inter priuatos pacta, sed publicas etiā leges, quas aut bonus princeps iuste pmulgauit, aut populus, nec oppressus tyrannide, nec dolo circūscriptus, de partien- dis uitæ commodis, hoc est materia uoluptatis, cōmu- ni consensu sanxit. Hijs inoffensis legibus tuum cura- re commodum, prudentia est: publicum præterea, pie- tatis: Sed alienam uoluptatem præreptum ire, dum cō- sequare tuam: ea uero iniuria est, cōtra tibi aliquid ipsi
 o demere

At nunc quidam ac- cersunt do- lores uelut in his sita sit religio, cum ferēdi potius sint si incidant ad pietatis officium tē dēti, aut na- turæ neces- sitate acci- dant.

Pacta & le- ges.

Officia ui-
tae mutua.

demere, quod addas alijs, id demū est humanitatis ac benignitatis officiū, quod ipsum nunq̄ tantū aufert cōmodi, quantū refert. Nam & beneficiorū uicissitudine pensatur, & ipsa benefacti cōscientia, ac recordatio charitatis eorū & beneuolentiæ quibus benefeceris, plus uoluptatis affert animo, quā fuisset illa corporis qua abstinuisti. Postremo (quod facile persuadet animo libenter assentiēti religio) breuis & exiguae uoluptatis uicē, ingenti ac nunq̄ interituro gaudio rependit deus. Itaq; hoc pacto censent, & excussa sedulo & perpensa re omēs actiōes nostras, atq; in his uirtutes etiā ipsas, uoluptatem tandē uelut finem, felicitatemq; respicere.

Voluptas
quid.

Falsæ uolu-
ptates.

Voluptatē appellant omnē corporis animi ue motū statūq; in quo uersari natura duce delectet. Appetitionem naturā, non temere addunt. Nam ut quicquid natura iucū dum est, ad quod neq; per iniuriam tenditur, nec iucūdius aliud amittitur, nec labor succedit, nō sensus modo, sed recta quoq; ratio persequit, ita quæ præter naturam dulcīa sibi mortales uanissima cōspiratione confingunt (tanq̄ in ipsis esset perinde res ac uocabula commutare) ea omnia statuunt adeo nihil ad felicitatem facere, ut plurimū officiant etiam, uel eo quod quibus semel insederunt, ne ueris ac genuinis oblectamentis usq; uacet locus, totum prorsus animum falsa uoluptatis opinione præoccupāt. Sunt enim perquam multa, quæ quum suapte natura nihil contineant suauitatis

uitatis, imo bona pars amaritudinis etiam plurimum, peruersa, tum improbarum cupiditatum illecebra, non pro summis tantum uoluptatibus habeantur: uerum etiam inter præcipuas uitæ causas numerentur. In hoc adulterinæ uoluptatis genere, eos collocant, quos ante memorauimus, qui quo meliorem togam habent, eo sibi meliores ipsi uidentur. qua una in re, bis errant. Neque enim minus falli sunt, quod meliorem putant togam suam, quam quod se. Cur enim si uestis usum spectes, tenuioris fili lana præstet crassiori? at illi tamen tanquam natura non errore præcellerent, attollunt cristas, & sibi met quoque præcipue credunt inde non nihil accedere. eoque honorem, quem uilius uestiti sperare non essent ausi elegantiori togæ, uelut suo iure exigunt, & prætermissi negligenter indignantur. At hoc ipsum quoque, uanis & nihil profuturis honoribus affici, an non eiusdem inscitie est? Nam

Error eorum
qui sibi ob
cultum pla-
cent.

Stulti ho-
nores.

Vana nobi-
litas.

o z ipsi obligu

Stultiffi/
ma uolu/
ptas ex gē/
mis.

Opinio ho/
minū p̄ciū
addit, aut
adimit gē/
mis.

Mira fictio
& aptiffi/
ma.

ipsi obliguerint. His adnumerant eos qui gemmis ac lapillis (ut dixi) capiuntur, ac dñi quodammodo sibi uidentur facti, si quando eximium aliquē consequantur, eius præsertim generis, quod sua tempestate, maximo apud suos æstimetur. neq; eñ apud omnes, neq; omni tempore, eadem genera sunt in precio: Sed nec nisi exemptum auro ac nudum comparāt. Imo ne sic quidē, nisi adiurato uenditore, & præstanti cautionem, uerā gemmam ac lapidem uerum esse, tam solliciti sunt: ne oculis eorū, ueri loco adulterinus imponat. At spectaturo tibi, cur minus præbeat oblectamēti factitius, quē tuus oculus non discernit à uero. Vterq; ex æquo ualere debet, tibi, nō minus hercle q̄ cæco. Quid hī qui superfluas opes adseruant, ut nullo acerui usu, sed sola cōtemplatione delectentur, num ueram percipiūt: an falsa potius uoluptate luduntur? aut hī qui diuerso uitio, aurum quo nuncq; sint usuri, fortasse nec uisuri amplius, abscondunt, & solliciti ne perdant, perdunt. quid eñ aliud est, usibus demptum tuis & omniū fortasse mortaliū, telluri reddere? & tu tamen abstruso thesauro, uelut animi iam securus lætitiæ gestis. Quem si quis furto sustulerit, cuius tu ignarus furti, decem post annis obieris. toto illo decennio, quo subtractæ pecuniæ superfuisti, quid tua retulit, surreptū an saluū fuisse? utrōq; certe modo tantundē usus ad te peruenit. Ad has tam Alea ineptas lætitiæ, aleatores (quorū insaniam auditu, non usu

usu cognouere) uenatores præterea, atq; aucupes, adiū Venatio.
 gunt. Nam quid habet, inquit, uoluptatis, talos in al
 ueum proicere, quod toties fecisti, ut si quid uolupta-
 tis inesset, oriri tamen potuisset ex frequenti usu satie-
 tas: aut quæ suauitas esse potest, ac nō fastidiū potius.
 in audiēdo latratu, atq; ululatu canum: aut qui maior
 uoluptatis sensus est, cum leporem canis insequitur, q̄
 quū canis canem: nempe idem utrobicq; agitur, accuri-
 tur enim, si te cursus oblectet. At si te cædis spes, lania-
 tus expectatio sub oculis peragendi retinet, misericor-
 diam potius mouere debet, spectare, lepusculum à ca-
 ne, imbecillum à ualidiore, fugacem actimidū à feroce,
 innoxiiū deniq; à crudeli discernitū. Ita q; Vtopiēs to
 tum hoc uenandi exercitium, ut rem liberis indignam,
 in lanios (quā artē per seruos obire eos supra diximus)
 reiecerunt. infimam enim eius partem esse uenationē
 statuūt, reliquas eius partes & utiliores & honestiores
 ut quæ & multo magis conferant, & animalia necessita-
 tis dūtaxat gratia perimāt, quū uenator ab miseri ani-
 malculi cæde ac laniatu, nihil nisi uoluptatē petat, quā
 spectandæ necis libidinē in ipsis etiam bestijs, aut ab
 animi crudelis affectu censent exoriri, aut in crudelitātē
 deniq; assiduo tā efferæ uoluptatis usu defluere. Hæc
 igitur & quicquid est eiusmodi (sunt em̄ innumera) q̄
 q̄ pro uoluptatibus mortalium uulgus habeat, illi ta-
 men quum natura nihil insit suaue, planē statuūt, cum

At hæc ho-
 die ars est
 deorū au-
 licorum.

uera uoluptate nihil habere cōmerciū. Nam quod uulgo sensum iucunditate perfundunt (quod uoluptatis opus uidetur) nihil de sententia decedunt. nō em̄ ipsius rei natura, sed ipsorum peruersa consuetudo in causa est. cuius uitio fit, ut amara pro dulcibus amplectantur. Nō aliter ac mulieres grauidæ picem & seuum, corrupto gustu, melle mellitius arbitrantur. Nec cuiuscūq; tamen aut morbo, aut consuetudine deprauatum iudicium, mutare naturam, ut non aliarum rerum, ita nec uoluptatis potest. Voluptatum quas ueras fatētur, species diuersas faciunt. Siquidem alias animo, corpori alias tribuunt. Animo dant intellectum, eamq; dulcedinem quam ueri contemplatio pepererit. Adhæc suis additur bene actæ uitæ memoria, & spes nō dubia futuri boni. Corporis uoluptatem in duas partiuntur formas, quarū prima sit ea, quæ sensum perspicua suauitate perfundit, quod alias earum instauratione partium fit, quas insitus nobis calor exhauserit. Nam hæc cibo potūq; redduntur, alias dum egeruntur illa, quorum copia corpus exuberat. hæc suggeritur, dum excremētis intestina purgamus, aut opera liberis datur, aut ullius prurigo partis frictu scalptuūe lenitur. Interdum uero uoluptas oritur, nec redditura quicquā quod mēbra nostra desyderent, nec ademptura quo laborent: cæterum quæ sensus nostros tamen ui quadam occultat, sed illustri motu titillet afficiatq; & in se conuertat,

qualis ex

Citta in
gravidis

Veræ uolu
ptatis spēs.

Volupta/
tes corpis.

qualis ex musica nascitur. Alteram corporeæ uoluptatis formã, eam uolunt esse, quæ in quieto, atq; æquabili corporis statu consistat, id est nimirum sua cuiusq; nullo interpellata malo sanitas. Hæc siquidẽ, si nihil eã doloris oppugnet, per se ipsa delectat, etiã si nulla extrinsecus adhibita uoluptate moueat. Quãtq; em̄ sese minus effert, minusq; offert sensui, q̄ tumida illa ededi bibeatq; libido, nihilo tamen secius multi eam statuunt uoluptatũ maximã, omnes ferè Vtopienses magnã & uelut fundamentũ omnium acbasim fatentur, ut quæ uel sola placidam & optabilem uitæ conditionem reddat, & qua sublata, nullus usq; reliquus sit cuiq; uoluptati locus. Nã dolore profus uacare, nisi adsit sanitas, stuporẽ certe nõ uoluptatẽ uocant. Iam dudum exploratum est apud eos decretũ illorũ, qui stabilem & trãquillam sanitatẽ (nam hæc quoq; quæstio gnauiter apud eos agitata est) ideo nõ habendã pro uoluptate censebant, quod præsentem nõ posse diceret, nisi motu quopiam extrario sentiri. Verũ cõtra nũc in hoc propè uniuersi cõspirant, sanitatem uel in primis uoluptati esse. Eteĩ quũ in morbo, inquit, dolor sit, qui uoluptati implacabilis hostis est, nõ aliter, ac sanitati morbus, qd ni uicissim insit sanitatis tranquillitati uoluptas: nihil em̄ ad hãc rem referre putãt, seu morbus dolor esse, seu morbo dolor inesse dicat. Tãtũdẽ em̄ utrõq; modo effici. Quippe si sanitas, aut uoluptas ipsa sit, aut necessario uo/

Valeat
possessor
oportet.

rio uoluptatem pariat, uelut calor igni gignitur, nimirum utrobique efficitur, ut quibus immota sanitas adest his uoluptas abesse non possit. Præterea dum uescimur, inquirunt, quid aliud quam sanitas quæ labefactari ceperat, aduersus esurientem (cibo commilitone) depugnat, in qua dum paulatim inualefcit, ille ipse profectus ad solitum uigorem suggerit illam, qua sic reficimur, uoluptatem. Sanitas ergo quæ in conflictu lætatur, eadem non gaudebit adepta uictoriam. Sed pristinum robur, quod solum toto conflictu petiuerat tandem, feliciter affecta protinus obstupescet: nec bona sua cognoscat atque amplexabitur. Nam quod non sentiri sanitas dicta est, id uero per quam procul à uero putant. Quis enim uigilans, inquirunt, sanum esse se non sentit, nisi qui non est: quæ ne tatus, aut stupor, aut lethargus adstringit, ut sanitatem non iucundam sibi fateatur ac delectabilem: at delectatio quid aliud quam alio nomine uoluptas est. Amplectuntur ergo in primis animi uoluptates, (eas enim primas omnium principesque ducunt) quarum potissimam partem censent ab exercitio uirtutum bonæque uitæ conscientia proficisci. Earum uoluptatum quas corpus suggerit, palmam sanitati deferunt. Nam edendi, bibendique suauitatem, & quicquid eandem oblectamenti rationem habet, appetenda quidem, sed non nisi sanitatis gratia statuunt. Neque enim per se iucunda esse talia, sed quatenus aduersæ ualitudini clanculum surreptenti

surreptenti resistunt. ideóq; sapienti, sicuti magis depre-
candos morbos, quàm optandam medicinam, & dolo-
res profligandos potius, quàm adsciscenda solatia, ita
hoc quoq; uoluptatis genere non egere quàm deliniri
præstiterit, quo uoluptatis genere si quisq; se beatum
putet, is necesse est fateatur, se tum demum fore felicissi-
mum, si ea uita contigerit, quæ in perpetua fame, siti,
prutitu, esu, potatione, scalptu, frictuq; traducat: quæ
quàm non scæda solum, sed misera etiam sit, quis non
uidet? Infimæ profecto omnium hæ uoluptates sunt,
ut minime synceræ, neq; enim unq; subeunt, nisi con-
trarijs coniunctæ doloribus, Nempe cum edendi uo-
luptate copulatur esuries, idq; nõ satis æqua lege. Nam
ut uehementior, ita longior quoq; dolor est. quippe &
ante uoluptatem nascitur, & nisi uoluptate unà cõmo-
riente, non extinguitur. Huiusmodi ergo uoluptates,
nisi quatenus expetit necessitas, haud magni habēdas
putât. Gaudēt tamē etiã his, gratiq; agnoscunt naturæ
parentis indulgentiam, quæ foetus suos ad id quod ne-
cessitatis causa tam assidue faciũdum erat, etiam blan-
dissima suauitate pelliceat. Quanto enim in tedio ui-
uendũ erat, si ut cæteræ agritudines quæ nos infestant
rarius, ita hĩ quoq; cotidiani famis ac sitis morbi, uene-
nis ac pharmacis amaris essent abigendi? At formam,
uires, agilitatem, hæc ut propria, iucundaq; naturæ do-
na libeter fouent. Quin eas quoq; uoluptates, quæ per
p aures,

aures, oculos, ac nares admittunt, quas natura proprias
 ac peculiare esse homini uoluit (neque enim aliud ani-
 mantium genus, aut mundi formam pulchritudineque
 suspicit, aut odorum: nisi ad cibi discrimen, ulla com-
 uetur gratia: neque consonas inter se discordesque sonorum
 distantias internoscit) & has inquam ut iucunda qua-
 dam uitae condimenta persequuntur. In omnibus autem
 hunc habet modum ne maiorem minor impediatur, ne
 dolorem aliquando uoluptas pariat, quod necessario
 sequi censent, si inhonesta sit. At certe formae decus con-
 temnere: uires deterere, agilitatem in pigritiam uertere,
 corpus exhaurire ieiunijs, sanitati iniuriam facere: & cae-
 tera naturae blandimenta respicere: nisi quis haec sua co-
 moda negligat, dum aliorum publicam ue ardentius pro-
 curat, cuius laboris uice maiorem a deo uoluptatem ex-
 pectet: alioquin ob inanem uirtutis umbram nullius bo-
 no, semet affligere: uel quo aduersa ferre minus mole-
 ste possit: nuncque fortasse uentura. hoc uero putant esse
 dementissimum, animique & in se crudelis: & erga naturam
 ingratisimum: cui tanquam debere quicquid dedignetur:
 omnibus eius beneficijs renunciat. Haec est eorum de
 uirtute ac uoluptate sententia: qua nisi sanctius aliquid
 inspiret homini: caelitus immissa religio: nullam inuesti-
 gari credunt humana ratione ueriores: qua in re recte
 ne an secus sentiant, excutere nos, neque tempus patitur,
 neque necesse est. quippe qui narranda eorum instituta,
 non etiam

Annotan/
 dum & hoc
 diligenter.

non etiam tuenda suscepimus. Cæterum hoc mihi cer-
 te persuadeo, ut ut sese habeant hæc decreta: nusquam neque
 præstantiorem populum, neque feliciorum esse tempu-
 blicam. Corpore sunt agili uegetoque: uirium amplius
 quam statura promittat, nec ea tamen improcera: &
 quum neque solo sint usqueque fertili: nec admodum sa-
 lubri cælo: aduersus aerem ita sese temperantia uictus
 muniunt: terræ sic medentur industria: ut nusquam gen-
 tium sit frugis, pecorisque prouentus uberior: aut homi-
 num uiuaciora corpora: paucioribusque morbis obnoxia.
 Itaque non ea modo quæ uulgo faciunt agricolæ: diligen-
 ter ibi administrata conspicias: ut terram natura ma-
 ligniorem, arte atque opera iuuent: sed populi manibus
 alibi radicitus euulsam syluam, alibi consitam uideas:
 qua in re habita est non ubertatis: sed uecturæ ratio: ut
 essent ligna, aut mari, aut fluuijs, aut urbibus ipsis uici-
 niora, minore enim cum labore terrestri itinere, fruges
 quam ligna longius afferuntur. Gens facilis ac faceta, sol-
 lers, ocio gaudens, corporis laborum (quum est usus) satis
 patiens, Cæterum aliàs haud quamquam sanè appetens: animi stu-
 dijs infatigata. Qui quum à nobis accepissent de literis &
 disciplina Græcorum (Nam in latinis præter historias ac
 poetas nihil erat quod uidebantur magnope probatu-
 ri) mirum quanto studio cõtenderunt, ut eas liceret ipsis: no-
 stra interpretatiõe p̄discere. Cœpimus ergo legere, ma-
 gis adeo primùm, ne recusare laborẽ uideremur, quam quod

Felicitas
 Vtopiensiũ
 ac descriptio.

Utilitas lin-
 guæ græcæ

Docilitas
 Vtopiensiũ
 mira.

fructū eius aliquē speraremus. At ubi paulum processimus, ipsorū diligētia fecit, ut nostrā haud frustra impēdendā animo statim prācipereamus. Si quidē literarū formas, tam facile imitari, uerba tam expedite pronunciate, tam celeriter mandare memoriā, & tanta cum fide reddere cōperunt, ut nobis miraculi esset loco, nisi quod pleraq; pars eorum, qui non sua solum sponte

At nunc stipes & caudices dicant literis: felicissima ingenia uoluptatibus corrumunt.

accensi, uerū senatus quoq; decreto iussi, ista sibi discenda sumpserūt: E numero scholasticorum, selectissimis ingenijs, & matura atate fuerunt. Itaq; minus quam triennio nihil erat in lingua, quod requirerent bonos autores, nisi obster libri menda, inoffense perlegerent. Eas literas ut equidem conijcio ob id quoq; facilius arripuerunt, quod nonnihil illis essent cognatae. Suspicionem enim eam gentem a grācis originē duxisse: propterea quod sermo illorum cætera ferē Persicus, nō nulla grāci sermonis uestigia seruet in urbium ac magistratuum uocabulis. Habent ex me, (Nam librorum sarcinā mediocrem loco mercium quarto nauigaturus in nauem conieci quod mecum planē decreueram nunq̄ potius redire quā cito) Platonis opera pleraq;, Aristotelis plura, Theophrastū item de plantis, sed pluribus, quod doleo, in locis mutilum. In librum enim dum nauigabamus negligentius habitum, cercopithecus inciderat: qui lasciuiēs ac ludibundus, paginas aliquot hinc atq; inde euulsas lacerauit. Ex hīs qui scripsere grammaticam.

cam, Lascarem habent tantum, Theodorum enim nō
 aduexi mecum, nec dictionarium aliquem præter He-
 sychium, ac Dioscoridem: Plutarchi libellos habēt cha-
 rissimos, & Luciani quoq; facetijs ac lepore capiuntur:
 Ex poetis habent Aristophanem, Homerum, atq; Eu-
 ripidem: tum Sophodem minusculis Aldi formulis. Ex
 historicis Thucydidem atq; Herodotum: necnon He-
 rodianum. Quin in re medica quoq; sodalis meus Tri-
 cius Apinatus aduexerat secum parua quædam Hip-
 pocratis opuscula, ac Microtechnen Galeni, quos li-
 bros magno in precio habent: siquidem & si omnium
 ferè gentium, re medica minime egent, nusq; tamen in
 maiore honore est, uel eo ipso quod eius cognitionem
 numerāt inter pulcherrimas atq; utilissimas partes phi-
 losophiæ: cuius ope philosophiæ dum naturæ secreta
 scrutantur, uidentur sibi non solum admirabilem inde
 uoluptatem percipere: sed apud autorem quoq; eius,
 atq; opificem summam inire gratiam: Quæ cæterorum
 more artificum arbitratur: mundi huius uisendam ma-
 chinam homini (quem solum tantæ rei capacem fecit)
 exposuisse spectandam: eòq; chariorem habere: curio-
 sum ac sollicitum inspectorem, operisq; sui admirato-
 rem: quàm eum qui uelut animal expers mentis: tantū
 actam mirabile spectaculum, stupidus immotusq; ne-
 glexerit. Vtopiensium itaq; exercitata literis ingenia
 mire ualent ad inuentiones artium, quæ faciant aliquid
 ad commodæ

Medicina
 utilissima.

Contēpla-
 tio naturæ.

ad commodæ uitæ compēdia. Sed duas tamen debent nobis Chalcographorū & faciendæ chartæ, nec solis tamen nobis sed sibi quoq; bonam eius partem. Nam quum ostenderemus eis libris chartaceis impressas ab Aldo literas, & de chartæ faciendæ materia, ac literas imprimendi facultate loqueremur: aliquid magis q̄ explicaremus (neq; enim quisq; erat nostrum qui alterum calleret) ipsi statim acutissime coniecerunt rem: & quum ante pellibus corticibus ac papyro tantū scriberent, iam chartam ilico facere, & literas imprimere tentarunt: quæ quum primo non satis procederēt, eadem sapius experiēdo, breui sunt utrūq; consecuti, tantūq; effecerunt, ut si essent Græcorū exemplaria librorum: codices deesse nō possent. At nūc nihil habēt amplius, q̄ à me cōmemoratū est, id uero quod habēt impressis iam libris in multa exemplariorū millia propagauerunt. Quisquis eo spectādi gratia uenerit, quem insignis aliqua dos ingenij aut longa pegrinatione usum: multarum cognitio terrarum cōmendet (quo nomine gratus fuit noster appulsus) pronis animis excipitur. Quippe libenter audiunt, quid ubiq; terrarum geratur. Cæterum mercandi gratia non admodum frequenter appellitur. Quid enim ferrent: nisi aut ferrum, aut quod quisq; referre mallet, aurum argētū uel? Tum quæ ex ipsis exportanda sint, ea consultius putant ab se efferri quàm ab alijs illinc peti, quo & exteras undiq; gentes exploratiores

exploratiores habeant, neq; maritimarū rerum usum
ac peritiam oblitum eant.

DE SERVIS.

Pro seruis neq; bello captos habent nisi ab ipsis ge-
sto, neq; seruorum filios: neq; deniq; quenq; quē
apud alias gentes seruientem possent comparare, sed
aut si cuius apud se flagitium in seruitium uertitur, aut
quos apud exterarū urbes (quod genus multo frequen-
tius est) admissum facinus destinavit supplicio. Eorum
enim multos, interdum æstimatos uili, sapius etiā gra-
tis impetratos, auferunt. Hæc seruorum genera non in
opere solum perpetuo: uerum etiam in uinculis habēt:
sed suos durius quos eo deploratiores, ac deteriora me-
ritos exempla censent, quod tam præclara educatione
ad uirtutem egregie instructi: contineri tamen ab sce-
lere non potuerint. Aliud seruorum genus est: quum
alterius populi mediastinus quispiā laboriosus ac pau-
per elegerit apud eos sua sponte seruire. Hos honeste
tractant ac nisi quod laboris: ut pote consuetis, impo-
nitur plusculum non multo minus clementer ac ciues
habent: uolentem discedere (quod non sæpe fit) neq;
retinent inuitum, neque inanem dimittunt. Egrotan-
tes: ut dixi, magno cum adfectu curant, nihilq; pror-
sus omittunt quo sanitati eos, uel medicinæ uel ui-
ctus obseruatione, restituant. Quin insanabili mor-
bo laborantes

Mira huius
gentis
æquitas.

De ægro-
tis.

Mors spon-
tanea.

bo laborantes assidendo, colloquendo, adhibendo demum quæ possunt leuamenta solantur. Cæterum si non immedicabilis modo morbus sit ueruetiam perpetuo uexet atq; disrutiet: tum sacerdotes ac magistratus hortantur hominem, quando quidem omnibus uitæ munis impar alijs molestus ac sibi grauis morti iam suæ superuiuat, ne secū statuat pestem diutius ac luem alere, neue quum tormentum ei uita sit mori dubitet, quin bona spe fretus acerba illa uita uelut carcere atq; aculeo uel ipse semet eximat: uel ab alijs eripi se sua uoluntate patiatur: hoc illum quum non commoda, sed supplicium abrupturus morte sit prudenter facturum, quoniam uero sacerdotum in ea reconcilijs, id est interpretum dei sit obsecuturus, etiam pie sancteq; facturū. Hæc quibus persuaserint: aut inedia sponte uitā finiūt, aut sopiti sine mortis sensu soluūtur. Inuitum uero neminem tollunt nec officij erga eum quicq; imminuunt persuasos hoc pacto defungi honorificū. Alioqui qui mortem sibi consciuerit causa non probata sacerdotibus & senatui: hunc neq; terra neq; igne dignantur: sed in paludem aliquam turpiter insepultus abiicitur.

De con-
iugijs.

Œemina non ante annum duodeuicesimū nubit. Mas non nisi expletis quatuor etiā amplius. Ante coniugiū, mas aut Œemina si conuincatur furtiue libidinis, grauius in eū eamue animaduertit: coniugioq; illis in totū interdicitur, nisi uenia principis noxam remiserit, sed &

pater

pater & materq; familias cuius in domo admissum flagitium est: tanq; suas partes parum diligēter tutati magna obiacent infamiæ: id facinus ideo tam seuerè uindictant, quod futurum prospiciunt, ut rari in conjugale amorem coalescerent: in quo ætatem omnem cum uno uideant exigendā: & perferendas insuper quas ea res affert molestias, nisi à uago concubitu diligēter arceantur. Porro in deligendis coniugibus ineptissimū ritum (uti nobis uisum est) adprimeq; ridiculum, illi serio ac seuerè obseruant. Mulierem enim seu uirgo seu uidua sit, grauis & honesta matrona proco nudam exhibet, ac probus aliquis uir uicissim nudum puellæ procum sistit. Hunc morem quum uelut ineptum ridentes improbaremus, illi contra cæterarum omnium gentium insignem demirari stultitiam, qui quū in equuleo comparando, ubi de paucis agitur nummis, tam cauti sint, ut q; uis ferè nudū nisi detracta sella tamen, omnibusq; reuulsis ephippijs recusent emere, ne sub illis operculis hulus aliquod delitesceret, in deligenda coniuge, qua ex re aut uoluptas, aut nausea sit totā per uitam comitatura, tam negligenter agant, ut reliquo corpore uestibus obuoluto, totam mulierē uix ab unius palmæ spatii (nihil enim præter uultum uisitur) æstiment adiungantq; sibi non absq; magno (si quid offendat postea) male cohæredi periculo. Nam neq; omnes tam sapientes sunt ut solos mores respiciant, & in ipsorum quoq;

q sapientum

Et si parū uerecūde haud tamen incaute.

sapientum coniugijs, ad animi uirtutes non nihil addi-
 tamenti corporis etiam dotes adijciunt, certe tam foeda
 deformitas, latere sub illis potest inuolucris ut aliena-
 re prorsus animū ab uxore queat, quum corpore iam
 seiungi non liceat: Qualis deformitas si quo casu con-
 tingat post contractas nuptias, suam quisq; sortem ne-
 cesse ferat, ante uero ne quis capiatur insidijs, legibus
 caueri debet, idq; tanto maiore studio fuit curandum
 quod & soli illarū orbis plagarū singulis sunt contenti
 cōiugibus: & matrimoniū ibi haud saepe aliter, q̄ mor-
 te soluitur: nisi adulterium: in causa fuerit, aut morū nō
 ferenda molestia. Nempe alterutri sic offenso facta ab
 senatu coniugis mutādi uenia: alter infamem simul ac
 cælibem perpetuo uitam ducit. Alioquin inuitam con-
 iugē, cuius nulla sit noxa repudiare, quod corporis obti-
 gerit calamitas, id uero nullo pacto ferunt: nam & cru-
 dele iudicant, tum quenq; deserī, cum maxime eget so-
 latio, & senectuti, quum & morbos afferat & morbus
 ipsa sit: incertam atq; infirmā fidem fore. Cæterum ac-
 cidit interdum ut quum non satis inter se coniugum
 conueniant mores repertis utriq; alijs quibus cum spe-
 rent se suauius esse uicturos amborum sponte separa-
 ti: noua matrimonia cōtrahant, haud absq; senatus au-
 toritate tamen, qui nisi causa per se atq; uxores suas di-
 ligenter cognita: diuortia non admittit. Imo ne sic qui-
 dem, facile, quod rem minime utilem sciunt firmandæ
 coniugum

Diuortiu.

coniugum charitati, facilem nouarū nuptiarum spem esse propositam. Temeratores coniugij grauiſſima ſeruitute plectuntur, & ſi neuter erat cælebs, iniuriam paſſi (uelint modo) repudiatis adulteris cōiugio inter ſe ipſi iunguntur alioquin quibus uidebitur. At ſi læſorum alteruter erga tam male merentem coniugem: in amore perſiſtat: tamen uti coniugij lege non prohibetur ſi uelit in opera damnatum ſequi: acciditq; interdum ut alterius pœnitentia alterius ofſicioſa ſedulitas miſerationem commouens principi, libertatem ruruſ impetret. Caterum ad ſceluſ iam relapſo nex infligitur. Cæteris facinoribus nullam certam pœnam lex ulla præſtituit: ſed ut quodq; atrox, aut contra uilum eſt: ita ſupplicium ſenatuſ decernit. Vxores mariti caſtigant, & parentes liberos: niſi quid tam ingens admiferint: ut id publice puniri, morum interſit. ſed ferè grauiſſima quæq; ſcelera ſeruitutis incommodo puniuntur, id ſiquidem & ſceleratiſ non minus triſte: & rei publicæ magis commo- dum arbitrantur, quàm ſi maſtare noxioſ & protinuſ amoliri feſtinent. Nam & labore quàm nece magis profunt, & exemplo diutiuſ alioſ ab ſimili flagitio deterrent. quod ſi ſic habituſ rebellent atq; recalcitrent, tum demum uelut indomitæ beluæ. quos cohercere carcer & catena non poteſt, trucidantur. At patientibuſ nō adimitur omniſ omnino ſpeſ: quippe longiſ domiti

q 2 malis

Aeſtimatione ſupplicij penes magiſtrum.

Stupri sol/
licitati pœ/
na.

Voluptas
e morio/
nibus.

Fucata
forma.

Et præmijs
inuitâdi ci
ues ad offi
cium.

malis si eam pœnitentiam præ se ferant, quæ peccatum testetur magis eis displicere quàm pœnam, principis interdum prærogatiua: interdum suffragijs populi, aut mitigatur seruitus aut remittitur. Sollicitasse ad stuprum nihilo minus quàm stuprasse periculi est. In omni siquidem flagitio certum destinatumq; conatum æquant facto. neq; enim id quod defuit ei putant prodesse debere: per quem nõ stetit: quo minus nihil defuerit. Moriones in delitijs habentur, quos ut affecisse contumelia magno in probro est, ita uoluptatem ab stultitia capere non uetant. Si quidem id morionibus ipsis maximo esse bono censent, cuius qui tam seuerus ac tristis est ut nullum neq; factum neq; dictum rideat ei tutandum non credunt, ueriti ne non satis indulgenter curetur ab eo, cui non modo nulli usui, sed ne oblectamento quidem (qua sola dote ualent) futurus esset. Irridere deformem aut mutilum, turpe ac deforme nõ ei, qui ridetur, habetur, sed irrifori qui cuiq; quod in eius potestate nõ erat ut fugeret, id uitij loco stulte exprobrat. Ut enim formã naturalem nõ tueri segnis atq; inertis ducunt, sic adiuumentum ab fucis quærere infamis apud illos insolentia est. Vsu enim ipso sentiunt, quàm non ullum formæ decus uxores æque ac morum probitas & reuerentia cõmendat maritis. Nam ut forma nõnuli sola capiuntur, ita nemo nisi uirtute atq; obsequio retinetur. Non pœnis tantum deterrent à flagitijs, sed propositis

propositis quoq; honoribus ad uirtutes inuitat, ideóq; statuas uiris insignibus & de republica præclare meritis in foro collocant, in rerum bene gestarum memoriam, simul ut ipsorum posteris maiorum suorum gloria calcar & incitamentum ad uirtutem sit. Qui magistratum ullum ambierit ex spes omnium redditur. Conuiuunt amabiliter, quippe nec magistratus ullus insolens, aut terribilis est: patres appellantur: & exhibent. iisdem de fertur: ut debet: ab uolentibus honor: nõ ab inuitis exigitur. Ne principem quidẽ ipsum, uestis aut diadema, sed gestatus frumenti manipulus discernit, ut pontificis insigne est prælatus cereus. Leges habent per quã pauca. sufficiunt enim sic institutis paucissimã. Quin hoc in primis apud alios improbant populos, quod legum interpretumq; uolumina, non infinita sufficiunt. Ipsi uero censent iniquissimum: ullos homines his obligari legibus: quæ aut numerosiores sint, quã ut perlegi queant: aut obscuriores quã ut à quouis possint intelligi: porrò causidicos: qui causas tractent callide: ac leges uafre, disputent: prorsus omnes excludunt. censent enim ex usu esse: ut suam quisq; causam agat: ea demq; referat iudici: quæ narraturus patrono fuerat. Sic & minus ambagum fore & facilius elici ueritatem, dum eo dicente: quem nullus patronus fucum docuit: iudex solerter expendit singula: & contra uersutorum calumnias simplicioribus ingenijs opitulat. hæc apud

Damnat⁹
ambitus.
Honor ma
gistratuũ.
Dignitas
principis.

Leges
pauca.

Aduocato
rum inuti
lis turba.

alias gentes: in tanto perplexissimarum aceruo legum
 difficile est obseruari. Cæterum apud eos unusquisq;
 est legis peritus. Nam & sunt (ut dixi) paucissima: &
 interpretationum præterea ut quæc; est maxime cras-
 sa: ita maxime æquã censent. Nempe quum omnes
 leges (inquiunt) ea tantum causa promulgentur: ut ab
 hñs quisq; sui commonefiat officij: subtilior interpre-
 tatio paucissimos admonet (pauci enim sunt qui asse-
 quantur) quum interim simplicior ac magis obuius le-
 gum sensus: omnibus in apto sit: alioquin quod ad uul-
 gus attinet: cuius & maximus est numerus & maxi-
 me eget admonitu: quid referat utrum legem omnino
 non condas: an conditam in talem interpreteris sen-
 tentiam: quàm nisi magno ingenio & longa disputa-
 tione nemo possit eruere: ad quam inuestigandã neq;
 crassum uulgi iudiciũ queat attingere: neq; uita in
 comparando uictu occupata sufficere. Hñs eorum uir-
 tutibus incitati finitimi: qui quidem liberi sunt & suã
 spontis (Multos enim ipsi iam olim tyrannide libera-
 uerunt) magistratus sibi: ab illis aliij quotannis: aliij in lu-
 strum impetrant: quos defunctos imperio, cum hono-
 re ac laude reducant: nouosq; secum rursus in patriã
 reuehunt. Atq; hi quidem populi optime profecto ac
 saluberrime reipublicæ suæ consulunt: cuius & salus &
 perniciës, quum ab moribus magistratuum pendeat:
 quos nam potuissent elegisse prudentius, quàm qui
 neq;

neq; ullo precio queant ab honesto deduci (utpote quod breui sit remigraturis inutile) ignoti ciuibus, aut prauo cuiusq; studio aut similitate flecti. Quæ duo mala, affectus atq; auaritiæ, sicubi incubuere iudicijs, illico iustitiam omnem, fortissimum reipublicæ neruum dissoluunt. Hos Vtopiani populos, quibus qui impent ab ipsis petunt, appellant socios, cæteros quos beneficjs auxerunt amicos uocant. Fœdera quæ reliquæ De fœderibus. inter se gentes toties ineunt: frangunt ac renouant, ipsi nulla cum gente ferunt. Quorsum enim fœdus inquit: quasi non hominem homini satis natura conciliet quàm qui contempserit, hunc uerba scilicet putes curaturum. In hanc sententiam eo uel maxime trahuntur, quod in illis terrarum plagis, fœdera pactaq; principum solent parum bona fide seruari. Etenim in Europa idq; his potissimum partibus quas CHRISTI fides & religio possidet, sancta est & inuiolabilis ubiq; maiestas fœderum, partim ipsa iustitia & bonitate principum, partim summorum reuerentia metuq; pontificum, qui ut nihil in se recipiunt ipsi: quod non religiosissime præstant. ita cæteros omnes principes iubent, ut pollicitis omnibus modis immorentur, tergiuersantes uero pastorali censura & seueritate compellunt. Merito sane censent turpissimam rem uideri si illorum fœderibus absit fides: qui peculiari nomine fideles appellantur. At in illo nouo orbe terrarum, quæ circulus æquator uix tam longe

ab hoc nostro orbe semouet: quæ uita moresque diffidetur
 foederum nulla fiducia est: quorum ut quoque plurimis
 ac sanctissimis ceremonijs innodatum fuerit: ita citissi-
 me soluitur inuenta facile in uerbis calumnia, quæ sic in-
 terim de industria dicuntur callide: ut nunquam tam firmis
 adstringi uinculis queant: quin elabantur aliqua, sc-
 dusque & fidem pariter eludant. Quam uafriem, imo
 quam fraudem doluntque: si priuatorum deprehenderent
 interuenisse contractui: magno supercilio rem sacrile-
 gam: & furca dignam clamitarent, hi nimirum ipsi: qui
 eius consilij principibus dati: semet gloriatur Autores.
 Quo fit ut iustitia tota uideatur, aut non nisi plebea uir-
 tus & humilis, quæque longo interuallo subsidat infra re-
 gale fastigium: aut uti saltem duæ sint quarum altera
 uulgus deceat, pedestris & humirepa: neue usquam septa
 transilire queat, multis undique restricta uinculis, altera
 principum uirtus, quæ sicuti sit quam illa popularis au-
 gustior: sic est etiã longo interuallo liberior, ut cui nihil
 non liceat nisi quod non libeat. Hos mores ut dixi
 principum: illic foedera tam male seruantium puto in
 causa esse: ne ulla feriant Vtopiensis: mutaturi fortal-
 se sententiam si hic uiuerent. Quamquam illis uidetur ut
 optime seruentur: male tamen inoleuisse foederis omni-
 no sancienti consuetudinem qua fit, ut (perinde ac si
 populum populo: quos exiguo spacio, collis tantum
 aut riuus discriminat: nulla naturæ societas copularet)
 hostes

hostes atque inimicos inuicem sese natos putent, meritoque in mutuam grassari perniciem, nisi foedera prohibeant, quin his ipsis quoque initis, non amicitiam coalescere, sed manere praedandi licentiam, quatenus per imprudetiam dictandi foederis, nihil quod prohibeat satis caute comprehensum in pactis est. At illi contra censent, neminem pro inimico habendum, a quo nihil iniuriae profectum est. Naturae consortium, foederis uice esse, & satius, ualentiusque homines inuicem beneuolentia, quam pactis, animo quam uerbis connecti.

DE RE MILITARI.

Bellum utpote rem plane beluinam, nec ulli tamen beluarum formae in tam assiduo, atque homini est usu, summopere abominantur, contraque morem gentium ferme omnium nihil aequè ducunt inglorium, atque petitam è bello gloriam. eoque licet assidue militari sese disciplina exerceant, neque id uiri modo, sed foeminae quoque, statis diebus, ne ad bellum sint, quum exigat usus, inhabiles: non temere capessunt tamen, nisi quo aut suos fines tueantur, aut amicorum terris, infusos hostes propulsent, aut populum quempiam tyrannide pressum, miserati, (quod humanitatis gratia faciunt) suis uiribus Tyrani iugo, & seruitute liberent. Quamquam auxilium gratificantur amicis non semper quidem, quo se defendant, sed interdum quoque illatas retolent,

lient, atq; ulciscantur iniurias. uerum id ita demum faciunt, si re adhuc integra consulantur ipsi, & probata causa, repetitis ac non redditis rebus belli autores inferendi sint, quod non tunc solum decernunt, quoties hostili incurfu abacta est praeda. uerum tum quoque multo infestius, quum eorum negotiatores usquam gentium, uel iniquarum praetextu legum, uel sinistra deriuatione bonarum, iniustam subeunt, iustitiae colore, calumniam. Nec alia fuit eius origo belli, quod pro Nephelogetis aduersus Alaopolitas, paulo ante nostram memoriam, Vtopienses gessere, quam apud Alaopolitas Nephelogetarum mercatoribus illata praetextu iuris (ut uisum est ipsis) iniuria certe, siue illud ius, siue ea iniuria fuit, bello tam atroci est uindicta, quam ad proprias utriusq; partis uires, odiaq; circūiectarum etiam gentium studia atque opes adiungerentur, ut florentissimis populorum alijs concussis, alijs uehementer afflictis, orientia ex malis mala, Alaopolitarum seruitus demum, ac deditio finierit, qua in Nephelogetarum (neq; enim sibi certabant Vtopienses) potestatem concessere, gentis, florentibus Alaopolitarum rebus, haud quaquam cum illis conferendae. Tam acriter Vtopienses amicorum, etiam in pecunijs, iniuriam persequuntur, suas ipsorum, non item, qui sicubi circumscripsi bonis excidant, modo corporibus absit uis haecenus irascuntur, uti quoad satisfactio fiat, eius commercio gētis abstineant.

neant. Non quod minoris sibi curæ ciues, quæ socij sint, sed horum tamen pecuniam intercipi, ægrius quæ suam ferunt, propterea quod amicorum negotiatores, quoniam de suo perdunt priuato, graue uulnus ex iactura sentiunt. At ipsorum ciuibus nihil nisi de publica perit, præterea quod abundabat domi, ac ueluti supererat, alioqui non emittendum foras. Quo fit uti intertrimentum citra cuiusquàm sensum accidat. Quo circa nimis crudele censent id damnum multorum ulcisci moribus, cuius damni incommodum nemo ipsorum, aut uita, aut uictu persentiscat. Cæterum si quis suorū usque per iniuriam debilitetur, aut occidat, siue id publico factum consilio, siue priuato sit, per legatos re comperta, nisi deditis noxijs placari non possunt, quin ilico bellum denuncient. Noxæ deditos, aut morte, aut seruitio puniunt. Cruentæ uictoriæ non piget modo eos, sed pudet quoque, reputantes inscitiam esse quolibet preciosas merces nimio emisse, arte doloque uictos, oppressos hostes impendio gloriantur, triumphumque ob eam rem publicus agunt, & uelut re strennue gesta, tropheum erigunt. tunc enim demum uiriliter sese iactant, & cum uirtute gessisse, quoties ita uicerint, quomodo nullum animal præter hominem potuit, id est ingenij uiribus. Nam corporis inquit ursi, leones, apri, lupi, canes, cæteraque beluæ dimicant, quarum ut plerumque nos robore ac ferocia uincunt, ita cunctæ ingenio, & ratione superantur.

Magno
empta uictoria.

Hoc unum illi in bello spectant, uti id obtineant, quod si fuissent ante consequuti, bellum non fuerant illaturi, aut si id res ueter, tam seueram ab his uindictam expectant, quibus factum imputant, ut idem ausuros in posterum terror absterreat. Hos propositi sui scopos destinant, quos mature petunt. at ita tamē, uti prior uitandi periculi cura, quā laudis aut famæ cōsequendae sit. Itaq; protinus indicto bello, schedulas ipsorum publico signo roboratas, locis maxime cōspicuis hosticae terrae, clam uno tempore multas appendi procurant, quibus ingentia pollicentur prēmia, si quis principem aduersarium sustulerit, deinde minora quā illa quoq; egregia decernunt, pro singulis eorum capitibus, quorum nomina in h̄isdem literis proscribūt, h̄i sunt quos secundum principem ipsum, autores initi aduersus se consilij ducunt. Quicquid percussori praefiniunt, hoc gemināt ei, qui uiuū ē proscriptis aliquē ad se pduxerint, quum ipsos quoq; proscriptos, prēmij h̄isdem, addita etiam impunitate, contra socios inuitant. Itaq; fit celeriter, ut & ceteros mortales suspectos habeant, & sibi in uicem ipsi, neq; fidentes satis, neq; fidi sint, maximōq; in metu & non minore periculo uersentur. Nam saepe numero constat euenisse, uti bona pars eorum & princeps in primis ipse ab his proderentur, in quibus maximam spem reposerunt. Tam facile quoduis in facinus impellūt munera, quibus illi nullum exhibent modum.

dum. Sed memores in quantum discrimen hortantur, operam dant, uti periculi magnitudo beneficiorū mole compensetur. eoque non immensam modo auri uim, sed prædīa quoque magni redit⁹ in locis apud amicos tuissimis, propria ac perpetua pollicitantur, & summa cū fide præstant. Hunc licitandi mercandique hostis morē, apud alios improbatum, uelut animi degeneris crudele facinus illi magnæ sibi laudi ducunt, tanquam prudentes, qui maximis hoc pacto bellis, sine ullo prorsus prælio defungantur, humanique ac misericordes etiam, qui paucorum nece noxiorum, numerosas innocentium uitas redimant, qui pugnando fuerint occubaturi. Partim è suis, partim ex hostibus, quorum turbam, uulgusque non minus feruē quam suos miserantur, gnari non sua sponte eos bellum capessere, sed principum ad id furis agi. Si res hoc pacto non procedat, dissidiorum semina iaciunt, aluntque fratre principis, aut aliquo è nobilibus in spem potiundi regni perducto. Si factiones internæ languerint, finitimas hostibus gētes excitāt, committuntque, eruto uetusto quopiam titulo, quales nunquam regibus desunt, suas ad bellum opes polliciti, pecuniā affluenter suggerunt. Ciues parcissime, quos tam unice habent charos, tantique sese mutuo faciunt, ut neminem sint è suis cum aduerso principe libenter commutaturi. At aurum, argentumque quoniam unū hunc in usum omne seruant, haud grauatim erogant, utpote non mi-

nus cōmode uicturi, etiam si uniuersum impenderent.
 Quin præter domesticas diuitias est illis foris quoque
 infinitus thesaurus, quo plurimæ gentes, uti ante dixi,
 in ipsorum ære sunt. ita milites undiq; conductos ad
 bellum mittunt, præsertim ex Zapoletis. Hic populus
 quingentis passuum millibus ab Vtopia distat, orien-
 tem solem uersus, horridus, agrestis, ferox, syluas mon-
 tesq; asperos, quibus sunt innutriti, præferunt. Dura
 gens, æstus, frigoris, & laboris patiens, deliciarū expers
 omniū, neque agriculturæ studens, & cum ædificiorum
 tum uestitus indiligens, pecorum duntaxat curam ha-
 bent. Magna ex parte uenatu & raptu uiuunt. Ad so-
 lum bellum nati, cuius gerendi facultatē studiose quæ-
 runt, repertā cupide amplectuntur, & magno numero
 egressi, cuiuis requirenti milites uili semet offerūt. Hanc
 unam, uitæ artem nouerūt, qua mors quæritur, sub qui-
 bus merent, acriter pro hijs & incorrupta fide dimicāt.
 Verum in nullum certum diem sese obstringunt, sed ea
 lege in partes ueniunt, ut posteriore die, uel ab hosti-
 bus, oblato maiore stipendio sint staturi, iisdem peren-
 die rursus inuitati plusculo remigrant. Rarum oritur
 bellum, in quo non bona pars illorū in utroq; sint exer-
 citu. itaq; accidit quotidie, ut sanguinis necessitudine,
 coniuncti, qui & iisdem in partibus conducti familia-
 rissime semet inuicem utebantur, paulo post in contra-
 rijs distracti copias, hostiliter concurrant. & infestis ani-
 mis,

mis, obliuiscuntur generis, immemores amicitiae, mutuo sese cō-
 fodiant, nulla alia causa in mutuam incitati perniciem,
 quam quod à diuersis principibus exigua pecuniola
 conducti, cuius tam exactam habent rationem, ut ad
 diurnū stipendium unius accessione assis facile ad com-
 mutandas partes impellantur. Ita celeriter imbiberunt
 auaritiā, quæ tamen nulli est eis usui. Nam quæ san-
 guine quærunt, protinus per luxum, & eum tamen mi-
 serum consumunt. Hic populus Vtopiensibus aduer-
 sus quosuis mortales militat, quod tanti ab hīs eorum
 conducatur opera quanti nusquam alibi. Vtopienses si
 quidē ut bonos quærūt quibus utantur ita hos quoq;
 homines pessimos quibus abutantur. quos quū usus
 postulat, magnis impulsos pollicitationibus, maximis
 obſcūant periculis, unde plerunq; magna pars nunq;
 ad exigēda promissa reuertitur, superstitionibus, quæ sunt
 polliciti bona fide, persoluunt, quoad similes ausus in-
 cendantur. Neq; enim pensi quicquam habent, quàm
 multos ex eis perdant. rati de genere humano maxi-
 mam merituos gratiam se, si tota illa colluie populi
 tam tetri, ac nepharij orbem terrarū purgare possent.
 Secundum hos eorum copijs utuntur, pro quibus ar-
 ma capiunt, deinde auxiliaribus cæterorum amicorum
 turmis. Postremo suos ciues adiungunt, è quibus ali-
 quem uirtutis probatæ uirum, totius exercitus summæ
 præficiunt. Huic duos ita substituunt, uti eo incolumi,
 ambo

ambo priuati sint, capto aut interempto, alter è duobus
 uelut hæreditate succedat, eiq; ex euentu tertius. ne (ut
 sunt bellorum sortes uariæ) periclitante duce totus peri-
 turbetur exercitus. E quaq; ciuitate delectus exercetur
 ex his, qui sponte nomen profitentur. neque enim inui-
 tus quisquam foras in militiam truditur, quod persua-
 sum habeant, si quis sit natura timidior, nõ ipsum mo-
 do nihil facturum strennue, sed metum etiam comiti-
 bus incussurum. Cæterum si quod bellum ingruat in
 patriam, ignauos huiusmodi, modo ualeant corpore,
 in naues mixtos melioribus collocat: Aut in mœnibus
 sparsim disponunt. unde non sit refugiendi locus. ita
 suorum pudor, hostis in manibus, atq; adempta fugæ
 spes, timorem obruunt, & sæpe extrema necessitas in
 uirtutem uertitur. At sicuti ad externũ bellum ex ipsis
 nemo protrahitur nolens, ita fœminas uolentes in mi-
 litiam comitari maritos, adeo non prohibent, ut exhor-
 tentur etiam, & laudibus incitent, profectas cum suo
 quamq; uiro, pariter in acie constituunt. tum sui quemq;
 liberi affines cognati circumsistunt, ut hi de proximo
 sint mutuo sibi subsidio, quos maxime ad ferendas
 inuicem suppetias natura stimulat. In maximo pro-
 bro est coniunx absq; coniuge redux, aut amisso paren-
 te reuersus filius. quo fit, uti si ad ipsorũ manus uentũ
 sit modo perstet hostes, longo & lugubri prælio ad in-
 ternitionem usque decernatur. Nempe ut omnibus au-
 rant

rant modis ne ipsis dimicare necesse sit, modo bello possint uicaria conductitorum manu defungi, ita quū uitari non potest quin ipsi ineant pugnam, tam intrepide capeffunt, quàm quoad licuit prudenter detrectabant, nec tam primo ferociunt impetu quàm mora sensim & duratione inualefcunt, tam offirmatis animis ut interimi citius quàm auerti queant: Quippe uictus illa securitas quæ cuiq; domi est, ademptaq; de posteris anxia cogitãdi cura (Nam hæc solitudo generosos ubique spiritus frangit) sublimem & uinci dedignantẽ facit. Ad hæc militaris disciplinæ peritiã fiduciam præbet, postremo rectæ opiniones (quibus & doctrina & bonis reipublicæ institutis imbuti à pueris sunt) uirtutẽ addunt, qua neq; tam uilem habent uitam, ut temere prodigant, neq; tam improbe charam, ut quum honestas ponendam suadeat, auare turpiterq; retineãt. Dũ ubiq; pugna maxima feruet, lectissimi iuuenes coniuuati, deuotiq; ducem sibi deposcũt aduersum, hũc aperte inuadunt, hunc ex insidijs adoriuntur, idem eminus idem cominus petitur, longóq; ac ppetuo cuneo, summissis assidue in fatigatorum locum recentibus, oppugnatur, raroq; accidit (ni sibi fuga prospiciat) ut non intereat aut uiuus in hostium potestatem ueniat. Si ab ipsis uictoria sit, haud quaquàm cæde grassantur, fugatos enim comprehendunt, quàm occidunt libentius: neq; unquàm ita persequuntur fugientes, ut non unã

s interim

Dux potissimum impetendus, quo citius finiatur bellum.

interim sub signis instructam aciem retineant, adeo
 uisi cæteris superati partibus, postrema acie sua uictori-
 am adepti sint, elabi potius hostes uniuersos sinant,
 quàm insequi fugiētes perturbatis suorum ordinibus
 insuescant. memores sibimet, haud semel usu uenisse,
 ut mole totius exercitus uicta profligataq; quū hostes
 uictoria gestientes, hac atq; illac abeuntes persequerē-
 tur, pauci ipsorum in subsidijs collocati ad occasiones
 intenti, dispersos ac palantes illos & præsumpta securi-
 tate negligentes derepente adorti, totius euentum præ-
 lii mutauerunt. extortaq; è manibus tam certa & indu-
 bitata uictoria, uicti uictores inuicem uicerunt. Haud
 facile dictu est, astutiores instruendis insidijs, an cautio-
 res ad uitandas sient. fugam parare credas, quum ni-
 hil minus in animo habent, contra quum id consilij ca-
 piunt, nihil minus cogitare putes. Nam si nimium sese
 sentiunt, aut numero, aut loco premi, tunc aut noctu,
 agmine silente, castra mouent, aut aliquo stratagemate
 eludunt, aut interdiu ita sensim sese referunt, tali ser-
 uato ordine, ut non minus periculi sit cedentes quàm
 instantes adoriri. Castra diligentissime communiunt
 fossa prealta lataque, terra quæ egeritur introrsum reie-
 cta, nec in eam rem opera mediastinorū utuntur, ipsorū
 manibus militum res agitur, totusq; exercitus in
 opere est, exceptis qui pro uallo in armis ad subitos ca-
 sus excubant. Itaq; tam multis adnitentibus, magna
 multumq;

dittoque
 in munit
 ab hinc
 autis op
 iustit
 nulli

multumq; amplexa loci munimenta, omni fide citius perficiunt. Armis utuntur ad excipiendos ictus, firmis, nec ad motum gestumue quemlibet ineptis, adeo ut ne natando quidem molesta sentiant. Nam armati natare inter militaris disciplinæ rudimēta consueſcūt, tela sunt eminus sagittæ, quas acerrime simul & certissime iaculantur non pedites modo, sed ex equis etiam, cominus uero nō gladij, sed secures uel acie letales, uel pondere seu cæsim, seu pūctim feriant. Machinas excogitant solertissime, factas accurratissime cælant ne ante perditæ quàm res postulet. Ludibrio magis quàm usui sint, in quibus fabricandis hoc in primis respiciunt, uti uectu faciles & habiles circumactu sint. Initas cum hostibus inducias tam sancte obseruant, ut ne laceſſiti quidem uiolent. Hostilem terram non depopulantur, neque segetes exurunt, imo ne hominum equorumue pedibus, conterantur, quantum fieri potest prouident, rati in ipsorum usus crescere. Inermem neminem lædunt, nisi idem speculator sit. Deditas urbes tuentur, at nec expugnatas, diripiunt, sed per quos deditio est impedita eos enecant, cæteris defensoribus in seruitutem addictis. Imbellem turbam omnem relinquunt intactam. Si quos deditioem suasisse comperrint, his è damnatorum bonis aliquam partem impartiunt, reliqua sectione auxiliares donant. Nam ipsorum nemo quicquàm de præda capit. Cæterum confecto

s 2 bello.

Formæ ar/
morum.

Deind/
cjs.

Athodie
Victores
maximam
partem de/
pendunt.

bello, non amicis impensas in quos insumpsere, sed uictis imputant, exiguntque eo nomine, partim pecuniam quam in similes bellorum usus reseruant, partim praedia quae sint ipsis apud eos perpetua non exigui census. Huiusmodi reditus nunc apud multas gentes habent, qui uarijs ex causis paulatim nati, supra septingenta ducatorum millia in singulos annos excreuere, in quos e suis ciuibus aliquos emittunt quaestorum nomine, qui magnifice uiuant, personamque magnatum illic praeseferant, at multum tamen superest quod inferatur arario, nisi malint eidem genti credere, quod saepe tantisper faciunt, quoad uti necesse sit uixque accidit unquam, ut totam reposcant. Ex his praedijs partem assignant illis, qui ipsorum hortatu tale discrimen aduentuale ante monstraui, si quis princeps armis aduersus eos sumptis, eorum ditionem paret inuadere, magnis illico uiribus extra suos fines occurrunt: nam neque temere in suis terris bellum gerunt, neque ulla necessitas tanta est, ut eos cogat aliena auxilia in insulam suam admittere.

DE RELIGIONIBVS

VTOPIENSIVM.

RELIGIONES sunt non per insulam modo: uerum singulas etiam urbes uariae, alijs Solem, Lunam alijs, alijs aliud errantium syderum dei uicene

uenerantibus, sunt quibus homo quispiam, cuius
 olim aut uirtus aut gloria enituit, non pro deo tan-
 tum, sed pro summo etiam deo suspicitur. At multo
 maxima pars, eademq; longe prudētior, nihil horum,
 sed unum quoddam numen putant, incognitum, æter-
 num, immensum, inexplicabile, quod supra mentis hu-
 manæ captum sit, per mundum hunc uniuersum, uirtu-
 te non mole diffusum, hunc parentem uocant. Origi-
 nes, auctus, progressus, uices, finesq; rerum omnium,
 huic acceptos uni referūt, nec diuinos honores alijs præ-
 terea ulli, applicant. Quin cæteris quoq; omnibus, quā-
 quā diuersa credentibus, hoc tamen cum istis conue-
 nit, quod esse quidem unum censent summum, cui &
 uniuersitatis opificium, & prouidētia debeat, eumq;
 communiter omnes patria lingua Mythram appel-
 lant, sed eo dissentiunt, quod idem alius apud alios ha-
 betur. Autumāt quoq; quicquid id sit, quod ipse sum-
 mum ducit, eandem illam prorsus esse naturam, cuius
 unius numini ac maiestati, rerum omnium summa,
 omnium consensu gentium tribuitur. Cæterum paula-
 tim omnes ab ea superstitionum uarietate desciscunt,
 atq; in unam illam coalescūt religionem, quæ reliquas
 ratione uidetur antecellere. Neq; dubium est quin cæ-
 teræ iam pridem euanuissent, nisi quicquid improspe-
 rum cuiquā inter mutandæ religionis cōsilia fors ob-
 lectisse, non id accidisse casu, sed cælitus immissum inter-

pretaretur timor, tanq̄ numine, cuius relinquebatur cultus, impium contra se propositum uindicante. Ac posteaq̄ acceperunt à nobis CHRISTI nomen, doctrinam, mores, miracula, nec minus mirandam tot martyrum constantiam, quorum sponte fusus sanguis, tam numerosas gentes in suam sectam longe lateque traduxit, non credas quàm pronis in eam affectibus etiã ipsi concesserint, siue hoc secretius inspirante deo, siue quod eadem ei uisa est hæresi proxima, quæ est apud ipsos potissima, quanquàm hoc quoq̄ fuisse non paulum momenti crediderim, quod CHRISTO cõmunem suorum uictum audierant placuisse, & apud germanissimos Christianorũ conuentus adhuc in usu esse. Certe quoquo id momento accidit, haud pauci nostram in religionem coierunt Lymphãq̄ sacra sunt abluti. Verum quoniam in nobis quatuor (totidem enim duraxat supereramus, nam duo fati concesserant) nemo id quod doleo, sacerdos erat. Cæteris initiati, ea tamẽ adhuc sacramenta desyderant, quæ apud nos non nisi sacerdotes conferunt, intelligunt tamen, optantq̄ ita ut nihil uehementius, quin hoc quoq̄ sedulo iam inter se disputant an sine Christiani pontificis missu quisq̄ suo numero delectus sacerdotij consequatur charactem. & electuri, sanè uidebãtur. uerum quum ego discederem, nondum elegerant. Quin hi quoque religio

ni Christianæ

ni Christianæ, qui non assentiunt, neminem tamen absterrent, nullum oppugnant imbutum. Nisi quod unus è nostro cœtu me præfente coercitus est. Is quum recens ablutus, nobis contra suadentibus, de CHRISTI cultu publice maiore studio, quàm prudentia differeret, usqueadeo cœpit incallescere, ut iam nostra modo sacra cæteris anteferet, sed reliqua protenus uniuersa damnaret. Prophana ipsa, cultores impios ac sacrilegos, æterno plectendos igni uociferaretur. Talia diu concionantem comprehendunt, ac reum non spretæ religionis, sed excitati in populo tumultus agunt, peraguntque, damnatum, exilio multant, siquidem hoc interim antiquissima instituta numerant, ne sua cuiquàm religio fraudi sit. Vtopus enim iam inde ab initio, quum accepisset incolas ante suum aduentum de religionibus inter se assidue dimicasse, atque animaduertisset eam rem, quod in commune dissidentes, singulæ pro patria sectæ pugnant, occasionem præstitisse sibi uincendarum omnium, adeptus uictoriam in primis sanxit, uti quàm cuique religionem libeat sequi liceat, ut uero alios quoque in suam traducat, hæcenus niti possit, uti placide, ac modeste suam rationibus astruat, non ut acerbè cæteras destruat, si suadendo non persuadeat, neque uim ullam adhibeat, & conuicijs temperet, per
 tulantius

Laude trahendi sunt hoies ad religionem.

tulantius hac de re contententem exilio, aut seruitute
multant. Hæc Vtopus instituit nõ respectu pacis mo-
do quã assiduo certamine, atq; in expiabili odio fundi-
tus uidit eueri, sed q; arbitratus est, uti sic decerneret,
ipsius etiam religionis interesse, de qua nihil est ausus
temere definire, uelut incertũ habens, an uariũ ac mul-
tiplicem expetens cultum deus, aliud inspiret alijs, certe
ui ac minis exigere, & quod tu uerum credis idem omni-
bus uideatur, hoc uero & insolens & ineptum censuit,
tum si maxime una uera sit, cæteræ omnes uanæ, facile
tamen præuidit (modo cum ratione ac modestia res
agatur) futurum deniq;: ut ipsa per se ueri uis emergat
aliquando atq; emineat. sin armis & tumultu certetur,
ut sint pessimi quiq; maxime peruicaces, optimam ac
sanctissimam religionem ob uanissimas inter se super-
stitiones, ut segetes inter spinas ac frutices obrutum iri.
Itaq; hanc totam rem in medio posuit, & quid creden-
dum putaret liberum cuiq; reliquit. Nisi quod sancte
ac seuerè uetuit, ne quis usq; adeo ab humanæ naturæ
dignitate degeneret, ut animas quoq; interire cum cor-
pore, aut mundũ temere ferri, sublata prouidentia pu-
tet, atq; ideo post hanc uitã supplicia uitij's decreta, uir-
tuti præmia cõstituta credũt. cõtra sentientem, ne in ho-
minum quidem ducunt numero, ut qui sublimem ani-
mæ suæ naturam, ad pecuini corpusculi uilitatem de-
iecerit, tantum abest ut inter ciues ponant, quorum
instituta

instituta, moresq; (si per metum liceat) omnes, floccifera
 sturus sit. Cui enim dubium esse potest, quin is publi-
 cas patriæ leges, aut arte clam eludere, aut uinatur in-
 fringere, dum suæ priuatim cupiditati seruiat, cui nul-
 lus ultra leges metus, nihil ultra corpus spei superest
 amplius. Quamobrem sic animato nullus communica-
 tur honos, nullus magistratus committitur, nulli publi-
 comunerî præficitur. Ita passim uelut inertis, ac iacen-
 tis naturæ despicitur. Cæterum nullo afficiunt supplicio,
 quod psuasum habeant, nulli hoc in manu esse, ut quic-
 quid libet, sentiat. sed nec minis adigunt ullis, animum
 ut dissimulet suum, nec fucos admittunt, & mendacia,
 quæ uelut proxima fraudi, mirum quàm habet inuisa.
 Verum ne pro sua disputet sententia prohibent, atque
 id duntaxat apud uulgus. Nam alioquin apud sacer-
 dotes, grauesq; uiros seorsum, non sinunt modo, sed
 hortantur quoque, confisi fore, ut ea tandem uesania
 rationi cedat. Sunt & alij, nec hij sanè pauci, nempe im-
 prohibiti, ueluti neque ratione penitus pro se carentes,
 neque mali, qui uitio longe diuerso, brutorum quoque
 æternas esse animas opinantur. At nostris tamen neq;
 dignitate comparandas, neq; ad æquam natas felicitate
 tem. hominum enim cuncti ferè tam immensam fore
 beatitudinem pro certo atq; explorato habent, ut mor-
 bum lamententur omnium, mortem uero nullius, nisi
 quæ uident anxie è uita, inuitumq; diuelli. Nempe hoc

Mira opi-
 nio de ani-
 mabus bru-
 torum.

pro pessimo habet augurio, tanquam anima ex spes ac male conscia, occulto quopiam imminentis poenae praesagio, reformidet exitum. Ad hoc haudquaquam gratum deo, eius putat aduentum fore. qui quum sit accersitus, non accurrit libens, sed inuitus ac detrectans pertrahitur. Hoc igitur mortis genus, qui intuent horrent, itaque defunctos, moesti ac silentes efferunt, precantque propitium manibus deum, uti eorum clementer infirmitatibus ignoscat, terra cadauer obruunt. Contra, quicumque alacriter ac pleni bona spe decesserint, hos nemo luget, sed cantu prosequuti funus, animas deo, magno commendantes affectu, corpora tandem reuerenter magis quam dolenter concremant, columnamque loco insculptis defuncti titulis erigunt. domum reuersi, mores, actaque eius recensent, nec ulla uitae pars, aut sapius, aut libentius, quam laetus tractatur interitus. Hanc probitatis memoriam, & uiuis efficacissima rentur incitamenta uirtutum, & gratissimum defunctis cultum putant, quos interesse quoque de se sermonibus opinant, quamquam (ut est hebes mortalium acies) inuisibiles. Nam neque felicium sorti conueniat, libertate carere migrandi quo uelint, & ingratorum fuerit prorsus abieuisse desiderium amicos inuisendi suos, quibus eos dum uiuerent, mutuus amor, charitasque deuinxerat, quamquam bonis uiris, ut caetera bona, auctam post fata potius, quam imminutam coniectant. Mortuos ergo uersari inter

inter uiuentes credunt, dictorum factorumq; spectatores, eorū res agendas fidentius aggrediuntur, talibus uel freti praesidib⁹, & ab inhonesto secreto deterret eos, credita maiorum praesentia. Auguria, caeterasq; superstitionis uanae diuinationes, quarum apud alias gentes magna est obseruatio, negligunt prorsus, atque irrident. Miracula uero, quae nullo naturae proueniunt adminiculo, uelut praesentis opera, testesq; numinis uenturatur, qualia & ibi frequenter extare ferunt, & magnis interdum ac dubijs in rebus publica supplicatione, certa cum fiducia procurant, impetrantque. Gratum deo cultum putant naturae contemplationem, laudemque ab ea. sunt tamen, hincq; haud sanè pauci, qui religione ducti, literas negligunt, nulli rerum cognitioni student, neque ocio prorsus ulli uacant, negocijs tantum, bonisq; in caeteris officijs statuunt, futuram post fata felicitatem promereri. Itaq; alij aegrotis inseruiunt, alij uias reficiunt, purgant fossas, pontes reparant, cespites, arenam, lapides effodiunt, arbores demoliuntur ac dissecant, bigisque ligna, fruges, item alia in urbes important, nec in publicum modo, sed priuatim quoque ministros, ac plus quam seruos agunt. Nam quicquid usquam operis est asperum, difficile, sordidum, à quo plerosque labor, fastidium, desperatio deterreat, hoc illi sibi totum libentes, hilaresque desumunt, caeteris otium procurant, ipsi perpetuo in opere ac labore uertuntur.

Vita actiua.

fantur, nec imputant tamen, nec aliorum sugillant uitā,
 nec suam efferunt. Hī quo magis sese seruos exhibent,
 eo maiore apud omnes in honore sunt. Eorum tamen
 hareses duæ sunt, Altera cælibum, qui nō Venere mo-
 do in totum abstinent, sed carniū esu quoq; quidam
 animalium etiam omnium, reiectisq; penitus tāquam
 noxijs uitæ præsentis uoluptatibus, futuræ duntaxat,
 per uigilias ac sudores inhiāt, eius propediem obtinen-
 dæ spe. alacres interim, uegetiq;. Altera laboris haud
 minus appetens, coniugium præfert, ut cuius nec asper-
 nantur solatium, & opus, naturæ debere se, & patriæ li-
 beros putant. Nullam uoluptatem refugiūt, quæ nihil
 eos ab labore demoretur. Carnes quadrupedū uel eo
 nomine diligunt, quod tali cibo se ualidiores ad opus
 quodq; censeant. Hos Vtopiani prudentiores, at illos
 sanctiores reputant. Quos quod cælibatū anteferunt
 matrimonio, asperamq; uitam placidæ anteponunt, si
 rationibus niterentur irriderent, nunc uero quum se fa-
 teantur religione duci suspiciunt ac reuerentur. Nihil
 enim sollicitius obseruant, quàm ne temere quicquam
 ulla de religione pronuncient. Huiusmodi ergo sunt,
 quos illi peculiari nomine sua lingua Buthretcas uo-
 cant, quod uerbum latine religiosos licet interpretari.
 Sacerdotes habent eximia sanctitate, eoque admodum
 paucos, neq; enim plus quàm tredecim in singulis ha-
 bent urbibus pari templorum numero, nisi quum iur-
 ad

ad bellum. tunc em̄ septem ex illis cū exercitu profectis
 totidem sufficiuntur interim, sed illi reuersi, suū quisq;
 locum recuperat, qui supersunt, hī quo ad decedenti-
 bus illis ordine succedant, comites interea sunt Pontifi-
 cis. Nam unus reliquis præficitur. Eliguntur à populo,
 idq; cæterorum ritu magistratuum, occultis, ad studia
 uitanda, suffragijs. electi à suo collegio consecratur. Hī
 rebus diuinis præsent, religiones curant, ac morum ue-
 luti censores sunt, magnóq; pudori ducit ab hīs quen-
 quàm tanquàm uitæ parum probatæ accersi, compella-
 riue. Cæterum ut hortari atque admonere illorum est,
 ita coërcere atque in facinorosos animaduertere prin-
 cipis, atque aliorum est magistratuum, nisi quod sacris
 interdunt, quos improbe malos comperiunt. nec ul-
 lum ferè supplicium est quod horreant magis. Nam
 & summa percelluntur infamia, & occulto religionis me-
 tu lacerantur, ne corporibus quidem diu futuris in tu-
 to. quippe ni properam pœnitentiã sacerdotibus ap-
 probent, comprehensi impietatis pœnam Senatui per-
 soluunt, pueritia iuuentusq; ab illis eruditur, nec prior
 literarū cura, quàm morum ac uirtutis habetur, namq;
 summam adhibet industriam, ut bonas protenus opi-
 niones, & conseruandæ ipsorum reipublicæ utiles, tene-
 ris adhuc, & sequacibus puerorum animis instillent,
 quæ ubi pueris penitus infederint, uiros per totam ui-
 tam comitantur, magnamq; ad tuendum publicæ rei

Fœminæ
sacerdotes

Excōmuni
catio.

At apud
nos quāta
turba est.

statum (qui non nisi uitijs dilabitur, quæ ex peruersis nascuntur opinionibus) afferunt utilitatem. Sacerdotibus (ni fœminæ sint. nam neque ille sexus excluditur, sed rarius, & non nisi uidua, natūque grandis eligitur) uxores sunt popularium selectissimæ. Neq; enim ulli apud Vtopienses magistratui maior habetur honos usq; adeo, ut si quid etiam flagitij admiserint, nulli publico iudicio subsint, deo tantum, ac sibi relinquuntur. Neque enim fas putant illum, quantumuis scelestum, mortali manu cōtingere, qui Deo tam singulari modo uelut anathema dedicatus est. Qui mos illis facilius est obseruatu, quod sacerdotes & tam pauci, & tanta cum cura deliguntur. Nam neque temere accidit, ut qui ex bonis optimus ad tantam dignitatem, solius respectu uirtutis euehitur, in corruptelam & uitium degeneret, & si iam maxime contingeret, ut est mortalium natura mutabilis, tamen qua sunt paucitate, nec ulla præter honorem potestate præditi, ad publicam certe perniciem nihil magni ab his momenti pertimescendum sit. Quos ideo tam raros atq; infrequentes habent, ne dignitas ordinis, quem nunc tanta ueneratione prosequuntur, communicato cum multis honore uilesceret, præsertim quum difficile putent frequentes inuenire tam bonos, ut ei sint dignitati pares, ad quam gerendam non sufficit mediocribus esse uirtutibus. Nec eorum aestimatio apud suos magis, quàm apud exteras etiam gentes

tes habetur, quod inde facile patet, unde etiam natum
 puto. Nempe decernentibus prælio copijs, seorsum illi
 non admodum procul confidunt in genibus, sacras in-
 duti uestes, tensis ad cælum palmis, primum omnium
 pacem, proxime, suis uictoriam, sed neutri cruētam par-
 ti comprecantur, uincensibus suis decurrunt in aciem,
 sæuientesq; in profligatos inhihent, uidisse tantū atq;
 appellasse præsentem ad uitam satis, diffluentium con-
 tactus uestium, reliquas quoq; fortunas ab omni bel-
 lorum iniuria defendit. Qua ex re apud omnes undiq;
 gentes, tanta illis ueneratio, tantum ueræ maiestatis ac-
 cessit, ut sæpe ab hostibus non minus salutis ad ciues
 reportarint, quàm ab ipsis ad hostes attulissent. siqui-
 dem aliquando constat, inclinata suorum acie, despera-
 tis rebus, quum ipsi in fugam uerterentur, hostes in cæ-
 dem ac prædam ruerent, interuentu sacerdotum inter-
 pellatam stragem, ac diremptis inuicem copijs, pacem
 æquis conditionibus esse compositam atque constitu-
 tam. Neq; enim unquam fuit ulla gens tam fera, crude-
 lis ac barbara, apud quos ipsorum corpus non sacro-
 sanctum, atq; inuiolabile sit habitum. festos celebrant

O sacerdo-
 tes nostris
 longe san-
 ctiores.

Festorū die-
 rum apud
 Vtropienses
 observatio

initialem atque ultimum cuiusq; mensis diem, & anni
 item, quem in menses partiuntur, circuitu lunæ finitos,
 ut solis ambitus annum circinat. Primos quosque dies
 Cynemernos, postremos ipsorum lingua Trapemer-
 nos appellant, quæ uocabula perinde sonant, ac si pri-

Templa cuiusmodi.

mifesti & finifesti uocentur. Delubra uisuntur egregia, utpote nō operosa modo, sed quod erat in tanta ipsorum paucitate necessarium, immensi etiam populi capacia. Sunt tamen omnia subobscura, nec id ædificandi inscitia factum, sed consilio sacerdotum ferunt, quod immodicam lucem cogitationes dispergere, partiore ac uelut dubia colligi animos, & intendi religionem putant. quæ quoniam non est ibi apud omnes eadem, & uniuersæ tamen eius formæ quanquam uariæ ac multiplices, in diuinæ naturæ cultum uelut in unum finem diuersa uia commigrant, idcirco nihil in templis uisitur, auditur uē, quod non quadrare ad cunctas in commune uideatur. Si quod proprium sit cuiusquam sectæ sacrum, id intra domesticos quisque parietes curat, publica tali peragunt ordine, qui nulli prorsus ex priuatis deroget. Itaque nulla deorum effigies in templo cōspicitur, quo liberum cuiusque sit, qua forma deum uelit è summa religione concipere. nullū peculiare dei nomen inuocant, sed Mythræ duntaxat, quo uocabulo cuncti in unā diuinæ maiestatis naturam, quæcunque sit illa, conspirant, nullæ concipiuntur preces, quas non pronuntiare quiuis inoffensa sua secta possit. Ad templum ergo in finifestis diebus uespere conueniunt, ad huc ieiuni, acturi deo de anno, mēse uē cuius id festum postremus dies est, prospere acto gratias, postero die, nam is primifestus est, mane ad templa confluitur, ut
insequentis

insequentis anni, mensisue, quem ab illo auspicaturi festo sint, faustum felicemque successum comprecetur. At in sinifestis antea quam templum petunt uxores, domi ad uirorum pedes, liberi ad parentum prouoluti, peccasse fatentur sese aut admissio aliquo, aut officio indiligenter obito, ueniamque errati precantur. ita si qua se nebula domesticæ similitudinis offuderat, tali satisfactio ne discatur, uti animo puro ac sereno sacrificijs intersint. nam interesse turbido, religio est. eoque odij, iræue in quenque sibi conscij, nisi reconciliati ac defecatis affectibus ad sacrificia non ingerunt sese, uindictæ celeris, magnæque metu. Eo quum ueniunt, uiri in dextram delubri partem, sceminæ seorsum in sinistram commeant. tum ita se collocant, ut cuiusque domus masculi ante patrem familias consideant, sceminarum mater familias agmen claudat. Ita prospicitur, uti omnes omnium gestus foris ab his obseruetur, quorum autoritate domi ac disciplina reguntur, quin hoc quoque sedulo cauent, uti iunior ibi passim cum seniore copuletur, ne pueri pueris crediti, id temporis puerilibus transigant ineptijs, in quo deberent maxime religiosum erga superos metum, maximum, ac propere unicum uirtutibus incitamentum concipere. Nullum animal in sacrificijs maectant, nec sanguine rentur, ac cædibus diuinam gaudere clementiam, qui uitam animantibus ideo est elargitus, ut uiuerent. Thus incendunt & alia item odoramenta, ad hæc ce-

reos

Confessio
Vtopiæsiu.

At apud
nos que sunt
inquinatis
simi, aris
proximi esse
contendunt.

reos numerosos præferunt, non quod hæc nesciant nihil ad diuinam conferre naturam, quippe ut nec ipsas hominum preces, sed & innoxium colendi genus placeat, & hijs odoribus luminibusq; ac cæteris etiam ceremonijs nescio quomodo sese sentiunt homines erigi, atque in dei cultum animo alacriore consurgere. Candidis in templo uestibus amicitur populus, sacerdos uersicolores induitur, & opere & forma mirabiles materia non perinde preciosa. neque enim auro intextæ, aut raris coagmentatæ lapidibus, sed diuersis auium plumis, tam scite, tantôq; artificio laboratæ sunt, ut operis præcium nullius æstimatio materiæ fuerit æquatura. Ad hoc in illis uolucrum pennis, plumisq; & certis earû ordinibus, quibus in sacerdotis ueste discriminatur, arcana quædam dicunt cõtineri mysteria, quorum interpretatione cognita (quæ per sacrificos diligenter traditur) diuinorum in se beneficiorum, suæq; uicissim pietatis in deum, ac mutui quoq; inter se officij admonentur. Quum primum sacerdos ita ornatus ex adyto sese offert, cuncti protinus in terram uenerabundi procumbunt, tam alto ab omni parte silentio, ut ipsa rei facies, terrorem quædam uelut præsentis cuiuspiam numinis incutiat. Tellure paulum morati, dato ab sacerdote signo, erigunt sese. tum laudes deo canût, quas musicis instrumentis interstingunt, alijs magna ex parte formis, quàm quæ nostro uisuntur orbe. Ex illis ple

raq;

Musica
Vtopiæsiu.

raq; sicuti quæ nobis in usu sunt, multum suauitate uin-
 cunt. ita quædam nostris ne conferenda quidem sint.
 Verum una in re haud dubie longo nos interuallo præ-
 cellūt. quod omnis eorum musica, siue quæ personatur
 organis, siue quam uoce modulantur humana, ita na-
 turales affectus imitatur & exprimit, ita sonus accom-
 modatur ad rem, seu deprecantis oratio sit, seu lata,
 placabilis, turbida, lugubris, irata, ita rei sensum quen-
 dam melodiæ forma representat, ut animos auditorū
 mirum in modum afficiat, penetret, incendat. solēnes
 ad ultimum conceptis uerbis preces, sacerdos pariter
 populusq; percensent, ita compositas, ut quæ simul
 cuncti recitant, priuatim quisque ad semet referat. In
 his deum & creationis, & gubernationis, & cæterorum
 præterea bonorum omnium, quilibet recognoscit au-
 torē. tot ob recepta beneficia gratias agit. nominatim
 uero quod deo propitio in eam rempublicā inciderit
 quæ sit felicissima, eam religionem sortitus sit, quā spe-
 ret esse uerissimam. Qua in re, si quid erret, aut si quid
 alterutra melius, & quod deus magis approbet, orare
 se eius bonitas efficiat, hoc ut ipse cognoscat. paratum
 enim sequi se quaquā uersus ab eo ducatur, sin & hæc
 Reip. forma sit optima, & sua religio rectissima, tū uti
 & ipsi cōstantiā tribuat, & cæteros mortales omneis ad
 eadē instituta uiuēdi, in eandē de deo opinionē perdu-
 cat, nisi inscrutabilē eius uoluntatē etiā sit, quod in hac
 religio/

religionum uarietate delectet. Deniq; precatur, ut facile defunctum exitu ad se recipiat, quàm cito, seroue præ finire quidem nõ audere se. Quanquàm quod inoffensa eius maiestate fiat; multo magis ipsi futurum cordi sit, difficillima morte obita, ad deum peruadere, quàm ab eo diutius, psperrimo uitæ cursu distineri. Hac prece dicta rursus in terrâ proni, pauloq; post erecti, discedunt pransum, & quod superest diei, ludis & exercitio militaris disciplinæ percurrūt. Descripsi uobis quàm potui uerissime eius formam Reip. quã ego certe non optimam tantum, sed solam etiam censeo, quæ sibi suo iure possit Reip. uendicare uocabulum. Siquidem alibi, de publico loquentes ubiq; commodo, priuatum curant. Hic ubi nihil priuati est, serio publicum negotiũ agunt, certe utrobiq; merito. Nam alibi, quotus quisq; est qui nesciat, nisi quid seorsum prospiciat sibi, quantumuis florente Rep. semet tamẽ fame periturũ, eõq; necessitas urget, ut sui potius, q̃ populi id est aliorũ habendã sibi rationẽ censeat. Cõtra hic, ubi omnia omniũ sunt nemo dubitat (curet modo, ut plena sint horrea publica) nihil quicq; priuati cuiquàm defuturũ. Neq; enim maligna rerum distributio est, neq; inops, neque mendicus ibi quisquàm. & quum nemo quicquàm habeat, omnes tamen diuites sunt. Nam quid ditius esse potest, quàm adempta prorsus omni solitudine, lato ac tranquillo animo uiuere; non de suo uictu trepidum,

dum, non uxoris querula flagitatione uexatum, non paupertatem filio metuētem, nō de filiæ dote anxium, sed de suo, suorumq; omnium, uxoris, filiorum, nepotum, pronepotum, abnepotum, & quàm longam posterorum seriem suorum, generosi præsumunt, uictu esse, ac felicitate securum. Quid quod nihilo minus his prospicitur, qui nūc impotes olim laborauerunt, quàm his qui nunc laborant. Hic aliquis uelim cum hac æquitate audeat aliarum iustitiam gentium comparare, apud quas dispeream, si ullum prorsus comperio, iustitiæ, æquitatisq; uestigium. Nam quæ hæc iustitia est, ut nobilis quispiam, aut aurifex, aut scenerator, aut deniq; alius quisquàm eorum, qui aut omnino nihil agunt, aut id quod agunt, eius generis est, ut nō sit Reip. magnopere necessarium, lautam ac splendidam uitam, uel ex ocio, uel superuacuo negotio consequatur, quum interim mediastinus, auriga, faber, agricola, tanto, tamq; assiduo labore, quàm uix iumenta sustineant, tam necessario, ut sine eo ne unum quidem annum possit ulla durare Resp. uictum tamen adeo malignum parant, uitam adeo miseram ducūt, ut longe potior uideri possit conditio iumentorum, quibus nec tam perpetuus labor, nec uictus multo deterior est, & ipsis etiã suauior, nec ullus interim de futuro timor. At hos & labor sterilis, atq; infructuosus, in præsentī stimulat, & inopis recordatio senectutis occidit, quippe quibus parcior est

u diurna

diurna merces, quàm ut eidem possit diei sufficere, tantum abest ut excrescat, & superfit aliquid quod quoti die queat in senectutis usum reponi. An non hæc ini qua est & ingrata respública, quæ generosis ut uocant & aurificibus, & id genus reliquis, aut ociosis, aut tantum adulatoribus, & inanium uoluptatum artificibus, tanta munera prodigit. agricolis cōtra, carbonarijs, mediastinis, aurigis & fabris, sine quibus nulla omnino Resp. esset, nihil benigne prospicit. Sed eorum florentis atatis abusa laboribus, annis tādē ac morbo graues, omnium rerum indigos, tot uigiliarum immemor, tot ac tantorum oblita beneficiorum miserrima morte repensat ingratissima. Quid quod ex diurno pauperū demenso diuites cotidie aliquid, nō modo priuata fraude, sed publicis etiam legibus abradunt, ita quod ante uidebatur iniustum, optime de Rep. meritis pessimam referre gratiam, hoc isti deprauatum etiā fecerunt, tum prouulgata lege iustitiam. Itaq; omnes has quæ hodie usquàm florent Resp. animo intuenti ac uersanti mihi, nihil sic me amet deus, occurrit aliud quàm quædā

Hæc anno
ta lector.

conspiratio diuitum, de suis commodis Reip. nomine, titulōq; tractantium. comminiscunturq; & excogitant omnes modos atque artes quibus, quæ malis artibus ipsi congesserunt, ea primum ut absque perdendi metu retineant, post hoc ut pauperum omnium opera, et laboribus quàm minimo sibi redimant, eisque abutan

tur. Hæc machinamenta, ubi semel diuites publico nomine hoc est etiam pauperum, decreuerunt obseruari, iam leges fiunt. At homines deterrimi cum inexplebili cupiditate, quæ fuerant omnibus suffectura, ea omnia inter se partiuerint, quàm longe tamen ab Vtopiensium Reip. felicitate absunt: è qua cum ipso usu sublata penitus omni auiditate pecuniæ, quanta moles molestiarum recisa, quanta scelerum seges radicitus euulsa est? Quis enim nescit fraudes, furta, rapinas, rixas, tumultus, iurgia, seditiones, cædes, prodiones, ueneficia, cotidianis uindicta potius quàm refrenata supplicij, interempta pecunia commori, ad hæc metum sollicitudinem, curas, labores, uigilias, eodem momèto quo pecunia perituras, quin paupertas ipsa, quæ sola pecunijs uisa est indigere, pecunia prorsus undiq; sublata, protinus etiam ipsa decresceret. id quo fiat illustrius, reuolue in animo tecum annū aliquem sterilem atq; infœcundū, in quo multa hominū millia, fames abstulerit, contendendo planè in fine illius penuriæ excussis diuitū horreis, tantum frugum potuisse reperiri, quantū si fuisset inter eos distributum, quos macies ac tabes absumpsit illam cæli, soliq; parcitatem, nemo omnino sensisset. tam facile uictus parari posset, nisi beata illa pecunia, quæ præclare scilicet inuēta est, ut aditus ad uictum per eam patresceret, sola nobis ad uictum uiam intercluderet. Sentiant ista, non dubito, etiam diuites, nec ignorāt quan-

Mire dictū.

to potior esset illa conditio nulla re necessaria carere, quàm multis abundare superfluis, tam numerosis eripi malis, quàm magnis obsideri diuitijs. Neque mihi quidem dubitare subit, quin uel sui cuiusq; commodi ratio, uel CHRISTI seruatoris autoritas (qui neq; pro tanta sapientia potuit ignorare quid optimum esset, neq; qua erat bonitate id consulere, quod non optimū sciret) totum orbem facile in huius Reip. leges iam dudum traxisset, nisi una tātum belua, omnium princeps parensq; pestium superbia, reluctaretur. hæc non suis cōmodis prosperitatem, sed ex alienis metitur incommodis. hæc ne Dea quidē fieri uellet, nullis relictis miseris quibus imperare atque insultare possit. Quorum miserijs præfulgeat ipsius comparata felicitas, quorum suis explicatis opibus, angat atque incendat inopiam. Hæc auerni serpens mortalium pererrans pectora, ne meliorem uitæ capessant uiam, uelut remora retrahit ac remoratur. quæ quoniam pressius hominibus infixata est, q̄ ut facile possit euelli, hanc Reip. formā, quam omnibus libenter optarim, Vtopiensibus saltem contigisse gaudeo, qui ea uitæ sunt instituta sequuti, quibus Reip. fundamenta iecerunt non modo felicissime, uel rumetiam quātum humana prælagiri coniectura contigit, æternum duratura. Extirpatis enim domi cum cæteris uitijs ambitionis, & factionum radicibus, nihil impendet periculi, ne domestico dissidio laboretur, quæ
una

una multarum urbium egregie munitas opes pessun-
 dedit. At salua domi cōcordia, & salubribus institutis,
 non omnium finitimorum inuidia principum (quæ sæ-
 pius id iam olim semper reuerberata tentauit) concute-
 re illud imperium, aut commouere queat. Hæc ubi Ra-
 phaël recensuit, quanquàm haud pauca mihi succurre-
 bant, quæ in eius populi moribus, legibusq; perquàm
 absurde uidebãtur instituta, non solum de belli geren-
 di ratione, & rebus diuinis, ac religione, alijsq; insuper
 eorum institutis, sed in eo quoque ipso maxime, quod
 maximum totius institutionis fundamentum est uita
 scilicet, uictuque communi, sine ullo pecuniæ commer-
 cio, qua una re funditus euertitur omnis nobilitas, ma-
 gnificèntia, splendor, maiestas, uera ut publica est opi-
 nio decora atq; ornamenta Reipub. tamen quoniam
 defessum narrando sciebam, neque mihi satis explora-
 tum erat, posset ne ferre, ut contra suam sententiam sen-
 tiretur, præsertim quod recordabar, eo nomine quos-
 dam ab illo reprehensos, quasi uererentur, ne non satis
 putarentur sapere, nisi aliquid inuenirent, in quo uelli-
 care aliorum inuenta possent, idcirco & illorum institu-
 tione, & ipsius oratione laudata, manu apprehendens
 intro cœnatum duco, præfatus tamen aliud nobis tem-
 pus, ñsdem de rebus altius cogitandi, atque uberius
 cum eo conferendi fore. Quod utinam aliquando con-
 tingeret interea quemadmodum haud possum omni-

bus assentiri quæ dicta sunt, alioqui ab homine citra
 controuersiam eruditissimo simul & rerum humanarū
 peritissimo, ita facile confiteor permulta esse in Vtopi-
 ensium republica, quæ in nostris ciuitatibus optarim
 uerius, quam sperarim.

SECUNDI LIBRI FINIS.

SERMONIS POMERIDIANI RAPHAËLIS HY
 THLODAEI, DE LEGIBVS ET INSTITV-
 TIS VTOPIENSIS INSVLAE PAVCIS
 ADHVC COGNITAE, PER CLA-
 RISSIMVM ET ERVDITISSI-
 MVM VIRVM D. THOMAM
 MORVM CIVEM ET VI-
 CECOMITEM LON-
 DINENSEM,
 FINIS.

HIERONYMVS

BVSLIDIVS THOMAE

MORO S. D.

NON SAT FVIT ORNATISSIME
 More, olim omnem curam, operam,
 studium, intulisse in rem & comodū
 singulorū, nisi uel ea (quæ tua pietas
 & liberalitas est) conferres in uniuersum,
 ratus hoc (tuū qualecunq; foret)
 beneficium, eo maiorem hinc mereri fauorem,
 uenari gratiam, aucupari gloriam, quāto illud & latius propa-
 gatum, & in plures distributum, pluribus esset profutu-
 rum. Quod & si aliās semper præstare contenderis, ta-
 men id maxime es nuper mira felicitate adsecutus, scili-
 cet pomeridiano illo sermone abs te in literas relato.
 Quem de recte & bene cōstituta (ab omnibus expeten-
 da) Vtopiēsium Rep. ædidisti. In cuius pulcherrimi in-
 stituti felici descriptiōe nihil est, in quo uel summa eru-
 ditio, uel absoluta rerum humanarū peritia desyderari
 possit. Quando ea quidē ambo in illo tanta paritate &
 æquabili congressu cōcurrunt, ut neutro alteri herbam
 porrigente, utrunq; æquo Marte de gloria contendat.
 Tam si quidē multifaria polles doctrina, Rursum tam
 multa, eaq; certa rerū peritia, ut prorsus expertus affir-

HIERONYMI BVSLIDII

mes quicquid scripseris, doctissime scribas, quicquid
 affirmandum destinaueris. Mira profecto, raraque felici-
 tas, ac planè eo rarior, quo magis ipsa sese inuidens plu-
 rimis, nō præbet nisi raris. Maxime ihs, qui sicut cando-
 re uelint, ita eruditione sciant, fide queât, autoritate pos-
 sint, tam pie, recte, prouide, in cōmune cōsulere, sicut tu
 iam facis probe, qui quod nō solum tibi, uerū etiam to-
 ti te gentium orbi existimas, operæ præciū duxeris, hoc
 tuo pulcherrimo merito, uel totū ipsum orbem deme-
 reri, qd' præstare alia ratione neque rectius, neque melius
 potuisses, quàm ipsis mortalibus ratione pollentibus, eam
 Reip. ideam, eam morū formulam, absolutissimū inque
 simulacrum præscribere, quo nullo unquam in orbe uisum
 sit, uel salubrius institutū, uel magis absolutū, uel quod
 magis expetendum uideatur, ut pote multo quidē præ-
 stante, atque longo post se interuallo relinquēte, tot cele-
 bratissimas, tantopere decantatas Lacedæmoniorum,
 Atheniēsium, Romanorū, respublicas. Quæ si iisdem
 essent auspicijs auspicata, iisdē (quibus hæc tua Resp.)
 institutis, legibus, decretis, moribus, moderata. Profe-
 cto hæc nō dum labefactata & solo æquata. Iam prohi-
 dolor citra spem omnem instaurationis extinctæ iace-
 rent. Sed cōtra, incolumes adhuc, beatæ, felices, fortuna-
 tissime agerent. Interim rerum dominæ, suū late impe-
 rium terra marique sortita. Quarū quidem rerū publi-
 carum, tu miserandā miseratus sortē, ne aliæ itidē (quæ
 hodie

hodie rerum potitæ summū tenent) parem sustinerent uicem, prospicere uoluisti, scilicet hac tua absolutissima republica, quæ nō tam in condendis legibus, quæ uel probatissimis magistratibus formandis, maxime elaborauit. Nec id quidē ab re, quādo alioqui sine illis omnes (uel optimæ) leges, si Platoni credimus, mortuæ censerentur, præsertim ad quorum magistratuū simulacrū, probitatis specimen, exemplar morū, iustitiæ imaginē, totus status, & rectus tenor cuiusuis absolutæ Reip. sit effingendus. In quo in primis concurrant, prudentia in optimatibus, fortitudo in militibus, temperantia in singulis, iustitia in omnibus. quibus quū tua (quā tantopere celebras) respublica sit tam pulcherrime, ut liquet, cōposita. Non mirū si hinc ueniat non solū multis timenda, sed & cunctis gentibus ueneranda, simul omnibus sæculis prædicanda. Idcirco eo magis, quod in ea omnis proprietatis cōtentione sublata, nulli sit quippiam proprii. Cæterum in rem ipsam cōmunem, communia sunt omnibus omnia, Adeo ut omnis res, quæuis actio seu publica, seu priuata, non ad multorū cupiditatem, non ad paucorū libidinem spectet, sed ad unam iustitiam, æquabilitatem, cōmunionem sustinendam (quantulacūq; sit) tota referat. Quo illa integre relata, omnis materies, fax & fomes, ambitus, luxus, inuidentiæ, iniuriæ faceffat necesse est. In quæ nonnunquam, aut priuata rerū possessio, aut ardens habendi sitis, omniumq; miserima rerum

ma rerum ambitio, mortales (uel reluctātes) protrudit,
 maximo suo, idēq; incomparabili malo. Quando hinc
 saepenumero dissensiones animorū, motus armorum,
 & bella plusq; ciuilia derepente oriantur. Quibus non
 solum florentissimus status beatissimarū Rerūp. fun-
 ditus pessundatur, uerum illarum olim parta gloria,
 acti triumphī, clara trophea, totiesq; opima spolia, de
 uictis hostibus relata, penitus oblitterantur. Quod si in
 his hęc nostra pagina minorē forte, ac uelim, fidem fe-
 cerit, certe in promptu aderunt testes ad quos te relegē,
 locupletissimi, uidelicet tot & tātā olim uastatā urbes,
 dirutā ciuitates, pstratā Resp. incensi & cōsumpti uici,
 quorū uti hodie uix ullā tātā calamitatis reliquā, aut
 uestigia uisuntur, ita nec nomina illorū ulla quantūuis
 uetus, & longe deducta historia, sat probe tenet. Quas
 quidem insigneis clades, uastationes, euerfiones, ceterasq;
 belli calamitates, nostrā (si quæ sint) Resp. facile
 euaserint, modo ad unam Vtopiēsium reipublicā nor-
 mam sese adamussim componentes, ab ea ne transuer-
 sum quidem, ut aiunt, unguē recedant. Quod sic demū
 pręstantes, tandem re ipsa cumulatissime agnoscent,
 quantū hoc tuum in se collatum beneficium profuerit,
 maxime quo accedente, didicerint, suam Remp. saluā
 incolumē, triumphantē seruare. Proinde tātum tibi suo
 pręsentissimo seruatori debiturā, quantū is haud iniu-
 ria promeretur, qui nō tantū aliquem è republica ciuē,
 sed

AD THO. MORVM EPIST.

sed uel ipsam totā Rēp. seruarit. Interea Vale, ac feliciter perge nō nihil usq; meditari, agere, elaborare, quod in Remp. collatum, illi perpetuitatem, tibi immortalitatem addat. Vale doctissime, & idē humanissime Morus, tuæ Britāniæ, ac nostri huius orbis decus. Ex ædibus nostris Mechliniæ, M. D. XVI.

GERARDVS NOVIOMAGVS
DE VTOPIA.

Dulcia lector amas: sunt hic dulcissima quæq;

Vtile si quæris, nil legis utilius.

Sive utrunq; uoles, utroq; hæc insula abundat,

Quo linguam ornes, quo doceas animum.

Hic fontes aperit, recti prauiq; disertus

Morus, Londini gloria prima sui.

CORNELIUS GRAPHEVS AD LECTOREM.

Vis noua monstra, nouo dudum nunc orbe reperto:

Viuenti uaria uis ratione modos:

Vis qui uirtutum fontes: uis unde malorum

Principia: & quantum rebus inane latet:

Hæc lege, quæ uario Morus dedit ille colore,

Morus Londinæ nobilitatis honos.

BASILEAE APVD IOANNEM FROBE

NIVM MENSE MARTIO.

AN. M. D. XVIII.

ἴνεοδιε φρόνιμοι ὡς οἱ ὄφεις,

Prudens simplicitas amoris recti.

ὁτι οὐδὲν ὁμοιωθῆναι ἔστιν ἰσχυρῶς ἰσχυρῶς

ἀκέραιοι ὡς αἱ περὶ σερπῆαι.

IN INCLYTA GERMANIAE BASILEA.

M. D. XVIII.

EPIGRAM-
MATA CLA-
RISSIMI DI-
SERTISSIMI-
QVE VIRI
THOMAE
MORI BRI-

TANNI, PLERAQVE E GRAE
CIS VERSA.

BEATVS RHE-

NANVS BILIBALDO PIRCHEIMERO,
MAXIMILIANI CAESARIS A CON-
SILIO, ET SENATORI NV-
RENBURGENSEI S. D.

BELLE profus conuenire mihi uisum fuit, clarissime Bilibalde, si THOMAE MORILLIUS Britaniæ decoris Epigrammata, quæ nuper ERASMVS noster Roterodamus ad me misit, tibi nominatim inscriberem. Siquidem multis adeo rebus similes inter uos estis. Uterque iuris peritus, uterque cum Romane, tum Græcæ doctus, Uterque non in publicis modo suæ ciuitatis functionibus uersans, sed & ob singularem negotiorum explicandorum dexteritatē, & in dandis cōsilijs prudentiam, suo quisque principi charissimus, ille potentissimo Britannorum regi Henrico, tu sacratissimo Cæsari MAXIMILIANO. nam quid de fortunis attinet cōmemorare, quas utriusque possidetis amplissimas, ut uel hoc quicquid est ornamenti, quod ex diuitijs accedere putatur, neutri desit, quin potius adendis uirtutum maxime liberalitatis exemplis abunde supersit materia. Sed & utriusque pater obtingit non minus literis, quàm senatoria familia clarus. Itaque cū amicitia similitudo sit autor & æqualitas, hanc
Mori

MORI foeturam tibi nuncupare congruentissimū dixi, ut quem multis alioqui nominibus amore prosequeris, de his etiam Epigrammatis impensius completaris, ames, magnificias. Huc adde quod nemini rectius mitti poterant hi lepidissimi lusus, quā ei, qui in hanc, quod aiunt, harenam aliquando sit descendere solitus. Nam is demum nouerit, quā sit egregia res doctum epigramma, quisquis ipse fuerit, suum nō nunquā ingenium in hoc exercitationis genere periclitatus. Sed enim, id quod te non latet, argutiam habet at epigramma cum breuitate cōiunctam, sit festiuum, & acclamatuunculis, quæ ἐπιφωνήματα Græci uocāt, subinde claudat. Quas sanè dotes omneis cumulatissime licet in his Moricis Epigrāmatibus reperire, præsertim in his quæ ipse genuit, nā in cæteris, quæ è Græcis uersa sunt, inuentionis laus priscis tribuitur. Quanquā hic quoq; non minus magni fieri meretur cōmode reddēs ex aliena lingua, quā scribens, labor certe uertentis sæpe maior. Siquidem qui scribit, liber est, & inuentioni libere uacat, at qui trāffert, ad aliud subinde respicere cogitur, nimirum ad id quod uertendū desumpsit, quod quoties sit, multo plus sudat ingenium, quā cum suū aliquid progignit. Vtrobicq; sanè mirus est THOMAS MORVS, nam elegantissime cōponit, & felicissime uertit. Quā fluūt suauiter huius carmina? Quā est hic nihil coactum? Quā sunt omnia facilia? Nihil hic du

x 2 rum, nihil

rum, nihil scabrum, nihil tenebricosum. Candidus est, argutus, latinus. Porrò gratissima quadam festiuitate sic omnia temperat, ut nihil unquam uiderim lepidius. Crediderim ego Musas quicquid usquam est iocorū, leporis, salium, in hunc cōtulisse. Quam lusit eleganter ad Sabinum alienos pro suis tollentem liberos? Quam false Lalum ridet, qui uideri Gallus tam ambitiose cupiebat? Sunt autem huius sales nequaquam mordaces, sed candidi, melliti, blandi, & quiduis potius quam amarulenti. Iocatur enim, sed ubiq; citra dentem, ridet, sed citra cōtumeliam. Proinde quemadmodum Syrus Therentianus Demeam belle prædicans, Tu quantus quantus, inquit, nil nisi sapientia es, ita de MORO dicere licebit, Quantus quantus est, nil nisi iocus est. Iam inter epigrammatographos Pontanum & Marullum in primis hodie miratur Italia. at dispeream, si non tantundē in hoc est naturæ, utilitatis uero plus. nisi si quis inde magnopere se credit iuuari, dum suam Nearam celebrat Marullus, & in multis ^{ἀνιστηται} Heraclitū quendam agens, aut dum Io. Pontanus ueterum nobis Epigrammatistarum nequitias refert, quibus nihil sit frigidius, & boni uiri lectione magis indignum, ne dicam Christiani. Scilicet usq; adeo uetustatem istis æmulari, cordi fuit, quā ne cōtaminarent, sic à sacris abstinerūt, ut à Græcis olim Pōponius Lætus ne Romanæ linguæ castimoniam uiolaret, homo superstitiose Romanus.

Ceterū

Cæterū quemadmodū hi lusus MORI ingeniuū ostendunt, & insignem eruditionem, sic iudicium nimirum acre, quod de rebus habet, ex VTOPIA cumulatissime eluxerit. De qua paucis obiter meminero, quod hęc accuratissimus in literis BVDEVS, incōparabilis ille melioris eruditionis antistes, & ingens, atq; a deo unicum Galliarum decus, ita ut decebat, luculenta præfatione laudauit. Habet ea hoc genus decreta, qualia nec apud Platonem, nec apud Aristotelem, aut etiam Iustiniani uestri Pandectas sit reperire. Et docet minus forsan philosophice, quàm illi, sed magis Christiane. Quanc̄q; (audi per Musas bellam historiam) cum hic nuper in quodam grauium aliquot uirorum confesso, Vtopiæ mentio orta fuisset, & illam ego laudibus ueherem, negabat quidam pinguis plus habendū MORO gratiæ, quàm actuario cui piæ scribæ, qui in curia aliorū sententiæ dūtaxat enotet, doriphorematis ritu (quod aiūt) interim assidendo, nihil ipse censens, quod diceret ea omnia ex Hythlodæi ore excepta, & à MORO tantū in literas missa. Proinde MORVM nullo laudandum aliqui nomine, nisi quod hęc commode retulisset. Et nõ deerant, qui hominis iudicio uelut rectissime sentientis album adijcerent calculum. ἄρα οὐ σὺ τουτονὶ τῷ μώρου χαριεντισμῶν δέχῃ, τοιούτους ἄνδρας οὐ τοὺς τυχόντας ἀλλὰ τοὺς δοκίμους παρὰ τοῖς πολλοῖς, κατὰ αὐτὰ θεολόγους, πλαίσιον ἔσαντος; Postremo si hoc quoq; scire cupis, Guil. Lilius,

x 3 Mori

170 BEATI RHENANI AD BILIBALDVM EPIST.
MORI sodalis, cum quo uertendis Græcis epigramma
tibus iam olim collusit, quæ Progymnasmatum titulo
sunt inscripta, Britannus est, uir omnifariam doctus,
non modo Græcos autores, sed & eius nationis mores
uernaculos domestice notos habens, ut qui in insula
Rhodo fuerit aliquot annos cōmoratus. is nunc ludū
literarium, quem Londini Coletus instituit, magna cū
laude exercet. Quod superest, cum tibi per occupatio
nes licebit, quibus in obeundis legationibus admi
nistrandaq; Republica, laboriosissime distra
heris, hoc libelli in manum cape, lege, &

MORO, cuius os, ut puto, nondum
uidisti, sed ex scriptis iam pri
dem cognitū habes, faue.

Bene Vale clarissime

uir. Basileæ, VII

Cal. Mar-

tias.

ANNO M. D. XVIII.

PROGYMNAS

MATA THOMAE MORI, ET GVI
LIELMI LILII SODALIVM.

ΛΟΥΚΙΑΛΙΟΥ

Ἰν' ἀσκληπιάδης ὁ φιλάργυρος ἔϊδεν ἐν οἴκῳ,
καὶ τί ποιεῖ φησὶν φίλτατε μῦ παῖ ἔμοις;
ἦ δὲ δ' ὁ μῦς γελάσας, μηδὲρ φίλε φησὶ φοβηθῆς
οὐχὶ τροφῆς ἡ ἀρετῆς σοὶ γηγῆρομεν, ἀλλὰ μόνῃς.

T. MORI IN AVARVM.

Murem Asclepiades ut apud se uidit auarus,
Mus quid in æde facis dixit amice mea?
Mus blande arridens, tolle inquit amice timorem,
Hic ego non uictum quaero, sed hospitium.

G. LILII.

Murem Asclepiades in tecto uidit auarus,
Et quid apud me o mus, inquit, amice facis?
Mus ridens inquit, nihil o uerearis amice,
Non abs te uictum, sed mihi quaero domum.

ΠΑΛΛΑΔΑ.

πλοῦτον ἢ πλουτοῦντος ἔχῃς, ψυχὴν δὲ πένητος.

Ἐτοῖς κληρονόμοις πλάσαι, σοὶ δὲ πένητος.

G. LILII IN AVARVM.

Diuitias locupletis habes, animam sed egeni.
Hæredi o diues, sed tibi solus egens.

T. Mori.

T. MORI.

Diuitias locupletis habes, inopis tibi mens est.

O miser hæredi diues, inopsq; tibi.

ΔΟΥΚΙΑΝΟΥ.

Αγρός ἀχαιμενίδου γενομένη ποτὲ, νῦν δὲ μενίππου,
 καὶ πάλιν ἐξ ἑτέρου, βήσομαι εἰς ἕτερον.
 καὶ γὰρ ἐκεῖνος ἔχευε μὲ ποτ' ὤτεο, Ἐ πάλιν οὗτος
 οἶεται. ἐμὶ δ' ὄλωσεν οὐδ' ἐνόσ, ἀλλὰ τύχης.

G. LILII, DE POSSESSIONIBVS INCERTIS.

Nuper Achemenidæ, sed nunc sumus arua Menippi.

Et nunc hunc rursus, nunc alium petimus.

Ille etenim nuper, nunc & nos alter habere

Se putat, at nobis nil nisi casus inest.

T. MORI.

Nuper Achemenidæ fueram, nunc ecce Menippi,

Adq; alium rursus deueniam ex alio.

Me proprium nunc iste putat, proprium ille putabat.

Ast ego nullius sum, nisi sortis ager.

ΑΔΗΛΟΝ.

Σώματα πολλὰ τρέφω, καὶ δώματα πολλὰ ἀμεγείρω,
 ἀτραπὸς εἰς πενίην ὄβριμ' ἐτοιμοτάτη.

T. MORI, DE LVXV IMMODICO.

Multas ædificare domos, & pascere multos,

Est ad pauperiem semita recta quidem.

G. LILII.

Corpora multa alere, & complures ponere sedes.

Ipsa est

Ipsa est ad summam semita pauperiem.

ΛΟΥΚΙΑΝΟΥ.

Ως τεθνηζόμενος, τῷ σῶμ ἀγαθῶν ἀπόλαβε,
ὡς δὲ βιωσόμενος, φείδεο σῶμ κτεάνων,
ὅστις δ' ἀνὴρ σοφὸς οὕτως, δεῖ ἄμφω ταῦτα νοήσας,
φασί, καὶ δ' ἀπάνη μέτρον ἐφημέροιο.

G. LILII. DE MODERATO SVMPTV:

Diuitijs utare tuis tanquàm moriturus.

Tanquàm uicturus, parcito diuitijs.

Vir sapiens est ille quidem, qui hæc ambo uolutans

Parcit, quicq; modum sumptibus applicuit.

T. MORI.

Tanquàm iam moriturus partis utere rebus.

Tanquàm uicturus denuo parce tuis.

Ille sapit, qui perpensis hñs rite duobus,

Parcus erit certo munificusq; modo.

ΑΔΗΛΟΝ.

Ἐλπίς καὶ εὐχὴ σὺ τύχη, μέγα χαίρειε. τὸν λιμὲν εὖροιο
οὐδὲν ἔμοι, χυμῶν παίζετε τοὺς μετ' ἑμέ.

T. MORI. DE CONTEMPTV

FORTVNAE.

Iam portum inueni, Spes & Fortuna ualete.

Nil mihi uobiscum est. ludite nunc alios.

G. LILII.

Inueni portum, Spes & Fortuna ualete.

Nil mihi uobiscum. ludite nunc alios.

γ παλαίστῃ

ΠΑΛΛΑΔΑ.

γῆς ἐπέβην γυμνός, γυμνός δ' ὑπὸ γαῖαν ἄπεμι,
καί τι μάτηρ μοχθῶ, γυμνὸν ὄρωρ ἔ τέλω;

G. LILII. DE MORTE.

Ingredior nudus terram, egredior quoque nudus,
Quid frustra studeo, funera nuda uidens?

T. MORI.

Nudus ut in terram ueni, sic nudus abibo.

Quid frustra sudo, funera nuda uidens?

ΑΔΗΛΟΝ.

οἶνθ', καὶ τὰ λοετρά, καὶ ἡ περὶ κύπριον ἔρω,
ἄξυτέρην πέμπει πλὴν ὁδὸν εἰς ἄσπίδα.

T. MORI. DE LVXV

ET LIBIDINE.

Si quis ad infernos properet descendere manes,
Huc iter accelerant, balnea, uina, Venus.

G. LILII.

Nos caligantis rapiunt ad tecta tyranni,
Præcipiti cursu, balnea, uina, Venus.

οὐχ οὕτω ελάπηαι μισῶν ὁ λέγων ἀναφανδὸν
ῶσπερ ὁ πλὴν καθαρὰν ψυδόμενθ' φιλίαν.
τὸν μὲν γὰρ μισοῦντα, προσδότες, ἐκτρέπομεθα,
τὸν δ' ε λέγοντα φιλεῖν, οὐ προφυλασόμεθα.
ἐχθρὸν ἐγὼ κἄνοον κρινῶ βαρῦν, ὅς ποτε λάθρη
πλὴν ἀπὸ τῆς φιλίης, πῖσι μ' ἔχωρ, ἀδίκῃ.

T. Moris

T. MORI. DE FICTO AMICO.

Non æque nocet hic, qui sese odisse fatetur,
 Atq; hic qui puram fingit amicitiam.
 Oforem monitus fugio, fugisse sed illum
 Quomodo qui se me fingit amare, queo?
 Pessimus hic certe est inimicus, quisquis amicus
 Creditus, occulta subdolos arte nocet.

G. LILII.

Non is tam lædit, liquide qui dixerit, odi,
 Quàm qui sinceram fingit amicitiam.
 Vitabis certe quem noueris esse nocentem,
 Ast illum nunquàm qui tibi dixit, amo.
 Ille mihi grauis est hostis, qui clam nocuisse
 Gaudet, quiq; fidem fert in amicitia.

ΕΙΣ ΛΑΚΑΙΝΑΝ ΑΔΗΛΟΝ.

γυμνὸν ἰδὼν Λακαινα παλίντροπον ἐκ πολέμοιο
 παῖδ' ἐὸν ἐς πάτραν ὠκύνειντα πόδα,
 αὐτὴν αἰξάσας, δ' ἠπατῶ ἤλασε λόγχῃ
 ἄρξενά τ' ἔξασμένῃ φθόγγῳ ἐπικταμένῳ.
 ἀλλότριον πάτρας εἶπερ γένε', ἔρρε πόδ' ἄδαρ,
 ἔρρε ἐπεὶ ἐψεύσω πατρίδα, καὶ γενέτασ.

T. MORI. DE MILITE SPARTANO.

In patriam amissis celeri pede dum redit armis,
 Conspiciens gnatum sæua Lacæna suum.
 Obuia sublata corpus transuerberat hasta,
 Hæc super occisum mascula uerba loquens.

γ = Degener

Degenero Spartes genus, ito in Tartara tandem,
Ito degeneras, & patria, & genere.

GVIL. LILII.

Quum nudum è bello gnatum remeare Lacæna
Vidit, & in patrios accelerare lares.
Insultans contra, pectus traiecerat hasta,
Horrida in extinctum uoce uirago furens.
Spartanam quando es patriam mentitus, auosq̃,
Ad manes tandem degener inquit, abi.

ΑΓΑΘΙΟΥ.

καλὸν ἔχεις τὸ νοῦν ὡς τὸν πόδα, καὶ γὰρ ἀλκιδῶς.
εἰκόνα τ' ἐν τῷ σὴ φύσει ἐκτὸς ἔχει.

T. MORI. IN CLAVDVM ET STVPIDVM.
Clauda tibi mens est, ut pes. natura notasq̃
Exterior certas interioris habet.

GVIL. LILII.

Tardus es ingenio, ut pedibus. natura etenim dat
Exterius specimen, quod latet interius.

ΑΔΗΛΟΝ.

εἰ μὲν ἡμῶν μαθεῖν ἂν δεῖ παθεῖν,
καὶ μὴ παθεῖν, καλὸν ἡμῶν τὸ μαθεῖν.
εἰ δὲ δεῖ παθεῖν ἂν δεῖ μαθεῖν,
τὸ δεῖ μαθεῖν. παθεῖν γὰρ ἔστι.

T. MORI. THEOPHRASTI APVD
AVLVVM GELLIVM DILEMMA.
Si uitare queas, quæ sunt patienda, sciendo,

Scire quidem pulchrum, quæ paterere, foret.
 Sin quæ præscieris uitandi est nulla potestas,
 Quid præscire iuuat, quæ pati tamen?

G. LILII.

Si posset casus quisquàm præscire futuros,
 Et uitare simul, scire suaue foret.
 Sin patienda tibi prorsus quæ scire requiris,
 Quid præscisse iuuat? namq; necesse pati.

T. MORI, CARMINE IAMBICO TRIMETRO.

Præscire si queas, quæ oporteat pati,
 Queasq; non pati, bonum est ut præscias.
 At si te oporteat, licet scias, pati,
 Præscire quid iuuat? necesse enim est pati.

ΠΑΛΛΑΔΑ.

Δις δ' ἄδελφούς ᾧδ' ἐπέχει τάφος. ἔμ γὰρ ἐπέχομ
 ἡμᾶς καὶ γενεῆς οἱ δύο θανάτου.

T. MORI. IN DVOS FRATRES, VNO
 ET NATOS ET MORTVOS DIE.

Quatuor hic tumulus fratres complectitur, ex his
 Lux simul una duos & parit, & perimit.

G. LILII.

Quatuor hic tumulus fratres habet, una duobus
 Lux & natalis, mortis & una fuit.

Ζεὺς, κύκνος, ταῦρος, σάτυρος, χυσοῦς δ' ἔρωτα
 λήδης, εὐρώπης, ἀντιόπης, δανέης.

γ 3 T. Mori

T. MORI. DE IOVE MUTATO.

Taurus, olor, satyrusq; ob amorē & Iuppiter aurū est
Europes, Ledes, Antiopes, Danaes.

G. LILII.

Taurus, olor, satyrus, per amorem Iuppiter aurum
Europæ, Ledes, Antiopæ, Danaes.

ΑΔΗΛΟΝ.

ΕΝΝΕΑ τὰς μούσας φασὶν τινες, ὡς ὀλιγώρως
ἦνί δεκάτῃ σαπφῶ λεσβοῦδερ ἡ δεκάτη.

T. MORI. IN SAPHO.

Musas esse nouem referunt, sed prorsus aberrant,
Lesbica iam Sappho Pieris est decima.

G. LILII.

Quàm temere dixere nouem quidam esse sorores
Musarum, en Sappho Lesbis adest decima.

ΑΓΑΘΙΟΥ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΟΥ.

Ἡ σάτυρος ἢ ἐκ χαλκοῦ ὑπέδραμνυ, ἢ διὰ τέχνης
χαλκὸς ἀναγκασθεὶς, ἀμφεχύθη σατύρω.

G. LILII. IN AEREAM SATYRI STATVAM.

Aut Satyrus fusus circum æs, aut arte coactum
Illud idem circum fusum erat æs Satyro.

T. MORI.

Prorsum admiranda dum circumflectitur arte,
Aut Satyrum hoc tegit æs, aut Satyro æs tegitur.

EIVSDEM.

Aut isti Satyrus iam circumflectitur æri,

Aut isto

Aut isto Satyrus iam circumflectitur ære.

ΕΙΣ ΑΓΑΘΑΜΑ ΝΙΟΒΗΣ.

Εκ ζωῆς με θεοὶ τέτυχα μ λίθου, ἐκ δὲ λίθοιο

ζωὴν πρᾶξι τέλεις ἔμπαλι μ εἰργάσαρ.

G. LILII. IN STATVAM NIOBES.

Ex uita saxum Dii me fecere. sed ipse
Ex saxo uitam denuo Praxiteles.

T. MORI.

Dii ex uita lapidem fecere. at quum lapis essem,
Me uita fecit denuo Praxiteles.

ΣΙΜΩΝΙΔΟΥ.

Δῖ μ' ἀθωάωμ σὲ νεοπτόλεμ' εἰκόνη τῆσ' ε

τίμωσ' ἐνοίης ἐνσεβίης δ' ἔνεκα.

T. MORI. IN STATVAM NEOPTOLEMI.

Cecropis urbs te tota Neoptoleme hac statua ornat.
Ut faciat, faciunt hinc amor, hinc pietas.

G. LILII.

Hoc te donarat propter pietatem & amorem,
Signo Cecropidum turba Neoptoleme.

FINIS PROGYMNASMATON THO

MAE MORI, ET GVILIELMI

LILII SODALIVM.

Epigrammata

EPIGRAMMA

TA CLARISSIMI, DISERTISSIMIQUE VI
RI THOMAE MORI BRITAN
NI, PLERAQUE E GRAE-
CIS VERSA.

EREOR illustrissime prin-
ceps, dum more uirginum,
quæ satis formæ suæ non fi-
dût, picturæ lenocinio gra-
tiam illepidis uersiculis cõ-
parare studeo, ne eos qua
maxime dote placere potu-
issent, id est ipsius rei noui-
tate, fraudarim. Nam quũ
ilico in præsentem coronationem tuam conscriptos eos
pictori exornãdos dedissem, effecit certe podagra, qua
protinus quàm opus inchoauit, incõmodissime têtatus
est, ut eos nunc tandem, serius aliquanto quàm res po-
stulare uidebatur, exhibeam. Itaq; (si tecum pro insita
humanitate tua liberius agi sinis) haud scio, maiorem
ne gratiã uersiculis nostris pictoris manus adiecerint,
an pedes ademerint. Quippe quibus effectum est, ut
mihì uerendum sit, ne nõ minus sera, ac proinde interm-
pestiua uideri tibi possit hæc nostra gratulatio, quàm
olim

olim Tiberio principi uisa est, Iliensium illa consolatio,
 qua eum de morte filij, iamdiu defuncti, consolaban-
 tur. quam ille faceta dicacitate delusit, respondens se eo-
 rum quoque uicem dolere, quod bonum militem amis-
 sent Hectorem. uerum eorum officium, ad luctum non
 senescentem modo, sed planè præmortuum, non po-
 tuit esse non ridiculum. meum uero ab hoc uitio uendi-
 cat immensa illa de celebri coronatione tua lætitia. quæ
 quum pectoribus omniū tam efficacem sui uim ac præ-
 sentiam impresserit, ut senescere uel integra ætate non
 possit, effecit nimirum, ut hoc meum officium non sero
 re peracta atque euanida, sed præsens in rem præsentem
 peruenisse uideatur. Vale princeps illustrissime, & (qui
 nouus, ac rarus regum titulus est) amatissime.

IN SVSCEPTI

DIADEMATIS DIEM HENRICI OCTAUI,
 ILLUSTRISSIMI AC FAVSTISSIMI BRI-
 TANNIARVM REGIS, AC CATHERI-
 NAE REGINAE EIVS FELICIS-
 SIMAE, THOMAE MORI
 LONDONIENSIS CAR-
 MEN GRATVLATORIVM.

I qua dies unquam, si quod fuit Anglia tēpus.
 Gratia quo superis esset agenda tibi.
 z Hæc est

Hæc est illa dies niueo signanda lapillo,
 Læta dies fastis annumeranda tuis.
 Meta hæc seruitij est, hæc libertatis origo,
 Tristitiæ finis, lætitiæq; caput.
 Nam iuuenem sæcli decus o memorabile nostri
 Vngit, & in regem præficit ista tuum.
 Regem qui populi non unius usq; sed orbis
 Imperio dignus totius unus erat.
 Regem qui cunctis lachrymas detergat ocellis,
 Gaudia pro longo substituat gemitu.
 Omnia discussis arrident pectora curis,
 Ut solet excussa nube nitere dies.
 Iam populus uultu liber præcurrit amæno,
 Iam uix lætitiæ concipit ipse suam.
 Gaudet, ouat, gestit, tali sibi rege triumphat,
 Nec quicquam nisi rex quolibet ore sonat.
 Nobilitas, uulgi iam dudum obnoxia feci,
 Nobilitas, nimium nomen inane diu,
 Nunc caput attollit, nunc tali rege triumphat,
 Et merito causas unde triumphet, habet.
 Mercator uarijs deterritus ante tributis,
 Nunc maris insuetas puppe refulcat aquas.
 Leges inualidæ prius, imo nocere coactæ,
 Nunc uires gaudent obtinuisse suas.
 Congaudent omnes pariter, pariterq; rependunt
 Omnes uenturo damna priora bono.

Iam quas abdiderat cæcis timor ante latebris,
Promere quisq; suas gaudet & audet opes:

Iam iuuat o, potuit tot furum si qua tot uncas
Tam circumspectas fallere præda manus.

Non iam diuitias ullum est (magnum esse solebat)
Quæsitus nullo crimen habere dolo.

Non metus occultos insibilat aure susurros,
Nemo quod taceat, quod diu susurret, habet.

Iam delatores uolupte est contemnere, nemo
Deferri, nisi qui detulit ante, timet.

Conueniunt igitur simul ætas, sexus, & ordo,
Causaq; non ullum continet ulla domi.

Quo minus intersint, dum sacris rite peractis,
Rex in it auspicijs regna Britannia bonis.

Quacunq; ingreditur, studio conferta uidendi
Vix sinit angustam turba patere uiam.

Opplenturq; domus, & pondere tecta laborant,
Tollitur affectu clamor ubiq; nouo.

Nec semel est uidisse satis, loca plurima mutant,
Si qua rursus eum parte uidere queant.

Ter spectare iuuat, quid ni hunc spectare iuuaret,
Quo natura nihil finxit amabilius?

Mille inter comites excelsior omnibus extat,

Et dignum augusto corpore robur habet.

Nec minus ille manu est agilis, quàm pectore fortis,

Seu res districto debeat ense geri.

z z Seu quū

Seu quum protentis auide concurritur hastis,
Seu petat oppositum missa sagitta locum.

Ignea uis oculis, Venus insidet ore, geniscq;
Est color, in geminis qui solet esse rosis.

Illa quidem facies alacri ueneranda uigore
Esse potest teneræ uirginis, esse uiri.

Talis erat, Nympham quū se simulauit Achilles.
Talis, ubi Aemonijs Hectora traxit equis.

O si animi præstans unà cum corpore uirtus.
Cerni, natura non prohibente, queat.

Imo etiam uultu uirtus pellūcet ab ipso,
Est facies animi nuncia aperta boni.

Quàm matura graui sedeat prudentia mente,
Quàm non solliciti pectoris alta quies,

Quocq; modo sortem ferat, & moderetur utranq;
Quanta uerecundæ cura pudicitia,

Quàm tranquilla fouet placidum clementia pectus,
Quàm procul ex illo fastus abest animo,

Principis egregius nostri (quas fingere non est)
Præ se fert certas uultus & ipse notas.

At qua iustitia est, regnandi quas habet artes,
Prosequitur populum qua pietate suum,

Hæc facile ex uultu fiunt illustria nostro,
Hæc sunt ex nostris conspicienda bonis.

Quod sic afficimur, quod libertate potimur,

Quodq; abiere timor, damna, pericla, dolor,

Quod

Quod rediere simul, pax, commoda, gaudia, risus,
 Eximij uirtus principis inde patet.
 Eneruare bonas immensa licentia mentes,
 Idem etiam in magnis assolet ingenijs.
 At quamuis erat ante pius, mores tamen illi
 Imperium dignos attulit imperio.
 Nam bona quæ pauci sera fecere senecta,
 Protinus in primo præstitit ille die.
 Illico correptos inclusit carcere, quisquis
 Consilio regnum læserat ante malo.
 Qui delator erat, uinclis constringitur arctis,
 Ut mala quæ multis fecerat, ipse ferat.
 Ad mercatores aperit mare, si quod ab illis
 Durius exactum est ante, remisit onus.
 Despectusque diu magnatum nobilis ordo,
 Obtinuit primo pristina iura die.
 Ille magistratus & munera publica, uendi
 Quæ sœuere malis, donat habenda bonis.
 Et uersis rerum uicibus feliciter, ante
 Quæ tulit indoctus præmia, doctus habet.
 Legibus antiquam (nam uersæ euertere regnum
 Debuerant) subito uimque decusque dedit.
 Omnis cumque prius prorsus descisceret ordo,
 Protinus est omnis redditus ordo sibi.
 Quid quod in his etiam uoluit rescindere quædam,
 Ut populo possit commodus esse suo.

Quæ tamen ante suo nouit placuisse parenti?
 Sic patriam, ut decuit, prætulit ille patri.
 Nec miror. quid enim non principe fiat ab illo,
 Cui cultum ingenuis artibus ingenium est?
 Castalio quem fonte nouem lauere sorores,
 Imbuit & monitis Philosophia suis.
 Nominibus populus multis obnoxius omnis
 Regi erat. hoc unum pertimuitq; malum.
 At rex, hinc metui quum posset, posset & inde
 Congerere immensas, si uoluisset, opes.
 Omnibus ignouit. securos reddidit omnes.
 Sollicitiq; malum substulit omne metus.
 Ergo alios populi reges timuere, sed istum,
 Per quem nunc nihil est quod timeatur, amant.
 Hostibus o princeps multum metuende superbis.
 O populo princeps non metuende tuo.
 Illi te metuunt. nos te ueneramur, amamus.
 Illis, noſter erit, cur metuaris, amor.
 Sic te securum, demptoq; satellite tutum,
 Vndiq; præstabunt, hinc amor, inde timor.
 Extera bella quidem, coëat si Gallia Scotis,
 Sit tantum concors Anglia, nemo timet.
 At procul intestina aberunt certamina. namq;
 Semina, quas causas unde oriantur, habent?
 Primum equidem de iure tuæ tituloq; coronæ
 Quæstio iam non est ulla, nec esse potest.

Quæ certare solet iam tu pars utraq; solus.
Nobilis hanc litem soluit uterq; parens.
Ast magis abs te etiam est populi procul ira, tumultus
Impia ciuilis quæ solet esse caput.
Ciuibus ipse tuis tam charus es omnibus unus,
Ut nemo possit charior esse sibi.
Quod si forte duces committeret ira potentes,
Soluatur nutu protinus illa tuo.
Tanta tibi est maiestatis reuerentia sacra,
Virtutes merito quam peperere tuæ.
Quæ tibi sunt, fuerant patrum quæcunq; tuorum,
Sæcula prisca quibus nil habuere prius.
Est tibi namq; tui princeps prudentia patris.
Estq; tibi matris dextra benigna tuæ.
Est tibi mens auia, mens religiosa paternæ.
Est tibi materni nobile pectus auæ.
Quid mirum ergo, nouo si gaudeat Angliæ more,
Cum qualis nunquam rexerat ante, regat?
Quid quod lætitia hæc, quæ uisa est non potuisse
Crescere, coniugio creuit adaucta tuo?
Coniugio, superi quod decreuere benigni,
Quo tibi, quoq; tuis consulere bene.
Illa tibi coniunx, lætus communia tecum
Quam uidit populus scepra tenere tuus,
Cuius habent tantam cælestia numina curam,
Ut thalamis ornet, nobilitentq; tuis.

Illa est

Illa est, quæ præscas uincat pietate Sabinas.
 Maiestate sacras uicerit heroidas.
 Illa uel Acestes castos æquarit amores,
 Vel prompto superet consilio Tanaquil.
 Illo ore, hoc uultu, forma est spectabilis illa,
 Quæ talem ac tantam sola decere potest.
 Eloquio fœcunda cui Cornelia cedat,
 Inq; maritali Penelopeia fide.
 Illa tibi princeps multos deuota per annos,
 Sola tui longa mansit amore mora.
 Non illam germana soror, nec patria flexit,
 Non potuit mater, non reuocare pater.
 Vnum te matri, te prætulit illa sorori.
 Te patriæ, & charo prætulit illa patri.
 Illa tibi felix populos, hinc & inde potentes
 Non dissoluenda iunxit amicitia.
 Regibus orta quidem magnis, nihiloq; minorum est
 Regum, quàm quibus est orta, futura parens.
 Hactenus una tui nauem tenet ancora regni.
 Vna, sat illa quidem firma, sed una tamen.
 At regina tibi sexu fœcunda uirili
 Vndiq; firmatam perpetuamq; dabit.
 Proueniunt illi magna ex te commoda, rursus
 Ex illa ueniunt commoda magna tibi.
 Non alia ulla fuit certe te digna marito.
 Illa non alius coniuge dignus erat.

Anglia thura feras, sacrumq; potentius omni
 Thure, bonas mentes innocuasq; manus.
 Connubium ut superi hoc, sicuti fecere, secudent,
 Ut data cælesti sceptrâ regantur ope.
 Utq; ipsis gestata diu hæc diademata, tandem
 Et natus nati gestet & inde nepos.

EIVSDEM, IN SVBITVM IMBREM, QVI
 IN POMPA REGIS AC REGINAE
 LARGE OBORTVS, NEC SO-
 LEM ABSTVLIT, NEC
 DVRAVIT.

Dum peterent sacras rex & regina coronas,
 Pompa qua nunquam pulchrior ulla fuit:
 Aureus explicuit late se Phœbus, eratq;
 Lata dies populi consona pectoribus.
 At ubi iam mediâ celebris peruenit in urbem,
 Tota statim æthereis pompa rigatur aquis.
 Nulla tamen Phœbi subduxit lumina nubes,
 Et minima nimbus perstetit ille mora.
 Res bene contra æstus cecidit, rem siue quis ipsam
 Spectet, siue omen, non potuit melius.
 Principibus nostris uberrima tempora spondent,
 Et Phœbus radijs, & Iouis uxor aquis.

EIVSDEM AD REGEM.

Cuncta Plato cecinit tempus quæ proferat ullum,
 Sæpe fuisse olim, sæpe aliquando fore.

A Ver fugit,

Ver fugit ut celeri, celeriq; reuertitur anno,
 Bruma pari ut spacio quæ fuit ante, redit.
 Sic inquit rapidi post longa uolumina cæli
 Cuncta per innumeras sunt reditura uices.
 Aurea prima fata est ætas, argentea post hanc.
 Aerea post illam, ferrea nuper erat.
 Aurea te princeps redierunt principe sæcla.
 O possit uates hactenus esse Plaro.

EIVSDEM AD REGEM DE SPECTACV
 LIS EQVESTREBVS PER EVM
 AEDITIS, EPODON
 IAMBICVM.

Quæcunq; reges ædiderunt hactenus
 Equestrium spectacula,
 Lugubris illa semper aliqua reddidit
 Calamitas insignia.
 Aut tabido transuerberati militis
 Madens harena sanguine.
 Aut lanceis icæta unguisue sonipedum
 Obtrita plebs ferocium,
 Turbam ue comprimens simul miserrimam
 Lapsæ ruina machinæ.
 Verum tuæ hæc spectacula o rex omnium
 Quæ uidimus pulcherrima,
 Non ulla clades, sed tua digna indole
 Insignit, innocentia.

EIVSDEM, DE VTRAQVE ROSA
IN VNVM COALITA.

Purpurea uicina fuit rosa candida. utranq;
 Vtraq; dum certant, sit prior utra, premit.
 Vtraq; sed florem rosa iam coaleuit in unum.
 Quoq; potest uno lis cadit illa modo.
 Nunc rosa consurgit, nunc pullulat una. sed omneis
 Vna habet hæc dotes, quas habuere duæ.
 Scilicet huic uni species, decor, atq; uenustas,
 Et color, & uirtus, est utriusq; rosæ.
 Alterutram ergo rosam uel solam quisquis amauit.
 Hanc in qua nunc est, quicquid amauit, amet.
 At qui tam ferus est, ut non amet, ille timebit.
 Nempe etiam spinas flos habet iste suas.

IN RHETOREM INDOCTVM.

E. GRAECO.

Quinq; Solæcismis donauit Rhetora Flacchum,
 Quinq; statim decies reddidit ille mihi.
 Nunc numero hos, inquit, paucos contentus habeto,
 Mensura accipies quando redibo Cypro.

IN SVSPICIONEM. E. GRAECO.

Magnâ habet in rebus uim ac pondus, opinio. non uis
 Lædere, uelle tamen si uideare, peris.
 Sic & Philolaum quondam occidere Cretenses,
 Quem falso credunt uelle tyrannum agere.

A 2 In rhetorē

IN RHETOREM INFANTEM SCITE
PICTVM. E GRAECO.

Ipsē tacet Sextus, Sexti meditatur imago.

Ipsa est rhetor imago, ab imagine rhetor imago est.

IN CAECVM ET CLAVDVM MENDICOSV

Claudipedem gestat cæcis uicinus ocellis,

Conducitq; oculos arte, locatq; pedes.

ALITER.

Cæcus claudipedem gestat, prudenter uterq;

Rem gerit, atq; oculos hic locat, ille pedes.

ALITER.

Cæcus fert claudum, atq; opera conducit eadem,

Istius ille oculos, illius iste pedes.

ALITER.

Claudum cæcus onus graue, sed tamen utile uectat.

Prospicit atq; oculis, huic regit ille pedes.

IDEM FVSIVS.

Tristis erat nimium miseris Fortuna duobus.

Huic oculos, illi dempsit iniqua pedes.

Sors illos copulat similis, claudum uehit alter.

Sic sua communi damna leuant opera.

Hic pedibus quouis alienis ambulat, itur

Huic recta alterius semita luminibus.

IDEM ALITER.

Vtilius nihil esse potest, quàm fidus amicus,

Qui tua damna suo leniat officio.

Fœdera contraxere simul mendicus uterq;
 Cum claudo solidæ cæcus amicitiaë,
 Claudio cæcus ait, collo gestabere nostro.
 Rettulit hic, oculis cæce regere meis.
 Alta superbiorum fugitat penetralia regum,
 Inq; casa concors paupere regnat amor.

ALITER.

Cum claudo cæcus sic lege paciscitur æqua, ut
 Hic ferat illum humeris, hunc regat ille oculis.

PINVS NAVTICA LOQVITVR

VENTO SVBVERSA.

E GRAECO.

Pinus ego uentis facile superabilis arbor,
 Stulte quid undiuagam me facis ergo ratem?
 An non augurium metuis? quum persequitur me
 In terra, Boream qui fugiam in pelago?

IDEM ALITER.

Ventis pinus humo sternor, quid mittor in undas?
 Iam nunc passa prius quàm nato naufragium.

IN NAVIM EXVSTAM.

Iam ratis æquoreas oneraria fugerat undas,
 Matris at in terræ deperijt sinibus.
 Corripitur flammis, atq; ardens auxiliaries
 Quas maris hostiles fugerat, optat aquas.

A 3 Cunicula

CVNICVLA LOQVITVR, QVAE ELAPSA
MVSTELAE INCIDIT IN DISPO-
SITA VENATORVM RETIA.

Mustelam obliquo dilapsa foramine fugi,
Sed feror humanos heu misera in laqueos.

Hic ego non uitam celerem, non impetro mortem.
Seruor ut heu rapidis obijciar canibus.

Qui mea dum laniant scelerato uiscera morfu,
Spectat, & effuso sanguine ridet homo.

O durum genus, atq; fera truculentius omni,
Nex cui crudelem præbet acerba iocum.

INNOCENTIAM OBNOXIAM ESSE
INIVRIAE. È GRAECO.

Ausus erit mordere malum uel mus, uetus hoc est
Verbum. sed longe res habet ipsa secus.

Innocuos audet uel mus mordere. nocentem
Tangere non audet territus ipse draco.

IN EFFLATVM VENTRIS. È GRAECO.

Te crepitus perdit, nimium si uentre retentes.

Te prope re emissus seruat item crepitus.

Si crepitus seruare potest & perdere, nunquid

Terrificis crepitus regibus æqua potest?

DE MORTIS AEQVALITATE.

È GRAECO.

Victor ad Herculeas penetres licet usq; columnas.

Te tetra cum alijs pars manet æqua tamen.

Iro par moriere, obolo non ditior uno,
Et tua te (sed non iam tua) soluet humus.

IN SORDIDVM. È GRAECO.

Te ditem appellant omnes, ego planè inopem te.
Nam facit usus opes, testis Apollophanes.

Situ utare tuis, tua fiunt, sin tua serues
Hæredi, tua iam nunc aliena facis.

VENATVS ARANEAE.

Insidiata uagam comprhendit aranea muscam,
Et lentis trepidam cassibus implicuit.

Iamq; hiat in morsum, sed sæpe os inter & offam,
Ut uerbum uetus est, multa uenire solent.

Sors muscæ miseretur, & aduersatur Arachnæ,

Inq; malam è misera transtulit exitium,
En stimulante fame properans inuadis utramq;
Sturne, ruunt casses, hæc fugit, illa perit.

Sic misero spes est plerunq; secure sub ipsa,
Inter & armatos mille malo metus est.

IN CYNICVM STVLTE ABSTI-

NENTEM. È GRAECO.

Barbati Cynici, baculoq; uagantis egeni

In cæna magnam conspicimus sopheriam.

Scilicet hic raphanis Cynicus primum atq; lupino,

Ne uirtus uentri seruiat, abstinuit.

At niueum postq; bulbum conspexit ocellis,

Iam rigidum & sapiens excutit ingenium.

Flagitat

Flagitat atq; auide spem præter deuorat omnem,
Virtuti bulbus, nil ait officiet.

EPITAPHIUM MEDICI. E GRAECO.

Theſſalus Hippocrates, Couſ genere, hac iacet urna,
Phœbi immortalis ſemine progenitus.

Crebra trophæa tulit morborum armis medicina,
Laus cui magna, nec id forte, ſed arte fuit.

IN SERVVM MORTVVM. E GRAECO.

Hic ſeruus dum uiuit, erat. nunc mortuus idem
Non quàm tu Dari magne minora poteſt.

IN ANCILLAM MORTVAM.

Ante fuit ſolo ſoſime corpore ſerua,
Nunc fato pars eſt hæc quoq; miſſa manu.

IN PISCATOREM ADAMATVM. E GRAECO.

Piſces dum captat piſcator, diuitis illum
Nata uidet, uifi flagrat amore uiri.

Deinde uiro nubit. ſic illi ex paupere uita,
Magna ſuperbarum copia uenit opum.

Adſtetit & ridens Fortuna ait, heu Venus haud iam
Mars erat iſte tuus, Mars erat iſte meus.

ALITER:

Mars erat iſte meus, Venus, inquit, uerba retorquens,
Illico Sors eadem, Mars erat iſte meus.

IN REPENTE FELICEM E MISERO. E GRAECO.

Non tibi quod faueat, ſic te Fortuna leuauit.
Vel de te liqueat, uult ſibi, quid liceat.

In mediocri

IN MEDIOCRITATEM. È GRAECO.

Inuidia est peior miseratio, Pindarus inquit.

Felici inuidiam splendida uita facit.

At nimium miseros miseramur, Pindarus inquit.

Hei nimium felix, nec miserandus ego.

Scilicet extremis longe mediocria praestant.

Infima calcantur, summa repente ruunt.

NIHIL PRODESSE TORQVERI METV

MALI VENTVRI. È GRAECO.

Cur patimur stulti, nanq; hæc uacordia nostra,

Vrat ut indomitus pectora nostra metus.

Seu mala non uenient, iam nos metus urit inanis.

Sin uenient, aliud fit metus ipse malum.

Ipsè quidem cecini, scripsit diuinus Homerus.

IN RIDICVLVM IVDICIVM. È GRAECO.

Lis agitur, surdusq; reus, surdus fuit actor.

Ipsè tamen iudex surdus utroq; magis.

Pro ædibus hic petit æs, quinto iam mense peracto.

Ille refert, tota nocte mihi acta mola est.

Aspicit hos iudex, & quid contenditis, inquit.

An non utriq; est mater? utriq; alite.

AD LVCERNAM NOCTVRNAM.

Lychne reuersuram te iurauit amica.

Hæc redit, o pœnas det tibi, si deus es.

Ludenti cum nocte places, extinguere. & aufer

Tam sacra tam sacris lumina luminibus.

B Lais

LAIS ANVS AD SPECVLVM:

È GRAECO.

Nequiter arrisi tibi, quæ modo gratia, amantum
 Turbam in uestibulis Lais habens iuuenum,
 Hoc Veneri speculum dico, nam me cernere talem
 Qualis sum nolo, qualis eram nequeo.

IN MORTIS DIEM OMNIBVS INCERTVM.

Non ego quos rapuit mors, defleo. defleo uiuos,
 Quos urunt longo fata futura metu.
 Fleres si scires unum tua tempora mensem.
 Rides quum non sit, forsitan una dies.

IN APVM INDVSTRIAM. È GRAECO.

Mellis apes fluuios ipsæ sibi in æthere fingunt.

Ipsæ quos habitant ædificant thalamos.
 Grata apibus humana frugesq; facillima uitæ est.

Non bouis aut curuæ falcis egebit ope.
 Tantum opus hic situla est, ubi dulcia pocula mellis
 Vbertim paruo fundat ab alueolo.

Congaudete sacra, uarios & pascite flores.

Aetherei uolucres nectaris artifices.

IN ANVM FVCIS FRVSTRA

VTENTEM.

Sape caput tinguis, nuncq; tinctura senectam;

Aut tensura genis quæ tibi ruga tuis.

Desine iam faciem stibio perfundere totam,

Ne persona tibi hæc sit modo, non facies.

Quum

Quum nihil assequeris fūco stibioq̄, quid amens
 Vis tibi? nunquā Hecubē hęc faciēt, Helenē.
 IN HOMINIS NATIVITATEM. È GRAECO.
 Heus homo si memor es, quid te dum gigneret, egit
 Tum pater, ex animo iam tumor ille cadet.

At Plato te factum dum somniat, inflat, inani
 Aeternumq̄ uocat semen & athereum.

Factus es ecce luto, quid suspicis alta? sed istud
 Plasmate, qui te ornat, nobiliore feret.

Quin si uera uoles audire, libidine scēda
 Natus es è coitu, guttula & è misera.

DE ASTROLOGO RIDICULO.

Non Cumæa sacro uates correpta furore,
 Certius afflata mente futura uidet.

Quam meus astrologus diuina clarus in arte
 Præuidet inspecto sydere præterita.

ALIUD IN ASTROLOGVM VXORIS

IMPVDICAE MARITVM.

Astra tibi athereo pandunt sese omnia uati,
 Omnibus & quæ sint fata futura, monent.

Omnibus ast uxor quod se tua publicat, id te
 Astra, licet uideant omnia, nulla monent.

IN EVNDEM IAMBICVM.

O chare nobis syderum cælestium
 Inspector astris, ipse nunc Phœbus tibi
 Optem libenter indicare clanculum

B 2 Quidam

Quidam, quod ad te pertinens quàm maxime,
 Dum cuncta lustro, deprehendi pridie.
 Sed territat Venus, minatur & mihi
 Secundum amorem, quí nihilo secundior
 Mihi sit futurus, quàm fuit Daphnes prior,
 Quicquàm cuius garrulus si deferam
 Desse marito, quale detuli prius.
 Nescibis ergo hoc, ceteras rerum uices
 Docebo te. nuptæ sed in rebus tuæ
 Si quid tua non cedat ex sententia,
 Hoc omnibus prius patebit, quàm tibi.

ALIVD IN EVNDEM.

Quid inter alta stulte quæris sydera
 In humo manentis coniugis mores tuæ?
 Quid alta spectas? infiet, id est cui tu times?
 Dum iam tu, agat quid illa, quæris in polo,
 Hæc quæ libebat, interim egit in solo.

ALIVD IN ASTROLOGVM EVNDEM.

Sydera uestigans inter cælestia demens,
 Cur dubia semper mente quid uxor agat?
 Si nescis qualis tibi sit, crede esse pudicam.
 Quod tibi persuades si bene, iam bene habes.
 Quid cognoscere uis, quæ non nisi cognita lædunt?
 Quid fieri studio uis miser ipse tuo?
 Hic furor haud dubie est, quum iam desistere possis,
 Quærere sollicitè quod reperire times,

Aliud

ALIUD IN ASTROLOGVM.

Saturnus procul est, iamq; olim cæsus, ut aiunt,

Nec prope discernens à puero lapidem.

Luna uerecundis formosa incedit ocellis,

Nec nisi uirginum uirgo uidere potes.

Iuppiter Europen, Martem Venus, & Venerem Mars,

Daphnen Sol, Hyrcen Mercurius recolit.

Hinc factum astrologe est, tua quæ capit uxor amâtes,

Sydera significant ut nihil inde tibi.

DE FORMA, DILEMMA IAMBIS

TRIMETRIS SCAZONTIBVS.

Quid forma confert, Hercules nihil cerno.

Si ferueas, deformis ecce formosa est.

Sin frigeas, formosa iam sit informis.

Quid forma confert, Hercules nihil cerno.

DE ASTROLOGO DE QVO SVPRA.

Sæpe suam inspectis uxorem Candidus astris,

Prædicat en uates omnibus esse bonam.

Inspectis iterum postquam uxor adultera fugit,

Prædicat uates omnibus esse malam.

PARAENESIS AD VIRTU-

TEM VERAM.

Heu miseris quicquid misero blanditur in orbe,

Illico marcescens ut rosa uerna cadit.

Nec quenquam usq; adeo placidis complectitur ulnis

Sors, ut non aliqua parte molesta premat.

B ; Imbibe

Imbibe uirtutes, & inania gaudia sperne.
Sunt animi comites gaudia uera boni.

AD CONTEMPTVM HVIVS VITAE.
Nos uelut instabiles uentus quatit omnis aristas,
Quolibet impellunt spes, dolor, ira, metus.
Nil habet in rebus pondus mortalibus ullum.
Momento pudor est si moueare leui.

MORTEM NON ESSE METVENDAM,
CVM SIT FINIS MALORVM.
È GRAECO.

Non stultum est mortem matrem timuisse quietis:
Quam fugiunt morbi, mœstacq; pauperies:
Sola semel miseris sese mortalibus offert,
Nec quisquàm est ad quem mors iterum redijt.
At reliqui morbi uarij, multiq; uicissim
Nunc hunc, nunc illum, terq; quaterq; premunt.
IN EPISCOPVM QVENDAM SORDIDVM AC PERPARCVM.

Vita Sibyllinos mea si duraret in annos,
Non bonitas unquàm præsulis excideret.
Iugera multa soli locat, amplas possidet urbes,
Centum stipatus progreditur famulis.
Me tamen exigui census, quum nuper adirem,
Excipit, & uere comiter alloquitur.
Quin abiens nigri gustarem ut pocula uini,
È loculo clauem liberat ipse suo.

De uicissu

DE VICISSITUDINE FORTVNAE. È GRAECO.

Lubrica non seruat certum Fortuna tenorem,

Sed rotat instabilem caeca subinde rotam.

Sternere summa libet, libet infima tollere. rerum

In eam uicem nulla uertere lege uices.

Maxima quum bona sunt, iam sunt mala proxima. rursus

Maxima quum mala sunt, proxima iam bona sunt.

Forti animo mala fer, nec bis miser esto dolore,

Ne cito uenturis praemoriare bonis.

VITA BREVIS.

Non tibi uiuacem furor est spondere senectam?

Quum non sit uitae certa uel hora tuae.

Finge age Nestorium sis peruenturus in aeuum,

Longa tument multis tempora foeta malis.

Omnia ut effugias uiridis quibus angitur aetas,

Tedia longa tibi curua senecta feret.

Tu tamen ad seros (nulli quod contigit) annos

Vt uenias, nullo percitus ante malo.

Hoc tamen exiguum est, ubi nunc tot Nestoris anni?

Ex tanto superest tempore nulla dies.

PATIENTIA.

Tristia qui pateris perfer, Sors tristia soluet.

Quod si non faciat Sors, tibi mors faciet.

VITA IPSA CVRSVS AD MORTEM EST.

Nugamur, mortemque procul procul esse putamus.

At medijs latet haec abdita uisceribus.

Scilicet

Scilicet ex illa, qua primum nascimur hora,
 Prorepunt iuncto uitaeq; morsq; pede.
 Partem aliquam furtim qua se metitur, & ipsam
 Surripit è uita quaelibet hora tua.

Paulatim morimur, momento extinguimur uno,
 Ut lampas oleo deficiente perit.

Ut nihil interimat, tamen ipso in tempore mors est.
 Quin nunc, interea dum loquimur, morimur.

DIVES AVARVS, PAUPER EST SIBI. È GRAECO
 Diuitias animi solas ego iudico ueras.

Qui rebus pluris se facit ipse suis,
 Hunc adeo ditem, hunc opulentum rite uocamus,
 Magnarum quis sit qui uidet usus opum.
 Calculus at si quem misere numerandus adurit,

Qui misere semper diuitias cumulet.
 Hic ut apes paruo crebroq; foramine fosso,
 Sudat in alueolo, mel alij comedunt.

DILEMMA EPICURI.

Deiciat miseram tibi nulla molestia mentem.
 Si longa est, leuis est. si grauis est, breuis est.

CONTRA.

Deicit heu miseram, prosternit & utraq; mentem.
 Longa nec ulla leuis, nec grauis ulla breuis.

DE MORTE.

Somniat, hic ditem qui se putat esse, uidetq;
 Morte experrectus illico quam sit inops.

SOLA MORS TYRANNICIDA EST.

Duriter es quicumq; uiris oppressus iniquis,
Spem cape. spes luctus leniat alma tuos.

Verfalis in melius uel te Fortuna reponet,
Ut solet excussa nube nitere dies.

Aut libertatis uindex frendente tyranno,
Eruet iniecta mors miserata manu.

Auferet hæc (quo plus tibi gratificetur) & illum,
Afferet atq; tuos protinus ante pedes.

Ille opibus tantis, fastuq; elatus inani,
Ille ferox crebris ante satellitibus,

Hic neq; toruus erit, uultu nec ut ante superbo,
Sed miser abiectus, solus, inermis, inops.

O quid uita tibi dedit unquam tale? uicissim
Iam ridendus erit, qui metuendus erat.

O Corriste malis misere immersumq; profundis
Rumpere. sit pœnæ terminus iste tuæ.

Sanguinolenta tuæ dominæ tua uulnera pande.
Illa breui est, quæ nos diuidet una duos.

Quàm miser ergo diu sic heu lachrymabo, querarq;
Mors ades, & tantis horrida solue malis.

IN AMICAM FOEDIFRAGAM IOCOSVM.

Dij melius, uenere in hac quæ somnia nocte?

Tota semel mundi machina uersa ruit.

Nec sua lux Phœbo constabat, nec sua Phœbe

Iamq; tumens omnem strauerat æquor humum.

C Maius

Maius adhuc mirum, uox en mihi dicere uisa est,
Heus tua iam pactam fregit amica fidem.

DE CVNICVLO BIS CAPTO:

È rete extrahor, è digitis in rete relabor.

Heu semel heu fugi, bis miser ut caperer.

IN VIRGINEM MORIBVS HAUD VIRGINEIS.

Blanda, salax, petulans, audax, uaga, garrula uirgo,

Si uirgo est, uirgo est bis quoq; quæ peperit.

IN VXORES.

Hoc quisq; dicit, rebus in mortalibus

Quod tristius sit, ac magis uiros grauet;

Natura nil produxit his uxoribus.

Hoc quisq; dicit, dicit, at ducit tamen.

Quin sex sepultis, septimam ducit tamen.

IN EASDEM.

Res uxor grauis est, poterit tamen utilis esse,

Si sua det propere se moriente tibi.

IN IMAGINEM DISSIMILEM. È GRAECO.

Hæc tua quam nuper pinxit Diodorus imago,

Cuiusuis magis est, quàm tua Menodote.

IN EANDEM.

Sic se totum isthac expressit imagine pictor;

Vt nulli tam sit, quàm tibi dissimilis.

CHORIAMBICVM DE VITA SVAVI.

È GRAECO.

Non est cura mihi Gygis,

Qui rex Sardibus imperat.
 Aurum non ego persequor,
 Reges non miser æmulo.
 Curæ est, barba suauibus
 Unguentis mihi perfluat.
 Curæ est, ut redolentibus
 Cingam tempora floribus.
 Curæ sunt hodierna mi,
 Nam quis crastina nouerit?
 Tornato bene Mulciber
 Argento mihi poculum.
 Iam nunc effice concauum,
 Et quantum potes imbibum.
 Et fac illud ut ambient
 Non currus, neq; sydera,
 Orion neq; flebilis.
 Vites fac uirides mihi.
 Botri fac mihi rideant
 Pulchro cum Dionysio.

IN MEDICVM IMPOSTOREM, QVI
 GVTTVLAM FICTI BALSAMI
 MAGNO VENDIDIT.

Febre laboranti medicus, feret o tibi certe
 Aut nihil, aut tantum balsamus, inquit, opem.
 Sed nemo me præter habet, per paululum & ipse,
 Gutta emitur libris non minus una decem.

C 2 Nunc

Nunc mihi quinque dabis, reliquas mihi quinque daturus
Sanus, ut has nunquam te moriente, petam.

Nunquam rem facies, tanto in discrimine qui uis
Tam charæ guttæ ponere dimidium.

Pacta placent, minimoque è uitro & sindone tecto,
Lacta petit gladij cuspidè gutta merum.

Abluat ut uino mucronem, æger obsecrat, absit,
Inquit, adhuc libras bis habet ille decem.

Gutta, ait, una sat est, & erant satis, unica tantum
Gutta potest, unam uix bibit, & moritur.

O nimis aduerso contractum sydere pactum,
Hinc guttæ, hinc uitæ dimidium perijt.

IN FVCATAM. È GRAECO.

Tinguis capillos scemina, at qui scis, rogas?
Nigri fuere quum referres è foro.

IN IMAGINEM MALE PICTAM.

Effigie studuit tua in hac ostendere pictor,
Expressisse queat quàm tibi dissimilem.

IN EANDEM.

Hactua tam uere est facies expressa tabella,
Ut iam non tabula hæc sit tibi, sed speculum.

IN EANDEM.

Quam mihi monstrasti demiror Posthume pictor,
Effigiem quanta finxerat arte tuam.
Inspicit hanc quisquis, si te conspexerit unquam,
Si non artificis tangitur inuidia,

Tam

Tam similem hic ouo non esse fatebitur ouum,
Effigies hæc est quàm tibi dissimilis.

IN ANGLVM, GALLICAE LIN-
GVÆ AFFECTATOREM.

Amicus & sodalis est Lalus mihi,

Britanniaç natus, altusçq; insula.

At cum Britannos Galliaç cultoribus

Oceanus ingens, lingua, mores, dirimant,

Spernit tamen Lalus Britannica omnia.

Miratur, expetitçq; cuncta Gallica.

Toga superbit ambulans in Gallica,

Amatçq; multum Gallicas lacernulas.

Zona, locello, atq; ense gaudet Gallico,

Filtro, bireto, pileoçq; Gallico,

Et calceis, & subligare Gallico,

Totoçq; deniq; apparatu Gallico.

Nam & unum habet ministrum, eumçq; Gallicum.

Sed quem (licet uelit) nec ipsa Gallia

Tractare quiret plus (opinor) Gallice,

Stipendij nihil dat, atq; id Gallice.

Vestitçq; tritis pannulis, & Gallice hoc.

Alit cibo paruo, & malo, idçq; Gallice.

Labore multo exercet, atq; hoc Gallice.

Pugnisçq; crebro pulsatur, idçq; Gallice.

In coetu & in uia, & foro, & frequentia

Rixatur, obiurgatçq; semper Gallice.

C 3 Quidç

Quid? Gallice illud? imo semigallice.
 Sermonem enim (ni fallor) ille Gallicum
 Tam callet omnem, quàm Latinum Pſytacus.
 Crescit tamen, sibiç nimirum placet,
 Verbis tribus si quid loquatur Gallicis.
 Aut Gallicis si quid nequit uocabulis,
 Conatur id, uerbis licet non Gallicis,
 Sonoç saltem personare Gallico,
 Palato hiante acutulo quodam sono,
 Et foeminæ instar garrientis molliter,
 Sed ore pleno, tanquàm id impleant fabæ,
 Balbutiens uidelicet suauiter
 Pressis quibusdam literis, Galli quibus
 Ineptientes abstinent, nihil secus,
 Quàm uulpe gallus, rupibusç nauita.
 Sic ergo linguam ille & Latinam Gallice,
 Et Gallice linguam sonat Britannicam.
 Et Gallice linguam refert Lombardicam.
 Et Gallice linguam refert Hispanicam.
 Et Gallice linguam sonat Germanicam,
 Et Gallice omnem, præter unam Gallicam.
 Nam Gallicam solam sonat Britannice.
 At quisquis insula satus Britannica,
 Sic patriam insolens fastidiet suam,
 Ut more simiæ laboretingere,
 Et æmulari Gallicas ineptias,

Examne Gallo ego hunc opinor ebrium.
 Ergo ex Britanno ut Gallus esse nititur.
 Sic Dii iubete, fiat ex gallo capus.

IN NICOLAVM MALVM
 MEDICVM.

Nunc uideo haud rerum tantum, sed & ipsa uirorum
 Nomina, non temere, sed ratione dari.
 Nicolaus nomen medici est, qui conuenit: inquis,
 Hoc potius nomen debuit esse ducis.
 Dux populos armis uincit, sed & iste uenenis
 Et populum, & forteis sternit ubiq; duces.
 Sæpe ducem bello repetunt, bis nemo rebellat.
 Huic medico, uero est nomine Nicolaus.

IN IMAGINEM ELEGANTEM,
 SED DEFORMISSIMI.

Ipsam iudice me Venerem superabat Apellis,
 Hæc tua quæ uisa est nuper imago mihi.
 Pictor in hanc omnes unam consumpserat artes,
 Spectari hac una quid ualuit, uoluit.
 Qualia in re decor, qui nasus, qualia labra,
 O quales oculi, qualis ubiq; color.
 Tam fuit ex omni longe pulcherrima parte,
 Quàm fuit à nulla parte tibi similis.

IN IMAGINEM DISSIMILEM.
 Nuper ut ingredior pictoris forte tabernam,
 Effigies oculis est tua uisa meis.

Ex te

Ex te dum pictor sic exprimat omnia, uultum
Immotum credo te tenuisse diu.

Sic te totum inspecta refert, intelligo cui a est
Protinus ut pictor rettulit esse tuam.

IN PARCVM MORIENTEM.

Chrysalus heu moritur diues, dolet, ingemit, unquam
Nemo magis tristi pectore fata tulit.

Non quoniam ipse perit, cui nil se uilius ipso est,
Sed nummi pereunt quatuor in tumultum.

IN GRAMMATICVM PVTIDVM.

Quū mihi grammaticus mentem subit Heliodorus,
Nostra Solocismos illico lingua timet.

IN PROGNOSTEN RIDICVLVM.

Hoc anno in regno rex nobilis ille quiescet
Gallorum, celeberrimus scripserat astrologus.

Rex ubi uix cœpto uita defungitur anno,
Iam nil se uates quo tueatur, habet.

Rem quidam prorsum cœpit defendere, uerum est
Augurium, rex iam nonne quieuit? ait.

Latius hoc uerbum prorepit, & undiq; ridens
Id populus, rex iam nonne quieuit? ait.

Audit ut in populo hoc uates, iam serio uerum est
Augurium, rex iam nonne quieuit? ait.

IN VEHEMENTER NASVTVM. È GRAECO.

Nunquam Procle manu nares emungere possis.

Nam tua nare manus, magna licet, minor est.

Quando

Quãdo Iouem inclamas sternutans, quippe nec audis
 Tam procul ab nasus prominet aure tuus.

IN POËTAM FVRIOSVM.

Sunt etiam in Musis furia, quibus ipse poëta
 Fis, per quas temere carmina multa facis.

Ergo age plurima scribe precor. tibi nempe furorem
 Non ego maiorem quem precer inuenio.

IN PERPVSILLVM. È GRAECO.

Grus ne te rapiat Pygmeo sanguine gaudens,
 Si sapias, media tutus in urbe mane.

NEGLIGENDOS VVLGI RV-

MORES. È GRAECO.

Tu te ipsum oblectes, & uulgi uerba loquacis
 Sperne. bene hic de te dicet, & ille male.

IN FATVVM. È GRAECO.

Quem mordent pulices extinguit Morio lychnon,
 Non me inquit cernent amplius hij pulices.

DE SOMNO. È GRAECO. SEN-

TENTIA ARISTOTELIS.

Fermè dimidium uitæ dormitur. in illo
 Aequales spacio diues, inopsq; iacent.

Ergo Cræse tibi regum ditissime, uitæ

Fermè dimidio par erat Irus egens.

ALIVD.

Non es dum in somno es, dum nec te uiuere sentis,

Felix. at somnus ni ueniat, miser es.

D Qui

Qui felix igitur sorte indulgente superbit,
 Inflatuſq; leui prosperitate tumet,
 Nox quoties uenit, aut toties iam definit eſſe
 Felix, aut toties incipit eſſe miſer.

Q V I D I N T E R T Y R A N N V M
 E T P R I N C I P E M .

Legitimus immaniſſimis
 Rex hoc tyrannis intereſt.
 Seruos tyrannus quos regit,
 Rex liberos putat ſuos.

SOLLICITAM ESSE TYRANNI VITAM,
 Magna diem magnis exhaurit cura tyrannis,
 Nocte uenit requies, ſi tamen ulla uenit.
 Nec tamen hi pluma requieſcunt mollius ulla,
 In dura pauper quàm requieſcit humo.
 Ergo tyranne tibi hæc pars feliciffima uitæ eſt,
 In qua mendico par tamen eſſe uelis.

B O N V M P R I N C I P E M E S S E P A T R E M ,
 N O N D O M I N V M . I A M B I C V M .

Princeps pius nunquàm carebit liberis,
 Totius eſt regni pater.
 Princeps abundat ergo feliciffimus
 Tot liberis, quot ciuibus.

D E B O N O R E G E E T P O P V L O .

Totum eſt unus homo regnum, idq; cohæret amore.
 Rex caput eſt, populus cætera membra facit.

Rex quot habet ciues (dolet ergo perdere quenq̄)

Tot numerat parteis corporis ipse sui.

Exponit populus sese pro rege, putatq̄

Quilibet hunc proprij corporis esse caput.

BONA NON COGNOSCI, NISI

DVM AMITTUNTVR.

Perdendo bona nostra fere cognoscimus omnes.

Dum possidemus, spernimus.

Sic populo quoq̄ saepe malus, sed sero benignum

Commendat haeres principem.

TYRANNVM IN SOMNO NIHIL

DIFFERRE A PLEBEIO.

Erigit ergo tuas insane superbia cristas,

Quod flexo curuat se tibi turba genu.

Quod populus nudo surgat tibi uertice, quod sit

Multorum in manibus uitaq̄, morsq̄ tuis.

At somnus quoties artus adstringit inertes,

Hæc tua iam toties gloria dic ubi sit?

Tunc ignaue iaces trunco non impar inani.

Aut paulo functis ante cadaueribus.

Quod nisi conclusus timide intra tecta lateres,

In cuiusq̄ foret iam tua uita manu.

DE PRINCIPE BONO

ET MALO.

Quid bonus est princeps, canis est custos gregis inde

Qui fugat ore lupos, quid malus? ipse lupo.

D 2 In raptorē

IN RAPTOREM ET PATRONVM.

Raptam se queritur uirgo, crimenq; negari
 Non potuit, raptor iam periturus erat.
 Callidus at subito patronus protrahit ipse
 Membrum deducta ueste uirile rei,
 Hoccine uirgo tua membrum fuit, inquit, in aluo?
 Illa uerecundo mota pudore negat.
 Vicinus o iudex clamat patronus. ea ipsa est.
 Id negat en sine quo se negat ipsa rapi.

IN FVREM ET PATRONVM.

Dum furti metuit damnari Clepticus, amplo
 Non sine consuluit munere causidicum
 Sic ubi saepe diuq; immensa uolumina uoluit
 Spero ait effugies Cleptice, si fugias.

IN ASTROLOGVM QVI FACTVM

PRAEDIXIT. È GRAECO.

Sæpe patri frater quod debuit esse superstes,
 Hoc uelut uno omnes astrologi ore canunt.
 Ast Hermoclidides obiturum præ patre solus
 Dixit, sed dixit postquam obiisse uidet,

IN HVIVS VITAE

VANITATEM.

Damnati ac morituri in terræ claudimur omnes
 Carcere, in hoc mortem carcere nemo fugit,
 Carceris in multas describitur area partes.
 Inq; alijs alijs partibus ædificant,

Non aliter quàm de regno de carcere certant.
 In caeco cupidus carcere condit opes,
 Carcere obambulat hic uagus, hic uincitur in antro,
 Hic seruit, regit hic, hic canit, ille gemit.
 Iam quoq; dum carcer non tanquàm carcer amatur,
 Hinc alijs alijs mortibus extrahimur.

REGEM NON SATELLITIVM,

SED VIRTVS RED

DIT TVTVM.

Non timor inuisus, non alta palatia regem,
 Non compilata plebe tuentur opes,
 Non rigidus uili mercabilis ære satelles
 Qui, sic alterius fiet ut huius erat.
 Tutus erit populum, qui sic regit, utiliozem
 Vt populus nullum censeat esse sibi.

POPVLVS CONSENTIENS REGNVM

DAT ET AVFERT.

Quicumq; multis uir uiris unus præest,
 Hoc debet his quibus præest.
 Præesse debet neutiquàm diutius
 Hi quàm uolent quibus præest.
 Quid impotentes principes superbiunt?
 Quod imperant precario?
 IN PERPVSVLLVM. È GRAECO.
 Ex atomis Epicurus totum fabricat orbem.
 Alchime, dum nihil his credidit esse minus,

D 3 Exte

Ex te fecisset si tum Diophante fuisses,
 Nempe atomis multo es tu Diophante minor.
 Aut forte ex atomis iam cætera scriberet esse,
 Ast ipsas ex te scriberet esse atomos.

IN AMOREM CASTVM ET IN-
 CESTVM. È GRAECO.

Hi duo detraxere duos incestus & almus,
 Dum contra occurrunt hinc amor, inde pudor.
 Phedram amor Hippolyti cõsumpserat igneus, ipsum
 Interimitq; facer pro pudor Hippolytum.

IN VRBEM ROMAM. È GRAECO.

Gradiui genus Hector aue, si quid sub humo audis,
 Respira, & patriæ nomine cresce tuæ.

Ilios urbs colitur, nunc indyta, gens colit illam,
 Quam tu Marte minor, Martis amica tamen.
 Mirmydones periere, ades & dic Hector Achilli,
 Esse sub Aeneadis undiq; Thessaliam.

DE MEDIOCRITATE. È GRAECO.

Ingratū est quicquid nimium est, sic semper amarū est,
 Ut uerbum uetus est, mel quoq; si nimium est.

IN VEHEMENTER INFELI-
 CEM. È GRAECO.

Nunquàm uixisti o pauper nunquàm morieris.
 Nempe miser uisus uiuere mortuus es.
 At quibus immensa est fortuna, pecunia multa,
 His uitæ finem mors aliquando facit.

In Pythagoræ

IN PYTHAGORAE ECHEMY-
THIAM. È GRAECO.

Rebus in humanis magna est doctrina tacere,
Testis erit sapiens hic mihi Pythagoras.
Nempe loqui doctus, reliquos docet ille tacere.
Magnū hoc ad requiem pharmacon inueniens.

RIDICVLVM IN

GELLIAM.

Quid modo sæclorum miremur monstra priorum,
Quod loquitur taurus, quod cadit imbre lapis.
Monstra antiqua nouum superat. surrexerat ecce,
Ante tenebrosum Gellia uesper heri,
Plus dicturus eram, nisi me ridere putares,
Surrexit mediam, sed tamen ante diem,
Mira licet sæpe illa tamen uidere priores,
Sæpe potest forsan cernere posteritas,
Istud at hesternam nemo unquam uiderat ante,
Et post hanc poterit nemo uidere diem.

IN PALLADEM, VENEREM,

QVE. È GRAECO.

Cur ita me lædis Venerem tritonia uirgo,
Corripis in digitos, cur mea dona tuos?
Scilicet Idæis memor esto in rupibus olim.
Me non te pulchram censuit esse Paris.
Hæsta tua est, ensisq; tuus. mihi uendico malum.
Mars modo sit malo pristinus ille satis.

Vitam

VITAM HOMINIS

ESSE NIHIL.

Nos tenuem strictis spirantes aëra fibris,
 Viuimus & Phœbi lampada conspicimus.
 Quotquot uiuimus hic sumus omnes organa, quæ,
 Viuificis animat flatibus aura leuis,
 Quot tua si tenuem restringat palma uaporem
 Eripiens animam miseris usq; stygem.
 Sic sumus ergo nihil. Plutoni pascimur omnes,
 E flatu minimo nos leuis aura fouet.

IN PVGIONEM EBETEM

EBETIS. È GRAECO.

Plumbeus hic mucro tuus est obtusus, ebesq;
 Mucro aciem ingenij fert tuus iste tui.

DE GLORIA ET PO-

PVLI IVDICIO.

Maxima pars hominum fama sibi plaudit inani,
 Atq; leuis uento fertur in astra leui.
 Quid populi tibi uoce places? saepe optima cæcus,
 Dat uicio. & temere deteriora probat.
 Sollicitus pendes alieno semper ab ore.
 Ne laudem cerdo quam dedit, eripiat.
 Fors tamen irridet quo tu laudante superbis.
 Ex animo laudet: laus tamen illa fugit.
 Quid tibi fama facit? toto lauderis ab orbe,
 Articulus doleat, quid tibi fama facit?

Ridiculum

RIDICVLVM IN MINISTRVM.

Muscas è cratere tulit conuiuia priusquam
 Ipse bibit, reddit rursus, ut ipse bibit.
 Addidit & causam muscas ego non amo dixit,
 Sed tamen è uobis nescio num quis amet.

DE CANE VENANTE.

Os canis implet anas alium capturus hiabat,
 Non capit, at quam iam ceperat ore fugit.
 Sic miser interea dum rem captas alienam,
 Sæpius & merito perdis auare tuam.

CANIS IN PRAESEPI,

AVARVS HOMO.

In præsepe canis scæno nec uescitur ipse,
 Nec sinit ut scænum qui cupit edat equus.
 Seruat avarus opes, opibus non utitur ipse,
 Atque alios uti qui cupiunt, prohibet.

IN ORESTEM PARANTEM

OCCIDERE MATREM.

Quâ gladium intrudes per uentremne an'ne papillas?
 Te peperit uenter, te lactauere papillæ.

QVID PAVCIS ORAN-

DVS DEVS.

Da bona siue rogere deus, seu nulla rogere,
 Et procul à nobis mala quæq; petentibus aufer,
 Et mala siue petare nega, seu nulla petare.

E In

IN DIGAMOS. È GRAECO.

Qui capit uxorem defuncta uxore secundam,
 Naufragus in tumido bis natat ille freto.

IN FATVM. È GRAECO.

Si ferris ferre & fer. sin irasceris, & te
 Laferis, & quod fert te feret, immo trahet.

DE SOMNO AEQVANTE PAV
PEREM CVM DIVITE.

Somme quies uitæ spes & solamen egenis,
 Diuitibus noctu, quos facis esse pares.

Tristia demulcens lethæo pectora rore,
 Excutis & sensum totius inde mali.

Lata benignus opes inopi per somnia mittis.

Quid falsas rides diues opes inopis?

Diuitibus uere curas, tormenta, dolores,
 Pauperibus false gaudia uera ferunt.

IN DEFORMEM ET IMPROBVM. È GRAECO

Pingere difficile est animum, depingere corpus,

Hoc facile est, in te sunt tamen ambo secus.

Nam prauos animi mores natura reuelans,

Fecit ut emineant undiq; perspicui.

Sed formæ portenta tuæ deformia membra

Quis pingat? quando hæc cernere nemo uelit?

IN CAPPADOCEN VIRVLEN/

TVM. È GRAECO.

Vippera Cappadocē mordens mala protinus hauſto,
 Tabifico perijt sanguine Cappadocis.

In ſtatuum

IN STATVAM FERREAM. È GRAECO.

Effigiem statuere tibi rex perditor orbis
Ex ferro, ut longe uilius aere foret.

Hoc fecere fames, cædes, furor æris, egestas,
Hæc tua, quis omnes perdit auaritia.

VERSUS IAMBICI DIMETRI BRACHY-
CATALECTICI AD CANDI-
DVM, QVALIS VXOR
DELIGENDA.

Iam tempus id petit	Quod à prioribus
Monetq; Candide,	Prius receperis
Vagis amoribus	Non absq; scœnore
Tandem renuncies,	Repende posteris.
Tandemq; desinas	Non sit tibi tamen
Incerta Cypridis	Hæc cura maxima
Sequi cubilia.	Spectare Candide
Quærasq; uirginem,	Quid dotis afferat,
Quam rite iam tibi	Quàm sit ue candida,
Concorde uincias	Infirmus est amor,
Amore coniugem,	Quem stultus impetus
Quæ iam genus tuum,	Decore concitus
Quo nil beatius,	Parit, uel improbus
Fœcunda dulcibus	Ardor pecuniæ.
Natis adaugeat,	Quicumq; amauerit
Pater tibi tuus	Propter pecuniam
Hoc ante præstitit	Amatur huic nihil

E 2 Præter

Præter pecuniam.	Ratione confule
Capta pecunia	Prudens iniuerit.
Vanescit ilico,	Et quem bono omine
Item fugax amor,	Virtutis indlytæ,
Ferèq; iam prius	Quæ certa permanens
Perit quàm nascitur.	Non febre decedit,
At nec pecunia,	Annis ue deperit,
Quam auarus antea	Respectus efficit.
Miser cupiuerat,	Primum ergo quam uoles
Iuuare postea	Amice ducere .
Quicquàm potest, ubi	Quibus parentibus
Quam non amauerit	Sit orta perspice.
Inuitus. attamen	Vt mater optimis
Omnino cogitur	Sit culta moribus,
Tenere coniugem.	Cuius tenellula
Quid forma: nunqd hæc	Mores puellula
Vel febre decedit:	Insugat, exprimat.
Annis ue deperit:	Tum qua sit indole,
Vt sole flosculus	Quam ducis, hoc uide,
Tum defluentibus	Vt ore uirginis
Genæ coloribus .	Insit serenitas,
Amor ligauerant	Ab ore uirginis
Quem hæc sola uincula	Absitq; toruitas.
Solutus aufugit.	At rursus ut tamen
At uerus est amor,	Sit in genis pudor,
Quem mente perspicax,	Nec ore uirginis

Infit procacitas,
 Et sit quieta, nec
 Cingat salacibus
 Viros lacertulis,
 Vultu modesta sit,
 Nec spectet undiq;
 Vagis ocellulis.
 Proculq; stulta sit
 Paruis labellulis
 Semper loquacitas,
 Proculq; rusticum
 Semper silentium.
 Sit illa uel modo
 Instructa literis,
 Vel talis ut modo
 Sit apta literis.
 Felix, quibus bene
 Priscis ab optimis
 Possit libellulis
 Vitam beantia
 Haurire dogmata.
 Armata, cum quibus
 Nec illa prosperis
 Superba turgeat,
 Nec illa turbidis
 Misella lugeat

Prostrata casibus
 Lucunda sic erit
 Semper, nec unquam erit
 Grauis, molestaue
 Vitæ comes tuæ.
 Quæ docta paruulos,
 Docebit & tuos
 Cum lacte literas
 Olim nepotulos.
 Iam te iuuauerit
 Viros relinquere,
 Doctæq; coniugis
 Sinu quiescere.
 Dum grata te fouet,
 Manuq; mobili.
 Dum plectra personat,
 Et uoce qua nec est
 Progne sororula
 Tuæ suauior.
 Amœna cantilat,
 Apollo quæ uelit
 Audire carmina.
 Iam te iuuauerit
 Sermone blandulo
 Docto tamen, dies
 Noctesq; ducere.

E 3 Notare

Notare uerbula	Fuisse filiam.
Mellita maximis	Talemq; suspicor
Non absq; gratijs	Qua nulla clarior
Ab ore melleo	Vnquam fuit patri.
Semper fluentia,	Quo nemo doctior
Quibus coherceat.	Fuisse Tulliam.
Si quando te leuet	Talisq; quæ tulit
Inane gaudium,	Gracchos duos, fuit
Quibus leuauerit,	Quæ quos tulit, bonis
Si quando deprimat	Instruxit artibus.
Te mœror anxius	Hoc profuit minus.
Certabit, in quibus	Magistra quàm parens.
Summa eloquentia.	Quid prisca sæcula,
Iam cum omnium graui	Tandem reuoluimus?
Rerum scientia.	Vtcunq; rusticum,
Talem olim ego putem,	Vnam tamen tenet
Et uatis Orphei	Nostrumq; uirginem
Fuisse coniugem.	Tenet, sed unicam.
Nec unquam ab inferis	At sic ut unicam
Curasset improbo	Plerisq; præferat.
Labore fœminam	Cuiq; conferat
Referre rusticam,	Ex hijs fuisse, quæ
Talemq; credimus	Narrantur omnibus
Nasonis indlytam,	Tot retro sæculis,
Quæ uel patrem queat	Quæ nunc & ultimam
Acquare carmine,	Monet Britanniam

Perlata penulis	Quodcunq; habet, putat.
Fame uolucris.	Sic nunc me amet mea,
Laus atq; gloria	Vt nil ego tibi
Orbis puellula	Amice mentiar,
Totius unica,	Cuicunq; gratiam
Ac non modo suæ	Formæ negauerit
Cassandra patriæ.	Natura uirgini.
Dic ergo Candide,	Certe licet fiet
Si talis & tibi	Carbone nigrior.
Puella nuberet,	Foret tamen mihi hac
Quales ego tibi	Virtutis indole
Supra recensui.	Olore pulchrior.
Desit licet queas	Cuicunq; lubrica
Formam requirere.	Dotem negauerit.
Dotis ue quod parum	Fortuna uirgini
Lucrere conqueri,	Certe fiet licet
Hic sermo uerus est,	Vel Iro egentior
Quæcunq; sit satis	Foret tamen mihi hac
Est bella quæ placet,	Virtutis indole
Nec quisq; habet magis,	Te Cræse ditior.
Quàm qui sibi satis	

RIDICVLVM IN MINACEM.

Thraſonis uxorem Bubulcus ruficus
 Abſente eo uitiauerat.
 Domum reuerſus miles ut rem comperit,
 Armatus & ferus infiluit.

Tandem

Tandem assequutus solum in agris rusticum,
 Heus clamat heus heus Furcifer.
 Restat bubulcus, saxaq; in sinum legit,
 Ille ense stricto clamat,
 Tu coniugem meam attigisti carnifex?
 Respondit imperterritus,
 Feci. fateris, inquit? At ego omnes deos,
 Deasq; testor o scelus,
 In pectus hunc ensem tibi capuló tenus,
 Ni fassus esses, abderem.

DE MEDIOCRITATE.

È GRAECO.

Agros ego haud porrectiores appeto
 Non auream aut Gygis beatitudinem.
 Quæ sit satis sibi, uita sat eadem est mihi,
 Illud nihil nimis, nimis mihi placet.

HECTOR MORIENS. È GRAECO.

Proñcitote meum Danaï post fata cadauer,
 Nam metuunt lepores occisi membra leonis.

IN STULTVM POËTAM.

Scripserat Aeneam nulli pietate secundum,
 Vates secundus nemini.
 Quidam igitur regem dum uult laudare, Maronem
 Pulchre æmulatus scilicet,
 Hic hic est, inquit, princeps cui nemo secundus.
 Hac laude rex indignus est,

Ipsè sed

Ipsē sed est uates dignissimus . ergo age demus
 Vtriq; laudem debita m.

Hic hic est igitur uates, cui nemo secundus,
 Rex qui secundus nemini.

IN QVENDAM QVI SCRIPSERAT HY-
 MNOS DE DIVIS PARVM DOCTE,
 TESTATVS IN PRÆFATIONE
 SE EX TEMPORE SCRIP-
 SISSE, NEC SER-
 VASSE LEGES
 CARMINVM,
 ET ARGVMEN-
 TVM NON RECIPE-
 RE ELOQVENTIAM.

Hic facer Andreae cunctos ex ordine fastos
 Perstringit mira cum breuitate liber.

Ipsos quos cecinit superos dum scriberet omneis,
 Credibile est uati consuluisse suo.

Nam subito scripsit, sed sic ut scribere posset
 Quantumuis longo tempore non melius.

Et pia materia est, priscisq; intactus ab ipsis
 Seruatus fato est huic operi iste stilus,

Sedq; q; ad numeros non anxius obligat omnes,
 Hoc quoq; non uitio, sed ratione facit.

Maiestas operis metro esse obnoxia non uult,
 Nempe ibi libertas est, ubi spiritus est,

F Ipsa

Ipsa operis pietas indocto sufficit. At tu
 Castalio quisquis fonte bibisse soles,
 Singula si trutines, erit hinc tibi tanta uoluptas.
 Quanta tibi ex alio non fuit ante libro.

IN STRATOPHONTA PUGILEM
 IGNAVVM. È GRAECO.

Dux Ithacus, patria bis denos abfuit annos.
 Quum redijt, celeri cognitus usq; cani est.
 Te pugilo Stratophon, certantem quatuor horas,
 Et canis & populus dedidicere simul.

Quin etiam speculum de te si consulis ipse.
 Iuratus Stratophon te Stratophonta neges.

IN PUGILEM IGNAVVM.
 È GRAECO.

Nesimus ecce pugil uatem consultat Olympum,
 An uentura sibi sera senecta foret.
 Fors rude donatus uiues ait ille, minatur
 Certanti gelidus sed tibi falce deus.

IN PARASITVM. È GRAECO.

Stare putes stadio Eutychedes quum curreret, at quum
 Curreret ad cenam, nempe uolare putes.

IN BIBONEM. È GRAECO.

Serta, unguenta, meo ne gratificare sepulchro.
 Vina, focus, lapidi sumptus inanis erit.
 Hæc mihi da uiuo, cineres miscere falerno,

Nempe lutum facere est, non dare uina mihi.

In bibonem.

EPIGRAMMATA.

231

IN BIBONEM. È GRAECO.

Et terra genitus, sub terram morte recondar,
Ergo lagena mihi terrea, plena ueni.

IN MULIEREM FOEDAM.

È GRAECO.

Te speculum fallit, speculum nam Gellia uerum,
Si semel inspiceres, nunquam iterum inspiceres.

IN FOEDAM. È GRAECO.

Fugerit ad Parthos, uel ad Herculis usq; columnas.

Visa semel, positis uestibus, Antipatra.

IN FOEDAM. È GRAECO.

Qui miser uxorem deformem duxit, habebit
Vespere, iam accenso lumine, adhuc tenebras.

IN BARBA TANTVM PHILO-

SOPHV. È GRAECO.

Si promissa facit sapientem barba, quid obstat
Barbatus possit quin Caper, esse Plato?

DE LICENTIA.

Vltra concessos indulta licentia fines
Prouehitur celeri, non reuocanda, gradu.

Si patiare pedem calcet tibi uespere coniunx,

Calcabit surgens hæc tibi mane, caput.

EPITAPHIVM ABYNGDONII

CANTORIS.

Attrahat huc oculos, aures attraxerat olim

Nobilis Henricus cantor Abyngdonius

F 2 Vous

Vnus erat, nuper mirā qui uoce sonaret,
 Organa qui scite tangeret, unus erat.
 Vellensis primo templi decus, inde sacellum
 Rex illo uoluit nobilitare suum.
 Nunc illum Regi rapuit deus, intulit astris.
 Iphis ut noua sit gloria cælitibus.

ALTERVM DE EODEM.

Hic iacet Henricus, semper pietatis amicus.
 Nomen Abyngdon erat, si quis sua nomina quarat.
 Vuellis hic ecclesia fuerat succentor in alma.
 Regis & in bella cantor fuit ipse capella.
 Millibus in mille cantor fuit optimus ille.
 Præter & hæc ista, fuit optimus orgāpnista.
 Nunc igitur Christe quoniam tibi seruijt iste
 Semper in orbe soli, da sibi regna poli.

IN IANVM HAEREDEM ABYNGDONII.

Scripsi elegum carmen, Iano me hærede rogante,
 Quod tumulum Henrici signet Abyngdonij.
 Displicet, & doctis bene displicuisset, at illi
 Displicet hoc tantum si quid inest melius.
 Non resonant isti uersus ait, ilico sensi
 Qualeis lactucas talia labra petant.
 Ridendos ergo ridens effutio uersus.
 Hos uorat applaudens Ianus utraq; manu.
 Hos tumulo insculpsit, sub eundem protinus obdi.
 Atq; ijsdem dignus uersibus ipse legi.

Ante, retróq; bifrons Ianus deus omnia uidit.
Talpa, effrons uidet hic Ianus utrinq; nihil.

AD AVLICVM.

Sæpe mihi iactas faciles ad principis aures
Liber, & arbitrio ludis ut ipse tuo.
Sic inter domitos sine noxa sæpe leones,
Luditur, ac noxæ non sine sæpe metu.
Infremit incerta crebra indignatio caussa.
Et subito mors est, qui modo ludus erat,
Tuta tibi non est, ut sit segura uoluptas
Magna tibi est, mihi sit dummodo certa, minor.

IN TYNDALVM

DEBITOREM.

Ante meos quàm crediderã tibi Tyndale nummos,
Quum libuit, licuit te mihi sæpe frui.
At nunc si tibi me fors angulus offerat ullus,
Haud secus ac uiso, qui pauet angue, fugis.
Non fuit unq; animus mihi crede reposcere nummos
Non fuit, at ne te perdere cogar, erit.
Perdere te saluo nummos uolo, perdere utrunq;
Nolo, sat alterutrum sit periisse mihi.
Ergo tibi nummis, aut te mihi redde, retentis.
Aut tu cum nummis te mihi redde meis.
Quod tibi si neutrum placeat, nummi mihi saltem
Fac redeant, at tu non rediture, Vale.

THOMAE MORI
IN MENDICVM GERENTEM
SE PRO MEDICO.

Tu te fers medicum, nos te plus esse fatemur.
Vna tibi plus est litera, quàm medico.

IN VXOREM IMPVDICAM.
Est fœcunda mei fœcunda est uxor Arati,
Nempe suo genuit ter sine fœta uiro.

IN PERPVSVILLVM. È GRAECO.
Vt fugeret miseræ Diophantus tedia uitæ,
Vfus Arachneo est stamine, pro laqueo.

DE PVELLA QVAE RA-
PTVM FINXIT.

Conspiceret solam iuuenis cum forte puellam,
Et sibi oportunum crederet esse locum,
Improbus inuitam cupidis amplectitur ulnis,
Basiâq; & plusquàm basia ferre parat.
Illa reluctata est, legemq; irata minatur.

Qua miser effuso sanguine raptor, obit.
Instetit ille tamen iuuenili ardore proteruus,
Nunc precibus satagit, nunc superare metu.
Non precibus, non illa metu superata, reclamat,
Calce petit, mordet dente, manûq; ferit.
Ira subit iuuenem iam penè libidine maior,
Et ferus o demens siccine pergis, ait,
Per tibi ego hunc ensem iuro, simul extulit ensem,
Commoda ni iaceas, ac taceas, abeo.

Illico succubuit tam tristi territa uerbo
 Atq; age, sed quod agis, ui tamen, inquit, agis.

IN CHRYSALVM.

Chrysalus in syluis loculos quum conderet, hæsit.
 Certa loci possent, quæ sibi signa capi.
 At super ut summa raucum uidet arbore coruum,
 Hic mihi conspicua est, inquit, abiq; nota
 Capti sola scopi redeuntem copia lusit,
 Nam sua iam in quauis arbore signa uidet.

IN ASTROLOGVM.

Dum tua quos noster celebrat pro uatibus error,
 Fata cient positu syderis Astrologi,
 Hæc dum stella fauet, dumq; hæc tibi stella minatur,
 Pendula mens inter spemq; metumq; tua est.
 Prospera seu uenient, uenient reticentibus illis,
 Asolet & subitum lætius esse bonum.
 Seu uenient aduersa, diu nescire iuuabit.

Vsura & medijs temporis usq; frui.

Quin iubeo fatis etiam prohibentibus ipsis
 Fac tibi mens hilares transigat æqua dies.

IN CRUCE DIGNVM. È GRAECO.

Mastauron elementa tibi duo subtrahe prima,
 Nemo te reliquis dignior esse potest.

EPITAPHIUM. È GRAECO.

Quatuor hic tumulus fratres complectitur, ex his
 Prohdolor una duos lux parit, ac perimit.

Egræco.

Fortis erat bello Timocritus, hic iacet ergo,
Fortibus haud parcis Mars ferè, sed timidus.

È GRAECO.

Ista Neodidæ gnatos habet urna gemellos
Seruitio hic patriam liberat, hic uitio.

AD QVENDAM CVI VXOR
MALA DOMI.

Vxor amice tibi est semper mala, quum male tractas
Fit peior, sed fit pessima, quando bene.
Sed bona si moriatur erit, melior tamen id si
Te faciat uiuo, ast optima si protere.

DE NAVTIS EIICIENTIBVS MONA-
CHVM IN TEMPESTATE, CVI
FVERANT CONFESSI.

Cum tumida horrifonis insurgeret unda procellis,
Et maris in lassam ferueret ira ratem,
Relligio tumidis illabitur anxia nautis,
Heu parat exclamant hoc mala uita malum.
Vectores inter Monachus fuit, huius in aurem
Se properant uitij's exonerare suis.
Ast ubi senserunt nihilo sibi mitius æquor,
Sed rapido puppim uix superesse freto.
Quid miri est ait unus, aqua si uix ratis extat,
Nostrorum scelerum pondere adhuc premitur.

Quia

Quin monachū hūc, in quē culpas exhausimus om̄eis,
 Eijcite, & secum hinc crimina nostra ferat.
 Dicta probant, rapiuntq; uirū, simul in mare torquēt,
 Et lintrem leuius quā prius isse ferunt.
 Hinc hinc quā grauis est peccati sarcina, disce,
 Cuius non potuit pondera ferre ratis.

AD CANDIDVM, PAROCHVM
 VITAE IMPROBAE.

Factus es o populi pastor mi Candide magni,
 Ter tibi, terq; tuo gratulor ergo gregi.
 Aut mihi iudicium minuit fauor, aut tuus usquā
 Non potuit talem grex habuisse patrem.
 Non tibi uanarum est fastosa scientia rerum,
 Quippe nec in populum est utilis illa tuum.
 At raræ tibi sunt uirtutes, sic tibi raros
 Patribus ex priscis credo fuisse pares.
 Quid faciant, fugiant ue tui, quo cernere possint,
 Vita potest claro pro speculo esse tua.
 Tantum opus admonitu est, ut te intueantur, & ut tu
 Quæ facis, hæc fugiant. quæ fugis, hæc faciant.

È GRÆCO.

Naufragus hac situs est, iacet illa rusticus urna.
 Ad styga siue solo par uia, siue salo.

IN POSTHVMVM EPISCOPVM.

Præsules, & merito præfectus Posthume sacris,
 Quo magis in toto non erat orbe sacer.

G Gaudeo

Gaudeo tam magnum, tam sanctum gaudeo munus,
 Tandem non temere nunc, uelut ante dari.
 Nempe errare solet temerarius impetus, at te
 Delectum magna sedulitate patet.
 Namq; ubi de multis tantummodo sumitur unus,
 Sæpe malus casu, pessimus arte uenit.
 At te, de multis legitur si millibus unus,
 Stultior haud possit, deterior ué legi.

DE BOLLANO.

Urticis lectum Bollano urentibus omnem
 Insternunt socij, quum cubiturus erat.
 Se tamen urticis ustum negat, haud negat illas
 In tenebris nudum se reperisse tamen.
 Vnguibus aut, igitur uitata carne necesse est,
 Aut nudis tantum dentibus inciderint.
 Cum tamen in tenebris illæsus repperit herbas,
 Urticas qua nam repperit esse nota.

DE VVLPE AEGROTA. ET
 LEONE APOLOGVS.

Dum iacet angusta uulpes ægrota cauerna,
 Ante fores blando constitit ore Leo.
 Ecquid amica uales? cito me lambente ualebis,
 Nescis in lingua uis mihi quanta mea.
 Lingua tibi medica est, uulpes ait. at nocet illud
 Vicinos quod habet tam bona lingua malos.
 De leone

DE LEONE ET LYSIMACHO.

Dum domitus placido Leo lamberet ore magistrum,
 Prouocat exemplo quemlibet ipse suo.
 Cumq; diu ex tanta prodiret nemo corona,
 Prosilijt forti pectore Lysimachus.
 Ipse, ait, audebo leoninam tangere linguam,
 Sed tam uicinis dentibus haud faciam.

IN FABIANVM ASTROLOGVM.

Vno multa die de rebus fata futuris,
 Credula quum de te turba frequenter emat,
 Inter multa unum si fors mendacia uerum est,
 Illico uis uatem te Fabiane putem.
 At tu de rebus semper mentire futuris.
 Si potes hoc, uatem te Fabiane putem.

IN IACOBVM REGEM
SCOTORVM.

Dum pius Henricus uictoricibus asserit armis
 Romano te iterum Gallia pontifici,
 Scotorum Iacobus regnum rex ecce Britannum
 Occupat, infestis impius agminibus.
 Fœdera non illum toties iurata morantur,
 Coniugis in fratrem quin ferat arma suæ.
 Quin Gallo fidei comitem se adiungeret hosti,
 Quin cuperet Petri mergere nauiculam.
 Nec mirum est, scelera hæc si uir conceperit, infans
 Cæde patris teneras imbuit ante manus.

G 2 Ergo

Ergo uolente Deo, periit cum strage suorum.
Exitus & scelerum qui solet esse, fuit.

IN REGEM SCOTIAE, QUI ARCEM NOR
HAMAM PRODITAM SIBI TAMEN
OPPVGNAVIT, DISSIMVLANS
PRODITAM ESSE.

Score quid oppugnas Norhamam uiribus arcem:
Ante tibi falsa prodicione datam.

An fraudis pudet: at tam multis, & tot apertis
In uitis non est illa pudenda tuis.

Artibus ergo malis capta fuit arce, uoluptas
Magna tibi forsan, sed breuis illa fuit.

Tecum, tuisque mala (merita sed) morte peremptis,
Arx intra est paucos capta, recepta dies.

Proditor inque tuo peteret cum praemia regno,
Mors sceleri est merces reddita digna suo.

Proditor ut pereat, pereat cui proditur hostis.
Inuicta in fatiis arx habet ista suis.

EPITAPHIUM IACOBI RE
GIS SCOTORVM.

Scotorum Iacobus princeps, regno hostis amico
Fortis & infelix hac ego condor humo.

Quanta animi fuerat, fidei uis tanta fuisset.

Cætera contigerant non inhonesta mihi.

Sed pudet heu iactare, queri piget, ergo tacebo.

Garrulacum o utinam fama tacere uelis.

Vos tamen o reges moneo, rex nuper & ipse,
Ne sit (ut esse solet) nomen inane fides.

IN MALVM PICTOREM.

Exprimit egregia pictor mirabilis arte,
Dra canis pauitans ut fugit ora lepus.
Intima naturæ scrutatus uiscera fingit,
In cursu leporem retro metu aspicere.
Tam bene qui leporem fugientem expresserit, opto
Sit lepus, & fugiens ipse retro aspiciat.

IN EVNDEM.

Cum cane sic pictus lepus est, ut dicere nemo
Effet uter ue canis posset, uter ue lepus.
Pictor ubi hoc didicit, quod inertis defuit arti,
Suppleuit miro callidus ingenio.
Res ut aperta foret, longèq; facefferet error,
Subscripsit tantum, est hic canis, iste lepus.

DE TYNDARO.

Non minimo insignem naso dum forte puellam
Basiat, en uoluit Tyndarus esse dicax.
Frustra ait ergo tuis mea profero labra labellis,
Nostra procul nasus distinet ora tuus.
Protinus erubuit, tacitaq; incanduit ira,
Nempe parum falso tacta puella sale,
Nasus ab ore meus tua si tenet oscula, dixit,
Qua nasus non est hac dare parte potes.

IN BRIXIVM GERMANVM FALSA SCRIBENTEM DE CHORDIGERA, NAVE GALLORVM, ET HERVEO EIVS DVCE.

Heruea dum celebras Brixii, tua carmina damnas.
 Nam tibi scripta mala est res bene gesta, fide.
 Historiam spondes illa Germane poesi,
 Quae modo quum non sit uera, nec historia est.
 Aut odio incipiant, aut indulgere fauori,
 Et quisnam historijs qui modo credit, erit?
 Iamq; nec ipse tuus per te laudem Herueus ullam
 Sublata rerum possit habere fide.

IN EVNDEM. DE EODEM HERVEO,
 ET EADEM NAVE, QVAE IN
 PVGNA NAVALI CON
 FLAGRAVIT.

Brixius immerita quod sustulit Heruea laude,
 Quod merito aduersum fraudat honore ducem.
 Quod de Chordigera mendacia mille carina,
 Contra quam sese res habuere, canat.
 Non equidem miror, neq; prauo falsa fauore,
 Quod uoluit prudens scribere, credo tamen.
 Sed de Chordigera, uatem qui uera doceret,
 Qui uit adhuc reducem nemo referre pedem.
 Ipse tamen (sciret quo certius omnia) dignus,
 Qui media praesens naue fuisset, erat.

VERSUS EXCERPTI È CHORDIGERA
 BRIXII, AD QVOS ALLVDVNT
 QVAEDAM EPIGRAMMA-
 TA SEQVENTIA.

Circumeunt unum dextra, leuaq; Britanni
 Heruea, tela uolant brumali grandine plura
 In caput unius Heruei, quæ fortiter heros
 Excutiens clypeo, contraria in agmina uertit.

POSTEA DE EADEM CHORDIGERA.

Ipsè suos Herueus comites hortatur, & instat,
 Atq; inter primos audax magno impete in hostes
 Inuehitur, ferit hos misso per tempora telo.
 Transigit huic gladio costas, huic ilia nudat.
 Decutit his caput, impacta per colla bipenni.
 His latus, his humeros hasta perstringit acuta.

EPIGRAMMA MORI, ALLVDENS

AD VERSVS SUPERIORES.

Quod ferit hos Herueus misso per tempora telo,
 Iliaq; & costas transigit huic gladio.
 Decutit his caput impacta per colla bipenni.
 His humeros hasta perforat, atq; latus.
 Tum clypeo aduersa quod tela uolantia parte
 Fortiter excutiens unde uolant, regerit.
 Effugit hoc sensum, tot telis pugnet ut unus,
 Isq; cui clypeo est altera onusta manus.

Fortis

Fortis huic pugnae rerum natura repugnat,
 Præteritum quiddam est hac puto parte tibi.
 Namq; ubi magnanimum produxeris Heruea, telis
 Pugnantem pariter quatuor, det clypeo,
 Forte tibi exciderat, sed debuit ante moneri
 Lector, tunc Herueo quinq; fuisse manus.

ALIVD DE EODEM.

Miraris clypeum, gladium, hastam, tela, bipennem,
 Herueus quoq; gerat belligeretq; modo.
 Dextera crudeli manus est armata bipenni,
 Instructa est gladio saeva sinistra suo.
 Iam telum, teliq; uicem quæ præbeat, hastam
 Fortiter (impressis dentibus) ore tenet.
 At quia tela caput brumali grandine plura
 Inuolitant, clypeum collocat in capite.
 Duritia capitis draco cesserit, ungue Celeno,
 Sic elephas illi dentibus impar erat.
 Ergo nouum aduersos monstrum procurrit in hostes,
 Terribilis rictu, terribilisq; manu.

HIC PRIMVS VERSVS BRIXII EST, QVO
 HERVEA IAM MORITVRVM DE
 SE FACIT VATICINANTEM.

Inter Phœbeos non aspernandus alumnos
 Heruei magna canit Brixius acta ducis.
 Inter Phœbeos non aspernandus alumnos,
 Herueum, hostes, socios, concremat atq; rates.

Inter

Inter Phœbeos non aspernandus alumnos,
Vnde igitur uates, quæ cecinit, didicit?

Inter Phœbeos non aspernandus alumnos,
Phœbeo reliquum est audiat ex tripode.

IN EVNDEM, VERSVS POËTA/
RVM SVFFVRANTEM.

Priscos poetas nemo te colit magis,
Legit ue diligentius.

Nam nemo priscis è poetis omnibus
Est, cuius ipse ex uersibus,

Non hinc & inde flosculos, & gemmulas
Manu capaci legeris.

Vatem redonans tanto honore protinus,
Scriptis tuis ut inferas.

Beasq; uatem, nempe quæ tu congeris,
Suos parentes indicant,

Magisq; resplendent tua inter carmina,
Quàm nocte lucent sydera.

Tantum decus uati inuidere nemini
Soles, amicus omnium,

Ne quis, decus prioris olim sæculi,
Neglectus abs te defleat.

Ergo sacrati ne poetarum modi
Longo situ obsolescerent.

Iniuria tu uindictos temporis
Nouo nitore percolis.

H Hoc est

Hoc est uetustis arte nouitatem dare,
Qua re nihil felicius.

Ars o beata, quisquis arte isthac tamen
Vetusta nouitati dabit,
Is arte nulla (quamlibet sudet diu).
Nouis uetustatem dabit.

ALLVSIO AD CENOTA/
PHIVM HERVEI.

Heruea cum Decijs unum conferre duobus,
Aetas te Brixii iudice nostra potest.
Sed tamen hoc distant, illi quod sponte peribant,
Hic perijt, quoniam non potuit fugere.

PHOEBVS BRIXIVM ALLOQVITVR.
Vis de grandifono quid sentio scire libello,
Qui arma, necemq; Heruei bellipotentis habet.
Ergo sacer Phœbo sacra hæc oracula uates
Accipe Phœbeo reddita de tripode.

Vna opere in toto deest syllaba, mille supersunt.
Plenū opus est, nam quid posset abesse minus?
Vna uno hæc legitur, sed non legitur tibi mense,
Et plus quam mediū syllaba mensis habet.

Mens.

AD SABINVM, CUI VXOR
ABSENTI CONCEPIT.

Subsidium uitæ, seræ spes una senectæ,
Nata tibi est soboles, curre Sabine domum.

Curc.

Curre, salutanda est uxor fecunda, uidenda est.

Chara tibi soboles, curre Sabine domum.

Curre inquam, ac propera, nimiumq; uidebere lentus,
Quantumuis properes, curre Sabine domum.

Iam queritur coniunx de te tua, iam tua de te
Conqueritur soboles, curre Sabine domum.

Nunquam ingratus ades, neq; cum soboles tibi nata est,
Sed neq; cum genita est, curre Sabine domum.

Curre, ut adesse, puer sacro dum fonte lauatur,
Nunc saltem possis, curre Sabine domum.

AD CANDIDVM, LAVDANTEM SAN
CTOS VIROS, CVM IPSE
ESSET MALVS.

Sæpe bonos laudas, imitaris Candide nunquam.

Laudo, inquis, posita Candide inuidia.

Nam quicumq; bonos imitatur, & æmulus idem est,
O lacte, o niuibus Candide candidior.

QVIS OPTIMVS REIPVB. STATUS.

Quæris uter melius, Rex ne imperet, an uie Senatus.

Neuter (quod sæpe est) si sit uterq; malus.

Sin sit uterq; bonus, numero præstare Senatum,

Inq; bonis multis plus reor esse boni.

Difficile est numerum forsan reperire bonorum,

Sic facile est unum sapius esse malum.

Et fuerit medius sæpe inter utrunq; Senatus,

Sed tibi uix unquam Rex mediocris erit.

H 2 Consilioq;

Consilioq̄ malus regitur meliore Senator,
 Rex consultores sed regit ipse suos.
 Alter ut eligitur populo, sic nascitur alter:
 Sors hic cæca regit, certum ibi consilium.
 Illeq̄ se factum populo, populum sibi factum
 Scilicet hic ut sint quos regat ipse putat.
 Rex est in primo semper blandissimus anno,
 Omni anno consul rex erit ergo nouus.
 Rex cupidus longo populum corroserit æuo.
 Si consul malus est, spes melioris adest.
 Nec me nota mouet quæ pastam fabula muscam
 Ferre iubet, subeat ne male pransa locum.
 Fallitur expleri regem qui credit auarum,
 Nunquam hæc non uacuum mittet hirudo cutem.
 At patrum consulta grauis dissensio turbat,
 Regi dissentit nemo, malum hoc grauius.
 Nam quum de magnis uaria est sententia rebus,
 Quæstio sed tamen hæc nascitur unde tibi?
 Est ne usquam populus, cui regem siue Senatum
 Præficere arbitrio tu potes ipse tuos?
 Si potes hoc, regnas, nec iam cui, consule, tradas
 Imperium, prior est quæstio, an expediat.

DE FVSCO POTORE.

Potando medicus perituros dixit ocellos
 Fusco, qui cum se consulisset, ait,

Perdere

Perdere dulcius est potando, quàm ut mea seruem
Erodenda pigris lumina uermiculis.

AD AMICVM.

Litera nostra tuis quantum mihi colligo scriptis,
Sera tibi ueniet, nec tibi sera tamen.

Nec bello ueniunt intempestiua peracto,
Quæ bello poterant tela iuuare nihil.

DE REGE ET RVSTICO.

Rusticus in syluis nutritus uenit in urbem.

Rusticior Fauno, rusticior Satyro.

En populus plena stetit hinc, stetit inde platea,

Vnaq; uox tota, Rex uenit, urbe fuit.

Rusticus insolita uocis nouitate mouetur,

Quidnam ita respectet turba, uidere cupit.

Rex subito inuehitur, celebri præeunte caterua,

Aureus excelso conspiciendus equo.

Tum uero ingeminant, uiuat rex. undiq; regem

Attonito populus suspicit ore suum.

Rusticus, o ubi rex? ubi rex est? clamat. at unus,

Ille, ait, est illo qui sedet altus equo.

Hiccine rex? puto me derides, rusticus inquit.

Ille mihi picta ueste uidetur homo.

IN EPISCOPVM ILLITERATVM, DE

QVO ANTE EPIGRAMMA EST

SVB NOMINE POSTHVM.

Magne pater damas, occidit litera; in ore

H 3 Hoc unum

Hoc unum, occidit littera semper habes,
 Cauisti bene tu, ne te ulla occidere possit
 Littera, non ulla est littera nota tibi.
 Nec frustra metuis ne occidat littera, scis non
 Viuificet qui te spiritus esse tibi.

DE SACERDOTE RIDICVLE ADMONEN-
 TE POPVLVM DE IEIUNIO, CVM
 DIES IAM PRAETERISSET.

Admonuit populum noster cum forte sacerdos,
 Proxima quos fastos afferat hebdomada,
 Martyris Andreae magnum & memorabile festū est,
 Scitis, ait, charus quā fuit ille deo,
 Squalida lasciuam macerent ieiunia carnem.

Hoc suetum est, sancti hoc instituire patres,
 Præmoneo ergo omneis, in martyris huius honorem,
 Quod ieiunari debuit, inquit, heri.

DE QVODAM MALE CANTANTE,
 ET BENE LEGENTE.

Tam male cantasti, possis ut episcopus esse.
 Tam bene legisti, ut non tamen esse queas.
 Non satis esse puto, si quis uitabit utrumuis,
 Sed fieri si uis præsul, utrunq; caue.

AD SABINVM.

Quos ante coniunx quattuor
 Natos Sabine protulit
 Multum ecce dissimiles tibi,

Tuos nec ipse deputas.
Sed quem tibi puellulum
Enixa iam nuperrime est,
Solum tibi simillimum
Pro quatuor complecteris.
Adulterinos quatuor
Vocas, repellis, abdicas.
Hunc unicum ceu *γυναικίον*,
Qui sit tibi hæres, destinās.
Hunc ergo in ulnis gestiens,
Exosculandum ab omnibus
Vt filium fert simia,
Totam per urbem baiulas.
Atqui graues tradunt Sophi,
Quibus laborq̄, studiumq̄ id est,
Secreta quicquid efficit
Natura perscrutarier.
Ergo graues tradunt Sophi,
Quodcunq̄ matres interim
Imaginantur fortiter,
Dum liberis datur opera,
Eius latenter & notas,
Certas & indelebileis,
Modoq̄ inexplicabili
In semen ipsum congeri.
Quibus receptis intime,

Simulq̄

Simulq̄ concreſcentibus
 A mente matris inſitam
 Natus refert imaginem.
 Quum tot abeſſes millibus,
 Dum gignit uxor quatuor,
 Quod eſſet admodum tui
 Secura, diſſimiles parit.
 Sed unus omnium hic puer
 Tui refert imaginem,
 Quod mater, hunc dum concipit,
 Sollicita de te plurimum,
 Te tota cogitauerat,
 Dum pertimeſcit anxia,
 Ne tu Sabine incommodus
 Velutq̄ Lupus in fabulam
 Superuenires interim.

DE PRINCIPE ET RVSTICO
 SELANDO, RIDICVLVM.

Quum ſpectaret aquas princeps, in ponte reſedit,
 Primoresq̄ ſuos ante ſteterere pedes,
 Ruſticus adſedit, modico tamen interuallo,
 Ciuilemq̄ dato ſe putat eſſe loco.
 Suſcitat hunc quidam, & cum principe, dixit, eodem
 Ponte ſedere audes ruſtice? non ne pudet?
 Ille refert, ſcelus eſt in eodem ponte ſedere?
 Quid ſi pons longus millia dena foret?

De Aulico

DE AVLICO RIDICVLVM.

Quum descendit equo de circumstantibus uni
 Aulicus hunc teneas quisquis es inquit equum.
 Ille ut erat pauidus dixit, domine ergo ferocem,
 Hunc rogo qui teneat sufficit unus equum?
 Vnus ait potis est retinere, subintulit ille.
 Si potis est unus, tu potes ipse tuum.

IN MILITEM FVGACEM
 ET ANVLATVM.

Aureus iste manus miles cur annulus ornat
 Iure tuos ornet qui meliore pedes?
 Vtilior nuper, meliorq; in Marte feroci
 Planta tibi palmis una duabus erat.

IN BRIXIVM POËTAM.

Brixii tale tuo natum est ænigma libello
 À Sphinge opponi possit ut Oedipodi.
 Cordigera est tibi tota frequens, tibi nō tamē usq; est.
 Cordigeræ in toto syllaba prima libro.

Cor.

IN TVSCVM POTOREM.

Perdis ait Tusco Medicus tua lumina uino,
 Consultat secum quid uelit ergo sequi.
 Sydera, terra, fretumq; solent quecunq; uideri,
 Omnia sunt inquit uisa reuisa mihi.
 Multa mihi sed uina tamen gustanda supersunt,
 Multa refert annus quum noua musta nouus.

I Iam

Iam certus, firmusq; ualebitis inquit ocelli
Nempe satis uidi, non satis usq; bibi.

IN ARNUM PERIVRVM.

Iurasti satis Arne diu, tandem obtinuisti,
Iurare ut posthac iam tibi non sit opus.
Cœpit ubiq; tuo uir iuratissime uerbo
Quàm iuramento non minor esse fides.

IN EVNDEM.

Te semper iuras, & cunctis Arne minaris,
Vis scire utilitas quæ uenit inde tibi.
Sic iuras, ut nemo tibi iam deniq; credat,
Sic minitaris, ut has nemo minas metuat.

IN EVNDEM.

Arno nemo magis pedibus ualet usq;, sed olim
Frigore contractas perdidit ille manus.
Optat bella tamen, cui pes citus, utraq; manca est
Cui manus, in bello, scis puto quid faciet.
At cui lingua procax, manus est ignaua, procax est
Huic non ignaua lingua secanda manu.

DE MARVLLO.

Admonuit Medicus lippum Theodore Marullum
Ne uinum (cæcus ni uelit esse) bibat.
Pareat ut medico (quanq; ægre) abstemius esse
Ecce duos totos sustinet usq; dies.
Post, sitit assueti reuocatus imagine uini,
Iamq; foras Medico uera minante ruit.

Ventum

Ventum erat ad uinum, quum sic sua lumina mœstus
Affatur, posito iam peritura mero.

Huc iter est, huc me fidi duxistis ocelli.

Hunc bibite, & dulces ambo ualete duces.

Gustus, odorq; manent, miratur abire colorem,
In nigras subeunt lumina dum tenebras.

Hoc tamen aduersum lenit solamine casum,

Dote meri minima quod cariturus erat.

IN RISCVM EQVITEM

IMBELLEM.

Riscus eques prudens longóq; peritus ab usu

Dissimiles, causa non sine, pascit equos.

Nanq; alit ille duos, uolucrum præuerterit alter,

Alter sed pigro, pigrior est Asino,

Hic ergo non festinantem ad prælia defert,

Ille prius tuba q̄ claxerit, inde refert.

IN GELLIAM.

Mentitur qui te dicit mea Gellia fuscam

Iudice me non es Gellia fusca, nigra es.

IA EANDEM.

Candida sum dicis, fateor, sed candida quum sis,

Cur tibi candorem hunc obtegit atra cutis ?

IN EVPARYPHVM VESTE, OPPIGNE/

RATO FVNDÓ, EMPTA.

Non miror sudare tuæ te pondere uestis,

I 2 Quatuor

Quatuor hæc terræ iugera uestis habet.
 Quantum uiuenti tibi terræ ingesseris usq̃
 Tam magnum tumulū, nec tumulatus habet.

IN GAREMANVM VENDI
 TIS AGRIS PAV
 PEREM.

En patrios nuper Garemanus uendidit agros,
 Nunc subito fama uiuere fertur inops.
 Non illi ingenium, non illi industria desit,
 Verum inimica uiro fata, nocere puto.
 Nam putres fuluo glebas mutauerat auro
 Callidus, & nunq̃ rem tamen ille facit.

AD SABINVM.

Interiere duæ, coniunx tibi tertia nupsit
 Nec tibi fida tamen de tribus ulla fuit.
 Non tantum ergo tuas, sed damnas improbe totum
 Fcemineum irata mente Sabine genus.
 Si tamen hanc æqua rem uis expendere lance,
 Fies erga ipsas mitior ipse tuas.
 Nam tres quum fuerint iisdem tibi moribus omnes,
 Astra hæc nascenti fata dedere tibi.
 Si genesis tua te semper iubet esse cucullum
 Scilicet expectas uxor ut astra regat.
 Casta futura alij fuerat, quod adultera tecum est
 Hoc merito fati imputat illa tuis.

In naustra

IN NAVFRAGVM MORSVM A
VIPERA IN LITTORE,
È GRAECO.

Aequoris infanas euasit naufragus undas,
Tristius Afra salo præbet harena solum.
Dum iacet, ecce graui pressus prope littora somno,
Nudus, & infesto fessus ab usq; freto,
Vipera trux perimit, frustra fugis æquora frustra,
Heu miser, in terris debita fata tibi.

DE CHIRVRGO ET ANV.

Vnixit anus ægros uelans chirurgus ocellos
Vtile persuadens hoc fore quinq; dies.
Interea mappas, pelues, mortaria, discos,
Quicquid onus tutum non facit, inde rapit.
Quum sanata oculos circumtulit illa reuinctos
Instrumenta suæ sentit abesse domus.
Mercedem ergo exacta, tua contingeret inquit
Vberior pactum est, ut mihi uisus ope.
At uideo nunc q̄ ante minus, quorum usus in æde est,
Vidi multa prius, nunc uideo inde nihil.

AD QVENDAM.

Quàm tibi mens leuis est, tibi si pes tam leuis esset,
In medio leporem posses præuertere campo.

DE HERODE ET HERODIADÆ.

Coràm Herode Herodiadis dum filia saltat
Dum quo debuerat displicuisse placet,

I 3 Ebrius

Ebrius affectu rex coniugis, ebrius illo
 Fortunæ luxu, prætereâq; mero.
 Opta ait o uirgo, dabitur, iurauimus, huius
 Dimidium regni poscere si libeat.
 Impia suggestu sceleratæ filia matris,
 Inquit, Baptistæ da precor ergo caput.
 Dona petis uirgo (si saltatricula uirgo est)
 Quæ uix sustineas cernere dona petis.
 O funesta parens, o natæ dira nouerca,
 Saltare, atq; homines quam iugulare, doces,
 Rex dolet, & tristis concedit. nempe coactus
 Iurisiurandi relligione sui.
 O regem fidum, sed tunc tantummodo fidum,
 Maius perfidia est quum scelus, ipsa fides.

AD QVENDAM EBRIOSVM.

Tecum in colloquium quod non properantius iui
 Segniciem incusas, conquererisq; meam,
 Confiteor uere, tibi non in tempore ueni,
 Senior, aut citior debuit hora legi.
 Aut utinam eiusdem uenisset mane diei,
 Aut tibi uenisset mane sequente die.
 Nunc res luce nimis tractari cœpit adulta,
 Quando tua factum est ebrietate nihil.

IN PICTVRAM HERODIANAE MENSÆ.

Sanguine funesta est Herodis mensa uirili,
 Sanguine funesta est, mensâq; Flammini.

Tam similes cædes, similes fecere puellæ,
 Illam saltatrix obtinet, hanc meretrix.
 Id tamen intererat, meretrici uita nocentis,
 At saltatrici penditur innocui.

IN EANDEM PICTVRAM.

Ora uiri foedo sancti fluitantia tabo,
 Decussumq; gerit regia mensa caput.
 Corpora sic regi rex Atreus ambo Thyesti
 Natorum apposuit frater edenda patri:
 Sic regi Odrylio natum regina peremptum
 Fida soror, genitrix perfida ponit Ixim,
 Talia regales ornant bellaria mensas.
 Crede mihi non est pauperis iste cibus.

IN VEHEMENTER NASV
 TVM È GRAECO.

Si tuus ad solem statuatur nasus, hiante
 Ore, bene ostendas dentibus hora quota est.

IN FVCATVM È GRAECO.

Quis emitur fucus, coma, dens, mel, cerâq; possit
 Quum persona tibi tota minoris emi?

IN HISTRIONEM È GRAECO.

Cætera ad historiam, quiddã tamen, id quoq; magnũ
 Iam tibi saltatum contra erat historiam.
 Dum Nioben ageres, stabas tanq; lapis esses,
 Quum fieres Canapeus ecce repente cadis.

At

At Canacem gladio referens, quum uiuus abisti,
Hoc tibi saltatum contra erat historiam.

IN HISTRIONEM È GRAECO.
Saltauit Nioben, saltauit Daphnida Memphis
Ligneus ut Daphnen, saxeus ut Nioben.

IN EBRIOS È GRAECO.
Vespere quū bibimus homines sumus, atq; benigni.
Mane homini sicus trux fera surgit homo.

IN ANDREAM IN MARE
VONENTEM.

Gratus es Andrea, dignusq; cui bene fiat.
Nam pisces toties qui te pauere, repascis.

DE EODEM.

Aequoris edisti pisces, irascitur æquor.
Ecq; tuo fœtus exigit ore suos.

IN PVELLAM DIVARICATIS TI/
BIIS EQVITANTEM.

Ergo puella uiri quis te negat esse capacem,
Quum tua tam magnum circūdāt crura caballum?

AD GALLVM SVBLEGENTEM VE
TERVM CARMINA.

Vatibus idem animusq; & uere spiritus idem,
Qui fuit antiquis est modo Galle tibi.
Carmina nanq; eadem, uersusq; frequenter eosdem
Quos fecere illi, tu quoq; Galle facis.

De histri one

IN SCVRRAM PAVPEREM.

Scurra ubi iam fures totam sibi nocte uideret
 Scrutanteis magna sedulitate domum,
 Risit, & o media quid uos hic nocte uidetis
 Miror ait, media nil ego cerno die.

DE SOLLICITA POTENTVM VITA.

Semper habet miseris immensa potentia curas,
 Anxia perpetuis sollicitudinibus.
 Non prodit, multis nisi circumseptus ab armis,
 Non nisi gustato uescitur ante cibo.
 Tutamenta quidem sunt hæc, tamen hæc male tutum
 Illum, aliter tutus qui nequit esse, docent.
 Nempe satellitium, metuendos admonet enses,
 Toxica prægustans esse timenda docet.
 Ergo timore locus quisnam uacat hic: ubi gignunt,
 Hæc eadem pellunt, quæ metuenda, metum.

IN PRIVIGNVM COLLAPSA NOVERCAE
STATVA OPPRESSVM. È GRAECO.

Flore nouercalem cingis priuigne columnam,
 Morte ratus mores interiisse malos.
 Te tamen illa premit subito inclinata, nouercæ
 Si priuigne sapis, ipsa sepulchra fuge.

AD QVENDAM POËTAM

EXTEMPORALEM.

Hos quid te scripsisse mones ex tempore uersus?
 Nam liber hoc loquitur, te reticente, tuus.

K In nouercas.

T H O M A E M O R I
 IN NOVERCAS. È GRAECO.
 Priuigno uel amans infortunata nouerca est.
 Hippolyto grauis, hoc Phædra docere potest.
 IN QVENDAM QVI DICEBAT
 CARMINIBVS SVIS NON
 DEFVTVRVM GE-
 NIVM.

Hoc habet Hispani festiuum epigramma poeta,
 Victurus Genium debet habere liber.
 Dum legis hunc uersum, iam tu quoq; scribere uersus
 Tota mente paras, sed sine mente tamen.
 Quæ ue canas, quali ue modo contemnis, ea est spes
 Victura hæc Genio qualiacunq; suo.
 Namq; tuis Genium uir tam geniose Camœnis,
 Non dubitas aliquem mox alicunde fore.
 Tu tamen (& cariturus erit) tuus hic liber, opta
 Ut careat Genio, qui caret ingenio.
 Cui Genius uitam producat si quis, erit quis
 Ex Genijs, adsunt qui tibi mille, malis.
 Sed neq; sic uiuet, uati si credis eidem,
 Nam non uiuere, sed uita ualere bene est.
 Quod si uita libri est iugi languescere probro,
 Detur & æterna uiuere morte tibi.

DE CVPIDITATE REGNANDI.
 Regibus è multis regnum cui sufficit unum,
 Vix Rex unus erit, si tamen unus erit.

Regibus

Regibus è multis regnum bene qui regat unum.

Vix tamen unus erit, si tamen unus erit.

DE DEDITIONE NERVIAE HENRI/
CO VIII ANGLIAE REGI.

Belliger inuictam domuit te Neruia Cæsar,

Non tamen extremis absq; utriusq; malis.

Te capit Henricus, capit & sine sanguine, princeps

Magno tam maior Cæsare quàm melior.

Sensit honorificum sibi Rex cœpisse, tibiq;

Vtile sensisti non minus ipsa capi.

DE FABVLLA ET ATTALO.

Fabulla nuper nescio quid Attalo

Irata, & illum commouere gestiens,

Ostendereq; quàm prorsus hunc nihili putet.

Iuravit illi, si sibi centum forent

Membra, mulier quibus fit, è centum tamen

Præstare dignaretur haud unum Attalo.

Non inquit ille: quæ, malum, est isthæc noua

Frugalitas tibi: quæ ue parsimonia?

Certe solebas esse liberalior.

Vnum ne de centum grauareris modo

Auara commodare: at aliquando unicum

Tantum quum haberes, unicum tamen, uiris

Centum solebas dare benigna centies.

Hei metuo ne quid ista portendat tibi

Monstrosa tandem parcitas, magni mali.

K 2 De febr

Febre laboraret mihi quum puer Hemitritæo,
 Forte ibi Sauromatæ posco medentis opem.
 Sensit ut adimoto salientem pollice uenam,
 Fortis, ait, calor est, sed calor ille cadet.
 Flagitat ergo cyphum, fundumq; exhaurit ad imum,
 Quantum nec Bitias ebibiturus erat.
 Haurit, ad æqualeis ægrotum prouocat haustus,
 Et facere hoc temere ne uideatur, ait,
 Aestuat hic ualde, ualde bibat ergo necesse est,
 Non paruo obruitur magna liquore pyra.

DE HESPERO CONFITENTE.

Ex more sacro dum sacerdoti Hesperus
 Commissa falsus expiaret crimina,
 Explorat huius ille conscientiam,
 Et cautus omne examinat scelerum genus,
 Interq; multa quærit, an unquam malos
 Ritu prophano crediderat in dæmonas.
 Vah ego ne credam in dæmones, inquit, pater?
 Multo labore uix adhuc credo in Deum.

DE OCCASIONE DEO. È GRAECO.

Vnde erat hic plastes? Sicyonius, at quis erat, dic.
 Lycippus, tu quis? tempus ego omne domans.
 Cur summis instas digitis? roto semper, at alas
 Cur pedibus gestas? ut leuis aura feror.

At dextra

At dextram cur armat acuta nouacula? signum est,
 Quod conferri acies non potis ulla mihi est.
 Cur coma fronte iacet? quod qui me prendere captat,
 Præueniat. caluum est cur tibi retro caput?
 Quod postq̄ leuibus præceps effugero pennis,
 Nil aget à tergo qui reuocare uolet.
 Vnde igitur posses documentum sumere, talem
 Artificis posuit me tibi docta manus.

DE PHYLLIDE ET PRISCO IM/
 PARITER AMANTIBVS.

Clam Phyllis cupido bene nubet candida Prisco,
 Quàm bene spumanti uitrea lymphæ mero.
 Phyllida Priscus amat calido feruentius igne,
 Frigidius gelida Priscus amatur aqua.
 Iungetur tuto, nam si simul ardeat illa,
 Sustineat flammæ quæ domus una duas?

DE NUMMIS ANTIQVIS APVD
 HIERONYMVM BVSLIDIA,
 NUM SERVATIS.

Roma suis olim ducibus quàm debuit, illi
 Tam debent omnes Buslidiane tibi.
 Roma suis ducibus seruata est, ipse referuas
 Romanos Roma præmoriente duces.
 Nam quæ Cæsareos antiqua nomismata uultus,
 Aut referunt claros tum ue prius ue uiros,

K 3 Hæc

Hæc tu sæclorum studio quæsita priorum
 Congeris, & solas has tibi ducis opes.
 Cunctæ triumphaleis densus cinis occulat arcus,
 Ipse triumphantum nomen, & ora tenes.
 Nec iam Pyramides procerum monumenta suorum
 Tam sunt, quàm pyxis Bussidiane tua.

AD EVNDEM.

Ecquid adhuc placidam mi Bussidiane Camœnam
 Tua coërces capsula?
 In tenebras abdis cur dignam luce, quid illi?
 Quid inuides mortalibus?
 Musæ fama tuæ toto debetur ab orbe.
 Quid huic repellis gloriam?
 Gratus ab hac fructus toti debetur & orbi
 Quid unus obstas omnibus?
 An tibi casta procul cœtu cohibenda uirili
 Cohors uidetur uirginum?
 Sunt hæc uirginibus fateor metuenda. sed illis
 Deuirginari quæ queunt.
 Aede tuam intrepidus, pudor est inflexilis illi.
 Nec ille rudis, aut rusticus.
 Vt tua non ipsi cessura est uirgo Dianæ
 Pudore grata lacteo,
 Sic tua non ipsi cessura est uirgo Mineruæ
 Sensu, lepore, gratia.

Ad Bussidiam

AD BVSLIDIANVM DE AEDIBVS
MAGNIFICIS MECHLINIAE.

Culta modo fixis dum contemplabar ocellis,
Ornamenta tuæ Bvslidiane domus,
Obstupui quonam exoratis carmine fati
Tot rursus ueteres nactus es artifices?
Nam reor illustreis uafriis ambagibus ædes,
Non nisi Dædaleas ædificasse manus.
Quod pictum est illic pinxisse uidetur Apelles,
Quod sculptum credas esse Myronis opus.
Plastica quum uideo Lysippi suspicor artem,
Quum statuas, doctum cogito Praxitelem.
Disticha, quodq; notant opus, at quæ disticha uellet,
Si non composuit, composuisse Maro.
Organa tam uarias modulis imitantia uoces,
Sola tamen ueteres uel potuisse negem.
Ergo domus tota est, uel sæcli nobile prisca,
Aut quod prisca nouum sæcula uincat opus.
At domus hæc noua nunc, tarde, seroq; senescat
Tunc uideat dominum, nec tamen usq; senem.

DE PHILOMENO ET AGNA, CON-
IUGATIS MALA FIDE.

En redeunt nostro Veneris miracula sæclo
Qualia nec prisco tempore facta reor.
Flos iuuenes inter Philomenus, & Agna puellas.
Iunguntur Paphiæ rite fauore Deæ.

Ille sed heu nimium laudata uoce superbit,
 Illa tumet placidi laudibus ingenij.
 Ergo coniugium uotis tam saepe petatum
 Non Veneri acceptum, sed retulere sibi.
 Ingratis adimit formam Dea, neue coirent
 Mutati, dispar indit utriq; genus.
 Mox Philomenus enim quauis aestate canentem
 In cuculum, in cœp̄ auidam uertitur agna lupam.

MEDICINAE AD TOLLENDOS FOETORES
 ANHELITVS PROVENIENTES
 À CIBIS QVIBVSDAM.

Sectile ne tetros porrum tibi spiret odores,
 Protinus à porro fac mihi cepe uores.
 Denuo foetorem si uis depellere cepe,
 Hoc facile efficient allia mansa tibi.
 Spiritus at si post etiam grauis allia restat,
 Aut nihil, aut tantum tollere merda potest.

AD LECTOREM DE NOVO TESTAMEN-
 TO VERSO AB ERASMO
 ROTERODAMO.

Sanctum opus, & docti labor immortalis ERASMI
 Prodit, & ò populis commoda quanta uehit:
 Lex noua nam ueteri primum est interprete laesa
 Scribentum uaria post uitiata manu.
 Sustulerat forsan mendas Hieronymus olim,
 Sed periere pigro tam bona scripta situ.

Tota igitur demptis uersa est iam denuo mendis,

Atq; noua CHRISTI lex noua, luce nitet.

Nec tamen ambitiose singula uerba notauit,

Sanctum habuit quicquid uel mediocre fuit.

Quo fit ut hæc celeri si quis præteruolet ala,

Huic nihil hic magni forte putetur agi.

Idem si presso relegat uestigia gressu,

Censebit maius commodius ue nihil.

AD REVERENDISSIMUM &c. THOMAM

CARDINALEM ET ARCHIEPISCO

PVM EBORACENSEM, IN LI-

BRVM NOVI TESTAMEN

TI, EI AB ERAS-

MO DATVM.

Vnice doctorum pater, ac patrone uirorum,

Pieridum pendet cuius ab ore chorus,

Cui populus quantum defert ac cedit honore,

Virtutes infra est tantum honor ipse tuas.

Ab liber iste tuo longe tibi uenit ERASMO.

Hunc precor hoc animo quo dedit ipse, cape.

Nec dubito, capies. operi nam iure fauorem

Autor, & autori conciliabit opus.

Ille tui cultor semper fuit, est opus ipsum

Lex CHRISTI, studium quæ fuit usq; tuum.

Illa paratur ab hac prudens tibi lege facultas,

Qua Momo coram reddere iura potes.

Namq;

Namq; ita perplexas populo mirante querelas
 Discutis, ut uictus non queat ipse queri.
 Non humana tibi facit hoc sollertia, sed lex
 CHRISTI, iudicijs unica norma tuis.

Ergo opus hoc placido Præsul dignissime uultu
 Excipe, & auctori (quod facis) usq; faue.

AD REVERENDISSIMVM &c. ARCHI-
 EPISCOPVM CANTVARIENSEM.

Quod bene sunt collata tuo pie præsul ERASMO
 Tanta tua toties munera prompta manu,

Quàm non ducat iners, quæ tu facis ocia, monstrant
 Multa, sed in primis indicat istud opus.

Aediderit quàmuis numerosa uolumina, fructu
 Non sine, uincit opus cuncta priora nouum.

Cunctorum utilitas, sed honor te est inter, & illum.
 Præstitit ille operam, tu bone præsul opem.

At partem ille suam toto tibi pectore cedit,

Quicquid agit, meritis imputat omne tuis.

Hunc petit ille sui fructum pater alme laboris,

Charus ut hoc tu sis omnibus, ille tibi.

EPITAPHIUM IN SEPVLCHRO IOHANNÆ

OLIM VXORIS MORI, DESTINANTIS

IDEM SEPVLCHRVM ET SIBI ET

ALICIAE POSTERIORI VXORI.

Chara Thomæ iacet hoc Iohanna uxorcula Mori,

Qui tumulum Aliciæ hunc destino, quicq; mihi

Vna mihi dedit hoc coniuncta uirentibus annis,
Me uocet ut puer, & trina puella patrem.
Altera priuignis (quæ gloria rara noueræ est)
Tam pia, quam gnatis uix fuit ulla suis.
Altera sic mecum uixit, sic altera uiuit,
Charior incertum est, hæc sit, an hæc fuerit.
O simul o iuncti poteramus uiuere nos tres
Quàm bene, si fatum religioq; sinant.
At societ tumulus, societ nos obsecro cælum:
Sic mors, non potuit quod dare uita, dabit.

EPIGRAMMATVM CLARISSIMI DISERTIS,
SIMI'QVE VIRI THOMAE MORI,
CIVIS ET VICECOMITIS
LONDINENSIS, FINIS.

BASILEAE, APVD IOANNEM FRO
BENIVM, MENSE MARTIO.
AN. M. D. XVIII.

EPIGR

Vna mihi dedit hoc con
Me uocet ut puer, &
Altera priuignis (quæ glo
Tam pia, quam gna
Altera sic mecum uixit, sic
Charior incertum e
O simul o iuncti poterat
Quàm bene, si fatu
At societ tumulus, societ
Sic mors, non potu

EPIGRAMMATVM C
SIMI'QVE VIRI
CIVIS ET
LONDINE

BASILEAE, APV
BENIVM, ME
AN. M.

